

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 186

Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων.

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 9 του ν. 1989/1991 «Διαρρυθμίσεις στον ενιαίο ειδικό φόρο κατανάλωσης των πετρελαιοειδών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 192).
2. Τη γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας 140/1992, με πρόταση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Οικονομικών, αποφασίζουμε:

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'
ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ**

**Άρθρο 1.
Αντικείμενο Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων.**

Με τις διατάξεις του Κώδικα αυτού ορίζονται οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των επιτηδευματιών, σχετικά με την τήρηση των βιβλίων και την έκδοση των στοιχείων, για την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων.

**Άρθρο 2.
Υπόχρεοι σε τήρηση βιβλίων και στοιχείων.**

1.⁽¹⁾ Κάθε ημεδαπό ή αλλοδαπό φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή κοινωνία του Αστικού Κώδικα, που ασκεί δραστηριότητα στην ελληνική επικράτεια και αποβλέπει στην απόκτηση εισοδήματος από εμπορική ή βιομηχανική ή βιοτεχνική ή γεωργική επιχείρηση ή από ελευθέριο επάγγελμα ή από οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση, καθώς και οι αστικές κερδοσκοπικές ή μη εταιρείες, αναφερόμενοι στο εξής με τον όρο «επιτηδευματίας», τηρεί, εκδίδει, παρέχει, ζητά, λαμβάνει, υποβάλλει, διαφυλάσσει τα βιβλία, τα στοιχεία, τις καταστάσεις και κάθε άλλο μέσο σχετικό με την τήρηση βιβλίων και την έκδοση στοιχείων που ορίζονται από τον Κώδικα αυτό, κατά περίπτωση.

Για το χαρακτηρισμό αλλοδαπού προσώπου κατά τις διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου, ως επιτηδευματία, αρκεί η ύπαρξη πραγματικής - φυσικής επαγγελματικής εγκατάστασης στην ελληνική επικράτεια, ανεξάρτητα από το χαρακτηρισμό αυτής ως μόνιμης ή μη από άλλες διατάξεις.⁽²⁾

Επιτηδευματίας για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος λογίζεται και κάθε αλλοδαπό νομικό πρόσωπο οποιασδήποτε μορφής που δεν έχει εγκατάσταση στην Ελλάδα, εφόσον αναγείρει ακίνητο εντός της ελληνικής επικράτειας ή πραγματοποιεί σε τέτοιο ακίνητο προσθήκες ή επεκτάσεις.⁽³⁾ Τα αναφερόμενα στο προηγούμενο εδάφιο δεν ισχύουν για τα πρόσωπα της παραγράφου 3.⁽⁴⁾

Δεν θεωρούνται επιτηδευματίες:⁽⁵⁾

α) ο αγρότης και η αγροτική εκμετάλλευση που ορίζονται από τα άρθρα 41 και 42 του ν.2859/2000 (ΦΕΚ 248 Α'), εφόσον δεν έχουν ενταχθεί για τη δραστηριότητά τους αυτή στο κανονικό καθεστώς του νόμου αυτού,

β) το φυσικό πρόσωπο πλην του ελεύθερου επαγγελματία που παρέχει υπηρεσίες περιστασιακά σε επιτηδευματία ή σε πρόσωπο της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού και το σύνολο των ετήσιων αμοιβών του δεν υπερβαίνει το όριο της παραγράφου 5 του άρθρου αυτού για αυτούς που παρέχουν υπηρεσίες, εφόσον δεν είναι επιτηδευματίας από άλλη αιτία,

γ) ο συγγραφέας δημόσιος ή ιδιωτικός υπάλληλος, ο συνταξιούχος για την πρώτη μετά τη συνταξιοδότησή του έκδοση βιβλίου και ο εισηγητής επιμορφωτικών σεμιναρίων δημόσιος ή ιδιωτικός υπάλληλος ή συνταξιούχος, εφόσον τα πρόσωπα αυτά δεν είναι επιτηδευματίες από άλλη αιτία,

δ) το φυσικό πρόσωπο που σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 3 του ν. 2859/2000 (ΦΕΚ 248 Α') δεν θεωρείται ότι ασκεί δραστηριότητα υπαγόμενη στο Φόρο Προστιθέμενης Αξίας, με την προϋπόθεση ότι δεν έχει την ιδιότητα του επιτηδευματία από άλλη αιτία και πα-

ρέχει υπηρεσίες προς τα πρόσωπα της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού,

ε) το φυσικό πρόσωπο που συνδέεται με σχέση μίσθωσης έργου με φορέα εκτέλεσης ερευνητικού έργου το οποίο χρηματοδοτείται ή επιχορηγείται γενικώς από την Ευρωπαϊκή Ένωση, εφόσον δεν είναι επιτηδευματίας από άλλη αιτία, το ποσό αυτών των αμοιβών του δεν υπερβαίνει το διπλάσιο του ορίου που ορίζεται από την παράγραφο 5 του άρθρου αυτού για αυτούς που παρέχουν υπηρεσίες και οι υπηρεσίες που παρέχει αφορούν αποκλειστικά το ερευνητικό έργο που χρηματοδοτείται ή επιχορηγείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

2. ⁽⁶⁾Τις υποχρεώσεις της προηγούμενης παραγράφου έχει και η κοινοπραξία επιτηδευματιών, που θεωρείται επιτηδευματίας για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού, εφόσον έχει ορισμένη επαγγελματική διεύθυνση, αποβλέπει στη διενέργεια συγκεκριμένης πράξης, αποδεικνύεται με έγγραφη συμφωνία, που κατατίθεται στην αρμόδια Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.) πριν από την έναρξη των εργασιών της, και τα μέλη της είναι, διαζευκτικά ή αθροιστικά: **α)** φυσικό ή νομικό πρόσωπο που το καθένα ασκεί δική του επιχείρηση ή ελευθέριο επάγγελμα, **β)** ομόρρυθμο μέλος διαφορετικής ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας, **γ)** αλλοδαπό φυσικό ή νομικό πρόσωπο που ασκεί επιχείρηση εκτός της ελληνικής επικράτειας, με την προϋπόθεση ότι έχει λάβει αριθμό φορολογικού μητρώου στην Ελλάδα πριν τη συμμετοχή του στην κοινοπραξία και αυτή εκπροσωπείται από ημεδαπό φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

Η προϋπόθεση της διενέργειας συγκεκριμένης πράξης δεν απαιτείται προκειμένου για κοινοπραξία επιτηδευματιών που έχει ως αντικείμενο εργασιών:

α) την αποκλειστικά εκτός της χώρας πώληση αγαθών ή παροχή υπηρεσιών ή προβολή και προώθηση ελληνικών προϊόντων με οποιονδήποτε τρόπο, **β)** την εκμετάλλευση συγκοινωνιακών γραμμών πλοίων, **γ)** την εκμετάλλευση διεθνών λεωφορειακών γραμμών, **δ)** τη διενέργεια περιηγητικών πλόων και **ε)** την εκμετάλλευση ρυμουλκών και ναυαγοσωστικών πλοίων.⁽⁷⁾

Η επωνυμία της κοινοπραξίας απαρτίζεται από τα ονοματεπώνυμα ή την επωνυμία όλων των μελών ή τουλάχιστον του ενός εξ αυτών και τη φράση «και Σία».

Εξαιρετικά ως μέλη κοινοπραξίας μπορεί να υπεισέλθουν οι κληρονόμοι αποβιώσαντος μέλους, εφόσον προβλέπεται ρητά στο συμφωνητικό που κατατέθηκε στη Δ.Ο.Υ.

Σε κοινοπραξία μπορεί να συμμετέχει και άλλη κοινοπραξία, εφόσον προβλέπεται από διατάξεις της φορολογίας εισοδήματος.

Για όσες κοινοπραξίες προβλέπονται από άλλες διατάξεις, εφαρμόζονται οι διατάξεις της παραγράφου αυτής.⁽⁸⁾

3. ⁽⁹⁾Το Δημόσιο, το ημεδαπό ή αλλοδαπό νομικό πρόσωπο ή επιτροπή ή ένωση προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, το αλλοδαπό νομικό πρόσωπο που δεν έχει εγκατάσταση στην Ελλάδα και αποκτά κυριότητα ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα επί ακινήτου στην ημεδαπή, οι ξένες αποστολές και οι διεθνείς οργανισμοί υποχρεούνται μόνο στη λήψη, έκδοση, υποβολή και διαφύλαξη των στοιχείων που ορίζονται ρητά από τον Κώδικα αυτόν.

Τα πρόσωπα αυτά, εκτός από το Δημόσιο όταν ενεργούν πράξεις παράδοσης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών που υπάγονται στο φόρο προστιθέμενης αξίας (Φ.Π.Α.) ή στο φόρο εισοδήματος θεωρούνται επιτηδευματίες μόνο για τις δραστηριότητες αυτές και έχουν τις υποχρεώσεις της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού.⁽¹⁰⁾

4.⁽¹¹⁾ Οι αγρότες και οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις που ορίζονται από τα άρθρα 41 και 42 του ν. 2859/2000 (ΦΕΚ 248 Α'), εφόσον δεν έχουν ενταχθεί στο κανονικό καθεστώς του νόμου αυτού, υποχρεούνται να εκδίδουν μόνο δελτίο αποστολής στις περιπτώσεις που ρητά ορίζεται από τον Κώδικα αυτόν.

5. ⁽¹²⁾Απαλλάσσονται από την υποχρέωση της τήρησης των βιβλίων του Κώδικα αυτού και της έκδοσης των αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών και παροχής υπηρεσιών οι επιτηδευματίες φυσικά πρόσωπα, που πραγματοποίησαν κατά την προηγούμενη ετήσια διαχειριστική περίοδο ακαθάριστα έσοδα μέχρι δέκα χιλιάδες (10.000) Ευρώ⁽¹³⁾ από την πώληση αγαθών ή μέχρι το αυτό ποσό από την πώληση αγαθών και την παροχή υπηρεσιών, εφόσον στην περίπτωση αυτή τα ακαθάριστα έσοδα από την παροχή υπηρεσιών δεν υπερβαίνουν τις πέντε χιλιάδες (5.000) Ευρώ⁽¹³⁾, ή μέχρι πέντε χιλιάδες (5.000) Ευρώ⁽¹³⁾ από την παροχή υπηρεσιών, καθώς και τα φυσικά πρόσωπα που εκμεταλλεύονται φορτηγά πλοία του Ν. 27/75 (ΦΕΚ Α' 77), των οποίων η συνολική χωρητικότητα δεν υπερβαίνει τους πεντακόσιους (500) κόρους.

Οι διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου της παραγράφου αυτής δεν εφαρμόζονται επί ελευθέρων επαγγελματιών, επί επιτηδευματιών που πραγματοποιούν ακαθάριστα έσοδα από χονδρικές πωλήσεις κατά ποσοστό τουλάχιστον εξήντα τοις εκατό (60%) ή εξαγωγές ανεξάρτητα από ποσοστό, επί επιτηδευματιών που υποχρεούνται στην τήρηση πρόσθετων βιβλίων της παραγράφου 5 του άρθρου 10 του παρόντος Κώδικα, ως και επί επιτηδευματιών που παρέχουν υπηρεσίες από επαγγελματική εγκατάσταση ή παρέχουν υπηρεσίες επισκευής ή συντήρησης τεχνικών έργων ή εγκαταστάσεων επιτηδευματιών ή μη. Ειδικά και ανεξάρτητα από το ύψος των ακαθάριστων εσόδων απαλλάσσεται από την τήρηση βιβλίων, ο πλανόδιος λαχειοπώλης, μόνο για τη δραστηριότητα αυτή.⁽¹⁴⁾

6. Τα βιβλία και τα στοιχεία του Κώδικα αυτού τηρούνται στην ελληνική γλώσσα και στο ελληνικό νόμισμα, εκτός αν έχει νομίμως επιτραπεί η τήρηση αυτών κατ' άλλον τρόπο. Τα στοιχεία που εκδίδονται για συ-

ναλλαγές με το εξωτερικό επιτρέπεται να διατυπώνονται σε ξένη γλώσσα και να αναγράφεται σ' αυτά το ξένο νόμισμα στο οποίο γίνεται η συναλλαγή.

(1) Η παράγραφος 1 του άρθρου 2 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2§1 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«1. Κάθε ημεδαπό ή αλλοδαπό φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή κοινωνία του Αστικού Κώδικα ή αστική εταιρεία^(α), που ασκεί δραστηριότητα στην ελληνική επικράτεια και αποβλέπει στην απόκτηση εισοδήματος από εμπορική ή βιομηχανική ή βιοτεχνική ή γεωργική επιχείρηση ή από ελευθέριο επάγγελμα ή από οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση, αναφερόμενο στο εξής με τον όρο «επιτηδευματίας», τηρεί, εκδίδει, παρέχει, ζητά, λαμβάνει, υποβάλλει, διαφυλάσσει τα βιβλία, τα στοιχεία, τις καταστάσεις και κάθε άλλο μέσο σχετικό με την τήρηση βιβλίων και την έκδοση στοιχείων που ορίζονται από τον Κώδικα αυτό, κατά περίπτωση.»

^(α) Μετά τις λέξεις «αστική εταιρεία» υπήρχαν οι λέξεις «ή ένωση προσώπων» οι οποίες απαλείφθηκαν με το άρθρο 21§1 του ν. 2166/1993 και δεν ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 35 του ίδιου νόμου από 24.8.1993.

(2) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 2 προστέθηκε με το άρθρο 1§1 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(3) Το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 2 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 27§1 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 1.1.2007. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Επιτηδευματίας για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος λογίζεται και κάθε αλλοδαπό νομικό πρόσωπο οποιασδήποτε μορφής που δεν έχει εγκατάσταση στην Ελλάδα, εφόσον αποκτά κυριότητα ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα επί ακινήτου ή αναγείρει ακίνητο στην Ελλάδα.»

Το εδάφιο αυτό είχε προστεθεί με το άρθρο 1§1 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(4) Το τέταρτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 2 προστέθηκε με το άρθρο 1§1 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(5) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 2 προστέθηκε με το άρθρο 27§2 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 1.1.2007.

(6) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 2 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 27§3 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Τις υποχρεώσεις της προηγούμενης παραγράφου έχει και η κοινοπραξία επιτηδευματιών, που θεωρείται επιτηδευματίας για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού, εφόσον έχει ορισμένη επαγγελματική διεύθυνση, αποβλέπει στη διενέργεια συγκεκριμένης πράξης, αποδεικνύεται με έγγραφη συμφωνία, που κατατίθεται στην αρμόδια Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.) πριν από την έναρξη των εργασιών της, και τα μέλη της είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα που το καθένα ασκεί δική του επιχείρηση ή ελευθέριο επάγγελμα ή είναι ομόρρυθμο μέλος διαφορετικής ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρείας.»

(7) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 2 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 10§1 του ν. 2954/2001 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 23 του ίδιου νόμου από 2.11.2001. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Η προϋπόθεση της διενέργειας συγκεκριμένης πράξης δεν απαιτείται προκειμένου για κοινοπραξία επιτηδευματιών που έχει ως αντικείμενο εργασιών την αποκλειστικά εκτός της χώρας πώληση αγαθών ή παροχή υπηρεσιών ή προβολή και προώθηση Ελληνικών προϊόντων με οποιοδήποτε τρόπο, καθώς και την εκμετάλλευση συγκοινωνιακών γραμμών πλοίων.^(α)»

^(α) Στο τέλος του δευτέρου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 2 η τελεία έγινε κόμμα και προστέθηκε η πρόταση «καθώς και την εκμετάλλευση συγκοινωνιακών γραμμών πλοίων» με το άρθρο 2§2 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996.

(8) Τα τέσσερα τελευταία εδάφια της παραγράφου 2 του άρθρου 2 προστέθηκαν με το άρθρο 1§2 του ν. 3052/2002 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(9) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 2 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 27§4 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 1.1.2007. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Το Δημόσιο και κάθε άλλο νομικό πρόσωπο μη επιτηδευματίας, οι επιτροπές και οι ενώσεις προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, οι ξένες αποστολές και οι διεθνείς οργανισμοί, υποχρεούνται μόνο στην έκδοση, υποβολή και διαφύλαξη των στοιχείων που ορίζονται ρητά από τον Κώδικα αυτό.»

(10) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 2 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1§3 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Τα πρόσωπα αυτά, εκτός από το Δημόσιο, όταν ενεργούν πράξεις παράδοσης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών που υπάγονται στο Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.), θεωρούνται επιτηδευματίες μόνο για τη δραστηριότητά τους αυτή και έχουν τις υποχρεώσεις της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού.»

(11) Η παράγραφος 4 του άρθρου 2 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 27§5 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 1.1.2007. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«4. Δεν υποχρεούνται στην τήρηση βιβλίων και στην έκδοση στοιχείων, με εξαίρεση το δελτίο αποστολής, στις περιπτώσεις που ρητά ορίζεται από τον Κώδικα αυτόν, οι αγρότες και οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις που ορίζονται από τα άρθρα 41 και 42 του ν. 2859/2000 (ΦΕΚ 248 Α'), εφόσον δεν έχουν ενταχθεί στο κανονικό καθεστώς του νόμου αυτού.»

Προηγούμενα, η παράγραφος 4 του άρθρου 2 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 1§4 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«4. Δεν υποχρεούνται στην τήρηση βιβλίων και στην έκδοση στοιχείων του Κώδικα αυτού, με εξαίρεση το δελτίο αποστολής της παραγράφου 2 του άρθρου 11, οι αγρότες και οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις που ορίζονται από τα άρθρα 33 και 34 του Ν. 1642/1986, εφόσον δεν έχουν ενταχθεί στο κανονικό καθεστώς του νόμου αυτού.»

Προηγούμενα, η παράγραφος 4 του άρθρου 2 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 9§1 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«4. Δεν υποχρεούνται στην τήρηση των βιβλίων και στην έκδοση των στοιχείων του Κώδικα αυτού, με εξαίρεση το ημερολόγιο μεταφοράς και το δελτίο αποστολής της παραγράφου 2 του άρθρου 11, οι αγρότες και οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις που ορίζονται από τα άρθρα 33 και 34 του ν. 1642/1986 για την εφαρμογή του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (ΦΕΚ. Α' 125), εφ' όσον δεν έχουν ενταχθεί στο κανονικό καθεστώς του νόμου αυτού.»

(12) Η παράγραφος 5 του άρθρου 2 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2§3 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ., από 1.1.1996. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Απαλλάσσονται από την υποχρέωση της τήρησης των βιβλίων του Κώδικα αυτού και της έκδοσης των αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών και παροχής υπηρεσιών οι επιτηδευματίες φυσικά πρόσωπα, που πραγματοποίησαν κατά την προηγούμενη ετήσια διαχειριστική περίοδο ακαθάριστα έσοδα μέχρι ένα εκατομμύριο πεντακόσιες χιλιάδες (1.500.000) δραχμές από την πώληση αγαθών ή μέχρι το αυτό ποσό από την πώληση αγαθών και την παροχή υπηρεσιών, εφόσον στην περίπτωση αυτή τα ακαθάριστα έσοδα από την παροχή υπηρεσιών δεν υπερβαίνουν τις πεντακόσιες χιλιάδες (500.000) δραχμές, ή μέχρι πεντακόσιες χιλιάδες (500.000) δραχμές από την παροχή υπηρεσιών, καθώς και τα φυσικά πρόσωπα που εκμεταλλεύονται φορτηγά πλοία του ν. 27/75 (ΦΕΚ Α' 77), των οποίων η συνολική χωρητικότητα δεν υπερβαίνει τους πεντακόσιους (500) κόρους.»

Οι διατάξεις της παραγράφου αυτής δεν εφαρμόζονται επί ελευθέρων επαγγελματιών, ως και επί επιτηδευματιών που πραγματοποιούν ακαθάριστα έσοδα από χονδρικές πωλήσεις κατά ποσοστό τουλάχιστον εξήντα στα εκατό (60%) ή εξαγωγές ανεξάρτητα από ποσοστό.»

(13) Τα όρια ακαθάριστων εσόδων του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 5 του άρθρου 2 έχουν τροποποιηθεί ως εξής:

	Πώληση αγαθών	Παροχή υπηρεσιών
Από 1.7.1992 (π.δ. 186/1992, άρ. 2§5), δρχ.	1.500.000	500.000
Από 1.1.1996 (π.δ. 134/1996, άρ. 2§3), δρχ.	1.800.000	600.000
Από 1.1.2000 (ν. 2753/1999, άρ. 9§2), δρχ.	2.500.000	1.000.000
Από 1.1.2002 (ν. 2948/2001, άρ. 17§1), ευρώ	7.500	3.000
Από 1.1.2003 (ν. 3052/2002, άρ. 1§5), ευρώ	9.000	4.000

Από 1.1.2007 (ν. 3522/2006, άρ. 27§6), ευρώ 10.000 5.000

(14) Τα τέσσερα τελευταία εδάφια της παραγράφου 5 του άρθρου 2 αντικαταστάθηκαν με την παράγραφο 1 του άρθρου 19 του ν.3842/2010, ισχύουν με το άρθρο 92 του ίδιου νόμου από 01.07.2010 και είχαν ως εξής:

«Οι διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου της παραγράφου αυτής δεν εφαρμόζονται επί ελευθέρων επαγγελματιών, επί επιτηδευματιών που πραγματοποιούν ακαθάριστα έσοδα από χονδρικές πωλήσεις κατά ποσοστό τουλάχιστον εξήντα τοις εκατό (60%) ή εξαγωγές ανεξάρτητα από ποσοστό, ως και επί επιτηδευματιών που υποχρεούνται στην τήρηση πρόσθετων βιβλίων της παραγράφου 5 του άρθρου 10 του παρόντος Κώδικα.

Ειδικά και ανεξάρτητα από το ύψος των ακαθάριστων εσόδων απαλλάσσεται από την τήρηση βιβλίων, με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου 4 του παρόντος Κώδικα, ο πράκτορας κρατικών λαχείων και παιγνίων (ΠΡΟ-ΠΟ, ΛΟΤΤΟ και συναφή), ο εφημεριδοπώλης, ο υποπράκτορας εφημερίδων και περιοδικών και ο πλανόδιος λαχειοπώλης, μόνο για τις δραστηριότητες αυτές. Τα πρόσωπα αυτά, εάν διατηρούν και άλλο κλάδο πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, για την υποχρέωση τήρησης βιβλίων για τον κλάδο αυτό κρίνονται αυτοτελώς».

(α) Το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 2 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 27§7 του ν. 3522/2006 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 1.1.2007. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Ειδικά, ανεξάρτητα από το ύψος των ακαθαρίστων εσόδων απαλλάσσονται:

α) Από την τήρηση βιβλίων, οι πράκτορες κρατικών λαχείων και παιγνίων (ΠΡΟ-ΠΟ, ΛΟΤΤΟ και συναφή), μόνο για τη δραστηριότητα αυτή, επιφυλασσομένων των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου 4 και της περίπτωσης ιβ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10, του παρόντος Κώδικα καθώς και οι εφημεριδοπώλες (υποπράκτορες εφημερίδων και περιοδικών).

β) Από την τήρηση βιβλίων και την έκδοση στοιχείων, τα φυσικά πρόσωπα που δεν θεωρείται ότι ασκούν δραστηριότητα υπαγόμενη στο Φόρο Προστιθέμενης Αξίας, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 3 του Ν. 1642/1986 (ΦΕΚ Α' 125), με την προϋπόθεση ότι τα πρόσωπα αυτά δεν έχουν την ιδιότητα του επιτηδευματία από άλλη αιτία και παρέχουν υπηρεσίες προς τα πρόσωπα της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού.»

(β) Το τέταρτο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 2 καταργήθηκε με το άρθρο 27§8 του ν. 3522/2006 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 1.1.2007. Το εδάφιο που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«Οι διατάξεις του πρώτου εδαφίου αυτής της παραγράφου εφαρμόζονται ανάλογα και κατά την καταβολή αμοιβών σε δικαιούχους, οι οποίοι συνδέονται με σχέση μίσθωσης έργου με φορέα εκτέλεσης ερευνητικού έργου, το οποίο χρηματοδοτείται ή επιχορηγείται, γενικώς από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι δημόσιοι ή ιδιωτικοί υπάλληλοι ή συνταξιούχοι και δεν είναι επιτηδευματίες από άλλη αιτία, εφόσον το ποσό αυτών των αμοιβών τους δεν υπερβαίνει το διπλάσιο του ορίου που αναφέρεται σε αυτές και το έργο που παρέχουν αφορά αποκλειστικά το χρηματοδοτούμενο από την Ε.Ε. ερευνητικό έργο.»

Το τέταρτο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 2 είχε προστεθεί με το άρθρο 10§2 του ν. 2954/2001 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 23 του ίδιου νόμου από 2.11.2001.

(γ) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 2 που είχε προστεθεί με το άρθρο 16§1 του ν. 3763/2009, ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου για τις διαχειριστικές περιόδους που άρχισαν από 1.1.2009 και αντικαταστάθηκε, είχε ως εξής:

«Επίσης απαλλάσσονται από την τήρηση βιβλίων ο ασφαλιστικός σύμβουλος και ο συντονιστής ασφαλιστικών συμβούλων, εφόσον είναι φυσικά πρόσωπα, δεν έχουν επαγγελματική εγκατάσταση και δεν είναι επιτηδευματίες από άλλη αιτία».

Άρθρο 3.
Διάκριση επιτηδευματιών. Έννοια χονδρικής και
λιανικής πώλησης. Έννοια είδους.

1. Οι επιτηδευματίες διακρίνονται ανάλογα με το αντικείμενο των εργασιών τους:

α) σε εκείνους που πωλούν αγαθά, χονδρικώς ή λιανικώς, αυτούσια ή μετά από επεξεργασία, ιδίως κατεργασία ή εξευγενισμό ή συναρμολόγηση ή διασκευή ή συσκευασία,

β) σε εκείνους που παρέχουν υπηρεσίες,

γ) σε εκείνους που πωλούν αγαθά και παρέχουν υπηρεσίες (μικτή δραστηριότητα).

2. Για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού θεωρείται:

α) χονδρική πώληση, η πώληση αγαθών και η παροχή υπηρεσιών σε άλλο επιτηδευματία και στα πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού, για την άσκηση του επαγγέλματός τους ή την εκτέλεση του σκοπού τους, η πώληση αγαθών και η παροχή υπηρεσιών εκτός της χώρας, καθώς και η πώληση εισαγωγικού δικαιώματος,

β) λιανική πώληση, η πώληση αγαθών και η παροχή υπηρεσιών σε φυσικό πρόσωπο, για την ικανοποίηση ατομικών ή οικογενειακών αναγκών,

γ) χονδροπωλητής κατά κύριο λόγο, ο επιτηδευματίας του οποίου τα έσοδα από χονδρικές πωλήσεις υπερβαίνουν το εξήντα στα εκατό (60%) του συνόλου των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων του,

δ)⁽¹⁾ ως παροχή υπηρεσιών και: **αα)** η διάθεση ηλεκτρομαγνητικών ή άλλων μέσων στα οποία ενσωματώνεται το δικαίωμα λήψης υπηρεσιών, **ββ)** η παροχή λογισμικού και η ενημέρωσή του, **γγ)** η επεξεργασία αγαθών τρίτων με τη χρησιμοποίηση ή μη ίδιων υλικών, των οποίων το κόστος σε κάθε περίπτωση δεν υπερβαίνει το ένα τρίτο (1/3) της συνολικής αμοιβής, **δδ)** η περίπτωση κατά την οποία χρησιμοποιούνται υλικά, των οποίων το κόστος σε κάθε περίπτωση δεν υπερβαίνει το ένα τρίτο (1/3) της συνολικής αμοιβής, με την προϋπόθεση ότι από τη χρησιμοποίηση των υλικών αυτών δεν παράγεται νέο είδος αγαθού.

3. Για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού ως είδος θεωρείται η ουσιώδης ποιοτική διάκριση των αγαθών, η οποία επηρεάζει κατά ποσοστό μεγαλύτερο του 5%, τουλάχιστον την απόδοση ή το κόστος ή την τιμή πώλησης διαζευκτικά ή αθροιστικά.⁽²⁾

Ειδικά, για τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές η ονοματολογία - περιγραφή του είδους λαμβάνεται όπως αυτή καθορίζεται από τη σχετική κοινοτική νομοθεσία.⁽³⁾

(1) Η περίπτωση δ' της παραγράφου 2 του άρθρου 3 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 27§9 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006 και καταλαμβάνει διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από την ημερομηνία αυτή και μετά. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«δ) ως παροχή υπηρεσιών και η περίπτωση κατά την οποία χρησιμοποιούνται υλικά, των οποίων το κόστος σε κάθε περίπτωση δεν υπερβαίνει το ένα τρίτο (1/3) της συνολικής αμοιβής, με την προϋπόθεση ότι από τη χρησιμοποίηση των υλικών αυτών δεν παράγεται νέο είδος αγαθού.»

(2) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 3 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1§6 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού ως είδος θεωρείται η ουσιώδης ποιοτική διάκριση των αγαθών, η οποία επηρεάζει σημαντικά τουλάχιστον την απόδοση ή το κόστος ή την τιμή πώλησης διαζευτικά ή αθροιστικά.»

(3) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 3 προστέθηκε με το άρθρο 21§2 του ν. 2166/1993 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 35§2 του ίδιου νόμου από 24.8.1993.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'
ΒΙΒΛΙΑ ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑΤΙΩΝ

Άρθρο 4.

Ένταξη επιτηδευματιών σε κατηγορία τήρησης βιβλίων.

1.⁽¹⁾ Ο επιτηδευματίας εντάσσεται σε κατηγορία βιβλίων όπως ορίζεται στις παραγράφους 2 έως 6 του άρθρου αυτού ή απαλλάσσεται από την τήρηση βιβλίων όπως ορίζεται στην παράγραφο 5 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού από την έναρξη κάθε διαχειριστικής του περιόδου.

2.⁽²⁾ Στην τρίτη κατηγορία:

α) Οι ημεδαπές και αλλοδαπές ανώνυμες και περιορισμένης ευθύνης εταιρίες.

β) Τα πρόσωπα των περιπτώσεων β', γ' και δ' της παραγράφου 1 του άρθρου 101 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 2238/ 1994 - ΦΕΚ 151 Α') που ασχολούνται με την ανέγερση και πώληση οικοδομών ή την κατασκευή δημόσιων ή ιδιωτικών τεχνικών έργων, καθώς και οι κοινοπραξίες που έχουν το ίδιο αντικείμενο εργασιών, εφόσον σε αυτές συμμετέχει τουλάχιστον ένα από τα πρόσωπα της παρούσας περίπτωσης ή ημεδαπή ανώνυμη ή περιορισμένης ευθύνης εταιρία.

γ) Οι ομόρρυθμες και οι ετερόρρυθμες εταιρίες, οι κοινωνίες αστικού δικαίου και οι αστικές εταιρίες που ασχολούνται με την ανέγερση και πώληση οικοδομών για όλες τις δραστηριότητές τους, εφόσον σε αυτές συμμετέχει τουλάχιστον ένα από τα πρόσωπα της παραγράφου 1 του άρθρου 101 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος.

δ) Οι κοινοπραξίες στις οποίες εισφέρεται η κατασκευή τμήματος ή ολόκληρου δημόσιου ή ιδιωτικού τεχνικού έργου από τις κοινοπραξίες της περίπτωσης β'.

Κατ' εξαίρεση, μπορούν να τηρήσουν βιβλία δεύτερης κατηγορίας οι αλλοδαπές γενικά επιχειρήσεις που εγκαθίστανται στην Ελλάδα με βάση τις διατάξεις των α.ν. 89/1967 (ΦΕΚ Α' 132) και 378/1968 (ΦΕΚ Α' 82), καθώς και τα υποκαταστήματα των αλλοδαπών αεροπορικών επιχειρήσεων που λειτουργούν στην Ελλάδα και απαλλάσσονται από τη φορολογία εισοδήματος με τον όρο της αμοιβαιότητας.

3.⁽³⁾ Στη δεύτερη κατηγορία, με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού:

α)⁽⁴⁾ Ο εκμεταλλευτής πλοίου δεύτερης κατηγορίας του άρθρου 3 του ν. 27/1975, καθώς και ο επιτηδευματίας του οποίου τα καθαρά κέρδη προσδιορίζονται με ειδικό τρόπο σύμφωνα με τις διατάξεις περί φορολογίας εισοδήματος, με εξαίρεση τον επιτηδευματία που ασχολείται με την κατασκευή δημόσιων ή ιδιωτικών τεχνικών έργων.

β)⁽⁴⁾ Ο πράκτορας εφημερίδων και περιοδικών, καθώς και ο πρατηριούχος χονδρικής πώλησης καπνοβιομηχανικών προϊόντων.

Όποιος από τους παραπάνω επιτηδευματίες διατηρεί και κλάδο παροχής άλλων υπηρεσιών ή πώλησης αγαθών τηρεί, για όλες τις δραστηριότητές του τα βιβλία της κατηγορίας που αντιστοιχεί στο σύνολο των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων του όχι όμως κατηγορίας κατώτερης της δεύτερης.

γ) ⁽⁵⁾ Ο πρατηριούχος υγρών καυσίμων για την εμπορία βενζίνης και πετρελαίου, ο εκμεταλλευτής περιπτέρου, ο πωλητής οπωρολαχανικών, νωπών αλιευμάτων και λοιπών αγροτικών προϊόντων αποκλειστικά στις κινητές λαϊκές αγορές ή πλανοδίως, ο επιτηδευματίας του μητρώου ΔΙ.ΠΕ.ΘΕ. για την εμπορία πετρελαίου εσωτερικής καύσης (DIESEL) θέρμανσης και ο εκμεταλλευτής κινητής καντίνας.

Όποιος διατηρεί και κλάδο πώλησης άλλων αγαθών ή παροχής υπηρεσιών τηρεί για τον κλάδο αυτόν τα βιβλία της κατηγορίας που αντιστοιχεί στα ετήσια ακαθάριστα έσοδα του κλάδου αυτού όχι όμως κατηγορίας κατώτερης της δεύτερης με την επιφύλαξη των παραγράφων 4 και 6 του άρθρου αυτού.

4. ⁽⁶⁾.....

5. ⁽⁷⁾ Στην κατηγορία που αντιστοιχεί στα ετήσια ακαθάριστα έσοδά τους, όχι όμως σε κατηγορία κατώτερη της δεύτερης, οι λοιποί επιτηδευματίες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, για τους οποίους δεν προβλέπεται ένταξη με βάση τις διατάξεις των παραγράφων 2, 3 και 4 του άρθρου αυτού, οι νέοι επιτηδευματίες κατά την έναρξη των εργασιών τους, για τους οποίους δεν προβλέπεται ειδική ένταξη, καθώς και οι αστικές επαγγελματικές εταιρείες δικηγόρων που προεδρικού διατάγματος 518/1989 (ΦΕΚ 220 Α').

Κατ' εξαίρεση τα πρόσωπα της παραγράφου 3 του άρθρου 2, σε περίπτωση υποχρέωσης τήρησης βιβλίων τρίτης κατηγορίας, μπορεί να τηρήσουν βιβλία δεύτερης κατηγορίας. ⁽⁸⁾

6. ⁽⁹⁾.....

7. Για την εφαρμογή των διατάξεων των προηγούμενων παραγράφων 3 έως και 5 τα όρια για την κατηγορία τήρησης βιβλίων, ορίζονται με βάση το ύψος των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων της προηγούμενης διαχειριστικής περιόδου, ως ακολούθως:

Κατηγορίες βιβλίων	Όρια ακαθάριστων εσόδων ⁽¹⁰⁾
Δεύτερη	μέχρι και 1.500.000 ευρώ
Τρίτη	άνω των 1.500.000 ευρώ

Ειδικά οι ομόρρυθμες και οι ετερόρρυθμες εταιρείες, οι κοινωνίες αστικού δικαίου, οι αστικές εταιρείες και οι κοινοπραξίες, οι οποίες ασχολούνται με την ανέγερση και πώληση οικοδομών και στις οποίες δεν συμμετέχει πρόσωπο της παραγράφου 1 του άρθρου 101 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, καθώς και οι επιτηδευματίες φυσικά πρόσωπα που ασχολούνται με το ίδιο αντικείμενο εργασιών για τις διαχειριστι-

κές περιόδους που αρχίζουν από 1.1.2008 και μετά εντάσσονται στην τρίτη κατηγορία βιβλίων για τη δραστηριότητα αυτή, εφόσον τα ετήσια ακαθάριστα έσοδα της προηγούμενης κάθε φορά διαχειριστικής περιόδου υπερβαίνουν τα πέντε εκατομμύρια (5.000.000) ευρώ. Όποιος από τους επιτηδευματίες αυτούς ασχολείται και με την κατασκευή δημόσιων ή ιδιωτικών τεχνικών έργων, για την ένταξη σε κατηγορία βιβλίων ο κλάδος αυτός κρίνεται αυτοτελώς με βάση τα όρια του πρώτου εδαφίου της παρούσας παραγράφου. Στην περίπτωση που έχει παράλληλα και άλλο κλάδο πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, τηρεί για όλες τις δραστηριότητές του τα βιβλία της κατηγορίας που αντιστοιχεί στο σύνολο των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων του, με βάση τα όρια του πρώτου εδαφίου της παρούσας παραγράφου.⁽¹¹⁾

Αν η προηγούμενη διαχειριστική περίοδος είναι μικρότερη ή μεγαλύτερη του 12μήνου τα ετήσια ακαθάριστα έσοδα για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού βρίσκονται με αναγωγή.

Όταν πωλούνται αγαθά για λογαριασμό τρίτου ως ακαθάριστο έσοδο για την τήρηση βιβλίων θεωρείται η αξία των αγαθών που πωλήθηκαν.

Για την υποχρέωση σύνταξης απογραφής από τον επιτηδευματία της δεύτερης κατηγορίας κατά την πρώτη διαχειριστική του περίοδο τα ακαθάριστα έσοδα αυτής δεν ανάγονται σε ετήσια.⁽¹²⁾

8. Ο επιτηδευματίας, από την έναρξη της διαχειριστικής του περιόδου, μπορεί να τηρήσει βιβλία ανώτερης κατηγορίας από εκείνη στην οποία εντάσσεται, με την προϋπόθεση της τήρησης όλων των βιβλίων και των στοιχείων, που ορίζονται για την κατηγορία αυτή, επιφυλασσομένων των διατάξεων της παραγράφου 9 του άρθρου 32 του ν. 1642/1986.

Ειδικά ο επιτηδευματίας της Α΄ κατηγορίας μπορεί να τηρήσει βιβλία ανώτερης κατηγορίας και από την αρχή κάθε μήνα, με τις προϋποθέσεις που ορίζονται από το πρώτο εδάφιο της παραγράφου αυτής.⁽¹³⁾

9.⁽¹⁴⁾ Σε περιπτώσεις μετασχηματισμού επιχειρήσεων, η νέα εταιρεία έχει όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού, που είχε οποιαδήποτε από τις επιχειρήσεις ή κλάδους που μετασχηματίστηκαν.

⁽¹⁾ Η παράγραφος 1 του άρθρου 4 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§1 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«1. Οι επιτηδευματίες εντάσσονται σε κατηγορία βιβλίων του Κώδικα αυτού από την έναρξη των εργασιών τους, όπως ορίζεται στις παραγράφους 2 έως 6 του άρθρου αυτού.»

⁽²⁾ Τα τρία πρώτα εδάφια της παραγράφου 2 του άρθρου 4 αντικαταστάθηκαν με ένα νέο εδάφιο με το άρθρο 28§2 του ν. 3522/2006, το οποίο ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006, ενώ η περίπτωση γ' του νέου εδαφίου ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006 και καταλαμβάνει επιτηδευματίες που κάνουν έναρξη εργασιών με αυτό αποκλειστικά το αντικείμενο εργασιών από 1/1/2007 και μετά, καθώς και επιτηδευματίες που εκδίδουν άδεια ανέγερσης οικοδομής από την ημερομηνία αυτή και μετά. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Στην τρίτη κατηγορία οι ημεδαπές και οι αλλοδαπές ανώνυμες και περιορισμένης ευθύνης εταιρίες, καθώς και οι κοινοπραξίες ή άλλης νομικής μορφής επιχειρήσεις κατασκευής δημόσιων έργων, εφόσον ο προϋπολογισμός του έργου που αναλαμβάνουν υπερβαίνει το όριο τήρησης βιβλίων τρίτης κατηγορίας.^{(α) (β)}

Επίσης, στην τρίτη κατηγορία εντάσσονται τα πρόσωπα των περιπτώσεων β', γ' και δ' της παραγράφου 1 του άρθρου 101 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, που κυρώθηκε με το Ν. 2238/1994 (ΦΕΚ 151 Α'), που ασχολούνται με την πώληση ανεγειρόμενων οικοδομών ή την κατασκευή δημόσιων ή ιδιωτικών τεχνικών έργων, καθώς και οι κοινοπραξίες που έχουν το ίδιο αντικείμενο εργασιών, εφόσον συμμετέχει σε αυτές ένα τουλάχιστον από τα πρόσωπα του παρόντος εδαφίου ή ημεδαπή ανώνυμη ή περιορισμένης ευθύνης εταιρία.

Η υποχρέωση για τήρηση βιβλίων τρίτης κατηγορίας συντρέχει και για τις κοινοπραξίες, στις οποίες εισφέρεται η κατασκευή δημόσιων ή ιδιωτικών τεχνικών έργων ή η ανέγερση οικοδομών από τις κοινοπραξίες του προηγούμενου εδαφίου.^(γ)»

^(α) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 4 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 21§3 του ν. 2166/1993 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 35 του ίδιου νόμου από 24.8.1993. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«2. Στην τρίτη κατηγορία οι ημεδαπές και αλλοδαπές ανώνυμες και περιορισμένης ευθύνης εταιρίες.»

^(β) Μεταβατική διάταξη. Ν. 2166/1993 (ΦΕΚ 137 Α' / 24.8.1993), άρθρο 21§4.

«Οι επιχειρήσεις κατασκευής δημόσιων έργων της προηγούμενης παραγράφου, που έχουν συσταθεί και λειτουργούν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, θα τηρήσουν βιβλία τρίτης κατηγορίας από 1ης Ιανουαρίου 1994.»

^(γ) Τα δεύτερο και τρίτο εδάφια της παραγράφου 2 του άρθρου 4 προστέθηκαν με το άρθρο 16§1 του ν. 2992/2002 και ίσχυσαν σύμφωνα με το άρθρο 16§3 του ίδιου νόμου, για δημόσια ή ιδιωτικά τεχνικά έργα που αναλαμβάνονται από την 1η Ιανουαρίου 2002 και μετά, καθώς και για οικοδομές των οποίων η έναρξη της ανέγερσης πραγματοποιείται από την ημερομηνία αυτή και μετά.

(3) Η παράγραφος 3 του άρθρου 4 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2§1 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«3. Στη δεύτερη κατηγορία, με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 2:

α) ο ελεύθερος επαγγελματίας,

β) ο εκτελωνιστής,

γ)^(α) ο εκμεταλλευτής αυτοκινήτου δημόσιας χρήσης,

δ)^(α) ο παραγωγός ασφαλειών,

ε)^(α) ο μεσίτης,

στ)^(α) ο εκμεταλλευτής γεωργικών μηχανημάτων ή ελαιοτριβείου,

ζ)^(α) ο εκμεταλλευτής εκπαιδευτηρίου ή φροντιστηρίου,

η)^(α) ο εκμεταλλευτής πλοίου της δεύτερης κατηγορίας του άρθρου 3 του ν. 27/ 1975,

θ)^(α) ο εκμισθωτής μηχανημάτων, αυτοκινήτων ή οποιωνδήποτε άλλων κινητών πραγμάτων,

ι)^(α) ο πράκτορας εφημερίδων και περιοδικών,

ια)^(α) ο κατασκευαστής ιδιωτικών ή δημοσίων τεχνικών έργων, του οποίου τα καθαρά κέρδη προσδιορίζονται με ειδικό τρόπο, σύμφωνα με τη νομοθεσία περί φορολογίας εισοδήματος,

ιβ)^(α) ο πωλητής χρυσών και λοιπών νομισμάτων,

ιγ)^(α) ο πρατηριούχος χονδρικής πώλησης καπνοβιομηχανικών προϊόντων,

ιδ)^(α) ο πωλητής πετρελαιοειδών ως αντιπρόσωπος εταιρείας διανομής των ειδών αυτών, και

ιε)^(α) ο πρατηριούχος υγραερίου αυτοκινήτων.

Όποιος από τους παραπάνω επιτηδευματίες διατηρεί κλάδο παροχής άλλων υπηρεσιών ή πώλησης άλλων αγαθών τηρεί, για όλες του τις δραστηριότητες, τα βιβλία της κατηγορίας που αντιστοιχεί στο σύνολο των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων του, όχι όμως κατηγορίας κατώτερης της δεύτερης.»

^(α) Η περίπτωση γ' της παραγράφου 3 του άρθρου 4 καταργήθηκε και οι περ. δ', ε', στ', ζ', η', θ, ι', ια', ιβ', ιγ', ιδ', ιε', ιστ' της ίδιας παραγράφου αναριθμήθηκαν σε γ', δ', ε', στ', ζ', η', θ, ι', ια', ιβ', ιγ', ιδ', ιε' με το άρθρο 3§1 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσαν σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.1.1996. Η περίπτωση που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«γ) ο πράκτορας κρατικών λαχείων και παιγνίων (ΠΡΟ-ΠΟ, ΛΟΤΤΟ και συναφή),»

(4) Οι περιπτώσεις α' και β' της παραγράφου 3 του άρθρου 4 αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 28§3 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006 και καταλαμβάνουν διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από την ημερομηνία αυτή και μετά. Οι περιπτώσεις που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«α) Ο επιτηδευματίας του οποίου τα καθαρά κέρδη προσδιορίζονται με ειδικό τρόπο, σύμφωνα με τη νομοθεσία περί φορολογίας εισοδήματος, καθώς και ο εκμεταλλευτής πλοίου δεύτερης κατηγορίας του άρθρου 3 του ν. 27/1975.

β) Ο πράκτορας εφημερίδων και περιοδικών, καθώς και ο πρατηριούχος χονδρικής πώλησης καπνοβιομηχανικών προϊόντων από 1.1.2004.^(α)»

^(α) Η περίπτωση β' της παραγράφου 3 του άρθρου 4 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 32§4 του ν. 3229/2004 και ίσχυσε σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 33 του ίδιου νόμου από 10.2.2004. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«β) Ο πράκτορας εφημερίδων και περιοδικών.»

(5) Το πρώτο εδάφιο της περίπτωσης γ' της παραγράφου 3 του άρθρου 4 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§2 του ν.3842/2010 και σχύει σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 92 η σταδιακή ένταξη στη δεύτερη κατηγορία βιβλίων με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών. Η διάταξη που αντικαθίσταται είχε ως εξής: «γ. Ο πρατηριούχος υγρών καυσίμων για την εμπορία πετρελαίου».

(6) Η παράγραφος 4 του άρθρου 4 που καταργείται με τις διατάξεις του άρθρου 19§3 του ν. 3842/2010, όπως ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 92 του ίδιου νόμου από 01.07.2010, είχε ως εξής:

«4. Στην πρώτη κατηγορία, με την επιφύλαξη των διατάξεων της πιο πάνω παραγράφου 2: α) ο πρατηριούχος υγρών καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων, για την εμπορία βενζίνης και πετρελαίου, β) ο επιτηδευματίας που διαθέτει τα είδη του αποκλειστικά λιανικώς στις κινητές λαϊκές αγορές, γ) ο εκμεταλλευτής περιπτέρου, δ) ο λιανοπωλητής ψιλικών και συναφών ειδών, εφημερίδων, περιοδικών και τσιγάρων.

Όποιος από τους επιτηδευματίες των περιπτώσεων α', β' και γ' διατηρεί και κλάδο πώλησης άλλων αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, τηρεί για τον κλάδο αυτό τα βιβλία της κατηγορίας που αντιστοιχεί στα ετήσια ακαθάριστα έσοδα του κλάδου αυτού, όχι όμως κατηγορίας κατώτερης της δεύτερης.

Στην περίπτωση αυτή οι αγορές και τα έξοδα του πρώτου κλάδου μπορεί να παρακολουθούνται στα βιβλία του δεύτερου κλάδου, σε ιδιαίτερες στήλες ή σε ιδιαίτερο χώρο, αν τηρεί βιβλίο εσόδων-εξόδων ή σε ιδιαίτερους λογαριασμούς, αν τα βιβλία αυτά είναι τρίτης κατηγορίας.

Για τον επιτηδευματία της περίπτωσης δ' εφαρμόζονται οι διατάξεις του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού.»

Η παράγραφος 4 του άρθρου 4 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2§1 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής: Στην πρώτη κατηγορία με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού:

α) ο εκμεταλλευτής περιπτέρου, β) ο πωλητής σπυρολαχανικών, νωπών αλιευμάτων και λοιπών αγροτικών προϊόντων αποκλειστικά στις κινητές λαϊκές αγορές ή πλανοδίως, γ) ο πρατηριούχος υγρών καυσίμων, για την εμπορία βενζίνης.

Όποιος από τους παραπάνω επιτηδευματίες διατηρεί και κλάδο πώλησης άλλων αγαθών ή παροχής υπηρεσιών τηρεί για τον κλάδο αυτόν τα βιβλία της κατηγορίας που αντιστοιχεί στα ετήσια ακαθάριστα έσοδα του κλάδου αυτού όχι όμως κατηγορίας κατώτερης της δεύτερης με την επιφύλαξη των διατάξεων των παραγράφων 3 και 6 του άρθρου αυτού.

(7) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 4 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§5 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006 και καταλαμβάνει διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από την ημερομηνία αυτή και μετά. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Στην κατηγορία που αντιστοιχεί στα ετήσια ακαθάριστα έσοδά τους, όχι όμως σε κατηγορία κατώτερη της δεύτερης, οι λοιποί επιτηδευματίες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα,^(α) για τους οποίους δεν προβλέπεται ένταξη με βάση τις διατάξεις των παραγράφων 2, 3 και 4 του άρθρου αυτού, καθώς και οι νέοι επιτηδευματίες, κατά την έναρξη των εργασιών τους, για τους οποίους δεν προβλέπεται ειδική ένταξη.»

^(α) Μετά τις λέξεις «νομικά πρόσωπα» υπήρχαν οι λέξεις «ή ένωση προσώπων» οι οποίες απαλείφθηκαν με το άρθρο 21§1 του ν. 2166/1993 και δεν ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 35 του ίδιου νόμου από 24.8.1993.

(8) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 4 προστέθηκε με το άρθρο 3§2 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ., από 1.1.1996.

(9) Η παράγραφος 6 του άρθρου 4 που καταργείται με τις διατάξεις του άρθρου 19§3 του ν. 3842/2010, όπως ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 92 του ίδιου νόμου από 01.07.2010, είχε ως εξής: «Κατ' εξαίρεση των όσων ορίζονται στην προηγούμενη παράγραφο 5 οι επιτηδευματίες φυσικά πρόσωπα, που ασκούν τη δραστηριότητά τους σε πόλη ή χωριό με πληθυσμό κάτω των πέντε χιλιάδων (5.000) κατοίκων, που δεν έχουν χαρακτηριστεί ως τουριστικές περιοχές, εντάσσονται κατά την έναρξη των εργασιών τους στην πρώτη κατηγορία βιβλίων και στη συνέχεια στην κατηγορία βιβλίων που αντιστοιχεί στα ετήσια ακαθάριστα έσοδα της προηγούμενης διαχειριστικής τους περιόδου, εκτός από τους επιτηδευματίες φυσικά πρόσωπα των περιφερειών αυτών που έχουν ως αντικείμενο εργασιών την παροχή υπηρεσιών ή την πώληση αγαθών και την παροχή υπηρεσιών (μικτή δραστηριότητα) ή την εκμετάλλευση καταστήματος ή άλλου χώρου στον οποίο προσφέρεται φαγητό ή ποτό με σερβίρισμα, οι οποίοι εντάσσονται από την έναρξη των εργασιών τους στην κατηγορία που αντιστοιχεί στα ετήσια ακαθάριστα έσοδά τους, όχι όμως σε κατηγορία κατώτερη της δεύτερης.

Επίσης, οι επιτηδευματίες φυσικά πρόσωπα των πιο πάνω περιφερειών, που πραγματοποιούν ακαθάριστα έσοδα από χονδρικές πωλήσεις κατά ποσοστό τουλάχιστον εξήντα στα εκατό (60%) ή εξαγωγές, ανεξάρτητα από ποσοστό εντάσσονται με βάση τα ακαθάριστα έσοδά τους, όχι όμως σε κατηγορία κατώτερη της δεύτερης.

Ειδικά, τα φυσικά πρόσωπα που έχουν ως αντικείμενο εργασιών την εκμετάλλευση παραδοσιακού καφενείου στις περιοχές του προηγούμενου εδαφίου, τηρούν τα βιβλία της κατηγορίας που αντιστοιχεί στα ετήσια ακαθάριστα έσοδά τους».

Στην παράγραφο 6 του άρθρου 4 η φράση «καταστήματος ή άλλου χώρου στον οποίο προσφέρεται φαγητό ή ποτό με σερβίρισμα» αντικατέστησε τη φράση «κέντρου διασκέδασης ή καταστήματος που υπόκειται σε αγορανομική κατάταξη» με το άρθρο 2§2 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 4 προστέθηκε με το άρθρο 8§1 του ν.2120/1993 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 11 του ίδιου νόμου από 4.3.1993.

(10) Η παράγραφος 7 του άρθρου 4 που τροποποιήθηκε με το άρθρο 19§7 του ν.3842/2010 και ισχύει με το άρθρο 92 του ίδιου νόμου από 01.01.2011 είχε ως εξής:

Κατηγορίες βιβλίων	όρια ακαθάριστων εσόδων ⁽¹⁰⁾
Πρώτη	μέχρι και 150.000 ευρώ
Δεύτερη	μέχρι και 1.500.000 ευρώ
Τρίτη	άνω των 1.500.000 ευρώ

Τα όρια ακαθαρίστων εσόδων της παραγράφου 4 του άρθρου 7 έχουν τροποποιηθεί ως εξής:

	Πρώτη (μέχρι και)	Δεύτερη (μέχρι και)	Τρίτη (άνω των)
Από 1.1.1992 (π.δ. 186/1992, άρ. 4§7), δρχ.	15.000.000	180.000.000	180.000.000
Από 1.1.1996 (π.δ. 134/1996, άρ. 3§3), δρχ.	18.000.000	---	---
Από 1.1.1998 (ν. 2579/1998, άρ. 15§1), δρχ.	---	250.000.000	250.000.000
Από 1.1.2000 (ν. 2753/1999, άρ. 9§3), δρχ.	25.000.000	300.000.000	300.000.000
Από 1.1.2002 (ν. 2948/2001, άρ. 17§1), €	75.000	900.000	900.000
Από 1.1.2003 (ν. 3052/2002, άρ. 2§3), €	100.000	1.000.000	1.000.000
Για διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από 22.12.2006 και μετά (ν. 3522/2006, άρ. 28§6), €	150.000	1.500.000	1.500.000

(11) Τα δεύτερο, τρίτο και τέταρτο εδάφια της παραγράφου 7 του άρθρου 4 προστέθηκαν με το άρθρο 28§6 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006.

(12) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 7 του άρθρου 4 προστέθηκε με το άρθρο 28§7 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006.

(13) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 8 του άρθρου 4 προστέθηκε με το άρθρο 19§5 του ν.3842/2010 και ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010.

(14) Η παράγραφος 9 του άρθρου 4 προστέθηκε με το άρθρο 21§5 του ν. 2166/1993 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 35 του ίδιου νόμου από 24.8.1993.

Άρθρο 5. Βιβλία πρώτης κατηγορίας. ⁽¹⁾

(1) Το άρθρο 5 που καταργείται με το άρθρο 19§6 του ν. 3842/2010 και ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από 01.01.2011 είχε ως εξής:

«1. Ο επιτηδευματίας της πρώτης κατηγορίας, για την άσκηση του επαγγέλματός του, τηρεί βιβλίο αγορών, σε ξεχωριστές στήλες του οποίου καταχωρεί:

α) το είδος του δικαιολογητικού, τον αύξοντα αριθμό και τη χρονολογία έκδοσης ή λήψης του και το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία του εκδότη,

β) την αξία αγοράς αγαθών και λήψης υπηρεσιών, τα έξοδα, το Φ.Π.Α. των πράξεων αυτών και τις επιστροφές και εκπτώσεις που γίνονται με ιδιαίτερα στοιχεία, οι οποίες μπορεί να καταχωρούνται αφαιρετικά από τις αντίστοιχες στήλες.

2. Η αξία κάθε πράξης της προηγούμενης παραγράφου αναλύεται σε στήλες του τηρούμενου βιβλίου ή σε καταστάσεις, ανάλογα με τις ανάγκες της φορολογίας εισοδήματος και του Φ.Π.Α.

Η ανάλυση αυτή μπορεί να γίνει το αργότερο μέχρι τη λήξη της προθεσμίας για την υποβολή των φορολογικών δηλώσεων.

3. Σε ιδιαίτερες στήλες ή σε ιδιαίτερο χώρο του βιβλίου καταχωρείται η αξία αγοράς των παγίων στοιχείων, ο Φ.Π.Α. αυτών, καθώς και τα δάνεια που χορηγούνται ή λαμβάνονται.

4. Τα ποσά των εξόδων μέχρι εκατόν πενήντα (150) ευρώ έκαστο και ο Φ.Π.Α. που αντιστοιχεί σε αυτά μπορεί να καταχωρούνται καθημερινά στις στήλες που αφορούν συγκεντρωτικά με ένα ποσό, με αναγραφή και του πλήθους των αντίστοιχων δικαιολογητικών».

Η παράγραφος 4 του άρθρου 5 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 28§8 του ν. 3522/2006 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«4. Τα ποσά των εξόδων μέχρι πενήντα (50) ευρώ έκαστο και ο Φ.Π.Α. που αντιστοιχεί σ' αυτά μπορεί να καταχωρούνται καθημερινά στις στήλες που αφορούν με ένα ποσό ανά εκδότη στοιχείου.»

Η παράγραφος 4 του άρθρου 5 είχε προστεθεί με το άρθρο 2§4 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

**Άρθρο 6.
Βιβλία δεύτερης κατηγορίας.**

1. Ο επιτηδευματίας της δεύτερης κατηγορίας, για την άσκηση του επαγγέλματός του, τηρεί βιβλίο εσόδων - εξόδων, σε ξεχωριστές στήλες του οποίου καταχωρεί:

α) το είδος του δικαιολογητικού, τον αύξοντα αριθμό και τη χρονολογία έκδοσης ή λήψης του, καθώς και το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία του εκδότη των στοιχείων αγορών και εξόδων,

β) τα ακαθάριστα έσοδα από την πώληση εμπορευμάτων, προϊόντων, πρώτων υλών, από την παροχή υπηρεσιών και από λοιπές πράξεις,

γ) τις δαπάνες για αγορά αγαθών, διακεκριμένα και ανάλογα με τον προορισμό τους για μεταπώληση ή παραγωγή προϊόντων, τις δαπάνες λήψης υπηρεσιών, τα γενικά έξοδα και λοιπές πράξεις,

δ) τις επιστροφές και τις εκπτώσεις που γίνονται με ιδιαίτερο στοιχείο επί των πιο πάνω πράξεων, οι οποίες μπορεί να καταχωρούνται αφαιρετικά από τις αντίστοιχες στήλες,

ε) το Φ.Π.Α. που αντιστοιχεί στις πιο πάνω πράξεις.

2. Το ποσό κάθε πράξης της προηγούμενης παραγράφου αναλύεται σε ιδιαίτερες στήλες του τηρουμένου βιβλίου ή σε καταστάσεις, ανάλογα με τις ανάγκες της φορολογίας εισοδήματος και του Φ.Π.Α..

Η ανάλυση αυτή μπορεί να γίνει το αργότερο μέχρι τη λήξη της προθεσμίας για την υποβολή των φορολογικών δηλώσεων.

3. Τα ποσά των ακαθάριστων εσόδων και ο Φ.Π.Α. που αντιστοιχεί σ' αυτά μπορεί να καταχωρούνται καθημερινά στις στήλες που αφορούν, με ένα ποσό, για κάθε ένα είδος και σειρά στοιχείων που εκδόθηκαν την ίδια ημέρα με αναγραφή του πρώτου και τελευταίου αριθμού.

Σε περίπτωση χρήσης ταμειακής μηχανής αναγράφεται ο αριθμός του ημερήσιου δελτίου «Ζ», όπως ορίζεται από τις εκάστοτε ισχύουσες αποφάσεις περί Τεχνικών Προδιαγραφών των φ.τ.μ.⁽¹⁾ Παρέχεται η δυνατότητα καταχώρησης των ημερήσιων δελτίων «Ζ» με μία μηνιαία συγκεντρωτική εγγραφή με βάση δελτίο μηνιαίας αναφοράς, που εκτυπώνεται από την φ.τ.μ., και στο οποίο εμφανίζονται τα αντίστοιχα αθροίσματα των επί μέρους ημερήσιων δελτίων «Ζ», με αναγραφή στο βιβλίο εσόδων-εξόδων της περιόδου που αφορά, καθώς και του πρώτου και του τελευταίου αριθμού του ημερήσιου δελτίου «Ζ» του αντίστοιχου μήνα. Τα ημερήσια δελτία «Ζ» θα συνεχίσουν να εκδίδονται και να διαφυλάσσονται κατά τα οριζόμενα από τις εκάστοτε ισχύουσες αποφάσεις περί τεχνικών προδιαγραφών των φ.τ.μ. και των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου 21 του Κώδικα αυτού. Στον ίδιο χρόνο διαφυλάσσονται και τα παραπάνω δελτία αναφοράς.⁽²⁾

Τα ποσά των εξόδων μέχρι εκατόν πενήντα (150) ευρώ έκαστο και ο Φ.Π.Α. που αντιστοιχεί σε αυτά μπορεί να καταχωρούνται καθημερινά

στις στήλες που αφορούν συγκεντρωτικά με ένα ποσό, με αναγραφή και του πλήθους των αντίστοιχων δικαιολογητικών.⁽³⁾

4. Σε ιδιαίτερο χώρο του βιβλίου καταχωρούνται διακεκριμένα:

α) τα έσοδα και έξοδα που πραγματοποιούνται για λογαριασμό τρίτου,

β) οι αυτοπαραδόσεις αγαθών ή η ιδιοχρησιμοποίηση υπηρεσιών,

γ)⁽⁴⁾ Η αξία αγοράς και πώλησης των πάγιων στοιχείων, ο Φ.Π.Α. που αναλογεί σε αυτές, καθώς και οι αποσβέσεις τους, όταν εξάγεται λογιστικό αποτέλεσμα.

δ) οι καταθέσεις και οι αναλήψεις κεφαλαίων, τα δάνεια που χορηγούνται και λαμβάνονται, καθώς και οι εισπράξεις ή οι καταβολές που γίνονται για μερική ή ολική εξόφλησή τους.

5. Μέχρι τη λήξη της προθεσμίας υποβολής της δήλωσης φορολογίας εισοδήματος του οικείου οικονομικού έτους στο βιβλίο εσόδων - εξόδων καταχωρείται ανάλυση των ακαθάριστων εσόδων από πωλήσεις αγαθών και παροχή υπηρεσιών, με διάκριση λιανικών - χονδρικών πωλήσεων, καθώς και των εξόδων για αμοιβές προσωπικού και τρίτων, για ενοίκια, για τόκους και για λοιπά έξοδα.⁽⁵⁾

Η ανάλυση αυτή δεν απαιτείται εάν προκύπτει από τον τρόπο τήρησης του βιβλίου εσόδων – εξόδων.

6.⁽⁶⁾ Ο επιτηδευματίας της δεύτερης κατηγορίας τηρεί και βιβλίο απογραφών εμπορεύσιμων περιουσιακών στοιχείων, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 27 και 28 του παρόντος Κώδικα, εφόσον τα ετήσια ακαθάριστα έσοδά του από πώληση αγαθών υπερβαίνουν το δέκα τοις εκατό (10%) του γενικού ορίου τήρησης βιβλίων Γ' κατηγορίας όπως αυτό ορίζεται από το άρθρο 4 του Κώδικα αυτού. Στο βιβλίο απογραφών η καταγραφή της απογραφής γίνεται κατά ποσότητα και αξία μέχρι την 20ή Φεβρουαρίου εκάστου έτους και όχι αργότερα από την ημερομηνία υποβολής εκκαθαριστικής δήλωσης Φ.Π.Α. ή δήλωσης φορολογίας εισοδήματος.

(1) Στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 6 η φράση «τις εκάστοτε ισχύουσες αποφάσεις περί Τεχνικών Προδιαγραφών των φ.τ.μ.» αντικατέστησε τη φράση «την απόφαση Σ. 1659/104/20.6.1988 (ΦΕΚ Β' 497)» με το άρθρο 20§1 του ν. 3296/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 1.1.2005.

(2) Τα τρίτο, τέταρτο και πέμπτο εδάφια της παραγράφου 3 του άρθρου 6 προστέθηκαν με το άρθρο 20§1 του ν. 3296/2004 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 1.1.2005.

(3) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 6 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§7 του ν.3842/2010 και ισχύει με το άρθρο 92 του ίδιου νόμου από 01.01.2011 είχε ως εξής: «Η παράγραφος 4 του άρθρου 5 έχει ανάλογη εφαρμογή και επί των βιβλίων της δεύτερης κατηγορίας».

Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 6 προστέθηκε με το άρθρο 2§5 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(4) Η περίπτωση γ' της παραγράφου 4 του άρθρου 6 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§9 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006 και καταλαμβάνει διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από την ημερομηνία αυτή και μετά. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γ) η αξία αγοράς πάγιων στοιχείων, ο Φ.Π.Α. που αναλογεί σ' αυτά, καθώς και οι αποσβέσεις τους όταν εξάγεται λογιστικό αποτέλεσμα.»

(5) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 6 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§10 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου και εντός του επόμενου μήνα από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου, γίνεται ανάλυση των ακαθάριστων εσόδων από πωλήσεις αγαθών και παροχή υπηρεσιών, με διάκριση λιανικών – χονδρικών, των εξόδων για αμοιβές προσωπικού και τρίτων, για ενόικια, για τόκους και για λοιπά έξοδα.»

(6) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 6 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§8 του ν. 3842/2010 και έχει εφαρμογή σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από 01.01.2011 είχε ως εξής : «Ο επιτηδευματίας της δεύτερης κατηγορίας τηρεί και βιβλίο απογραφών εμπορεύσιμων περιουσιακών στοιχείων, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 27 και 28 του παρόντος Κώδικα, εφόσον τα ετήσια ακαθάριστα έσοδά του από πώληση αγαθών υπερέβησαν το όριο τήρησης βιβλίων πρώτης κατηγορίας της παραγράφου 7 του άρθρου 4».

Η παράγραφος 6 του άρθρου 6 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§4 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από την 31.12.1999. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«6.^(α) Ο επιτηδευματίας της δεύτερης κατηγορίας τηρεί και βιβλίο απογραφών εμπορευσίμων περιουσιακών στοιχείων, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 27 και 28 του παρόντος Κώδικα, στο οποίο η καταγραφή της απογραφής γίνεται κατά ποσότητα και αξία μέχρι την 20η Φεβρουαρίου εκάστου έτους και όχι αργότερα από την ημερομηνία υποβολής εκκαθαριστικής δήλωσης ΦΠΑ ή δήλωσης φορολογίας εισοδήματος.^(β) Κατ' εξαίρεση, απαλλάσσεται από την υποχρέωση αυτή, μόνο για την απογραφή της 31ης Δεκεμβρίου 1994, ο επιτηδευματίας που τα ακαθάριστα έσοδά του δεν θα υπερβούν το ποσό των 80.000.000 δραχμών.»

^(α) Η παράγραφος 6 του άρθρου 6 είχε προστεθεί με το άρθρο 43§1 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από την 31.12.1994.

^(β) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 6 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 4 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Ο επιτηδευματίας της δεύτερης κατηγορίας τηρεί και βιβλίο απογραφών εμπορεύσιμων περιουσιακών στοιχείων, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 27 και 28 του παρόντος Κώδικα.»

Άρθρο 7. Βιβλία τρίτης κατηγορίας.

1. Ο επιτηδευματίας της τρίτης κατηγορίας, για την άσκηση του επαγγέλματός του, τηρεί λογιστικά βιβλία κατά τη διπλογραφική μέθοδο με οποιοδήποτε λογιστικό σύστημα, σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές αρχές της λογιστικής.

2.⁽¹⁾ Ο επιτηδευματίας της τρίτης κατηγορίας βιβλίων εφαρμόζει υποχρεωτικά το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο (Π.Δ. 1123/1980, ΦΕΚ Α' 283), μόνο ως προς την δομή, την ονοματολογία και το περιεχόμενο των πρωτοβαθμίων, δευτεροβαθμίων και των υπογραμμισμένων τριτοβαθμίων λογαριασμών, με εξαίρεση τους λογαριασμούς της ομάδας 9, οι οποίοι δεν τηρούνται. Η ανάπτυξη των δευτεροβαθμίων λογαριασμών, σε μη θεσμοθετημένους από τις διατάξεις του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου τριτοβαθμίου λογαριασμούς, καθώς και η ανάπτυξη των τριτοβαθμίων λογαριασμών σε επίπεδο τεταρτοβαθμίων, γίνεται σύμφωνα με τις αρχές της λογιστικής και τις ανάγκες του επιτηδευματία.

Επίσης τηρεί και μητρώο παγίων περιουσιακών στοιχείων, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στην παράγραφο 2.2.103 του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου. Τα έπιπλα και σκεύη μπορεί να παρακολουθούνται στο μητρώο παγίων ανά συντελεστή απόσβεσης.⁽²⁾

Διατάξεις που επιβάλλουν την τήρηση κλαδικών λογιστικών σχεδίων κατισχύουν των διατάξεων των προηγούμενων εδαφίων.⁽³⁾

3. Από τους λογαριασμούς του γενικού και των αναλυτικών καθολικών πρέπει να προκύπτουν συγκεντρωτικά και αναλυτικά στοιχεία των καταχωρήσεων, ώστε να είναι ευχερής η πληροφόρηση ή η επαλήθευση από το φορολογικό έλεγχο, για τις ανάγκες όλων των φορολογικών αντικειμένων.

4.⁽⁴⁾ Το πρώτο, το δεύτερο και το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 6 έχουν ανάλογη εφαρμογή και για την τήρηση βιβλίων Γ' κατηγορίας.

5. Οι ανώνυμες εταιρίες τηρούν βιβλίο πρακτικών γενικών συνελεύσεων των μετόχων, βιβλίο πρακτικών του διοικητικού συμβουλίου και βιβλίο μετόχων.⁽⁵⁾

Οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης τηρούν βιβλίο πρακτικών συνελεύσεων και βιβλίο πρακτικών διαχείρισης.

6.⁽⁶⁾ Ο επιτηδευματίας που συντάσσει τις Ετήσιες Οικονομικές του Καταστάσεις σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (Δ.Λ.Π.) τηρεί τα λογιστικά του βιβλία ή με βάση τις αρχές και τους κανόνες των Δ.Λ.Π. ή με βάση τις αρχές και τους κανόνες της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας.

7.⁽⁶⁾ Ο επιτηδευματίας που τηρεί τα βιβλία του σύμφωνα με τους κανόνες των Δ.Λ.Π. υποχρεούται:

A. Να συντάσσει Πίνακα Συμφωνίας Λογιστικής - Φορολογικής Βάσης (Π.Σ.Λ.Φ.Β.).

Στον Πίνακα αυτόν καταχωρούνται σε χωριστές στήλες για κάθε πρωτοβάθμιο διαφοροποιημένο λογαριασμό σε χρέωση ή πίστωση:

α) Η αξία όπως προκύπτει από τα τηρούμενα βιβλία (Λογιστική βάση).

β) Η αξία όπως προσδιορίζεται με βάση τους κανόνες της φορολογικής νομοθεσίας (Φορολογική βάση).

γ) Η διαφορά μεταξύ Λογιστικής και Φορολογικής βάσης.

B. Να τηρεί ιδιαίτερο Φορολογικό Μητρώο Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων, το οποίο μπορεί να είναι ενσωματωμένο στο κύριο Μητρώο Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων της εταιρείας και χρησιμοποιείται ως βάση του ποσοτικού προσδιορισμού των αναγκαίων καταχωρήσεων στον Π.Σ.Λ.Φ.Β. και στον Πίνακα Φορολογικών Αποτελεσμάτων, στο βαθμό που, κατά την εφαρμογή των Δ.Λ.Π., προκύπτουν διαφορές στην αποτίμηση πάγιων περιουσιακών στοιχείων είτε λόγω της διαφοροποίησης της προ των αποσβέσεων αξίας τους είτε λόγω της διαφοροποίησης των συσσωρευμένων αποσβέσεων.

Γ. Να συντάσσει Πίνακες Φορολογικών Αποτελεσμάτων Χρήσης, Σχηματισμού Φορολογικών Αποθεματικών και Ανακεφαλαιωτικό Πίνακα Φορολογικών Αποθεματικών, των οποίων τα δεδομένα προκύπτουν από λογαριασμούς που τηρούνται με τη διπλογραφική μέθοδο.

(1) Η παράγραφος 2 του άρθρου 7 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 5 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. για διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν την 1.1.1997 και μετά. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«2. Ο επιτηδευματίας της τρίτης κατηγορίας βιβλίων εφαρμόζει υποχρεωτικά το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο (π.δ. 1123/1980, ΦΕΚ Α' 283), μόνο ως προς τη δομή, την ονοματολογία και το περιεχόμενο των πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων λογαριασμών, με εξαίρεση τους λογαριασμούς της ομάδας 9, οι οποίοι δεν τηρούνται.

Η ανάπτυξη των δευτεροβάθμιων λογαριασμών, σε επίπεδο τριτοβάθμιων λογαριασμών, γίνεται σύμφωνα με τις ανάγκες του.

Ειδικές διατάξεις που αναφέρονται στην εφαρμογή του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου, με τις οποίες επιβάλλονται πρόσθετες υποχρεώσεις σε κατηγορίες επιτηδευματιών, κατισχύουν των διατάξεων της παραγράφου αυτής.

Η παράβαση των ειδικών αυτών διατάξεων συνιστά και παράβαση των διατάξεων του παρόντος και επισύρει τις συνέπειες και τις κυρώσεις που προβλέπονται από τον Κώδικα αυτό.»

(2) Τα τρίτο και τέταρτο εδάφια της παραγράφου 2 του άρθρου 7 προστέθηκαν με το άρθρο 2§6 του ν. 3052/2002 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(3) Τα δύο τελευταία εδάφια της παραγράφου 2 του άρθρου 7 αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 28§11 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006 και καταλαμβάνουν διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από την ημερομηνία αυτή και μετά. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Ειδικές διατάξεις που αναφέρονται στην εφαρμογή του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου, με τις οποίες επιβάλλονται πρόσθετες υποχρεώσεις σε κατηγορίες επιτηδευματιών καθώς και οι διατάξεις που επιβάλλουν την τήρηση κλαδικών λογιστικών σχεδίων, κατισχύουν των διατάξεων της παραγράφου αυτής. Η παράβαση των ειδικών αυτών διατάξεων συνιστά και παράβαση των διατάξεων του παρόντος και επισύρει τις συνέπειες και τις κυρώσεις που προβλέπονται από τον Κώδικα αυτό.»

(4) Η παράγραφος 4 του άρθρου 7 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§9 του ν. 3842/2010 και ισχύει σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από 01.01.2011 είχε ως

εξής: «Η παράγραφος 4 του άρθρου 5, καθώς και το πρώτο και δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 6 έχουν ανάλογη εφαρμογή και επί τήρησης βιβλίων Γ' κατηγορίας».

Η παράγραφος 4 του άρθρου 7 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 20§2 του ν. 3296/2004 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 1.1.2005. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«4. Η παράγραφος 4 του άρθρου 5 και η παράγραφος 3 του άρθρου 6 έχει ανάλογη εφαρμογή και επί των βιβλίων τρίτης κατηγορίας.»

Προηγούμενα, η παράγραφος 4 του άρθρου 7 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 2§7 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«4. Η παράγραφος 3 του άρθρου 6 έχει ανάλογη εφαρμογή και επί των βιβλίων τρίτης κατηγορίας.»

(5) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 7 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§4 του ν. 2275/1994 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 10 του ίδιου νόμου από 29.12.1994. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Οι ανώνυμες εταιρείες τηρούν βιβλία πρακτικών γενικών συνελεύσεων των μετόχων και βιβλίο πρακτικών του διοικητικού συμβουλίου.»

(6) Οι παράγραφοι 6 και 7 του άρθρου 7 αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 12§1 του ν. 3301/2004 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 25 του ίδιου νόμου από 23.12.2004. Οι παράγραφοι που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«6. Οι ανώνυμες εταιρείες και οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης που εφαρμόζουν, είτε υποχρεωτικά είτε προαιρετικά, τα υιοθετηθέντα με Κανονισμό της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κεφαλαίου 15 του Κ.Ν. 2190/1920, εξαιρούνται από την υποχρέωση εφαρμογής ειδικότερων διατάξεων του νόμου αυτού, στο βαθμό που οι διατάξεις αυτές είναι αντίθετες με τις ρυθμίσεις του Κ.Ν. 2190/1920.

7. Διευκρινίζεται ότι ως υποκείμενα στις διατάξεις του νόμου αυτού λογιστικά βιβλία των επιχειρήσεων θεωρούνται τόσο τα τηρούμενα για σκοπούς εφαρμογής των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων λογιστικά βιβλία όσο και τα συμπληρωματικά φορολογικά βιβλία στα οποία καταχωρίζονται οι διαφορές μεταξύ των κανόνων αποτίμησης των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και των αντίστοιχων φορολογικών κανόνων. Επίσης διευκρινίζεται ότι οι προβλεπόμενες από το νόμο αυτόν κυρώσεις για τη μη τήρηση ή την πλημμελή τήρηση των λογιστικών βιβλίων, συμπεριλαμβανομένων και των συμπληρωματικών φορολογικών βιβλίων, παραμένουν σε ισχύ.»

Οι παράγραφοι 6 και 7 του άρθρου 7 είχαν προστεθεί με το άρθρο 14 του ν. 3229/2004 και ίσχυσαν σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 10.2.2004.

Άρθρο 8⁽¹⁾

**Βιβλίο αποθήκης, παραγωγής - κοστολογίου,
τεχνικών προδιαγραφών**

1. Ο επιτηδευματίας που πωλεί αγαθά για δικό του λογαριασμό ή για λογαριασμό τρίτων ή για ίδιο λογαριασμό και για λογαριασμό τρίτων, εφόσον κατά τις δύο προηγούμενες διαχειριστικές περιόδους τα ετήσια ακαθάριστα έσοδά του υπερέβησαν το ποσό των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) ευρώ ή το ποσό των έξι εκατομμυρίων πεντακοσίων χιλιάδων (6.500.000) ευρώ προκειμένου για επιτηδευματία που πωλεί τα αγαθά του εκτός της χώρας κατά ποσοστό άνω του ογδόντα τοις εκατό (80%), τηρεί βιβλίο αποθήκης. Στο βιβλίο αποθήκης καταχωρούνται για κάθε αγαθό οι αγορές και οι πωλήσεις κατά είδος, ποσότητα και αξία και η ποσοτική διακίνηση κατά είδος και ποσότητα κατά την εισαγωγή και εξαγωγή. Τα αγαθά των τρίτων παρακολουθούνται ξεχωριστά τουλάχιστον κατά είδος και ποσότητα.

2.⁽²⁾ Ο επιτηδευματίας που ενεργεί επεξεργασία για ίδιο λογαριασμό ή για ίδιο λογαριασμό και για λογαριασμό τρίτων, εφόσον κατά τις δύο προηγούμενες διαχειριστικές περιόδους τα ετήσια ακαθάριστα έσοδά του υπερέβησαν το ποσό των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) ευρώ ή το ποσό των έξι εκατομμυρίων πεντακοσίων χιλιάδων (6.500.000) ευρώ προκειμένου για επιτηδευματία που πωλεί τα προϊόντα του εκτός της χώρας ή ενεργεί επεξεργασία και για λογαριασμό κατοίκου άλλης χώρας κατά ποσοστό άνω του ογδόντα τοις εκατό (80%) του συνόλου των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων του κλάδου επεξεργασίας, τηρεί βιβλίο αποθήκης πρώτων υλών, έτοιμων προϊόντων και υποπροϊόντων. Στο βιβλίο αποθήκης καταχωρούνται, για κάθε αγαθό, οι αγορές και πωλήσεις κατ' είδος, ποσότητα και αξία και η εντός και εκτός της επιχείρησης ποσοτική διακίνηση κατ' είδος και ποσότητα. Όταν ο επιτηδευματίας ενεργεί επεξεργασία και για λογαριασμό τρίτων, στο βιβλίο αποθήκης παρακολουθούνται οι πρώτες ύλες και τα έτοιμα προϊόντα των τρίτων ξεχωριστά τουλάχιστον κατ' είδος και ποσότητα.

Η αξία κτήσης των πρώτων υλών, που διατέθηκαν για την επεξεργασία, καθώς και το κόστος των έτοιμων προϊόντων και υποπροϊόντων που παράχθηκαν, αναγράφεται στο βιβλίο αποθήκης στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου και μέχρι την προθεσμία σύνταξης του ισολογισμού.

Βοηθητικές ύλες και υλικά συσκευασίας παρακολουθούνται στο βιβλίο αποθήκης συνολικά μόνο κατ' αξία σε αντίστοιχο λογαριασμό.

Ο παραπάνω επιτηδευματίας ο υπόχρεος σε τήρηση βιβλίου αποθήκης εκδίδει δελτίο εσωτερικής διακίνησης για την εντός της ημέρας εξαγωγή από την αποθήκη προς την παραγωγική διαδικασία πρώτων υλών, ιδίων ή τρίτων ή την επαναφορά τους στην αποθήκη, καθώς και για τα εντός της ημέρας παραχθέντα έτοιμα προϊόντα και υποπροϊόντα

που εισάγονται στην αποθήκη ετοίμων. Στο δελτίο εσωτερικής διακίνησης αναγράφεται το είδος και η ποσότητα των αγαθών που διακινούνται, καθώς και ο χώρος προέλευσης και προορισμού των αγαθών.

3. Προκειμένου για επιτηδευματία που έχει παράλληλα με τον κλάδο εμπορίου και ξεχωριστό κλάδο επεξεργασίας, η υποχρέωση τήρησης του βιβλίου αποθήκης κρίνεται αυτοτελώς για κάθε κλάδο.

4. Ο επιτηδευματίας που υποχρεώνεται σε τήρηση βιβλίου αποθήκης τηρεί αυτό σε δύο συνεχείς διαχειριστικές περιόδους και σταματά την τήρησή του από την επόμενη διαχειριστική περίοδο εκείνης που για δεύτερη συνεχή διαχειριστική περίοδο δεν υπερέβη το εκάστοτε ισχύον όριο. Υποχρέωση τήρησης του βιβλίου αποθήκης δημιουργείται εκ νέου από την επόμενη διαχειριστική περίοδο εκείνης που για δεύτερη συνεχή διαχειριστική περίοδο τα ετήσια ακαθάριστα έσοδα υπερέβησαν το εκάστοτε ισχύον όριο.

Για την τήρηση ή την παύση της τήρησης του βιβλίου αποθήκης στην περίπτωση αύξησης των οριζόμενων ορίων, λαμβάνονται υπόψη τα νέα όρια και για τις δύο προηγούμενες χρήσεις που λήγουν μέχρι το χρόνο έναρξης ισχύος των νέων ορίων.

5. Στο βιβλίο αποθήκης που τηρείται σύμφωνα με όσα ορίζονται στις παραγράφους 1 έως 2 αναγράφεται και η χρονολογία εισαγωγής ή εξαγωγής κατά περίπτωση με μνεία του οικείου δικαιολογητικού εγγραφής. Η ενημέρωση της εξαγωγής μπορεί να γίνεται με μία συγκεντρωτική εγγραφή σε ημερήσια βάση ανά είδος και σειρά στοιχείων που εκδίδονται, με την προϋπόθεση ότι, όταν ζητηθεί από τον έλεγχο και στο χρόνο που ορίζεται από αυτόν, είναι δυνατή η εκτύπωση ή η σύνταξη κατάστασης με την αναλυτική κίνηση ανά παραστατικό όλων ή μερικών ειδών.

Σε ιδιαίτερες μερίδες του βιβλίου αποθήκης της έδρας παρακολουθούνται:

α) η κίνηση κάθε υποκαταστήματος με εξαρτημένη λογιστική κατ' είδος, ποσότητα και αξία κατά την εισαγωγή και εξαγωγή, β) η κίνηση κάθε αποθηκευτικού χώρου κατ' είδος και ποσότητα κατά την εισαγωγή και εξαγωγή, γ) τα αγαθά που βρίσκονται σε τρίτους για οποιονδήποτε σκοπό κατ' είδος, ποσότητα και ανά τρίτο επιτηδευματία.

Όταν στο υποκατάστημα τηρείται βιβλίο αποθήκης κατ' είδος, ποσότητα και αξία ή στον αποθηκευτικό χώρο κατ' είδος και ποσότητα, η μερίδα του υποκαταστήματος ή του αποθηκευτικού χώρου που τηρείται στην έδρα μπορεί να ενημερώνεται με τη συνολική μηνιαία κίνηση του υποκαταστήματος ή του αποθηκευτικού χώρου εντός του επόμενου μήνα.

6. Στο υποκατάστημα από τα βιβλία του οποίου εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα τηρείται ίδιο βιβλίο αποθήκης σύμφωνα με όσα ορίζονται από τις διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων.

Στο υποκατάστημα από τα βιβλία του οποίου δεν εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα ή στον αποθηκευτικό χώρο μπορεί να μην τη-

ρείται ίδιο βιβλίο αποθήκης, με την προϋπόθεση ότι θα δίνονται στον έλεγχο άμεσα τα ποσοτικά υπόλοιπα των μερίδων του βιβλίου αποθήκης του υποκαταστήματος ή του αποθηκευτικού χώρου, μέχρι την ημέρα που σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 17 και της παραγράφου 2 του άρθρου 24 έπρεπε να έχει γίνει ενημέρωσή του.⁽³⁾

Όταν στην έδρα δεν ενεργείται αποθήκευση ή διακίνηση αγαθών ή δεν ενεργούνται αγορές ή πωλήσεις και υπάρχει ένα υποκατάστημα, το βιβλίο αποθήκης μπορεί να τηρείται μόνο στο υποκατάστημα.

Όταν οι εγκαταστάσεις του επιτηδευματία στεγάζονται στον ίδιο ή σε συνεχόμενο κτιριακό χώρο, μπορεί να τηρείται για κάθε αγαθό μία ενιαία μερίδα για όλες τις εγκαταστάσεις.

Όταν επαγγελματικές εγκαταστάσεις του επιτηδευματία απαλλάσσονται από την έκδοση δελτίων αποστολής, σύμφωνα με τις διατάξεις της περίπτωσης γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 11 του Κώδικα αυτού, μπορεί να τηρείται για όλες τις απαλλασσόμενες εγκαταστάσεις από την έκδοση δελτίων αποστολής μία ενιαία μερίδα για κάθε αγαθό.⁽⁴⁾

7. Αντί του τρόπου τήρησης του βιβλίου αποθήκης που ορίζεται από τις διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων μπορεί να τηρείται:

A)⁽⁵⁾ Στην έδρα ή στο υποκατάστημα με αυτοτελή λογιστική μερίδα «Κεντρικής Αποθήκης» για όλες τις εγκαταστάσεις, στην οποία καταχωρούνται για κάθε αγαθό: α) κατά ποσότητα και αξία οι αγορές και οι πωλήσεις, β) η ποσότητα των πρώτων υλών, που διατέθηκαν για επεξεργασία και γ) η ποσότητα των έτοιμων προϊόντων και υποπροϊόντων που παράχθηκαν.

Η αξία κτήσης των πρώτων υλών, που διατέθηκαν στην παραγωγή, καθώς και το κόστος των έτοιμων προϊόντων και υποπροϊόντων που παράχθηκαν τίθεται στο τέλος της χρήσης με την κοστολόγηση.

B)⁽⁶⁾ Στην έδρα βιβλίο αποθήκης σε ιδιαίτερες μερίδες ανά επαγγελματική εγκατάσταση και ανά τρίτο κατ' είδος και ποσότητα κατά την εισαγωγή και εξαγωγή.

Γ) Στην έδρα μια μερίδα ανά τρίτο, κατ' είδος και ποσότητα, για τα αγαθά που βρίσκονται σε τρίτους για οποιονδήποτε σκοπό.

8. Ο επιτηδευματίας που είναι υπόχρεος στην τήρηση βιβλίου αποθήκης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού, τηρεί για τα ίδια προϊόντα στην έδρα του ή στο υποκατάστημα που εξάγει αυτοτελές αποτέλεσμα:

A) Βιβλίο τεχνικών προδιαγραφών με ιδιαίτερη μερίδα κατ' είδος προϊόντος, στην οποία αναγράφονται:

α)⁽⁷⁾ Εντός δέκα (10) ημερών από την ολοκλήρωση της πρώτης παραγωγής κάθε προϊόντος οι τεχνικές προδιαγραφές αυτού. Οι τεχνικές προδιαγραφές περιλαμβάνουν πλην των άλλων τεχνικών δεδομένων τη για κάθε μονάδα παραγόμενου έτοιμου προϊόντος απαιτούμενη ποσότητα πρώτων υλών, καθώς και την προϋπολογιζόμενη φύρα παραγωγής. Για τα εξατομικευμένα αγαθά που κατασκευάζονται κατόπιν παραγγελίας

του πελάτη αντί της αναγραφής τεχνικών προδιαγραφών καταχωρείται πριν από την έναρξη της παραγωγής στο βιβλίο τεχνικών προδιαγραφών ή στο βιβλίο αποθήκης πλήρης περιγραφή των προϊόντων που παραγγέλλονται.

β) Μέχρι το κλείσιμο του ισολογισμού οι κανόνες του καταμερισμού του εργοστασιακού κόστους, οι οποίοι ακολουθούνται πάγια.

Β) Βιβλίο παραγωγής κοστολογίου με ιδιαίτερη μερίδα κατ' είδος, στο οποίο:

α)⁽⁸⁾ Συγκεντρώνονται το βραδύτερο εντός της προθεσμίας σύνταξης του ισολογισμού οι εντός της διαχειριστικής περιόδου που έληξε ποσότητες πρώτων υλών που αναλώθηκαν για την παραγωγή έτοιμου προϊόντος και υποπροϊόντος, καθώς και οι ποσότητες έτοιμου προϊόντος και υποπροϊόντων που παρήχθησαν μέσα στην ίδια διαχειριστική περίοδο.

β) Προσδιορίζεται για το έτοιμο προϊόν το βραδύτερο εντός της προθεσμίας σύνταξης του ισολογισμού το εργοστασιακό κόστος με βάση τους καταχωρημένους στο βιβλίο τεχνικών προδιαγραφών κανόνες.

Το βιβλίο παραγωγής - κοστολογίου δεν τηρείται, όταν τα δεδομένα του προκύπτουν από τους λογαριασμούς της ομάδας 9 του Ε.Γ.Λ.Σ. (π.δ. 1123/1980).

9. Δεν υποχρεούνται:

Α) Στην τήρηση βιβλίου αποθήκης:

α) ο εκμεταλλευτής ελαιολιτριβείου,

β) Ο πρατηριούχος χονδρικής πώλησης καπνοβιομηχανικών προϊόντων,

γ) ο πωλητής βενζίνης και πετρελαίου για λογαριασμό τρίτου,

δ) ο εκμεταλλευτής πρατηρίου υγραερίου αυτοκινήτων,

ε) ο εκμεταλλευτής πρατηρίου υγρών καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων,

στ) ο εκμεταλλευτής εστιατορίου ή ζαχαροπλαστείου,

ζ) ο εκμεταλλευτής ξενοδοχείου ή ξενώνα ή κάμπινγκ,

η) ο πωλητής νωπών οπωρολαχανικών και ιχθύων,

θ) ο πωλητής νωπών αγροτικών προϊόντων, πλην νωπών οπωρολαχανικών και ιχθύων, εκτός της χώρας κατά ποσοστό τουλάχιστον ογδόντα τοις εκατό (80%) των συνολικών ετήσιων ακαθάριστων εσόδων του,

ι) ο παραγωγός κινηματογραφικών και τηλεοπτικών ταινιών,

ια) ο πράκτορας εφημερίδων και περιοδικών,

ιβ) ο εκμεταλλευτής κλινικής,

ιγ) ο επιτηδευματίας που ασχολείται με την κατασκευή δημόσιων ή ιδιωτικών τεχνικών έργων ή την ανέγερση και πώληση οικοδομών,

ιδ) ο επιτηδευματίας που λειτουργεί μετά από έγκριση του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων ως «Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης», που προβλέπεται από την παράγραφο 19 του άρθρου 2 του ν. 2939/2001 (ΦΕΚ 179 Α'),

Ιε) ο πωλητής ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου και αερίων γενικά που διατίθενται με συνεχή ροή.

Στις περιπτώσεις της παραγράφου αυτής, προκειμένου για επιτηδευματία που έχει παράλληλα και άλλη δραστηριότητα, για την υποχρέωση τήρησης βιβλίου αποθήκης η άλλη δραστηριότητα κρίνεται αυτοτελώς.

Β) Στην τήρηση του βιβλίου αποθήκης κατά την εξαγωγή ο εκμεταλλευτής καταστήματος Σούπερ - Μάρκετ που ασχολείται με την κατά κύριο λόγο λιανική πώληση με το σύστημα της «αυτοεξυπηρέτησης» ειδών διατροφής, κρέατος, απορρυπαντικών, ποτών, ειδών οικιακής χρήσης και άλλων ειδών.

Γ) Στην τήρηση βιβλίου τεχνικών προδιαγραφών:

α) ο εκμεταλλευτής λατομείου, μεταλλείου, ορυχείου για τα πρωτογενή υλικά που εξορύσσονται,

β) ο παραγωγός αγροτικών προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής.

(1) Ο τίτλος και το άρθρο 8 αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 28§12 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006 και καταλαμβάνει διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από την ημερομηνία αυτή και μετά. Ο τίτλος και το άρθρο που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Άρθρο 8^(α)

Βιβλίο αποθήκης, παραγωγής - κοστολογίου

1. Ο επιτηδευματίας που πωλεί αγαθά για δικό του λογαριασμό χονδρικώς ή κατά κύριο λόγο χονδρικώς, εφόσον κατά τις δύο προηγούμενες διαχειριστικές περιόδους τα ετήσια ακαθάριστα έσοδά του υπερέβησαν το ποσό των τριών εκατομμυρίων (3.000.000) ευρώ τηρεί βιβλίο αποθήκης κατ' είδος, ποσότητα και αξία, κατά την εισαγωγή και εξαγωγή.

2. Ο επιτηδευματίας που πωλεί αγαθά για δικό του λογαριασμό λιανικώς ή κατά κύριο λόγο λιανικώς, εφόσον κατά τις δύο προηγούμενες διαχειριστικές περιόδους τα ετήσια ακαθάριστα έσοδά του υπερέβησαν το ποσό των τεσσάρων εκατομμυρίων (4.000.000) ευρώ, τηρεί βιβλίο αποθήκης κατ' είδος, ποσότητα και αξία κατά την εισαγωγή και εξαγωγή.

3. Με τις προϋποθέσεις των προηγούμενων παραγράφων και σύμφωνα με όσα ορίζονται από αυτές, βιβλίο αποθήκης τηρεί και ο επιτηδευματίας που πωλεί αγαθά για λογαριασμό τρίτων ή για δικό του λογαριασμό και για λογαριασμό τρίτων. Τα αγαθά των τρίτων παρακολουθούνται ξεχωριστά τουλάχιστον κατ' είδος και ποσότητα.

4. Ο επιτηδευματίας που πωλεί αγαθά μετά από προηγούμενη επεξεργασία, εφόσον κατά τις δύο προηγούμενες διαχειριστικές περιόδους το σύνολο των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων του υπερέβησαν το ποσό των τριών εκατομμυρίων (3.000.000) ευρώ τηρεί βιβλίο αποθήκης πρώτων υλών, βοηθητικών υλών, υλικών συσκευασίας, ετοιμών προϊόντων και υποπροϊόντων, στο οποίο καταχωρούνται, για κάθε αγαθό, οι αγορές και πωλήσεις κατ' είδος, ποσότητα και αξία και η εντός και εκτός της επιχείρησης ποσοτική διακίνηση κατ' είδος και ποσότητα.

Η αξία κτήσης των πρώτων υλών, των βοηθητικών υλών και των υλικών συσκευασίας που διατέθηκαν για την επεξεργασία, καθώς και το κόστος των έτοιμων προϊόντων και υποπροϊόντων που παράχθηκαν, αναγράφεται στο βιβλίο αποθήκης τουλάχιστον μία φορά το έτος, κατά τη σύνταξη του ισολογισμού, και για τους τηρούντες αναλυτική λογιστική (ομάδα 9) του Ελληνικού Λογιστικού Σχεδίου στο χρόνο προσδιορισμού του βραχύχρονου αποτελέσματος.

Βοηθητικές ύλες και υλικά συσκευασίας, των οποίων η συνολική αξία δεν υπερβαίνει το 3% του συνολικού κόστους των προϊόντων, με βάση τα στοιχεία της προηγούμενης χρήσης, μπορεί να παρακολουθούνται στο βιβλίο αποθήκης συνολικά μόνο κατ' αξία σε αντίστοιχο λογαριασμό. Σε περίπτωση υπέρβασης του ορίου αυτού, παρακολουθούνται συνολικά κατ' αξία, μέχρι εξάντλησης του ανωτέρω ποσοστού, οι βοηθητικές ύλες και είδη συσκευασίας που έχουν, κατά σειρά, τη μικρότερη κατ' είδος συμμετοχή στο κόστος παραγωγής των προϊόντων.

Για τους τηρούντες αναλυτική λογιστική (ομάδα 9) η εξαγωγή και η κατανομή της αξίας του κόστους των βοηθητικών υλών και υλικών συσκευασίας του προηγούμενου εδαφίου προσδιορί-

ζεται με βάση κατάλληλα κριτήρια στο χρόνο προσδιορισμού βραχύχρονων αποτελεσμάτων, με προσαρμογή στην πραγματικότητα στο τέλος της χρήσης με την απογραφή.

5. Βιβλίο αποθήκης, σύμφωνα με όσα ορίζονται από την προηγούμενη παράγραφο 4, τηρεί επίσης ο επιτηδευματίας που ενεργεί επεξεργασία για λογαριασμό τρίτων ή για δικό του λογαριασμό και για λογαριασμό τρίτων, εφόσον κατά τις δύο προηγούμενες διαχειριστικές περιόδους το σύνολο των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων του υπερéβει το ποσό των τριών εκατομμυρίων (3.000.000) ευρώ. Οι πρώτες ύλες και τα έτοιμα προϊόντα των τρίτων παρακολουθούνται ξεχωριστά κατ' είδος και ποσότητα.

6. Ο επιτηδευματίας που πωλεί αγαθά εκτός της χώρας ή ενεργεί επεξεργασία για λογαριασμό κατοίκου άλλης χώρας τηρεί βιβλίο αποθήκης σύμφωνα με όσα ορίζονται αντίστοιχα στις παραπάνω παραγράφους, εφόσον τα ακαθάριστά του έσοδα ανά κλάδο, κατά τις δύο κατά προηγούμενες διαχειριστικές περιόδους από τη δραστηριότητα αυτή, υπερéβησαν το 80% του συνόλου των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων του και τα ετήσια αυτά έσοδα υπερéβησαν το ποσό των πέντε εκατομμυρίων πεντακοσίων χιλιάδων (5.500.000) ευρώ.

7. Προκειμένου για επιτηδευματία, που έχει παράλληλα με τον κλάδο εμπορίου και ξεχωριστό κλάδο επεξεργασίας, η υποχρέωση τήρησης του βιβλίου αποθήκης κρίνεται αυτοτελώς για κάθε κλάδο, με εξαίρεση τους υπόχρεους στην τήρηση αναλυτικής λογιστικής (ομάδα 9), κατά τα οριζόμενα στις διατάξεις του π.δ. 1123/1980, με εξαγωγή βραχύχρονου αποτελέσματος, οι οποίοι εάν υποχρεούνται στην τήρηση βιβλίου αποθήκης για τον έναν κλάδο τηρούν βιβλίο αποθήκης και για τον άλλο κλάδο.

8. Ο επιτηδευματίας που είναι υπόχρεος σε τήρηση βιβλίου αποθήκης παύει να τηρεί αυτό από την επόμενη διαχειριστική περίοδο εκείνης που για δεύτερη συνεχή χρήση δεν υπερéβη το εκάστοτε ισχύον όριο. Ειδικά κατά την πρώτη χρήση εφαρμογής του παρόντος νόμου δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου. Υποχρέωση τήρησης του δημιουργείται εκ νέου από την επόμενη διαχειριστική περίοδο εκείνης που για δεύτερη συνεχή χρήση υπερéβη το εκάστοτε ισχύον όριο.

9. Στο βιβλίο αποθήκης που τηρείται σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στις παραγράφους 1 έως 6, αναγράφεται και η χρονολογία εισαγωγής ή εξαγωγής κατά περίπτωση με μνεία του οικείου δικαιολογητικού εγγραφής. Η ενημέρωση της εξαγωγής μπορεί να γίνεται με μία συγκεντρωτική εγγραφή σε ημερήσια βάση ανά είδος και σειρά στοιχείων που εκδίδονται, με την προϋπόθεση, όταν ζητηθεί από τον έλεγχο, να είναι δυνατή η εκτύπωση ή η σύνταξη κατάστασης με την αναλυτική κίνηση ανά παραστατικό όλων ή μερικών ειδών.

Ο επιτηδευματίας που υποχρεούται στην τήρηση αναλυτικής λογιστικής (ομάδα 9) κατά την τήρηση του βιβλίου αποθήκης εφαρμόζει παράλληλα και τα οριζόμενα από τις διατάξεις του π.δ. 1123/1980.

Σε ιδιαίτερες μερίδες του βιβλίου αποθήκης της έδρας παρακολουθούνται:

α) η κίνηση κάθε υποκαταστήματος με εξαρτημένη λογιστική κατ' είδος, ποσότητα και αξία κατά την εισαγωγή και εξαγωγή, β) η κίνηση κάθε αποθηκευτικού χώρου κατ' είδος και ποσότητα κατά την εισαγωγή και εξαγωγή, γ) τα αγαθά που βρίσκονται σε τρίτους για οποιονδήποτε σκοπό, ανά τρίτο, είδος και ποσότητα.

Όταν στο υποκατάστημα τηρείται βιβλίο αποθήκης κατ' είδος, ποσότητα και αξία ή στον αποθηκευτικό χώρο κατ' είδος και ποσότητα, η μερίδα του υποκαταστήματος ή του αποθηκευτικού χώρου που τηρείται στην έδρα μπορεί να ενημερώνεται με τη συνολική μηνιαία κίνηση του υποκαταστήματος ή του αποθηκευτικού χώρου εντός του επόμενου μήνα.

10. Δεν υποχρεούνται:

Α) Στην τήρηση βιβλίου αποθήκης:

α) ο εκμεταλλευτής ελαιοτριβείου,

β) ο εκμεταλλευτής πρατηρίου χονδρικής πώλησης καπνοβιομηχανικών προϊόντων,

γ) ο πωλητής βενζίνης και πετρελαίου για λογαριασμό τρίτου,

δ) ο εκμεταλλευτής πρατηρίου υγραερίου αυτοκινήτων,

ε) ο εκμεταλλευτής πρατηρίου υγρών καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων,

στ) ο εκμεταλλευτής εστιατορίου ή ζαχαροπλαστείου, εφόσον διαθέτει τα αγαθά του λιανικώς ή κυρίως λιανικώς,

ζ) ο εκμεταλλευτής ξενοδοχείου ή ξενώνα ή κάμπινγκ,

η) ο πωλητής οπωρολαχανικών,

θ) ο πωλητής νωπών αγροτικών προϊόντων, πλην οπωρολαχανικών, εκτός της χώρας κατά ποσοστό τουλάχιστον ογδόντα τοις εκατό (80%) των συνολικών ακαθάριστων εσόδων του,

- ι) ο παραγωγός κινηματογραφικών και τηλεοπτικών ταινιών,
- ια) ο πράκτορας εφημερίδων και περιοδικών,
- ιβ) ο εκμεταλλευτής κλινικής ή θεραπευτηρίου,
- ιγ) ο πωλητής τηλεκαρτών και καρτών κινητής τηλεφωνίας.
- ιδ')^(β) Ο κατασκευαστής Δημοσίων ή Ιδιωτικών τεχνικών έργων.

Στις περιπτώσεις της παραγράφου αυτής, προκειμένου για επιτηδευματία που έχει παράλληλα και άλλο κλάδο, για την υποχρέωση τήρησης βιβλίου αποθήκης ο κλάδος αυτός κρίνεται αυτοτελώς.

Β) Στην τήρηση τεχνικών προδιαγραφών:

- α) ο εκμεταλλευτής εστιατορίου ή ζαχαροπλαστείου,
- β) ο εκμεταλλευτής λατομείου, μεταλλείου, ορυχείου για τα πρωτογενή υλικά που εξορύσσονται,
- γ) ο παραγωγός αγροτικών προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής,
- δ) οι επιχειρήσεις παραγωγής - πώλησης λογισμικού.

Γ)^(γ) Στην τήρηση του βιβλίου αποθήκης κατά την εξαγωγή ο εκμεταλλευτής καταστήματος Σούπερ - Μάρκετ που ασχολείται με την κατά κύριο λόγο λιανική πώληση με το σύστημα της «αυτοεξυπηρέτησης», ειδών διατροφής, κρέατος, απορρυπαντικών, ποτών, ειδών οικιακής χρήσης και άλλων ειδών.

11. Στο υποκατάστημα από τα βιβλία του οποίου εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα τηρείται ίδιο βιβλίο αποθήκης σύμφωνα με όσα ορίζονται από τις διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων. Στο υποκατάστημα από τα βιβλία του οποίου δεν εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα και το οποίο βρίσκεται σε άλλο νομό ή νησί από την έδρα ή σε απόσταση μεγαλύτερη των 50 χιλιομέτρων από αυτή τηρείται βιβλίο αποθήκης κατ' είδος και ποσότητα με δυνατότητα τήρησής του και κατ' αξία.

Τα αναφερόμενα στο προηγούμενο εδάφιο ισχύουν ανάλογα και για τους αποθηκευτικούς χώρους.

Αν το υποκατάστημα ή ο αποθηκευτικός χώρος βρίσκεται στον ίδιο νομό και νησί με την έδρα ή σε απόσταση μικρότερη των 50 χιλιομέτρων από αυτή δεν υπάρχει υποχρέωση τήρησης βιβλίου αποθήκης στις εγκαταστάσεις αυτές.

Όταν στην έδρα δεν ενεργείται αποθήκευση ή διακίνηση αγαθών ή δεν ενεργούνται αγορές ή πωλήσεις και υπάρχει ένα υποκατάστημα, το βιβλίο αποθήκης μπορεί να τηρείται μόνο στο υποκατάστημα.

12. Αντί του τρόπου τήρησης του βιβλίου αποθήκης που ορίζεται από τις διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων μπορεί να τηρείται:

Α) Στην έδρα ή στο υποκατάστημα με αυτοτελή λογιστική, μερίδα «Κεντρικής Αποθήκης» για όλες τις εγκαταστάσεις στην οποία καταχωρούνται για κάθε αγαθό: α) κατά ποσότητα και αξία οι αγορές και οι πωλήσεις που διενεργούνται, β) η ποσότητα των πρώτων υλών, βοηθητικών υλών και υλικών συσκευασίας που διατέθηκαν για επεξεργασία και γ) η ποσότητα των ετοιμών προϊόντων και υποπροϊόντων που παράχθηκαν. Η αξία κτήσης των πρώτων υλών, των βοηθητικών υλών και των υλικών συσκευασίας που διατέθηκαν στην παραγωγή, καθώς και το κόστος των ετοιμών προϊόντων που παράχθηκαν τίθεται στο τέλος της χρήσης με την κοστολόγηση.

Β) Στην έδρα και σε κάθε υποκατάστημα ή αποθηκευτικό χώρο βιβλίο αποθήκης σε ιδιαίτερες μερίδες κατ' είδος και ποσότητα κατά την εισαγωγή και εξαγωγή. Όταν το υποκατάστημα ή ο αποθηκευτικός χώρος βρίσκονται στον ίδιο νομό με την έδρα ή σε απόσταση μικρότερη των 50 χιλιομέτρων, όχι όμως σε άλλο νησί, η κίνηση αυτών κατ' είδος και ποσότητα μπορεί να παρακολουθείται σε ιδιαίτερες μερίδες του βιβλίου αποθήκης της έδρας.

Γ) Στην έδρα μια μερίδα ανά τρίτο, κατ' είδος και ποσότητα, για τα αγαθά που βρίσκονται σε τρίτους για οποιονδήποτε σκοπό.

13. Ο επιτηδευματίας που είναι υπόχρεος στην τήρηση βιβλίου αποθήκης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις παραγράφους 4 και 5, τηρεί για τα ίδια προϊόντα στην έδρα του ή στο υποκατάστημα που εξάγει αυτοτελές αποτέλεσμα:

Α) Βιβλίο τεχνικών προδιαγραφών με ιδιαίτερη μερίδα κατ' είδος στην οποία αναγράφονται:

- α) πριν από την έναρξη της παραγωγής οι τεχνικές προδιαγραφές του προϊόντος. Οι τεχνικές προδιαγραφές περιλαμβάνουν, πλην των άλλων τεχνικών δεδομένων, την για κάθε μονάδα παραγόμενου έτοιμου προϊόντος απαιτούμενη ποσότητα πρώτων υλών, καθώς και βοηθητικών υλών και υλικών συσκευασίας όταν γι' αυτά τηρείται βιβλίο αποθήκης, καθώς και την προϋπολογιζόμενη φύρα παραγωγής, β) μέχρι το κλείσιμο του ισολογισμού και για τους τηρούντες ανα-

λυτική λογιστική στο χρόνο προσδιορισμού του βραχύχρονου αποτελέσματος, οι κανόνες του καταμερισμού του εργοστασιακού κόστους οι οποίοι ακολουθούνται πάγια.

Β) Βιβλίο παραγωγής κοστολογίου με ιδιαίτερη μερίδα κατ' είδος στο οποίο:

α) Συγκεντρώνονται το βραδύτερο εντός της προθεσμίας σύνταξης του ισολογισμού, οι εντός της διαχειριστικής περιόδου που έληξε ποσότητες πρώτων υλών, που αναλώθηκαν για την παραγωγή έτοιμου προϊόντος, οι βοηθητικές ύλες και τα υλικά συσκευασίας, όταν γι' αυτά τηρείται βιβλίο αποθήκης, σε μερίδες κατ' είδος, καθώς και οι ποσότητες έτοιμου προϊόντος που παρήχθησαν μέσα στην ίδια διαχειριστική περίοδο.

β) Προσδιορίζεται για το έτοιμο προϊόν, το βραδύτερο εντός της προθεσμίας σύνταξης του ισολογισμού το εργοστασιακό κόστος με βάση τους καταχωρημένους στο βιβλίο τεχνικών προδιαγραφών κανόνες.

Το βιβλίο παραγωγής - κοστολογίου δεν τηρείται όταν υποχρεωτικά ή προαιρετικά τηρούνται οι λογαριασμοί της ομάδας 9, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις του π.δ. 1123/1980.»

^(α) Το άρθρο 8 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2§8 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Το άρθρο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής: «Βλέπε στο τέλος αυτού του άρθρου.»

^(β) Η υποπερίπτωση ιδ' της περίπτωσης Α' της παραγράφου 10 του άρθρου 8 προστέθηκε με το άρθρο 20§3 του ν. 3296/2004 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου για διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από 1.1.2005 και μετά.

^(γ) Η περίπτωση Γ' της παραγράφου 10 του άρθρου 8 προστέθηκε με το άρθρο 20§4 του ν. 3296/2004 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου για διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από 1.1.2005 και μετά.

«Άρθρο 8.

Βιβλίο αποθήκης, παραγωγής-κοστολογίου.^(α)

1. Ο επιτηδευματίας που πωλεί αγαθά για δικό του λογαριασμό χονδρικώς ή κατά κύριο λόγο χονδρικώς, εφόσον κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο τα ετήσια ακαθάριστα έσοδά του από χονδρικές πωλήσεις υπερέβησαν το ποσό των δύο εκατομμυρίων (2.000.000)^(β) ευρώ τηρεί βιβλίο αποθήκης κατ' είδος, ποσότητα και αξία, κατά την εισαγωγή και εξαγωγή.

2. Ο επιτηδευματίας που πωλεί αγαθά για δικό του λογαριασμό λιανικώς ή κατά κύριο λόγο λιανικώς, αν κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο τα ετήσια ακαθάριστα έσοδά του υπερέβησαν το ποσό των δύο εκατομμυρίων εβδομήντα χιλιάδων (2.700.000)^(β) ευρώ, τηρεί βιβλίο αποθήκης κατ' είδος, ποσότητα και αξία κατά την εισαγωγή, της εξαγωγής προσδιορισμένης με την απογραφή. Αν όμως τα έσοδα αυτά υπερέβησαν το ποσό των τριών εκατομμυρίων (3.000.000)^(β) ευρώ, τηρεί βιβλίο αποθήκης κατ' είδος, ποσότητα και αξία κατά την εισαγωγή και εξαγωγή.

3. Με τις προϋποθέσεις των προηγούμενων παραγράφων και σύμφωνα με όσα ορίζονται από αυτές, βιβλίο αποθήκης τηρεί και ο επιτηδευματίας που πωλεί αγαθά για λογαριασμό τρίτων ή για δικό του λογαριασμό και για λογαριασμό τρίτων.

Τα αγαθά των τρίτων παρακολουθούνται ξεχωριστά τουλάχιστον κατ' είδος και ποσότητα.

4. Ο επιτηδευματίας που πωλεί αγαθά μετά από προηγούμενη επεξεργασία, εφόσον κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο το σύνολο των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων του υπερέβει το ποσό των δύο εκατομμυρίων (2.000.000)^(β) ευρώ τηρεί βιβλίο αποθήκης πρώτων υλών, βοηθητικών υλών, υλικών συσκευασίας^(γ), ετοιμών προϊόντων και υποπροϊόντων, στο οποίο καταχωρούνται, για κάθε αγαθό, οι αγορές και πωλήσεις κατ' είδος, ποσότητα και αξία και η εντός και εκτός της επιχείρησης ποσοτική διακίνηση κατ' είδος και ποσότητα.

Η αξία κτήσης των πρώτων υλών, των βοηθητικών υλών και των υλικών συσκευασίας που διατέθηκαν για την επεξεργασία, καθώς και το κόστος των έτοιμων προϊόντων και υποπροϊόντων που παράχθηκαν, αναγράφεται στο βιβλίο αποθήκης τουλάχιστον μία φορά το έτος, κατά τη σύνταξη του ισολογισμού, και για τους τηρούντες αναλυτική λογιστική (ομάδα 9) του Ελληνικού Λογιστικού Σχεδίου (Π.Δ. 1123/1980, ΦΕΚ 283 Α') στο χρόνο προσδιορισμού των βραχύχρονων αποτελεσμάτων.^(δ)

Βοηθητικές ύλες και υλικά συσκευασίας^(γ), των οποίων η συνολική αξία δεν υπερβαίνει το 3% του συνολικού κόστους των προϊόντων, με βάση τα στοιχεία της προηγούμενης χρήσης, μπορεί να παρακολουθούνται στο βιβλίο αποθήκης συνολικά μόνο κατ' αξία σε αντίστοιχο λογαριασμό.

Σε περίπτωση υπέρβασης του ορίου αυτού, παρακολουθούνται συνολικά κατ' αξία, μέχρι εξάντλησης του ανωτέρω ποσοστού, οι βοηθητικές ύλες και υλικά συσκευασίας^(v) που έχουν, κατά σειρά, την μικρότερη κατ' είδος συμμετοχή στο κόστος παραγωγής των προϊόντων.

Για τους τηρούντες αναλυτική λογιστική (ομάδα 9) η εξαγωγή και η κατανομή της αξίας του κόστους των βοηθητικών υλών και υλικών συσκευασίας του προηγούμενου εδαφίου προσδιορίζεται με βάση κατάλληλα κριτήρια στο χρόνο προσδιορισμού βραχύχρονων αποτελεσμάτων, με προσαρμογή στην πραγματικότητα στο τέλος της χρήσης με την απογραφή.^(ε)

5. Βιβλίο αποθήκης, σύμφωνα με όσα ορίζονται από την προηγούμενη παράγραφο 4, τηρεί επίσης ο επιτηδευματίας που ενεργεί επεξεργασία για λογαριασμό τρίτων ή για δικό του λογαριασμό και για λογαριασμό τρίτων, εφόσον κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο το σύνολο των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων του υπερέβει το ποσό των δύο εκατομμυρίων (2.000.000)^(β) ευρώ. Οι πρώτες ύλες και τα έτοιμα προϊόντα των τρίτων παρακολουθούνται ξεχωριστά κατ' είδος και ποσότητα.

6. Ο επιτηδευματίας που πωλεί αγαθά εκτός της χώρας ή ενεργεί επεξεργασία για λογαριασμό κατοίκου άλλης χώρας τηρεί βιβλίο αποθήκης σύμφωνα με όσα ορίζονται αντίστοιχα στις παραπάνω παραγράφους, εφόσον τα ακαθάριστά του έσοδα κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο από τη δραστηριότητα αυτή, όπως προκύπτουν από τα παραστατικά αποστολής ή εξαγωγής, υπερέβησαν το ογδόντα στα εκατό (80%) του συνόλου των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων του και τα ετήσια αυτά έσοδα υπερέβησαν το ποσό των τριών εκατομμυρίων εφτακοσίων χιλιάδων (3.700.000)^(β) ευρώ.

7.^(στ) Προκειμένου για επιτηδευματία, που έχει παράλληλα με τον κλάδο εμπορίου και ξεχωριστό κλάδο επεξεργασίας, η υποχρέωση τήρησης του βιβλίου αποθήκης κρίνεται αυτοτελώς για κάθε κλάδο, με εξαίρεση τους υπόχρεους στην τήρηση αναλυτικής λογιστικής (ομάδα 9), κατά τα οριζόμενα στις διατάξεις του Π.Δ. 1123/1980, οι οποίοι εάν υποχρεούνται στην τήρηση βιβλίου αποθήκης για τον ένα κλάδο τηρούν βιβλίο αποθήκης και για τον άλλο κλάδο.

8. Κατ' εξαίρεση των όσων ορίζονται από τις παραγράφους 1 έως 6 του άρθρου αυτού, προκειμένου για επιτηδευματία του οποίου τα ακαθάριστα έσοδα για πρώτη φορά από την έναρξη των εργασιών του υπερέβησαν το εκάστοτε ισχύον όριο για την τήρηση του βιβλίου αποθήκης, η υποχρέωση αυτή αρχίζει από την επόμενη διαχειριστική περίοδο εκείνης που για δεύτερη φορά τα ακαθάριστα έσοδά του υπερέβησαν το εκάστοτε ισχύον όριο.

9. Στο βιβλίο αποθήκης που τηρείται σύμφωνα με τα όσα ορίζονται από τις παραγράφους 1 έως 6 του άρθρου αυτού, αναγράφεται και η χρονολογία εισαγωγής ή εξαγωγής κατά περίπτωση με μνεία του οικείου δικαιολογητικού εγγραφής.

Ο επιτηδευματίας που υποχρεούται στην τήρηση αναλυτικής λογιστικής (ομάδα 9) κατά την τήρηση του βιβλίου αποθήκης εφαρμόζει παράλληλα και τα οριζόμενα από τις διατάξεις του Π.Δ. 1123/ 1980.^(ζ)

Η καταχώρηση της εισαγωγής ή εξαγωγής των αγαθών μπορεί, αντί να γίνεται απευθείας στο βιβλίο αποθήκης, να γίνεται σε κατάσταση ημερήσιας κίνησης αποθήκης, τα δεδομένα της οποίας μεταφέρονται συγκεντρωτικά τη μεθεπομένη ημέρα, είτε απευθείας στο βιβλίο αποθήκης είτε σε κατάσταση μηνιαίας κίνησης αποθήκης και από αυτή συγκεντρωτικά στο βιβλίο αποθήκης το πρώτο δεκαήμερο του επόμενου μήνα.

10. Δεν υποχρεούται στην τήρηση βιβλίου αποθήκης:

α) ο κατασκευαστής δημόσιων ή ιδιωτικών τεχνικών έργων, του οποίου τα καθαρά κέρδη προσδιορίζονται κατ' ειδικό τρόπο,

β) ο εκμεταλλευτής ελαιοτριβείου,

γ) ο εκμεταλλευτής πρατηρίου χονδρικής πώλησης καπνοβιομηχανικών προϊόντων,

δ) ο πωλητής πετρελαιοειδών ως αντιπρόσωπος εταιρείας διανομής των ειδών αυτών,

ε) ο εκμεταλλευτής πρατηρίου υγραερίου αυτοκινήτων,

στ) ο εκμεταλλευτής πρατηρίου υγρών καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων,

ζ) ο εκμεταλλευτής εστιατορίου ή ζαχαροπλαστείου, εφόσον διαθέτει τα αγαθά του λιανικώς ή κυρίως λιανικώς,

η) ο εκμεταλλευτής ξενοδοχείου ή ξενώνα ή κάμπινγκ,

θ) ο πωλητής οπωρολαχανικών,

ι) ο πωλητής νωπών αγροτικών προϊόντων εκτός της χώρας κατά ποσοστό τουλάχιστον ογδόντα στα εκατό (80%) των συνολικών ακαθάριστων εσόδων του, και

ια) ο παραγωγός κινηματογραφικών και τηλεοπτικών ταινιών.

ιβ) Πράκτορας εφημερίδων και περιοδικών^(η)

Στις περιπτώσεις της παραγράφου αυτής, προκειμένου για επιτηδευματία που έχει παράλληλα και άλλο κλάδο, για την υποχρέωση τήρησης βιβλίου αποθήκης ο κλάδος αυτός κρίνεται αυτοτελώς.

11. Στο υποκατάστημα, από τα βιβλία του οποίου εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα, τηρείται βιβλίο αποθήκης σύμφωνα με όσα ορίζονται από τις διατάξεις των παραγράφων 1 έως 6 του άρθρου αυτού.

Στο υποκατάστημα από τα βιβλία του οποίου δεν εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα, τηρείται βιβλίο αποθήκης κατ' είδος και ποσότητα, με δυνατότητα τήρησής του και κατ' αξία.

Στο βιβλίο αποθήκης της έδρας παρακολουθείται η κίνηση του υποκαταστήματος κατ' είδος, ποσότητα και αξία.

Σε περίπτωση τήρησης του βιβλίου αποθήκης του υποκαταστήματος και κατ' αξία, στο βιβλίο αποθήκης της έδρας μεταφέρεται η κατά μερίδα συνολική μηνιαία κίνηση κατά ποσότητα και αξία, με βάση κατάσταση που αποστέλλεται από το υποκατάστημα εντός του επόμενου μήνα.

Όταν το υποκατάστημα βρίσκεται στον ίδιο νομό με την έδρα ή σε απόσταση μικρότερη των 50 χιλιομέτρων από αυτή, η κίνησή του μπορεί να παρακολουθείται σε ιδιαίτερες στήλες των μερίδων του βιβλίου αποθήκης της έδρας ή σε ιδιαίτερο βιβλίο αποθήκης που τηρείται στην έδρα.

Όταν στην έδρα δεν ενεργείται αποθήκευση ή διακίνηση αγαθών, βιβλίο αποθήκης μπορεί να τηρείται μόνο στο υποκατάστημα κατ' είδος, ποσότητα και αξία.

12.⁽⁹⁾ Ο επιτηδευματίας ο υπόχρεος στην τήρηση βιβλίου αποθήκης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις παραγράφους 4 και 5 του άρθρου αυτού, τηρεί για τα ίδια προϊόντα θεωρημένο εξωλογιστικό βιβλίο παραγωγής-κοστολογίου, με ιδιαίτερη μερίδα κατ' είδος στην οποία:

Α) Συγκεντρώνονται το βραδύτερο εντός της προθεσμίας σύνταξης του ισολογισμού: α) Οι εντός της διαχειριστικής περιόδου που έληξε ποσότητες πρώτων υλών, που αναλώθηκαν για την παραγωγή έτοιμου προϊόντος, καθώς και οι βοηθητικές ύλες και υλικά συσκευασίας, όταν γι' αυτά τηρείται βιβλίο αποθήκης, σε μερίδες κατ' είδος και β) Οι ποσότητες έτοιμου προϊόντος που παρήχθησαν μέσα στην ίδια διαχειριστική περίοδο.

Β) Αναγράφονται πριν από την έναρξη της παραγωγής, οι τεχνικές προδιαγραφές του προϊόντος. Σε περίπτωση μεταβολής των τεχνικών προδιαγραφών, αυτή αναγράφεται πριν την έναρξη της παραγωγής, με βάση την μεταβολή αυτή. Οι τεχνικές προδιαγραφές περιλαμβάνουν, πλην των άλλων τεχνικών δεδομένων, την για κάθε μονάδα παραγόμενου έτοιμου προϊόντος απαιτούμενη ποσότητα πρώτων υλών, καθώς και βοηθητικών υλών και υλικών συσκευασίας, όταν γι' αυτά τηρείται βιβλίο αποθήκης, σε μερίδες κατ' είδος, καθώς και την προϋπολογιζόμενη φύρα παραγωγής.

Γ) Προσδιορίζεται για το έτοιμο προϊόν, το βραδύτερο εντός της προθεσμίας σύνταξης του ισολογισμού, το εργοστασιακό κόστος (κόστος παραγωγής).

Το εργοστασιακό κόστος καθορίζεται από τον επιτηδευματία, βάσει κανόνων που ακολουθούνται πάγια, οι οποίοι αναγράφονται μέχρι το κλείσιμο του ισολογισμού και για τους τηρούντες αναλυτική λογιστική στο χρόνο προσδιορισμού βραχύχρονων αποτελεσμάτων.⁽¹⁾

Το υποκατάστημα στο οποίο τηρούνται βιβλία, από τα οποία εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα, τηρεί ίδιο βιβλίο παραγωγής-κοστολογίου, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παράγραφο αυτή.

Όταν τηρούνται υποχρεωτικά ή προαιρετικά οι λογαριασμοί της ομάδας 9, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις του Π.Δ. 1123/ 1980, η παραπάνω υποχρέωση εξαντλείται στην τήρηση μόνο θεωρημένου βιβλίου τεχνικών προδιαγραφών, στο οποίο αναγράφονται τα δεδομένα, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην περίπτωση Β' της παραγράφου αυτής και στην αναγραφή των κανόνων καταμερισμού του εργοστασιακού κόστους.⁽²⁾

^(α) Ο τίτλος του άρθρου 8 διαφοροποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το άρθρο 43§2 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994. Ο προηγούμενος τίτλος ήταν «Βιβλίο αποθήκης.».

^(β) Τα όρια ακαθαρίστων εσόδων των παρ. 1, 2, 4, 5, 6 του άρθρου 8 έχουν τροποποιηθεί ως εξής:

Αντικείμενο εργασιών	Από 1.1.1992 (π.δ. 186/1992) (άρ. 8§1,2,4,5,6) δρχ.	Από 1.7.1995 (π.δ. 134/1996) (άρ. 6§1,2,3) δρχ.	Από 1.1.1998 (ν. 2579/1998) (άρ. 15§2) δρχ.	Από 1.1.2000 (ν. 2753/1999) (άρ. 9§5) δρχ.	Από 1.1.2002 (ν. 2948/2001) (άρ. 17§1) ευρώ
----------------------	---	---	---	--	---

Εμπορία (χονδρική)	350.000.000	370.000.000	500.000.000	650.000.000	2.000.000
Εμπορία (λιανική)					
- Εισαγωγή	500.000.000	550.000.000	700.000.000	900.000.000	2.700.000
- Εξαγωγή	600.000.000	650.000.000	800.000.000	1.000.000.000	3.000.000
Επεξεργασία	350.000.000	370.000.000	500.000.000	650.000.000	2.000.000
Εξαγωγείς	600.000.000	650.000.000	900.000.000	1.200.000.000	3.700.000

^(ν) Στην παράγραφο 4 του άρθρου 8 η φράση «είδη συσκευασίας» αντικαταστάθηκε με τη φράση «υλικά συσκευασίας» με το άρθρο 43§3 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου, από 11.5.1994.

^(ξ) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 8 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§6 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 1.1.2000. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Η αξία κτήσης των πρώτων υλών, των βοηθητικών υλών και των υλικών συσκευασίας^(Α) που διατέθηκαν για την επεξεργασία, καθώς και το κόστος των έτοιμων προϊόντων και υποπροϊόντων που παράχθηκαν, αναγράφεται στο βιβλίο αποθήκης τουλάχιστον μία φορά το έτος κατά τη σύνταξη του ισολογισμού.»

^(Α) Η φράση «είδη συσκευασίας» αντικαταστάθηκε με τη φράση «υλικά συσκευασίας» με το άρθρο 43§3 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994.

^(ζ) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 8 προστέθηκε με το άρθρο 9§7 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 1.1.2000.

^(στ) Η παράγραφος 7 του άρθρου 8 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§8 του ν. 2753/1999 σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 1.1.2000. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«7. Προκειμένου για επιτηδευματία που έχει παράλληλα με τον κλάδο εμπορίου και ξεχωριστό κλάδο επεξεργασίας, η υποχρέωση τήρησης του βιβλίου αποθήκης κρίνεται αυτοτελώς για κάθε κλάδο.»

^(ζ) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 9 του άρθρου 8 προστέθηκε με το άρθρο 9§9 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999.

^(η) Η περίπτωση β' της παραγράφου 10 του άρθρου 8 προστέθηκε με το άρθρο 6§4 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από την έναρξη της διαχειριστικής περιόδου που αρχίζει μετά την 30.6.1995.

^(θ) Η παράγραφος 12 του άρθρου 8 προστέθηκε με το άρθρο 43§4 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995.

^(ι) Το δεύτερο και τέταρτο εδάφιο της περίπτωσης Γ' της παραγράφου 12 του άρθρου 8 αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 9§10 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 1.1.2000. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Το εργοστασιακό κόστος καθορίζεται από τον επιτηδευματία, βάσει κανόνων που ακολουθούνται πάγια.»

«Όταν τηρούνται, υποχρεωτικά ή προαιρετικά, οι λογαριασμοί της ομάδας 9, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις του π.δ. 1123/1980 (ΦΕΚ 283 Α'), η παραπάνω υποχρέωση εξαντλείται στην τήρηση μόνο θεωρημένου βιβλίου τεχνικών προδιαγραφών στο οποίο αναγράφονται τα δεδομένα, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην περίπτωση Β της παραγράφου αυτής.»

(2) Η παράγραφος 2 του άρθρου 8 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§10 του ν.3842/2010 και ισχύει με το άρθρο 92 του ίδιου νόμου από τις διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από τις 23.04.10, είχε ως εξής: «Ο επιτηδευματίας που ενεργεί επεξεργασία για ίδιο λογαριασμό ή για λογαριασμό τρίτων ή για ίδιο λογαριασμό και για λογαριασμό τρίτων, εφόσον κατά τις δύο προηγούμενες διαχειριστικές περιόδους τα ετήσια ακαθάριστα έσοδά του υπερέβησαν το ποσό των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) ευρώ ή το ποσό των έξι εκατομμυρίων πεντακοσίων χιλιάδων (6.500.000) ευρώ προκειμένου για επιτηδευματία που πωλεί τα προϊόντα του εκτός της χώρας ή ενεργεί επεξεργασία για λογαριασμό κατοίκου άλλης χώρας κατά ποσοστό άνω του ογδόντα τοις εκατό (80%) του συνόλου των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων του κλάδου επεξεργασίας, τηρεί βιβλίο αποθήκης πρώτων υλών, βοηθητικών υλών, υλικών συσκευασίας, έτοιμων προϊόντων και υποπροϊόντων. Στο βιβλίο αποθήκης καταχωρούνται, για κάθε αγαθό, οι αγορές και πωλήσεις κατ' είδος, ποσότητα και αξία και η εντός και εκτός της επιχείρησης ποσοτική διακίνηση κατ' είδος και ποσότητα. Όταν ο επιτηδευματίας ενεργεί επε-

ξεργασία για λογαριασμό τρίτων, στο βιβλίο αποθήκης παρακολουθούνται μόνο οι πρώτες ύλες, οι βοηθητικές ύλες, τα υλικά συσκευασίας και τα έτοιμα προϊόντα των τρίτων ξεχωριστά τουλάχιστον κατ' είδος και ποσότητα.

Η αξία κτήσης των πρώτων υλών, των βοηθητικών υλών και των υλικών συσκευασίας που διατέθηκαν για την επεξεργασία, καθώς και το κόστος των έτοιμων προϊόντων και υποπροϊόντων που παράχθηκαν, αναγράφεται στο βιβλίο αποθήκης στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου και μέχρι την προθεσμία σύνταξης του ισολογισμού.

Βοηθητικές ύλες και υλικά συσκευασίας των οποίων η συνολική αξία δεν υπερβαίνει το πέντε τοις εκατό (5%) του συνολικού κόστους των προϊόντων με βάση τα στοιχεία της προηγούμενης χρήσης μπορεί να παρακολουθούνται στο βιβλίο αποθήκης συνολικά μόνο κατ' αξία σε αντίστοιχο λογαριασμό. Σε περίπτωση υπέρβασης του ορίου αυτού παρακολουθούνται συνολικά κατ' αξία, μέχρι εξάντλησης του ανωτέρω ποσοστού, οι βοηθητικές ύλες και τα υλικά συσκευασίας που έχουν κατά σειρά τη μικρότερη κατ' είδος συμμετοχή στο κόστος παραγωγής των προϊόντων.

Ο παραπάνω επιτηδευματίας ο υπόχρεος σε τήρηση βιβλίου αποθήκης εκδίδει δελτίο εσωτερικής διακίνησης για την εντός της ημέρας εξαγωγή από την αποθήκη προς την παραγωγική διαδικασία πρώτων υλών, βοηθητικών υλών και υλικών συσκευασίας ιδίων ή τρίτων ή την επαναφορά τους στην αποθήκη, καθώς και για τα εντός της ημέρας παραχθέντα έτοιμα προϊόντα που εισάγονται στην αποθήκη ετοιμών. Στο δελτίο εσωτερικής διακίνησης αναγράφεται το είδος και η ποσότητα των αγαθών που διακινούνται, καθώς και ο χώρος προέλευσης και προορισμού των αγαθών».

(3) Τα δεύτερο, τρίτο και τέταρτο εδάφια της παραγράφου 6 του άρθρου 8 που αντικαθίστανται με το άρθρο 19§11 του ν.3842/2010 και ισχύουν με τις διατάξεις του άρθρου 19 του ίδιου νόμου από 01.06.2010, είχαν ως εξής: «Στο υποκατάστημα από τα βιβλία του οποίου δεν εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα και το οποίο βρίσκεται σε άλλο νομό ή νησί από την έδρα ή σε απόσταση μεγαλύτερη των πενήντα (50) χιλιομέτρων από αυτή τηρείται βιβλίο αποθήκης κατ' είδος και ποσότητα με δυνατότητα τήρησής του και κατ' αξία.

Τα αναφερόμενα στο προηγούμενο εδάφιο ισχύουν ανάλογα και για τους αποθηκευτικούς χώρους.

Αν το υποκατάστημα ή ο αποθηκευτικός χώρος βρίσκεται στον ίδιο νομό και νησί με την έδρα ή σε απόσταση μικρότερη των πενήντα (50) χιλιομέτρων από αυτή, δεν υπάρχει υποχρέωση τήρησης βιβλίου αποθήκης στις εγκαταστάσεις αυτές».

(4) Τα δύο τελευταία εδάφια της παραγράφου 6 του άρθρου 8 που αντικαθίστανται με το άρθρο 19§12 του ν.3842/2010 και ισχύουν σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010, είχαν ως εξής: «Όταν οι εγκαταστάσεις του επιτηδευματία στεγάζονται στον ίδιο ή σε συνεχόμενο κτιριακό χώρο, μπορεί να τηρείται για κάθε αγαθό μία ενιαία μερίδα για όλες τις εγκαταστάσεις στο βιβλίο αποθήκης που τηρείται σε μία από αυτές.

Όταν επαγγελματικές εγκαταστάσεις του επιτηδευματία απαλλάσσονται από την έκδοση δελτίων αποστολής, σύμφωνα με τις διατάξεις της περίπτωσης γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 11 του Κώδικα αυτού, μπορεί να τηρείται για όλες τις απαλλασσόμενες εγκαταστάσεις από την έκδοση δελτίων αποστολής μία ενιαία μερίδα για κάθε αγαθό στο βιβλίο αποθήκης που τηρείται σε μία από αυτές».

(5) Η περίπτωση Α' της παραγράφου 7 του άρθρου 8 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§13 του ν.3842/2010 και ισχύει με το άρθρο 92 του ίδιου νόμου από τις διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από τις 23.04.2010, είχε ως εξής:

«**Α)** Στην έδρα ή στο υποκατάστημα με αυτοτελή λογιστική μερίδα «Κεντρικής Αποθήκης» για όλες τις εγκαταστάσεις, στην οποία καταχωρούνται για κάθε αγαθό: **α)** κατά ποσότητα και αξία οι αγορές και οι πωλήσεις, **β)** η ποσότητα των πρώτων υλών, βοηθητικών υλών και υλικών συσκευασίας που διατέθηκαν για επεξεργασία και **γ)** η ποσότητα των έτοιμων προϊόντων και υποπροϊόντων που παράχθηκαν.

Η αξία κτήσης των πρώτων υλών, των βοηθητικών υλών και των υλικών συσκευασίας που διατέθηκαν στην παραγωγή, καθώς και το κόστος των έτοιμων προϊόντων που παράχθηκαν τίθεται στο τέλος της χρήσης με την κοστολόγηση».

(6) Η περίπτωση Β' της παραγράφου 7 του άρθρου 8 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§14 του ν.3842/2010 και ισχύει με το άρθρο 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010, είχε ως εξής: «Στην έδρα και σε κάθε υποκατάστημα ή αποθηκευτικό χώρο βιβλίο αποθήκης σε ιδιαίτερες μερίδες κατ' είδος και ποσότητα κατά την εισαγωγή και εξαγωγή. Όταν το υποκατάστημα ή

ο αποθηκευτικός χώρος βρίσκονται στον ίδιο νομό με την έδρα ή σε απόσταση μικρότερη των πενήντα (50) χιλιομέτρων από αυτή, όχι όμως σε άλλο νησί, η κίνηση αυτών κατ' είδος και ποσότητα μπορεί να παρακολουθείται σε ιδιαίτερες μερίδες του βιβλίου αποθήκης της έδρας».

(7) Η υποπερίπτωση α' της περίπτωσης Α' της παραγράφου 8 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§15 του ν.3842/2010 και ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από τις διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από 23.04.2010, είχε ως εξής: «Εντός δέκα ημερών από την ολοκλήρωση της πρώτης παραγωγής κάθε προϊόντος οι τεχνικές προδιαγραφές αυτού. Οι τεχνικές προδιαγραφές περιλαμβάνουν πλην των άλλων τεχνικών δεδομένων τη για κάθε μονάδα παραγόμενου έτοιμου προϊόντος απαιτούμενη ποσότητα πρώτων υλών, καθώς και βοηθητικών υλών και υλικών συσκευασίας, όταν γι' αυτά τηρείται βιβλίο αποθήκης, καθώς και την προϋπολογιζόμενη φύρα παραγωγής. Για τα εξατομικευμένα αγαθά που κατασκευάζονται κατόπιν παραγγελίας του πελάτη αντί της αναγραφής τεχνικών προδιαγραφών καταχωρείται πριν από την έναρξη της παραγωγής στο βιβλίο τεχνικών προδιαγραφών ή στο βιβλίο αποθήκης πλήρης περιγραφή των προϊόντων που παραγγέλλονται».

(8) Η υποπερίπτωση α' της περίπτωσης Β' της παραγράφου 8 του άρθρου 8 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§16 του ν.3842/2010 και ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από τις διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από 23.04.2010, είχε ως εξής: «Συγκεντρώνονται το βραδύτερο εντός της προθεσμίας σύνταξης του ισολογισμού οι εντός της διαχειριστικής περιόδου που έληξε ποσότητες πρώτων υλών που αναλώθηκαν για την παραγωγή έτοιμου προϊόντος, καθώς και των βοηθητικών υλών και των υλικών συσκευασίας, όταν γι' αυτά τηρείται βιβλίο αποθήκης, σε μερίδες κατ' είδος, καθώς και οι ποσότητες έτοιμου προϊόντος που παρήχθησαν μέσα στην ίδια διαχειριστική περίοδο».

Άρθρο 9.**Έννοια υποκαταστήματος. Βιβλία υποκαταστήματος.**

1.⁽¹⁾ Για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού, υποκατάστημα είναι οποιαδήποτε εκτός της έδρας της επιχείρησης επαγγελματική εγκατάσταση του επιτηδευματία, στην οποία ενεργείται παραγωγική ή συναλλακτική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το εάν αυτή διενεργείται κατ' εντολή της έδρας ή άλλου υποκαταστήματος σε εκτέλεση σχετικών συμβάσεων.

Δεν θεωρείται ότι στις επαγγελματικές εγκαταστάσεις του επιτηδευματία ενεργείται συναλλακτική δραστηριότητα όταν πραγματοποιούνται μόνο απλές παραλαβές ή παραδόσεις αγαθών ή όταν ενεργούνται εργασίες διοικητικές, προβολής αγαθών ή άλλες συναφείς εργασίες και οι δοσοληψίες στις εγκαταστάσεις αυτές περιορίζονται μόνο στη διενέργεια των εξόδων λειτουργίας τους.

Κατ' εξαίρεση των όσων ορίζονται στα προηγούμενα εδάφια δεν θεωρούνται υποκαταστήματα οι προσωρινοί εκθεσιακοί χώροι, καθώς και οι λοιπές πρόσκαιρες εγκαταστάσεις που λειτουργούν για χρονικό διάστημα μέχρι τριάντα (30) ημερολογιακές ημέρες.⁽²⁾

2.⁽³⁾ Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία πρώτης ή δεύτερης κατηγορίας τηρεί και στο υποκατάστημά του ιδιαίτερο βιβλίο αγορών ή εσόδων - εξόδων.

Παρέχεται η δυνατότητα μη τήρησης των πιο πάνω βιβλίων, εφόσον οι συναλλαγές του υποκαταστήματος καταχωρούνται στα βιβλία της έδρας και ειδικά οι αγορές και οι πωλήσεις κάθε υποκαταστήματος παρακολουθούνται χωριστά από τα αντίστοιχα δεδομένα της έδρας ή άλλου υποκαταστήματος.⁽⁴⁾

3. Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας, τηρεί στο υποκατάστημα κατά τη διπλογραφική μέθοδο τουλάχιστον ημερολόγιο ταμειακών και συμπηφιστικών πράξεων.

Στο τέλος κάθε μήνα συντάσσει μηνιαίο διπλότυπο φύλλο ανάλυσης και ελέγχου με ανάπτυξη αντίστοιχη με εκείνη των λογαριασμών της έδρας.

Στο φύλλο ανάλυσης και ελέγχου καταχωρούνται και τα προοδευτικά αθροίσματα των προηγούμενων μηνών.

Το πρωτότυπο αποστέλλεται στην έδρα για ενημέρωση των βιβλίων.

Ο επιτηδευματίας δεν υποχρεούται στη σύνταξη φύλλου ανάλυσης και ελέγχου, εφόσον το ημερολόγιο είναι διπλότυπο με ανάπτυξη αντίστοιχη εκείνης των λογαριασμών της έδρας.

Ο επιτηδευματίας μπορεί να τηρεί, για το υποκατάστημά του, αντί των όσων πιο πάνω αναφέρονται, ημερήσιο διπλότυπο φύλλο συναλλαγών, στο οποίο καταχωρούνται ξεχωριστά:

α) το υπόλοιπο του ταμείου της προηγούμενης ημέρας,

- β) οι ταμειακές πράξεις και
- γ) οι συμψηφιστικές πράξεις.

Το πρωτότυπο του φύλλου αυτού αποστέλλεται στην έδρα, για την ενημέρωση των βιβλίων της.

Όταν τα βιβλία της έδρας και του υποκαταστήματος τηρούνται μηχανογραφικά, το ημερολόγιο ταμειακών και συμψηφιστικών πράξεων ή το μηνιαίο φύλλο ανάλυσης ελέγχου ή το ημερήσιο φύλλο συναλλαγών τηρούνται απλότυπα και τα δεδομένα τους αποστέλλονται στην έδρα με οποιοδήποτε τρόπο για την ενημέρωση των βιβλίων της.⁽⁵⁾

Παρέχεται η δυνατότητα μη τήρησης των πιο πάνω ημερολογίων και καταστάσεων εφόσον οι συναλλαγές του υποκαταστήματος καταχωρούνται στα βιβλία της έδρας και ειδικά οι αγορές, οι πωλήσεις και το ταμείο κάθε υποκαταστήματος παρακολουθούνται χωριστά από τα αντίστοιχα δεδομένα της έδρας ή άλλου υποκαταστήματος και εφόσον δίνεται άμεσα στον έλεγχο το υπόλοιπο ταμείου κάθε υποκαταστήματος για το οποίο δεν τηρούνται βιβλία μέχρι την ημέρα που σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 17 ή της παραγράφου 4 του άρθρου 24, έπρεπε να έχει γίνει η ενημέρωση των βιβλίων.⁽⁶⁾

Το υποκατάστημα από τα βιβλία του οποίου εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα τηρεί ίδια βιβλία τρίτης κατηγορίας και εξάγει τελικό αποτέλεσμα το οποίο ενσωματώνεται με λογιστική εγγραφή στα βιβλία της έδρας.⁽⁷⁾

4.⁽⁸⁾ Δεν υπάρχει υποχρέωση τήρησης των βιβλίων υποκαταστήματος στις εξής περιπτώσεις:

α) Στο υποκατάστημα που στεγάζεται σε συνεχόμενο ή στον ίδιο κτιριακό χώρο με την έδρα ή με άλλο υποκατάστημα.

β) Στις οποιεσδήποτε πρόσκαιρες εγκαταστάσεις. Τα στοιχεία των συναλλαγών των εγκαταστάσεων της περίπτωσης αυτής καταχωρούνται στα βιβλία της έδρας ή του υποκαταστήματος στο οποίο ανήκουν το αργότερο μέχρι τη δέκατη πέμπτη (15η) ημέρα του επόμενου μήνα από την έκδοση ή τη λήψη τους, κατά περίπτωση.

γ)⁽⁹⁾

Το υποκατάστημα της πιο πάνω περίπτωσης α' απαλλάσσεται μετά από γνωστοποίηση στον αρμόδιο προϊστάμενο Δ.Ο.Υ. και από την τήρηση ιδιαίτερου πρόσθετου βιβλίου της παραγράφου 5 του άρθρου 10 του παρόντος Κώδικα, εφόσον τα δεδομένα του καταχωρούνται στο πρόσθετο βιβλίο που τηρείται στην έδρα ή σε άλλο υποκατάστημα του ίδιου ή συνεχόμενου κτιριακού χώρου.

Το υποκατάστημα της πιο πάνω περίπτωσης β' απαλλάσσεται και από την τήρηση ιδιαίτερου βιβλίου αποθήκης, καθώς και από τη σύνταξη καταστάσεων ποσοτικής καταχώρισης των αποθεμάτων, εφόσον τα δεδομένα του βιβλίου ή των καταστάσεων αυτών καταχωρούνται διακεκριμένα στα αντίστοιχα βιβλία ή καταστάσεις της έδρας.

5.⁽¹⁰⁾ Με γνωστοποίηση του επιτηδευματία στον προϊστάμενο⁽¹¹⁾ της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας της έδρας μπορεί να επιτραπεί από την έναρξη της λειτουργίας τους ή της διαχειριστικής περιόδου η ενσωμάτωση των δεδομένων των βιβλίων υποκαταστημάτων, που δεν εξάγουν αυτοτελές αποτέλεσμα, στα βιβλία άλλου υποκαταστήματος με αυτοτελές αποτέλεσμα. Επίσης μπορεί να επιτραπεί η ενσωμάτωση των δεδομένων των βιβλίων υποκαταστημάτων που δεν εξάγουν αυτοτελές αποτέλεσμα στα βιβλία της έδρας, μέσω των βιβλίων άλλου υποκαταστήματος, το οποίο επίσης δεν εξάγει αυτοτελές αποτέλεσμα. Οι ανωτέρω γνωστοποιήσεις⁽¹¹⁾ κοινοποιούνται και στον προϊστάμενο της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας στον οποίο υπάγεται το υποκατάστημα. Τα δεδομένα των βιβλίων των υποκαταστημάτων τα οποία ενσωματώνονται στα βιβλία άλλου υποκαταστήματος εμφανίζονται χωριστά από τα δεδομένα των βιβλίων του υποκαταστήματος αυτού.

6.⁽¹²⁾ Με αίτηση του επιτηδευματία και έγκριση του προϊσταμένου της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας της έδρας μπορεί να επιτραπεί ή μη τήρηση ή η κατά διάφορο τρόπο τήρηση όλων ή μερικών βιβλίων του υποκαταστήματος και του αποθηκευτικού χώρου, με εξαίρεση το βιβλίο αποθήκης. Η έγκριση αυτή κοινοποιείται και στον προϊστάμενο της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας στον οποίο υπάγεται το υποκατάστημα ή ο αποθηκευτικός χώρος.

(1) Η παράγραφος 1 του άρθρου 9 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2§9 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«1. Για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού, υποκατάστημα είναι οποιαδήποτε εκτός της έδρας της επιχείρησης επαγγελματική εγκατάσταση του επιτηδευματία, στην οποία ενεργείται παραγωγική ή συναλλακτική δραστηριότητα.

Δεν θεωρείται ότι στις επαγγελματικές εγκαταστάσεις του επιτηδευματία ενεργείται συναλλακτική δραστηριότητα όταν πραγματοποιούνται μόνο απλές παραλαβές ή παραδόσεις αγαθών ή όταν ενεργούνται εργασίες διοικητικές, προβολής αγαθών ή άλλες συναφείς εργασίες και οι δεσοληψίες στις εγκαταστάσεις αυτές περιορίζονται μόνο στη διενέργεια των εξόδων λειτουργίας τους.^(α)»

^(α) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 9 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 9§11 του ν. 2753/1999 και ίσχυε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Δεν θεωρείται ότι στις επαγγελματικές εγκαταστάσεις του επιτηδευματία ενεργείται συναλλακτική δραστηριότητα όταν πραγματοποιούνται μόνο απλές παραλαβές ή παραδόσεις αγαθών.»

(2) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 9 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§13 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου, από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Κατ' εξαίρεση των όσων ορίζονται στα προηγούμενα εδάφια, οι προσωρινοί εκθεσιακοί χώροι δεν θεωρούνται υποκαταστήματα.»

(3) Η παράγραφος 2 του άρθρου 9 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§14 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«2. Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία πρώτης ή δεύτερης κατηγορίας, τηρεί και στο υποκατάστημα όμοια βιβλία με την έδρα και κατά τις διακρίσεις των αντίστοιχων βιβλίων της έδρας.»

(4) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 9 προστίθεται με το άρθρο 19§17 του ν.3842/2010 και ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010.

(5) Το όγδοο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 9 προστέθηκε με το άρθρο 28§15 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006.

(6) Το προτελευταίο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 9 προστίθεται με το άρθρο 19§18 του ν.3842/2010 και ισχύει με το άρθρο 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010.

(7) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 9 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2§10 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Όταν από τα βιβλία του υποκαταστήματος εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα, τα δεδομένα των βιβλίων αυτών ενσωματώνονται στα βιβλία της έδρας χωριστά από τα δεδομένα των βιβλίων της και των λοιπών υποκαταστημάτων.»

(8) Η παράγραφος 4 του άρθρου 9 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§16 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«4. Δεν υπάρχει υποχρέωση τήρησης βιβλίων υποκαταστήματος στις εξής περιπτώσεις:

α) στο υποκατάστημα που στεγάζεται σε συνεχόμενο ή στον ίδιο κτιριακό χώρο με^(α) άλλο υποκατάστημα,

β) στις οποιοσδήποτε πρόσκαιρες εγκαταστάσεις, όπως τα εργοτάξια κατασκευαστικών επιχειρήσεων, οι χώροι συγκέντρωσης, επεξεργασίας και μεταφοράς αγροτικών προϊόντων, οι αυτοκινητοβόρακες και οι προσωρινοί εκθεσιακοί χώροι.

Τα στοιχεία των συναλλαγών των εγκαταστάσεων της περίπτωσης αυτής καταχωρούνται στα βιβλία της έδρας ή του υποκαταστήματος στο οποίο ανήκουν το αργότερο μέχρι τη δέκατη πέμπτη (15η) ημέρα του επομένου μήνα από την έκδοση ή τη λήψη τους, κατά περίπτωση.^(β)

γ)^(α) Στο υποκατάστημα που βρίσκεται στον ίδιο νομό και νησί με την έδρα ή σε απόσταση μικρότερη των 50 χιλιομέτρων από αυτή. Τα στοιχεία των συναλλαγών των εγκαταστάσεων αυτών καταχωρούνται στα βιβλία της έδρας και ειδικά οι αγορές και οι πωλήσεις κάθε υποκαταστήματος παρακολουθούνται χωριστά από τα αντίστοιχα δεδομένα της έδρας ή άλλου υποκαταστήματος. Επί τήρησης βιβλίων Γ' κατηγορίας παρακολουθείται χωριστά και το ταμείο κάθε υποκαταστήματος. Δεν απαιτείται διακεκριμένη παρακολούθηση στα βιβλία της έδρας των συναλλαγών του υποκαταστήματος που στεγάζεται στο ίδιο ή σε άλλο συνεχόμενο κτιριακό χώρο με αυτή.»

^(α) Στην περίπτωση α' της παραγράφου 4 του άρθρου 9 η φράση «την έδρα ή» μετά τη φράση «ή στον ίδιο κτιριακό χώρο με» απαλείφθηκε και η περίπτωση γ' προστέθηκε με το άρθρο 20§5 του ν. 3296/2004 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 1.1.2005.

^(β) Το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης β' της παραγράφου 4 του άρθρου 9 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 9§13 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Τα στοιχεία των συναλλαγών των εγκαταστάσεων της περίπτωσης αυτής καταχωρούνται στα βιβλία της έδρας ή του υποκαταστήματος στο οποίο ανήκουν το αργότερο μέσα στο πρώτο δεκαήμερο του επόμενου μήνα από την έκδοση ή την λήψη τους, κατά περίπτωση.»

(9) Η περίπτωση γ' του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 4 του άρθρου 9 καταργείται με το άρθρο 19§19 του ν.3842/2010 και η κατάργηση ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010. Η καταργούμενη διάταξη είχε ως εξής:

«Στο υποκατάστημα που βρίσκεται στον ίδιο νομό και νησί με την έδρα ή σε απόσταση μικρότερη των πενήντα (50) χιλιομέτρων από αυτή. Τα στοιχεία των συναλλαγών των εγκαταστάσεων της περίπτωσης αυτής καταχωρούνται στα βιβλία της έδρας και ειδικά οι αγορές και οι πωλήσεις κάθε υποκαταστήματος παρακολουθούνται χωριστά από τα αντίστοιχα δεδομένα της έδρας ή άλλου υποκαταστήματος. Επί τήρησης βιβλίων Γ' κατηγορίας παρακολουθείται χωριστά και το ταμείο κάθε υποκαταστήματος.»

(10) Η παράγραφος 5 του άρθρου 9 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§12 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«5. Στα βιβλία του υποκαταστήματος που τηρούνται χειρόγραφα καταχωρούνται εγγραφές μόνο μίας διαχειριστικής περιόδου, εκτός αν αυτά τηρούνται διπλότυπα.»

(11) Στην παράγραφο 5 του άρθρου 9 η φράση «Με γνωστοποίηση του επιτηδευματία στον προϊστάμενο» του πρώτου εδαφίου και η φράση «Οι ανωτέρω γνωστοποιήσεις» του τρίτου εδαφίου αντικατέστησαν τις φράσεις «Με αίτηση του επιτηδευματία και έγκριση του προϊσταμέ-

νου» και «Οι ανωτέρω εγκρίσεις» αντίστοιχα με το άρθρο 28§17 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006.

(12) Η παράγραφος 6 του άρθρου 9 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§18 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«6. Με αίτηση του επιτηδευματία και έγκριση του προϊστάμενου της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας της έδρας μπορεί να επιτραπεί ή μη τήρηση ή η κατά διάφορο τρόπο τήρηση όλων ή μερικών βιβλίων του υποκαταστήματος με εξαίρεση το βιβλίο αποθήκης και παραγωγής κοστολογίου. Η έγκριση αυτή κοινοποιείται και στον προϊστάμενο της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας στον οποίο υπάγεται το υποκατάστημα.»

Προηγούμενα, η παράγραφος 6 του άρθρου 9 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 9§13 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«6. Με αίτηση του επιτηδευματία και έγκριση του προϊστάμενου της Δ.Ο.Υ. της έδρας, μπορεί να επιτραπεί η μη τήρηση ή η κατά διάφορο τρόπο τήρηση των βιβλίων του υποκαταστήματος.

Η έγκριση αυτή κοινοποιείται και στον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ., στον οποίο υπάγεται το υποκατάστημα.»

**Άρθρο 10.
Πρόσθετα βιβλία.**

1.^{(1) (2)} Ο επιτηδευματίας επί ποσοτικής παραλαβής σε επαγγελματική του εγκατάσταση χωρίς στοιχείο διακίνησης εμπορεύσιμων ή πάγιων αγαθών από οποιονδήποτε τρίτο για αγορά, πώληση, απλή διαμεσολάβηση προς πώληση, αποθήκευση, φύλαξη, χρήση καθώς και για επεξεργασία στην περίπτωση που ο αποστολέας είναι επιτηδευματίας ή αγρότης του ειδικού καθεστώτος, τηρεί στην επαγγελματική εγκατάσταση στην οποία διενεργείται η παραλαβή, βιβλίο ποσοτικής παραλαβής ή διπλότυπο δελτίο ποσοτικής παραλαβής για κάθε παραλαβή.

Στο βιβλίο ή δελτίο καταχωρούνται με την παραλαβή των αγαθών η χρονολογία της παραλαβής, το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία, το επάγγελμα και η διεύθυνση του αποστολέα, το είδος και η ποσότητα των αγαθών που παραλαμβάνονται, ο σκοπός της παραλαβής, καθώς και η τιμή μονάδος επί παραλαβής νωπών οπωρολαχανικών από πρόσωπο που παράγει τα αγροτικά αυτά προϊόντα, με σκοπό την αγορά ή επί παραλαβής αυτών από το ως άνω πρόσωπο με σκοπό την πώληση για λογαριασμό του, η τιμή η οποία θα επιτυγχανόταν σε περίπτωση αγοράς αυτών κατά την ημέρα της παραλαβής τους από τον εντολέα και η συνολική αξία τους.

Όταν κατά την παραλαβή των αγαθών εκδίδεται άμεσα τιμολόγιο αγοράς ή δελτίο εισαγωγής της υποπερίπτωσης ηα' της περίπτωσης η' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 του Κώδικα αυτού, δεν τηρείται βιβλίο ή δελτίο ποσοτικής παραλαβής.

2. Έξοδα πρώτης εγκατάστασης, αγορές και λοιπές συναλλαγές που πραγματοποιούνται από τον ιδρυτή πριν τη σύσταση νομικού προσώπου ή υποκαταστήματος αλλοδαπού προσώπου ή κοινοπραξίας ή την έναρξη λειτουργίας ατομικής επιχείρησης και οποιασδήποτε επιχείρησης γενικά, δύναται να καταχωρούνται είτε στα βιβλία των προσώπων αυτών μέχρι τη δέκατη πέμπτη (15η) ημέρα του επόμενου μήνα από τη σύστασή τους ή την υποβολή της δήλωσης έναρξης εργασιών κατά περίπτωση είτε σε βιβλία που θεωρούνται στο όνομα του ιδρυτή από τον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ. της κατοικίας ή της έδρας αυτού με μνεία της υπό σύσταση επιχείρησης.⁽³⁾

Αν ο ιδρυτής είναι πρόσωπο που έχει έδρα, κατοικία, διαμονή ή εγκατάσταση σε άλλη χώρα, τα βιβλία θεωρούνται στο όνομα του νόμιμου εκπροσώπου του στην Ελλάδα.

Οι εγγραφές που καταχωρήθηκαν στα προσωρινά βιβλία μεταφέρονται στα οριστικά βιβλία αναλυτικά ή συγκεντρωτικά αμέσως μετά τη σύσταση του νομικού προσώπου ή την έναρξη λειτουργίας της επιχείρησης.

3. Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας του Κώδικα αυτού, εφόσον πραγματοποιεί παραγωγικές επενδύσεις και διενεργεί αφορολόγητες εκπτώσεις ή αποθεματικά υποχρεούται:

α) να τηρεί βιβλίο επενδύσεων, στο οποίο τηρούνται εξωλογιστικά κατά αναπτυξιακό νόμο:

αα) λογαριασμός για κάθε είδος πάγιου περιουσιακού στοιχείου, ο οποίος χρεώνεται με τη συνολική αξία κτήσης του και πιστώνεται κάθε φορά με την αφορολόγητη έκπτωση ή με την αξία πώλησής του,

αβ) συγκεντρωτικός λογαριασμός, ο οποίος χρεώνεται με την αναγνωριζόμενη για έκπτωση κάθε χρόνο αξία των πραγματοποιημένων νέων επενδύσεων και πιστώνεται με το συνολικό ποσό της αφορολόγητης έκπτωσης,

β) να τηρεί στα λογιστικά του βιβλία χωριστούς αναλυτικούς λογαριασμούς κατά αναπτυξιακό νόμο για τις αφορολόγητες εκπτώσεις ή τα αποθεματικά,

γ) να καταχωρεί στο βιβλίο απογραφών αναλυτικά και χωριστά κατά αναπτυξιακό νόμο, τις επενδύσεις, τις εκπτώσεις και τα αποθεματικά.

4. Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία πρώτης ή δεύτερης κατηγορίας του Κώδικα αυτού τηρεί βιβλίο επενδύσεων, στο οποίο τηρούνται κατά αναπτυξιακό νόμο:

α) λογαριασμός επενδύσεων, ο οποίος χρεώνεται κατά χρονολογική σειρά με τις δαπάνες απόκτησης των περιουσιακών στοιχείων που αποτελούν παραγωγικές επενδύσεις και πιστώνεται με την αξία πώλησης ή επιστροφής των περιουσιακών αυτών στοιχείων,

β) λογαριασμός αφορολόγητου αποθεματικού, ο οποίος πιστώνεται με το ποσό της αφορολόγητης έκπτωσης ή του αποθεματικού,

γ) χωριστούς λογαριασμούς για κάθε είδος πάγιου περιουσιακού στοιχείου, ο οποίος χρεώνεται με τις δαπάνες απόκτησης αυτού και πιστώνεται με την αφορολόγητη έκπτωση που σχηματίζεται κάθε φορά ή με την αξία πώλησής του.

5. Ο επιτηδευματίας της παραγράφου αυτής, ανεξάρτητα από την κατηγορία των βιβλίων που τηρεί ή την απαλλαγή του από την τήρηση βιβλίων, τηρεί και τα ακόλουθα βιβλία, κατά περίπτωση:

α)⁽⁴⁾ ο εκμεταλλευτής οίκου ευγηρίας, ξενοδοχείου, ξενώνα, επιπλωμένων διαμερισμάτων και οικιών, καθώς και ο εκμεταλλευτής κάμπινγκ, τηρεί βιβλίο κίνησης πελατών (πόρτας), στο οποίο καταχωρεί το ονοματεπώνυμο του πελάτη, το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία εκείνου κατ' εντολή του οποίου διαμένει ο πελάτης (ένοικος), την ημερομηνία άφιξης και αναχώρησής του και τον αριθμό του δωματίου. Επιπλέον ο εκμεταλλευτής κάμπινγκ καταχωρεί τον αριθμό των ατόμων που συνοδεύουν κάθε πελάτη, καθώς και το είδος του κατασκηνωτικού και μεταφορικού μέσου. Σε περίπτωση παροχής υπηρεσιών «πακέτο» καταχωρεί και τις περιλαμβανόμενες στο «πακέτο» υπηρεσίες και αγαθά.

β) ο εκμεταλλευτής παιδικού σταθμού, εκπαιδευτηρίου, σχολής, φροντιστηρίου, εργαστηρίου ελευθέρων σπουδών και κάθε άλλης φύσης επιχείρησης ή οργανισμού με χαρακτήρα διδακτικό ή επαγγελματικής κατάρτισης, τηρεί και μητρώο μαθητών στο οποίο καταχωρεί το ονοματεπώνυμο, τη διεύθυνση των μαθητών που φοιτούν, τη χρονολογία έναρξης της φοίτησης, το ποσό που συμφωνείται, χωριστά, των διδάκτρων, των τροφείων, των μεταφορικών και των λοιπών δικαιωμάτων και τη χρονολογία διακοπής της φοίτησης,

γ)⁽⁵⁾ ο εκμεταλλευτής κλινικής ή θεραπευτηρίου τηρεί:

γα) Βιβλίο ασθενών, με ιδιαίτερη μερίδα για κάθε ασθενή, στην οποία καταχωρεί την χρονολογία εισόδου του ασθενή, το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση αυτού, καθώς και τη χρονολογία εξόδου του, την κατηγορία της θέσης νοσηλείας του, το είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών, το είδος και την ποσότητα των φαρμάκων και λοιπών υλικών, εκτός των αναλωσίμων, που χορηγούνται και τον αύξοντα αριθμό της απόδειξης παροχής υπηρεσιών. Σε περίπτωση αλλαγής της κατηγορίας θέσης καταχωρεί τη χρονολογία αυτής και την κατηγορία της νέας θέσης.

γβ)⁽⁶⁾ Βιβλίο μεριδολογίου για τους συνεργαζόμενους γιατρούς που παρέχουν ειδική περίθαλψη σε ασθενείς και αμείβονται από αυτούς.

Το βιβλίο τηρείται σε μερίδες για κάθε γιατρό με αναγραφή της διεύθυνσής του, του Α.Φ.Μ. και της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. και όταν παρέχονται υπηρεσίες κατ' εντολή και για λογαριασμό τρίτου, στο βιβλίο αναγράφεται ακόμη το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία και ο Α.Φ.Μ. του τρίτου. Σε κάθε μερίδα καταχωρεί το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση του ασθενή που δέχεται την ειδική ιατρική περίθαλψη, τη χρονολογία παροχής της περίθαλψης και την κατηγορία της θέσης νοσηλείας του ασθενή. Επί ειδικής ιατρικής περίθαλψης του ασθενή από περισσότερους γιατρούς τα δεδομένα αυτά καταχωρούνται στις μερίδες όλων των γιατρών.

Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται και από τα νοσοκομεία ανεξάρτητα από τη νομική μορφή με την οποία λειτουργούν και την τυχόν απαλλαγή τους από το φόρο εισοδήματος ή το φόρο προστιθέμενης αξίας.

δ) ο εκμεταλλευτής διαγνωστικού κέντρου τηρεί βιβλίο επίσκεψης ασθενών στο οποίο καταχωρεί για κάθε ασθενή το ονοματεπώνυμο, το επάγγελμα και τη διεύθυνσή του, τη χρονολογία της επίσκεψης και όταν εκδοθεί η απόδειξη παροχής υπηρεσιών τον αριθμό αυτής,

ε) ο εκμεταλλευτής κέντρου αισθητικής ή γυμναστηρίου, τηρεί βιβλίο πελατών στο οποίο καταχωρεί για κάθε μία επίσκεψη, το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση του πελάτη, το είδος της υπηρεσίας που του παρέχει, τη χρονολογία επίσκεψής του και όταν εκδοθεί η απόδειξη παροχής υπηρεσιών τον αριθμό αυτής. Επί διαρκούς παροχής υπηρεσίας καταχωρεί το ονοματεπώνυμο, τη διεύθυνση του πελάτη, το συμφωνούμενο ποσό, τη χρονολογία έναρξης και διακοπής της παροχής υπηρεσίας,

στ)⁽⁷⁾ ο εκπαιδευτής οδηγών αυτοκινήτων, μοτοποδηλάτων και μοτοσικλετών τηρεί για κάθε εκπαιδευτικό αυτοκίνητο ή μοτοποδήλατο ή μοτοσικλέτα βιβλίο εκπαιδευόμενων οδηγών, στο οποίο καταχωρεί το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση του εκπαιδευομένου, το ποσό της αμοιβής που συμφωνείται, τη χρονολογία και την ώρα έναρξης και λήξης κάθε μαθήματος. Ανάλογη υποχρέωση έχει και για την παράστασή του κατά την εξέταση των υποψήφιων οδηγών. Το βιβλίο τηρείται στο αυτοκίνητο ή στο μοτοποδήλατο ή στη μοτοσικλέτα κατά τη διάρκεια του μαθήματος ή της εξέτασης

ζ)⁽⁸⁾ ο επισκευαστής ηλεκτρικών ή ηλεκτρονικών συσκευών, επίπλων, μηχανών και μηχανημάτων, όταν παραλαμβάνει στην επαγγελματική του εγκατάσταση αγαθά για επισκευή που δεν συνοδεύονται με στοιχείο διακίνησης που προβλέπεται από τον Κώδικα αυτόν τηρεί βιβλίο ή δελτίο επισκευής αγαθών, στο οποίο καταχωρούνται με την παραλαβή των αγαθών η χρονολογία της παραλαβής, το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία, το επάγγελμα και η διεύθυνση του αποστολέα, το είδος και η ποσότητα των αγαθών που παραλαμβάνονται,

η) ο εκμεταλλευτής ψυκτικών χώρων και χώρων αποθήκευσης αγαθών τρίτων:

ηα) εκδίδει διπλότυπο δελτίο εισαγωγής στο ψυγείο ή τίτλο αποθήκευσης, στο οποίο αναγράφει το ονοματεπώνυμο, το επάγγελμα και τη διεύθυνση του αποθέτη, το είδος, την ποσότητα, τον τρόπο και τα σημεία συσκευασίας των αγαθών που αποθηκεύονται. Κατά την εξαγωγή εκδίδει δελτίο αποστολής, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του άρθρου 11 του Κώδικα αυτού,

ηβ) τηρεί ⁽⁹⁾βιβλίο αποθήκευσης, σε μερίδες κατά αποθέτη, με αναγραφή της διεύθυνσής του και της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. Σε κάθε μερίδα καταχωρεί τα δεδομένα των δελτίων εισαγωγής και αποστολής, καθώς και τον αριθμό του παραστατικού εσόδων,

θ)⁽¹⁰⁾ Ο εκμεταλλευτής χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων, μοτοσικλετών και μοτοποδηλάτων τηρεί βιβλίο στάθμευσης, στο οποίο καταχωρεί για κάθε όχημα, τη χρονολογία και την ώρα της εισόδου και εξόδου, καθώς και τον αριθμό κυκλοφορίας. Επί μηνιαίας ή διαρκούς μίσθωσης καταχωρείται ο αριθμός κυκλοφορίας, η χρονολογία έναρξης και λήξης της μίσθωσης και το ποσό που συμφωνείται.

ι)⁽¹¹⁾ Ο επιτηδευματίας που διατηρεί συνεργείο επισκευής και συντήρησης αυτοκινήτων, μοτοσικλετών, μοτοποδηλάτων, γεωργικών και λοιπών αυτοκινούμενων μηχανημάτων τηρεί βιβλίο εισερχομένων, στο οποίο καταχωρεί για κάθε όχημα τη χρονολογία εισόδου και εξόδου, το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία και τη διεύθυνση του κατόχου, καθώς και τον αριθμό κυκλοφορίας του οχήματος και εφόσον δεν υπάρχει τέτοιος αριθμός, το είδος του οχήματος. Κατ' εξαίρεση, ο εκμεταλλευτής πλυντηρίου αυτοκινήτων, μοτοσικλετών και μοτοποδηλάτων δεν αναγράφει το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση του κατόχου.

Η καταχώρηση στο βιβλίο εισερχομένων γίνεται όταν το όχημα εισέλθει και σταθμεύσει στον κύριο χώρο του συνεργείου και αποχωρήσει ο οδηγός του ή αρχίσει η εργασία επισκευής.

Στην περίπτωση επισκευής για την οποία δεν λαμβάνεται αμοιβή αναγράφεται, σε ειδική στήλη του βιβλίου αυτού, η ένδειξη «δωρεάν» και υπογράφει παραπλευρώς ο πελάτης.

Οι διατάξεις της περίπτωσης αυτής δεν εφαρμόζονται για τα πλυτήρια που λειτουργούν με το σύστημα της αυτοεξυπηρέτησης, εφόσον τα στοιχεία αξίας εκδίδονται αυτόματα κατά τη συναλλαγή μέσω κατάλληλης διασύνδεσης φορολογικού μηχανισμού εγκεκριμένου μοντέλου του ν. 1809/1988 (ΦΕΚ 222 Α').

ια)⁽¹²⁾ Οι ιατροί και οι οδοντίατροι όλων των ειδικοτήτων, καθώς και οι εταιρείες που παρέχουν ιατρικές και οδοντιατρικές υπηρεσίες τηρούν βιβλίο επίσκεψης ασθενών στο οποίο καταχωρείται χωριστά για κάθε ασθενή το ονοματεπώνυμο αυτού, η χρονολογία επίσκεψης και η διεύθυνσή του.

ιβ) ο πράκτορας κρατικών λαχείων τηρεί βιβλίο διάθεσης λαχείων, στο οποίο καταχωρεί, πριν από την έναρξη πώλησης των λαχείων κάθε κλήρωσης, τους αριθμούς των λαχείων που προορίζονται να πωληθούν λιανικώς από τον ίδιο.

ιγ.⁽¹³⁾ Ο επιτηδευματίας που διατηρεί συνεργείο επισκευής και συντήρησης σκαφών θαλάσσης τηρεί βιβλίο εισερχομένων, στο οποίο καταχωρεί για κάθε σκάφος τη χρονολογία εισόδου και εξόδου, το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία και τη διεύθυνση του κατόχου, καθώς και τον αριθμό νηολόγησης του σκάφους και, εφόσον δεν υπάρχει τέτοιος αριθμός, το όνομα του σκάφους.

ιδ)⁽¹⁴⁾ Ο φυσιοθεραπευτής και οι ασκούντες παραϊατρικά επαγγέλματα για τους πελάτες που τους επισκέπτονται στην επαγγελματική τους εγκατάσταση τηρούν βιβλίο πελατών, στο οποίο καταχωρούν το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση του πελάτη, το είδος της υπηρεσίας που του παρέχουν, τη χρονολογία της επίσκεψης και όταν εκδοθεί η απόδειξη παροχής υπηρεσιών τον αριθμό αυτής. Επί διαρκούς παροχής υπηρεσίας καταχωρούν το ονοματεπώνυμο, τη διεύθυνση του πελάτη, το συμφωνούμενο ποσό, τη χρονολογία έναρξης και διακοπής της παροχής υπηρεσίας.

Ειδικά ο φυσιοθεραπευτής, καθώς και τα πρόσωπα των περιπτώσεων δ' και ια' που έχουν συμβληθεί με το Δημόσιο ή με ασφαλιστικά ταμεία (Ι.Κ.Α., Τ.Ε.Β.Ε. κ.λπ.) και δεν λαμβάνουν ιδιαίτερη αμοιβή κατά επίσκεψη από τους πελάτες ή ασθενείς ασφαλισμένους του Δημοσίου ή των ταμείων αυτών, μπορεί να μην καταχωρούν τα στοιχεία των πελατών αυτών ή των ασθενών στο βιβλίο πελατών ή επίσκεψης ασθενών.⁽¹⁵⁾

ιε)⁽¹⁶⁾ Ο επιτηδευματίας που διατηρεί επιχείρηση πώλησης μεταχειρισμένων αυτοκινήτων, μοτοσικλετών, μοτοποδηλάτων, τροχόσπιτων,

σκαφών αναψυχής, γεωργικών και λοιπών αυτοκινούμενων μηχανημάτων, για λογαριασμό του ή για λογαριασμό τρίτου, τηρεί βιβλίο μεταχειρισμένων αγαθών, στο οποίο καταχωρεί για κάθε αγαθό που αγοράζει ή παραλαμβάνει από τρίτο για πώληση τη χρονολογία εισόδου και εξόδου, το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία και τη διεύθυνση του κατόχου και τον αριθμό κυκλοφορίας του οχήματος και εφόσον δεν υπάρχει τέτοιος αριθμός, το είδος του οχήματος.

ιστ)⁽¹⁷⁾ Ο εκμεταλλευτής χώρου στάθμευσης ή φύλαξης σκαφών θαλάσσης τηρεί βιβλίο στάθμευσης στο οποίο καταχωρεί για κάθε σκάφος την ημερομηνία εισόδου και εξόδου τον Α.Φ.Μ. του κατόχου του, τον αριθμό νηολόγησης του σκάφους, και όταν δεν υπάρχει τέτοιος αριθμός το όνομα του σκάφους. Επί μηνιαίας ή διαρκούς μίσθωσης καταχωρείται ο αριθμός νηολόγησης του σκάφους, η χρονολογία έναρξης και λήξης της μίσθωσης και το ποσό που συμφωνείται.

ιζ)⁽¹⁸⁾ Ο εκμεταλλευτής αυτοκινούμενων μηχανημάτων έργων, τηρεί για κάθε μηχανήμα βιβλίο έργων, στο οποίο καταχωρεί το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία και τη διεύθυνση του εργοδότη, τη διεύθυνση ή τη θέση του έργου, το είδος του έργου, το ποσό της αμοιβής που συμφωνείται, τη χρονολογία έναρξης και λήξης του έργου.

Επί ωριαίας αμοιβής αναγράφεται κάθε φορά η ώρα έναρξης και λήξης της εργασίας.

ιη)⁽¹⁹⁾ Ο επιτηδευματίας που διατηρεί επιχείρηση ενοικίασης αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών και μοτοποδηλάτων, τηρεί βιβλίο κίνησης οχημάτων, σε μερίδες ανά όχημα, στο οποίο καταχωρεί την κίνηση του κάθε οχήματος εκτός εγκατάστασης ανεξάρτητα από το σκοπό και ειδικότερα, την ώρα και την ημερομηνία αναχώρησης, την αιτιολογία, το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία και τη διεύθυνση του μισθωτή ή άλλου προσώπου, το συμφωνηθέν μίσθωμα, την ώρα και την ημερομηνία καθώς και τον τόπο επιστροφής.

ιθ)⁽¹⁹⁾ Ο μεσίτης αστικών συμβάσεων, αγοράς ή πώλησης και ενοικίασης ακινήτων τηρεί βιβλίο ή διπλότυπο δελτίο εντολών στο οποίο καταχωρεί το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία και τη διεύθυνση του εντολέα, τη χρονολογία της εντολής, το είδος, τη διεύθυνση και εφόσον δεν υπάρχει την περιοχή, τα τετραγωνικά μέτρα του ακινήτου που αφορά η εντολή, καθώς και τη συμφωνούμενη αμοιβή. Επίσης με την ολοκλήρωση της εντολής καταχωρούνται η χρονολογία, το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία και η διεύθυνση του αντισυμβαλλόμενου.

6. Τα βιβλία που τηρούνται υποχρεωτικά με βάση τις διατάξεις άλλων νόμων αναπληρώνουν τα πρόσθετα βιβλία του άρθρου αυτού, εφόσον τηρούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του και είναι θεωρημένα από την αρμόδια Δ.Ο.Υ.

(1) Η παράγραφος 1 του άρθρου 10 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§19 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«1. Επί ποσοτικής παραλαβής εμπορεύσιμων αγαθών, που δεν συνοδεύονται με στοιχείο διακίνησης που προβλέπεται από τον Κώδικα αυτό ή δεν εκδίδεται άμεσα τιμολόγιο για την αγορά τους, τηρείται βιβλίο ποσοτικής παραλαβής στο οποίο καταχωρούνται η χρονολογία παραλαβής, το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία, το επάγγελμα και η διεύθυνση του αποστολέα, το είδος και η ποσότητα των αγαθών και ο σκοπός της παραλαβής.

Επίσης βιβλίο ποσοτικής παραλαβής, κατά τις διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου τηρείται και από τους επισκευαστές ηλεκτρικών, ηλεκτρονικών συσκευών, επίπλων, μηχανών και μηχανημάτων, όταν παραλαμβάνουν στην επαγγελματική τους εγκατάσταση αγαθά για επισκευή που δεν συνοδεύονται με στοιχείο διακίνησης, που προβλέπεται από τον Κώδικα αυτόν.^(α)

Το βιβλίο αυτό τηρείται και στο υποκατάστημα, εφόσον συντρέχει περίπτωση.

Το βιβλίο ποσοτικής παραλαβής μπορεί να αντικατασταθεί με θεωρημένο διπλότυπο δελτίο ποσοτικής παραλαβής, που εκδίδεται για κάθε παραλαβή και περιέχει τα δεδομένα του βιβλίου αυτού.

Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας μπορεί, αντί να τηρεί βιβλίο ποσοτικής παραλαβής, να ενεργεί ανάλογη εγγραφή με λογιστικό ισότιμο κατά την παραλαβή των αγαθών.

Δελτίο ποσοτικής παραλαβής κατά τα οριζόμενα στο πρώτο εδάφιο τηρείται από τον επιτηδευματία και τα πρόσωπα της παραγράφου 3 του άρθρου 2 για την αγορά αγροτικών προϊόντων, από τα πρόσωπα της παραγράφου 4 του ίδιου άρθρου, εφόσον τα αγαθά δεν συνοδεύονται από δελτίο αποστολής.^(β)»

^(α) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 10 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 2§11 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Επίσης βιβλίο ποσοτικής παραλαβής, κατά τις διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου τηρείται και από τους επισκευαστές ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών, όταν παραλαμβάνουν στην επαγγελματική τους εγκατάσταση αγαθά για επισκευή που δεν συνοδεύονται με στοιχείο διακίνησης, που προβλέπεται από τον Κώδικα αυτόν.»

Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 10 αρχικά είχε προστεθεί με το άρθρο 43§5 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου, από 1.1.1995.

^(β) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 10 είχε προστεθεί με το άρθρο 2§11 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(2) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 10 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 36§1 του ν. 3784/2008 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 6 Αυγούστου 2009. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Στο βιβλίο ή δελτίο καταχωρούνται με την παραλαβή των αγαθών η χρονολογία της παραλαβής, το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία, το επάγγελμα και η διεύθυνση του αποστολέα, το είδος και η ποσότητα των αγαθών που παραλαμβάνονται, ο σκοπός της παραλαβής, καθώς και η τιμή μονάδος επί παραλαβής οπωρολαχανικών και κρεάτων με σκοπό την αγορά ή επί παραλαβής αυτών με σκοπό την πώληση για λογαριασμό τρίτου η τιμή η οποία θα επιτυγχανόταν σε περίπτωση αγοράς αυτών κατά την ημέρα της παραλαβής τους από τον εντολέα και η συνολική αξία τους.».

Προηγούμενα, το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 10 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 11§1 του ν. 3670/2008 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 15 του ίδιου νόμου από 20 Ιουνίου 2008. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Στο βιβλίο ή δελτίο καταχωρούνται με την παραλαβή των αγαθών η χρονολογία της παραλαβής, το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία, το επάγγελμα και η διεύθυνση του αποστολέα, το είδος και η ποσότητα των αγαθών που παραλαμβάνονται, καθώς και ο σκοπός της παραλαβής.».

(3) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 10 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§20 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Εξοδα πρώτης εγκατάστασης, αγορές και λοιπές συναλλαγές αναγκαίες για τη σύσταση του νομικού προσώπου ή την έναρξη λειτουργίας της επιχείρησης, καταχωρούνται σε βιβλία που θεωρούνται στο όνομα του ιδρυτή από τον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ. της κατοικίας ή της έδρας του, με μνεία της υπό σύσταση επιχείρησης.»

(4) Η περίπτωση α' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 15§4 του ν. 2579/1998 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 32 του ίδιου νόμου από 1.4.1998. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«α) ο εκμεταλλευτής οίκου ευγηρίας, ξενοδοχείου, ξενώνα, επιπλωμένων διαμερισμάτων και οικιών, καθώς και ο εκμεταλλευτής κάμπινγκ, τηρεί βιβλίο κίνησης πελατών (πόρτας), στο οποίο καταχωρεί το ονοματεπώνυμο του πελάτη, την ημερομηνία άφιξης και αναχώρησής του και τον αριθμό του δωματίου. Επί πλέον ο εκμεταλλευτής κάμπινγκ καταχωρεί τον αριθμό των ατόμων που συνοδεύουν κάθε πελάτη, καθώς και το είδος του κατασκηνωτικού και μεταφορικού μέσου.»

(5) Στην περίπτωση γ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 η υποπερίπτωση γα' καταργήθηκε, οι υποπεριπτώσεις γβ' και γγ' αναριθμήθηκαν σε γα' και γβ' αντίστοιχα και η υποπερίπτωση γβ', που αναριθμήθηκε σε γα', αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2§12 του ν. 3052/2002 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η υποπερίπτωση γα' που καταργήθηκε και η υποπερίπτωση γβ' που αντικαταστάθηκε και αναριθμήθηκε σε γα' είχαν ως εξής:

«γα) βιβλίο εισόδου και εξόδου ασθενών, στο οποίο καταχωρεί τη χρονολογία εισόδου του ασθενή, το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση αυτού, καθώς και τη χρονολογία της εξόδου του.»

«γβ) βιβλίο ασθενών, με ιδιαίτερη μερίδα για κάθε ασθενή, στην οποία καταχωρεί, πλέον των δεδομένων του βιβλίου εισόδου και εξόδου ασθενών, την κατηγορία της θέσης νοσηλείας του, το είδος των παρεχομένων υπηρεσιών νοσηλείας, και τον αύξοντα αριθμό της απόδειξης παροχής υπηρεσιών. Σε περίπτωση αλλαγής της κατηγορίας θέσης καταχωρεί τη χρονολογία αυτής και την κατηγορία της νέας θέσης.»

(6) Η υποπερίπτωση γβ' της περίπτωσης γ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§21 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η υποπερίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γβ)^(α) βιβλίο μεριδολογίου γιατρών φυσικών προσώπων, με ιδιαίτερη μερίδα για κάθε γιατρό, με αναγραφή της διεύθυνσής του και της αρμόδιας Δ.Ο.Υ., στην οποία καταχωρεί το ονοματεπώνυμό και τη διεύθυνση του ασθενή που δέχεται την ειδική ιατρική περίθαλψη από το γιατρό, την χρονολογία παροχής της περίθαλψης και την κατηγορία της θέσης νοσηλείας του ασθενή. Επί ειδικής ιατρικής περίθαλψης του ασθενή από περισσότερους γιατρούς, τα δεδομένα αυτά καταχωρούνται στις μερίδες όλων των γιατρών. Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται και από όλα τα νοσοκομεία, κλινικές και εξωτερικά ιατρεία αυτών, ανεξάρτητα από τη νομική μορφή με την οποία λειτουργούν και την τυχόν απαλλαγή τους από το φόρο εισοδήματος εφόσον παρέχεται σ' αυτά περίθαλψη από γιατρούς, στους οποίους καταβάλλεται γι' αυτήν αμοιβή μη έμμισθης υπηρεσίας.»

^(α) Στην υποπερίπτωση γβ' της περίπτωσης γ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 η λέξη «διπλότυπο» πριν από τη φράση «βιβλίο μεριδολογίου γιατρών φυσικών προσώπων» είχε απαλειφθεί με το άρθρο 2§13 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου, από 1.1.2003.

(7) Η περίπτωση στ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§22 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με την περίπτωση ιβ' του άρθρου 39 του ίδιου νόμου από 1.3.2007. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«στ) ο εκπαιδευτής οδηγών αυτοκινήτων τηρεί, για κάθε εκπαιδευτικό αυτοκίνητο, βιβλίο εκπαιδευομένων οδηγών, στο οποίο καταχωρεί το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση του εκπαιδευομένου, το ποσό της αμοιβής που συμφωνείται, τη χρονολογία και την ώρα έναρξης και λήξης κάθε μαθήματος. Ανάλογη υποχρέωση έχει και για την παράστασή του κατά την εξέταση των υποψηφίων οδηγών. Το βιβλίο τηρείται στο αυτοκίνητο κατά τη διάρκεια του μαθήματος ή της εξέτασης.»

(8) Η περίπτωση ζ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§23 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ζ) Ο επιτηδευματίας που παρέχει υπηρεσίες, με εξαίρεση αυτές της παραγράφου 16 του άρθρου 12 έναντι συνδρομής, τηρεί βιβλίο συνδρομητών στο οποίο καταχωρεί το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία και τη διεύθυνση του συνδρομητή, την ημερομηνία έναρξης και λήξης της συνδρομής, καθώς και την αξία αυτής. Σε περίπτωση τήρησης άλλων πρόσθετων βιβλίων από τα οποία προκύπτουν τα προαναφερόμενα, παρέλκει η τήρηση του πρόσθετου βιβλίου αυτού.»

Προηγούμενα, η περίπτωση ζ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 2§14 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου, από 1.1.2003. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ζ) ο εκμεταλλευτής εκκοκκιστηρίου βάμβακος τηρεί βιβλίο πρέσσας, στο οποίο καταχωρεί τον αύξοντα αριθμό κάθε δέματος εκκοκκίζομένου βάμβακος, το βάρος του και τα στοιχεία του δικαιούχου,»

(9) Στην υποπερίπτωση ηβ' της περίπτωσης η' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 η λέξη «διπλότυπο» πριν από τη φράση «βιβλίο αποθήκευσης» απαλείφθηκε με το άρθρο 2§13 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(10) Η περίπτωση θ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 7 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«θ) ο εκμεταλλευτής χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων τηρεί βιβλίο στάθμευσης, στο οποίο καταχωρεί, για κάθε αυτοκίνητο, τη χρονολογία και την ώρα της εισόδου και της εξόδου του, καθώς και τον αριθμό κυκλοφορίας του. Επί μηνιαίας ή διαρκούς μίσθωσης καταχωρείται ο αριθμός κυκλοφορίας, η χρονολογία έναρξης και λήξης της μίσθωσης και το ποσό που συμφωνείται,»

(11) Η περίπτωση ι' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§24 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ι) Ο επιτηδευματίας που διατηρεί επιχείρηση πώλησης μεταχειρισμένων αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών, μοτοποδηλάτων, τροχόσπιτων, σκαφών αναψυχής, γεωργικών και λοιπών αυτοκινούμενων μηχανημάτων, για λογαριασμό του ή για λογαριασμό τρίτου, ως και ο επιτηδευματίας που διατηρεί συνεργείο επισκευής και συντήρησης αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών, μοτοποδηλάτων, γεωργικών και λοιπών αυτοκινούμενων μηχανημάτων, τηρεί βιβλίο εισερχομένων στο οποίο καταχωρεί για κάθε όχημα τη χρονολογία εισόδου και εξόδου, το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία και τη διεύθυνση του κατόχου, καθώς και τον αριθμό κυκλοφορίας του οχήματος και εφόσον δεν υπάρχει τέτοιος αριθμός, το είδος του οχήματος.^(α) Κατ' εξαίρεση, ο εκμεταλλευτής πλυντηρίου αυτοκινήτων μοτοσυκλετών και μοτοποδηλάτων δεν αναγράφει το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση του κατόχου.

Η καταχώρηση στο βιβλίο εισερχομένων των επιχειρήσεων επισκευής και συντήρησης γίνεται όταν το όχημα εισέλθει και σταθμεύσει στον κύριο χώρο του συνεργείου και αποχωρήσει ο οδηγός του, ή αρχίσει η εργασία επισκευής.

Στην περίπτωση επισκευής για την οποία δε λαμβάνεται αμοιβή αναγράφεται, σε ειδική στήλη του βιβλίου αυτού, η ένδειξη «δωρεάν» και υπογράφει παραπλεύρως ο πελάτης.»

^(α) Το πρώτο εδάφιο της περίπτωσης ι' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 2§15 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ι) Ο επιτηδευματίας που διατηρεί επιχείρηση πώλησης μεταχειρισμένων αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών και μοτοποδηλάτων για λογαριασμό του ή για λογαριασμό τρίτου, ως και ο επιτηδευματίας που διατηρεί συνεργείο επισκευής και συντήρησης αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών, μοτοποδηλάτων, γεωργικών και λοιπών αυτοκινούμενων μηχανημάτων, τηρεί βιβλίο εισερχομένων στο οποίο καταχωρεί για κάθε όχημα τη χρονολογία εισόδου και εξόδου, το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία και τη διεύθυνση του κατόχου καθώς και τον αριθμό κυκλοφορίας του οχήματος και εφόσον δεν υπάρχει τέτοιος αριθμός, το είδος του οχήματος.»

Προηγούμενα, η περίπτωση ι' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 7 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ι) ο επιτηδευματίας που διατηρεί επιχείρηση πώλησης μεταχειρισμένων αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών για λογαριασμό του ή για λογαριασμό τρίτου, ως και ο επιτηδευματίας που διατηρεί συνεργείο επισκευής και συντήρησης αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών, γεωργικών και λοιπών αυτοκινούμενων μηχανημάτων, τηρεί βιβλίο εισερχομένων στο οποίο καταχωρεί για κάθε όχημα τη χρονολογία εισόδου και εξόδου, το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία και τη διεύθυνση του κατόχου καθώς και τον αριθμό κυκλοφορίας του αυτοκινήτου και εφόσον δεν υπάρχει τέτοιος αριθμός, το είδος του οχήματος. Κατ' εξαίρεση, ο εκμεταλλευτής πλυντηρίου αυτοκινήτων δεν αναγράφει το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση του κατόχου.

Η καταχώρηση στο βιβλίο εισερχομένων των επιχειρήσεων επισκευής και συντήρησης γίνεται όταν το όχημα εισέλθει και σταθμεύσει στον κύριο χώρο του συνεργείου και αποχωρήσει ο οδηγός του ή αρχίσει η εργασία επισκευής.

Στην περίπτωση επισκευής για την οποία δε λαμβάνεται αμοιβή αναγράφεται, σε ειδική στήλη του βιβλίου αυτού, η ένδειξη «δωρεάν» και υπογράφει παραπλεύρως ο πελάτης.»

(12) Η περίπτωση ια' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2§16 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ια) η ασφαλιστική επιχείρηση τηρεί βιβλία ασφαλιστηρίων συμβολαίων, ακύρωσης ασφαλιστηρίων συμβολαίων, ασφαλιστικών κινδύνων (ζημιών) και αντασφαλιστηρίων συμβολαίων.»

(13) Η περίπτωση ιγ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 προστέθηκε με το άρθρο 43§6 του ν. 2214/1994 και ισχύει σύμφωνα με την περίπτωση ιδ' του άρθρου 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995.

(14) Η περίπτωση ιδ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2§17 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ιδ. Ο φυσιοθεραπευτής για τους πελάτες που τον επισκέπτονται στην επαγγελματική του εγκατάσταση τηρεί βιβλίο πελατών, στο οποίο καταχωρεί το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση του πελάτη, το είδος της υπηρεσίας που του παρέχει, τη χρονολογία της επίσκεψης και όταν εκδοθεί η απόδειξη παροχής υπηρεσιών τον αριθμό αυτής. Επί διαρκούς παροχής υπηρεσίας καταχωρεί το ονοματεπώνυμο, τη διεύθυνση του πελάτη, το συμφωνούμενο ποσό, τη χρονολογία έναρξης και διακοπής της παροχής υπηρεσίας.

Ειδικά ο φυσιοθεραπευτής που έχει συμβληθεί με το Δημόσιο και με λοιπά ασφαλιστικά ταμεία (Ι.Κ.Α., Τ.Ε.Β.Ε. κ.λπ.) και δεν λαμβάνει ιδιαίτερη αμοιβή κατά επίσκεψη από τους πελάτες ασφαλισμένους των ταμείων αυτών, μπορεί να μην καταχωρεί τα στοιχεία του πελάτη αυτού στο βιβλίο επίσκεψης ασθενών.»

Η περίπτωση ιδ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 είχε προστεθεί με το άρθρο 43§6 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995.

(15) Το τρίτο εδάφιο της περίπτωσης ιδ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§25 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Ειδικά ο φυσιοθεραπευτής, καθώς και τα πρόσωπα της περίπτωσης ια' που έχουν συμβληθεί με το Δημόσιο και με λοιπά ασφαλιστικά ταμεία (Ι.Κ.Α., Τ.Ε.Β.Ε. κ.λπ.) και δεν λαμβάνει ιδιαίτερη αμοιβή κατά επίσκεψη από τους πελάτες ασφαλισμένους των ταμείων αυτών, μπορεί να μην καταχωρεί τα στοιχεία του πελάτη αυτού στο βιβλίο επίσκεψης πελατών.»

(16) Η περίπτωση ιε' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28§26 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ιε) Ο κατασκευαστής προκατασκευασμένων οικιών ή άλλων προκατασκευασμένων κτισμάτων τηρεί βιβλίο παραγγελιών στο οποίο για κάθε παραγγελία καταχωρεί το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία και τη διεύθυνση του πελάτη, το παραγγελόμενο είδος, την αξία που συμφωνείται και τον αριθμό του τιμολογίου ή της απόδειξης λιανικής πώλησης, κατά περίπτωση.»

Προηγούμενα, η περίπτωση ιε' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 7 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ιε. Ο κατασκευαστής προκατασκευασμένων οικιών τηρεί βιβλίο παραγγελιών, στο οποίο για κάθε παραγγελία καταχωρεί το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία και τη διεύθυνση του πελάτη, το παραγγελόμενο είδος, την αξία που συμφωνείται και τον αριθμό του τιμολογίου ή της απόδειξης πώλησης, κατά περίπτωση.»

Η περίπτωση ιε' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 είχε προστεθεί με το άρθρο 43§6 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995.

(17) Η περίπτωση ιστ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 7 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ιστ. Ο εκμεταλλευτής χώρου στάθμευσης σκαφών θαλάσσης τηρεί βιβλίο στάθμευσης, στο οποίο καταχωρεί για κάθε σκάφος θαλάσσης την ημερομηνία εισόδου και εξόδου του, καθώς και τον αριθμό νηολόγησης του σκάφους, και όταν δεν υπάρχει τέτοιος αριθμός το όνομα του σκά-

φους. Επί μηνιαίας ή διαρκούς μίσθωσης καταχωρείται ο αριθμός νηολόγησης του σκάφους η χρονολογία έναρξης και λήξης της μίσθωσης και το ποσό που συμφωνείται.»

Η περίπτωση ιστ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 είχε προστεθεί με το άρθρο 43§6 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995.

(18) Η περίπτωση ιζ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 προστέθηκε με το άρθρο 7 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996.

(19) Οι περιπτώσεις ιη' και ιθ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10 προστέθηκαν με το άρθρο 2§18 του ν. 3052/2002 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ' ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑΤΙΩΝ

Άρθρο 11.

Δελτία αποστολής. Δελτία εσωτερικής διακίνησης επιχειρήσεων επεξεργασίας.

1. Δελτίο αποστολής εκδίδεται από τον επιτηδευματία:

α) σε κάθε περίπτωση χονδρικής πώλησης ή παράδοσης ή διακίνησης αγαθών προς οποιονδήποτε και για οποιονδήποτε σκοπό, εφόσον δεν εκδόθηκε συνενωμένο δελτίο αποστολής με φορολογικό στοιχείο αξίας (τιμολόγιο, απόδειξη λιανικής πώλησης, απόδειξη παροχής υπηρεσιών),

β) σε κάθε περίπτωση παραλαβής από αυτόν αγαθών για διακίνηση, από μη υπόχρεο σε έκδοση δελτίου ή από αρνούμενο την έκδοσή του,

γ) επί διακίνησης αγαθών μεταξύ των επαγγελματικών εγκαταστάσεών του. Με έγκριση του προϊσταμένου Δ.Ο.Υ., επιτρέπεται στην περίπτωση αυτή ή μη έκδοση δελτίου αποστολής ή η έκδοσή του κατά διαφορετικό τρόπο, εφόσον λόγω απόστασης δεν είναι εξαιρετικά δύσκολη η παρακολούθηση των διακινουμένων αγαθών.

Κατ' εξαίρεση δεν απαιτείται η έκδοση δελτίου αποστολής για τις διακινήσεις ανταλλακτικών παγίων από τον επιτηδευματία μεταξύ των εγκαταστάσεών του, εφόσον δεν αποτελούν γι' αυτόν αντικείμενο εμπορίας και προορίζονται αποκλειστικά για την αποκατάσταση βλαβών στις εγκαταστάσεις του και οι διακινήσεις αυτές διενεργούνται με μεταφορικά μέσα ιδιωτικής χρήσης κυριότητάς του ή μισθωμένα δημόσιας χρήσης.⁽¹⁾

Τα αγαθά που αποστέλλονται ή παραλαμβάνονται συνοδεύονται κατά τη διακίνησή τους με το πρώτο αντίτυπο του δελτίου αποστολής, που παραδίδεται στον παραλήπτη τους.

Όταν για τη διακίνηση αγαθών, εκδίδεται δελτίο αποστολής δεν επιτρέπεται στη συνέχεια για την ίδια συναλλαγή η έκδοση συνενωμένου δελτίου αποστολής με φορολογικό στοιχείο αξίας και αντίστροφα με εξαίρεση την περίπτωση αγοράς από επιτηδευματία αγροτικών προϊόντων, από πρόσωπα της παραγράφου 4 του άρθρου 2, όπου εκδίδεται σε κάθε περίπτωση διακίνησης με σκοπό την αγορά τους ή άμεσα με την αγορά τους δελτίο αποστολής – τιμολόγιο.⁽²⁾

2.⁽³⁾ Τα πρόσωπα της παραγράφου 3 του άρθρου 2 εκδίδουν δελτία αποστολής σε περίπτωση αποστολής αγαθών σε επιτηδευματία λόγω πώλησης ή για να πωληθούν για λογαριασμό τους.

Τα πρόσωπα της παραγράφου 4 του άρθρου 2 εκδίδουν δελτία αποστολής, εφόσον διακινούν οπωρολαχανικά, νωπά αλιεύματα, άνθη και φυτά για πώληση απευθείας ή μέσω τρίτων, για επεξεργασία ή συσκευασία, ανεξάρτητα από το χρησιμοποιούμενο μεταφορικό μέσο.⁽⁴⁾ Για

τα λοιπά αγροτικά προϊόντα εκδίδουν δελτία αποστολής μόνον όταν τα διακινούν με δημόσιας χρήσης μεταφορικά μέσα και για τις αιτίες που προαναφέρονται.

3. Συγκεντρωτικό δελτίο αποστολής εκδίδεται σε περίπτωση μεταφοράς και διανομής αγαθών που η ποσότητά τους καθορίζεται από τον παραλήπτη κατά την παραλαβή τους. Κατά την παράδοση των αγαθών εκδίδεται από τον υπόχρεο, κατά παραλήπτη, δελτίο αποστολής ή συνενωμένο δελτίο αποστολής με φορολογικό στοιχείο αξίας ή απόδειξη λιανικής πώλησης, ανεξάρτητα από την υποχρέωση τήρησης ή μη βιβλίων από τον πωλητή. Στο στοιχείο που εκδίδεται κατά περίπτωση αναγράφεται και το είδος και η ποσότητα των αγαθών, καθώς και η ακριβής ώρα παράδοσής τους. Με την επιστροφή στην επιχείρηση αναγράφεται στο πρωτότυπο του συγκεντρωτικού δελτίου αποστολής η ποσότητα των αγαθών που επιστρέφονται ή εκδίδεται συγκεντρωτικό δελτίο επιστροφής, στο οποίο αναγράφονται το είδος και η ποσότητα των επιστρεφόμενων αγαθών καθώς και ο αύξων αριθμός του συγκεντρωτικού δελτίου αποστολής.⁽⁵⁾

Το συγκεντρωτικό δελτίο αποστολής αυτής της παραγράφου, κατάλληλα γραμμογραφημένο σε στήλες, μπορεί να εκδίδεται την πρώτη ημέρα της διακίνησης των αγαθών, ανεξαρτήτως απόστασης, εφόσον, κάθε ημέρα και μέχρι τριάντα (30) ημέρες πριν από την εκκίνηση του μεταφορικού μέσου αναγράφονται σε ιδιαίτερη στήλη τα υπόλοιπα των ποσοτήτων κάθε είδους αγαθών που διακινούνται την ημέρα αυτή.⁽⁶⁾

4.⁽⁷⁾

5. Στο δελτίο αποστολής αναγράφονται:

α) τα στοιχεία του αποστολέα και παραλήπτη όπως ορίζονται από τις διατάξεις της παραγράφου 10 του άρθρου 12 του Κώδικα αυτού⁽⁸⁾. Όταν τα αγαθά αποστέλλονται σε ιδιώτη αναγράφεται μόνο το ονοματεπώνυμο και η διεύθυνσή του. Στο συγκεντρωτικό δελτίο αποστολής ως παραλήπτης αναγράφεται η λέξη «Διάφοροι»,

β) η ακριβής ώρα παράδοσης ή έναρξης της αποστολής που σημειώνεται τουλάχιστον στο πρώτο αντίτυπο, με τετραψήφιο αριθμό. Επίσης αναγράφεται ο αριθμός κυκλοφορίας του πρώτου χρησιμοποιούμενου κατά τη μεταφορά των αγαθών φορτηγού αυτοκινήτου δημόσιας ή ιδιωτικής χρήσης ή το όνομα του πλωτού μέσου επί θαλάσσιων μεταφορών.⁽⁹⁾

γ)⁽¹⁰⁾ ο τόπος από τον οποίο τα αγαθά αποστέλλονται, καθώς και ο τόπος προορισμού, όταν δε συμπίπτει με τη διεύθυνση του καταστήματος ή του υποκαταστήματος του αποστολέα και του καταστήματος του παραλήπτη, κατά περίπτωση

δ) η ημερομηνία έκδοσης του δελτίου αποστολής. Με έγκριση του προϊσταμένου Δ.Ο.Υ. επιτρέπεται τα δελτία αποστολής να εκδίδονται σε προγενέστερο χρόνο από την ημερομηνία της διακίνησης των αγαθών,

όταν υπάρχουν σοβαρές δυσχέρειες. Στην περίπτωση αυτή στο δελτίο αποστολής αναγράφεται και η ημερομηνία που θα γίνει η μεταφορά,

ε) ο σκοπός της διακίνησης,

στ) ⁽¹¹⁾ το είδος, η μονάδα μέτρησης, η ποσότητα κάθε είδους, το άθροισμα των ποσοτήτων των ειδών, αριθμητικώς και ολογράφως, ανεξάρτητα αν για τον προσδιορισμό της ποσότητας κάθε είδους χρησιμοποιήθηκε η ίδια ή διαφορετική μονάδα μέτρησης. Η τιμή μονάδος αναγράφεται επί παράδοσης ή αποστολής νωπών οπωρολαχανικών από πρόσωπο που παράγει τα αγροτικά αυτά προϊόντα, με σκοπό την αγορά ή την πώληση και επί αποστολής ή παράδοσης των αγαθών αυτών από το ως άνω πρόσωπο με σκοπό την πώληση για λογαριασμό του, η. τιμή η οποία θα επιτυγχανόταν σε περίπτωση αγοράς αυτών κατά την ημέρα της παραλαβής τους από τον εντολέα και η συνολική αξία τους. Δεν υπάρχει υποχρέωση αναγραφής του αθροίσματος των ποσοτήτων αριθμητικώς και ολογράφως όταν το δελτίο αποστολής εκδίδεται με τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή (Η/Υ),

ζ) ⁽¹²⁾ Επί αποστολής αγαθών εκτός της χώρας με σκοπό την αποθήκευση και εν συνεχεία την πώληση, αναγράφεται και η αξία των αγαθών που αποστέλλονται.

η) ο αριθμός του τιμολογίου αγοράς ή πώλησης ηρτημένων καρπών.

Το δελτίο αποστολής, σε όλη τη διάρκεια της διαδρομής από τον τόπο έναρξης της διακίνησης μέχρι τον τόπο παράδοσης ή προορισμού, συνοδεύει τα διακινούμενα αγαθά και επιδεικνύεται άμεσα στο φορολογικό έλεγχο.

Η επικαιρότητα του δελτίου αποστολής, εξαρτάται από την απόσταση, τον τρόπο της μεταφοράς, το είδος των χρησιμοποιούμενων μεταφορικών μέσων και τις ειδικότερες συνθήκες της μεταφοράς.

Το βάρος της απόδειξης της χρονικής διάρκειας των δελτίων αποστολής φέρει ο υπόχρεος σε έκδοσή τους, ο οποίος μπορεί να αναγράφει στα δελτία αποστολής, γεγονότα ή καταστάσεις, που δικαιολογούν τη χρονική διάρκεια αυτών. ⁽¹³⁾

6. ⁽¹⁴⁾

(1) Το τρίτο εδάφιο της περίπτωσης γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 11 προστέθηκε με το άρθρο 29§1 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006.

(2) Το τελευταίο εδάφιο της περίπτωσης γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 11 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§20 του ν.3842/2010 και ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010, είχε ως εξής: «Όταν, κατά τη διακίνηση αγαθών, εκδίδεται δελτίο αποστολής δεν επιτρέπεται στη συνέχεια για την ίδια συναλλαγή η έκδοση συνενωμένου δελτίου αποστολής με φορολογικό στοιχείο αξίας και αντίστροφα».

(3) Η παράγραφος 2 του άρθρου 11 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3§1 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«2. Τα πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού εκδίδουν δελτία αποστολής σε περίπτωση αποστολής αγαθών σε επιτηδευματία λόγω πώλησης ή για να πωληθούν για λογαριασμό τους. Επίσης, τα πρόσωπα της παραγράφου 4 του άρθρου 2 εκδίδουν δελτίο αποστολής και κατά τη διακίνηση των προϊόντων τους για επεξεργασία ή συσκευασία ή πώληση.»

(4) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 11 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§2 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Τα πρόσωπα της παραγράφου 4 του άρθρου 2 εκδίδουν δελτία αποστολής, εφόσον διακινούν οπωρολαχανικά, άνθη και φυτά για πώληση απευθείας ή μέσω τρίτων, για επεξεργασία ή συσκευασία, ανεξάρτητα από το χρησιμοποιούμενο μεταφορικό μέσο.»

(5) Το τέταρτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 11 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§3 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Με την επιστροφή στην επιχείρηση αναγράφεται στο πρωτότυπο του συγκεντρωτικού δελτίου αποστολής η ποσότητα των αγαθών που επιστρέφονται.»

(6) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 11 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§14 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Το συγκεντρωτικό δελτίο αποστολής αυτής της παραγράφου, κατάλληλα γραμμογραφημένο σε στήλες, μπορεί να εκδίδεται την πρώτη ημέρα κάθε μήνα για τις διακινήσεις, με φορτηγό ΙΧ αυτοκίνητο, ανταλλακτικών και εξαρτημάτων, που προορίζονται για επισκευή και συντήρηση μηχανημάτων ή συσκευών ή εγκαταστάσεων στην περιφέρεια της έδρας ή του υποκαταστήματος της επιχείρησης ή σε απόσταση όχι μεγαλύτερη των 50 χιλιομέτρων, εφόσον κάθε ημέρα και πριν από την εκκίνηση του αυτοκινήτου αναγράφονται σε ιδιαίτερη στήλη, τα υπόλοιπα των ποσοτήτων κάθε είδους ανταλλακτικών και εξαρτημάτων που διακινούνται την ημέρα αυτή.»

(7) Η παράγραφος 4 του άρθρου 11 καταργήθηκε με το άρθρο 29§4 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με την ίδια παράγραφο και άρθρο του ίδιου νόμου για διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από 22.12.2006 και μετά. Η παράγραφος που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«4. Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλίο αποθήκης εκδίδει δελτίο εσωτερικής διακίνησης για την εντός της επιχείρησής του διακίνηση αγαθών και ειδικότερα:

α) για κάθε εξαγωγή από την αποθήκη πρώτων υλών, βοηθητικών υλών, υλικών συσκευασίας^(α), ιδίων ή τρίτων, προς την παραγωγική διαδικασία. Όταν είναι δύσκολη η άμεση έκδοση του δελτίου αυτού, μπορεί να εκδίδεται ημερήσιο δελτίο για όλες τις εξαγωγές που έγιναν την ίδια μέρα,

β) για κάθε επαναφορά στην αποθήκη πρώτων υλών, βοηθητικών υλών και ειδών συσκευασίας, που δε χρησιμοποιήθηκαν τελικά στην παραγωγική διαδικασία,

γ) για τα εντός της ημέρας παραχθέντα έτοιμα προϊόντα που εισάγονται στην αποθήκη.»

^(α) Στην περίπτωση α' της παραγράφου 4 του άρθρου 11 η φράση «ειδών συσκευασίας» αντικαταστάθηκε με τη φράση «υλικών συσκευασίας» με το άρθρο 9§15 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999.

(8) Στο τέλος του πρώτου εδαφίου της περίπτωσης α' της παραγράφου 5 του άρθρου 11 η φράση «εκτός του Αριθμού Φορολογικού Μητρώου (Α.Φ.Μ.) του παραλήπτη» απαλείφθηκε με το άρθρο 3§2 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(9) Στο τέλος της περίπτωσης β' της παραγράφου 5 του άρθρου 11 το κόμμα έγινε τελεία και προστέθηκε νέο (δεύτερο) εδάφιο με το άρθρο 16§4 του ν. 2992/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 48 του ίδιου νόμου από 20.3.2002.

(10) Η περίπτωση γ' της παραγράφου 5 του άρθρου 11 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 8§2 του ν. 2120/1993 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 11 του ίδιου νόμου από 4.3.1993. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γ) ο τόπος από τον οποίο τα αγαθά αποστέλλονται, καθώς και ο τόπος προορισμού,»

(11) Το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης στ' της παραγράφου 5 του άρθρου 11 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 36§3 του ν. 3784/2009 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 6.8.2009.

Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε, είχε προστεθεί με το άρθρο 11§3 του ν. 3670/2008 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 15 του ίδιου νόμου από 20.6.2008, είχε ως εξής:

«Η τιμή μονάδος αναγράφεται επί παράδοσης ή αποστολής οπωρολαχανικών και κρεάτων με σκοπό την αγορά ή την πώληση και επί αποστολής ή παράδοσης των αγαθών αυτών με σκοπό την πώληση για λογαριασμό τρίτου η τιμή η οποία θα επιτυγχανόταν σε περίπτωση αγοράς αυτών κατά την ημέρα της παραλαβής τους από τον εντολέα και η συνολική αξία τους.».

(12) Η περίπτωση ζ' της παραγράφου 5 του άρθρου 11 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§4 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ζ) επί αποστολής αγαθών μεταξύ κεντρικού και υποκαταστήματος ή μεταξύ υποκαταστημάτων, εφόσον στο υποκατάστημα τηρείται βιβλίο αποθήκης κατ' είδος, ποσότητα και αξία ή εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα, αναγράφεται και η αξία των αγαθών που αποστέλλονται. Αν αυτό δεν είναι άμεσα εφικτό, η αξία γνωστοποιείται με ιδιαίτερο έγγραφο,»

(13) Τα τρία τελευταία εδάφια της παραγράφου 5 του άρθρου 11 προστέθηκαν με το άρθρο 29§5 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006.

(14) Η παράγραφος 6 του άρθρου 11 καταργήθηκε με το άρθρο 29§4 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με την ίδια παράγραφο και άρθρο του ίδιου νόμου για διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από 22.12.2006 και μετά. Η παράγραφος που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«6. Στο δελτίο εσωτερικής διακίνησης αναγράφονται:

- α) το είδος και η ποσότητα των αγαθών που διακινούνται,
- β) ο χώρος προέλευσης και ο χώρος προορισμού των αγαθών.»

**Άρθρο 12.
Τιμολόγια. Εκκαθαρίσεις.**

1. Για την πώληση αγαθών για ίδιο λογαριασμό ή για λογαριασμό τρίτου ή δικαιώματος εισαγωγής και την παροχή υπηρεσιών από επιτηδευματία σε άλλο επιτηδευματία και τα πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού, για την άσκηση του επαγγέλματός τους ή την εκτέλεση του σκοπού τους, κατά περίπτωση, καθώς και για την πώληση αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών εκτός της χώρας εκδίδεται τιμολόγιο.

2. Για τις χονδρικές πωλήσεις αγαθών και παροχές υπηρεσιών, που επαναλαμβάνονται κάθε ημέρα ή και κατά αραιότερα χρονικά διαστήματα μέσα στον ίδιο μήνα, προς τον ίδιο επιτηδευματία ή πρόσωπο των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού, ο πωλητής επιτηδευματίας μπορεί, αντί της έκδοσης τιμολογίου για κάθε πώληση αγαθών ή παροχή υπηρεσιών, να τηρεί κατάσταση κατά αγοραστή - πελάτη, στην οποία καταχωρείται για κάθε πώληση αγαθών ή για κάθε παροχή υπηρεσιών η ημερομηνία παράδοσης των αγαθών ή παροχής των υπηρεσιών, το είδος, η ποσότητα και η αξία των αγαθών ή το είδος των υπηρεσιών και το ποσό της αμοιβής που συμφωνήθηκε. Με βάση τα δεδομένα της κατάστασης αυτής εκδίδεται το τιμολόγιο την τελευταία ημέρα του μήνα εκείνου που αφορά, στο οποίο δεν απαιτείται αναλυτική περιγραφή, εφόσον η πιο πάνω κατάσταση συντάσσεται σε δύο αντίτυπα, ένα των οποίων επισυνάπτεται στο τιμολόγιο.⁽¹⁾ Η κατάσταση αυτή δεν απαιτείται όταν τα δεδομένα αυτής προκύπτουν από τα πρόσθετα βιβλία του άρθρου 10 του Κώδικα αυτού ή όταν το τιμολόγιο που εκδίδεται περιέχει αναλυτικά όλα τα δεδομένα που απαιτούνται από τις κατ' ιδίαν διατάξεις.⁽²⁾

3. Επίσης, ο επιτηδευματίας εκδίδει τιμολόγιο όταν εισπράττει επιδοτήσεις, οικονομικές ενισχύσεις, αποζημιώσεις, επιστροφές έμμεσων φόρων, δασμών, τελών, τόκων, εισφορές και άλλα ανόργανα έσοδα. Για την υποχρέωση έκδοσης τιμολογίου, ως είσπραξη θεωρείται και η πίστωση του λογαριασμού του δικαιούχου, εφόσον αυτός εγγράφως έλαβε γνώση της πίστωσης αυτής.

4. Τιμολόγιο εκδίδεται και από τα πρόσωπα της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού για τις πωλήσεις αγαθών ή τις παροχές υπηρεσιών, που πραγματοποιούν σε επιτηδευματία ή σε πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2.

5. Ο επιτηδευματίας και τα πρόσωπα της παραγράφου 3 του άρθρου 2 εκδίδουν τιμολόγιο για τα αγαθά που αγοράζουν ή τις υπηρεσίες που δέχονται από πρόσωπα που αρνούνται την έκδοση τιμολογίου ή εκδίδουν ανακριβές τιμολόγιο ή δεν έχουν υποχρέωση για έκδοση τιμολογίου κατά την πώληση αγαθών. Στην περίπτωση άρνησης από υπόχρεο έκδοσης τιμολογίου ή έκδοσης ανακριβούς τιμολογίου το πρωτότυ-

πο του τιμολογίου που εκδίδει ο αγοραστής των αγαθών ή ο λήπτης των υπηρεσιών αποστέλλεται εντός του επομένου από την έκδοσή του μήνα στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. του αντισυμβαλλόμενου.

6.⁽³⁾ Ο επιτηδευματίας όταν αγοράζει αγροτικά προϊόντα από πρόσωπα της παραγράφου 4 του άρθρου 2 εκδίδει δελτίο αποστολής – τιμολόγιο. Αν για τη διακίνηση των προϊόντων αυτών έχει εκδοθεί δελτίο αποστολής από τα πρόσωπα της παραγράφου 4 του άρθρου 2, ο αριθμός και η ημερομηνία έκδοσης αυτού αναγράφεται στο δελτίο αποστολής – τιμολόγιο. Όταν αγοραστής των αγροτικών προϊόντων είναι πρόσωπο της παραγράφου 3 του άρθρου 2 εκδίδεται τιμολόγιο στο χρόνο που ορίζεται με τις διατάξεις της παραγράφου 15.

7. Τα αγαθά που παραλαμβάνονται από τρίτο προς πώληση ή προς επεξεργασία για λογαριασμό του καταχωρούνται, κατ' είδος και ποσότητα σε διπλότυπη κατάσταση κατά εντολέα. Στην ίδια κατάσταση καταχωρούνται κατ' είδος ποσότητα και αξία τα αγαθά που πωλούνται ή παραδίδονται μετά την επεξεργασία, οι δαπάνες που πραγματοποιούνται για λογαριασμό του τρίτου, ο Φ.Π.Α. και κάθε άλλο στοιχείο απαραίτητο για την εκκαθάριση. Την τελευταία ημέρα κάθε μήνα εκδίδεται εκκαθάριση κατά εντολέα, στην οποία αναγράφονται τα πλήρη στοιχεία του εντολέα, η συνολική αξία των πωλήσεων ή της αμοιβής κατά συντελεστή Φ.Π.Α., το ποσό του Φ.Π.Α., η προμήθεια που αναλογεί, ο Φ.Π.Α. της προμήθειας, καθώς και οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν για λογαριασμό του εντολέα. Η εκκαθάριση με το ένα αντίτυπο της κατάστασης και τα δικαιολογητικά των δαπανών, που εκδόθηκαν στο όνομα του εντολέα και αναγράφονται αναλυτικά στην κατάσταση, αποστέλλονται στον εντολέα μέχρι τη δεκάτη πέμπτη (15η) ημέρα του μήνα της εκκαθάρισης και προκειμένου για τον τελευταίο μήνα της διαχειριστικής περιόδου μέχρι την εικοστή (20ή) ημέρα του επόμενου μήνα.⁽⁴⁾ Η εκκαθάριση και η κατάσταση, ως προς τον εντολέα, υποκαθιστούν τα στοιχεία πώλησης αυτού.

Η πιο πάνω κατάσταση μπορεί να μη συντάσσεται εάν τα στοιχεία της αναγράφονται στην εκκαθάριση.

Οι διατάξεις των προηγούμενων εδαφίων εφαρμόζονται ανάλογα και επί παροχής υπηρεσιών για λογαριασμό τρίτου. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών μπορεί να καθορίζονται οι κατηγορίες των υπηρεσιών ή και των επιτηδευματιών που θα εμπίπτουν στην ανωτέρω ρύθμιση, σε ολόκληρη τη χώρα ή σε τμήματα αυτής, ο χρόνος, ο τρόπος έκδοσης, το είδος και το περιεχόμενο των στοιχείων, η θεώρηση αυτών καθώς και κάθε διαδικασία και λεπτομέρεια εφαρμογής της ρύθμισης αυτής.⁽⁵⁾

8. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται ανάλογα και επί αγοράς αγαθών ή λήψης υπηρεσιών για λογαριασμό τρίτου.

Επί αγοράς αγαθών ή λήψης υπηρεσιών από πρόσωπο που δεν έχει υποχρέωση έκδοσης τιμολογίου αυτό εκδίδεται από τον αντιπρόσω-

πο. Στην περίπτωση αυτή στο τιμολόγιο αναγράφεται και το ονοματεπώνυμο και η διεύθυνση του εντολέα, διαφορετικά η αγορά θεωρείται, κατ' αμάχητο τεκμήριο, ότι έγινε για λογαριασμό του αντιπροσώπου.

9.⁽⁶⁾ Στο τιμολόγιο αναγράφονται η ημερομηνία έκδοσης αυτού, τα πλήρη στοιχεία των συμβαλλομένων, τα στοιχεία της συναλλαγής, καθώς και ο αύξων αριθμός ή οι αριθμοί των δελτίων αποστολής ή ποσοτικής παραλαβής που εκδόθηκαν για τη διακίνηση ή την παραλαβή των αγαθών που αφορά το τιμολόγιο.

10. Ως πλήρη στοιχεία των συμβαλλομένων νοούνται το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία, το επάγγελμα, η διεύθυνση, ο Α.Φ.Μ. και η αρμόδια Δ.Ο.Υ. Για το Δημόσιο και τα εξομοιούμενα με αυτό πρόσωπα, καθώς και για τους διεθνείς οργανισμούς και τις ξένες αποστολές, αναγράφεται τουλάχιστον η επωνυμία και η διεύθυνση, καθώς και ο Α.Φ.Μ.⁽⁷⁾

11. Ως πλήρη στοιχεία της συναλλαγής νοούνται το είδος των αγαθών, η ποσότητα, η μονάδα μέτρησης, η τιμή μονάδας και η αξία ή το είδος των υπηρεσιών και η αμοιβή, η οποία, όπου συντρέχει περίπτωση, αναλύεται κατά συντελεστή Φ.Π.Α. ή απαλλαγή από το Φ.Π.Α.. Οι παρεχόμενες εκπτώσεις αναγράφονται κατά τις ίδιες διακρίσεις. Στο καθαρό ποσό περιλαμβάνονται⁽⁸⁾ οι κατά το χρόνο της συναλλαγής συναλλακτικές και ειδικές φορολογικές επιβαρύνσεις και ο Φ.Π.Α. που αναλογεί. Ακόμη αναγράφεται το συνολικό ποσό της αξίας της συναλλαγής αριθμητικώς ή της αμοιβής αριθμητικώς, καθώς και ολογράφως όταν εκδίδεται χειρόγραφο τιμολόγιο. Επί αγοράς ηρτημένων καρπών ορισμένου κτήματος στο τιμολόγιο αναγράφεται ως ποσότητα αυτή που υπολογίζεται να αποληφθεί.

Επί παροχής πολλαπλών συναφών υπηρεσιών ως είδος μπορεί να αναγράφεται συνοπτική περιγραφή τούτων, εφόσον γίνεται παραπομπή στην οικεία σύμβαση.

12.⁽⁹⁾ Στο τιμολόγιο που εκδίδει ο αντιπρόσωπος οίκου εξωτερικού, εκτός από τα στοιχεία του, τα στοιχεία του αντισυμβαλλόμενου οίκου εξωτερικού και τα στοιχεία της συναλλαγής, όπως αυτά αναφέρονται στις παραγράφους 9, 10 και 11 του άρθρου αυτού αναγράφει και τα στοιχεία της τράπεζας που διαμεσολαβεί για την καταβολή της προμήθειας ή πιστώνει το λογαριασμό του και τον αριθμό του τιμολογίου ή της παραγγελίας, στα οποία αναφέρεται η προμήθεια. Επίσης, εκδίδει τιμολόγιο με το ίδιο περιεχόμενο και στις περιπτώσεις που παίρνει προμήθεια και από τον παραγγελέα ή μόνο από αυτόν.

13. Για τις επιστροφές και τις εκπτώσεις ή άλλες διαφορές, εκτός του Φ.Π.Α., οι οποίες αναφέρονται σε προηγούμενες συναλλαγές, εκδίδεται πιστωτικό τιμολόγιο από τον εκδότη του τιμολογίου ή άλλου στοιχείου που εκδόθηκε αντί τιμολογίου, στο οποίο αναγράφονται, εκτός των στοιχείων των συμβαλλομένων, το είδος, η ποσότητα, η μονάδα μέτρησης, η τιμή και η αξία κατά συντελεστή Φ.Π.Α. των επιστρεφόμενων αγαθών, το ποσό των εκπτώσεων και των τυχόν διαφορών, ο αύξων αριθ-

μός ή οι αριθμοί των στοιχείων της συναλλαγής που αφορά η επιστροφή ή η παρεχόμενη έκπτωση, καθώς και ο Φ.Π.Α. Επί εκπτώσεων που υπολογίζονται με βάση τις πωλήσεις δεν απαιτείται η αναγραφή των πιο πάνω αριθμών. Πιστωτικό τιμολόγιο για το Φ.Π.Α. εκδίδεται μόνο στις περιπτώσεις που προβλέπεται αυτό ρητά από σχετικές διατάξεις.

14.⁽¹⁰⁾ Το τιμολόγιο εκδίδεται κατά την παράδοση ή την έναρξη της αποστολής των αγαθών στον παραλήπτη, κατά περίπτωση. Κατ' εξαίρεση, όταν για τη διακίνηση έχει εκδοθεί δελτίο αποστολής, το τιμολόγιο εκδίδεται το αργότερο σε ένα (1) μήνα από την παράδοση ή αποστολή των αγαθών στον αγοραστή και πάντως μέσα στην ίδια διαχειριστική περίοδο των συμβαλλομένων. Στις προαναφερόμενες περιπτώσεις έκδοσης του τιμολογίου σε χρόνο μεταγενέστερο της παράδοσης ή αποστολής των αγαθών, όταν αυτές αφορούν ενδοκοινοτικές αποστολές ή παραδόσεις αγαθών, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 22α του Ν. 1642/1986, το τιμολόγιο εκδίδεται το αργότερο μέχρι τη 15η του επόμενου μήνα της παράδοσης ή αποστολής αγαθών και πάντως μέσα στην ίδια διαχειριστική περίοδο των συμβαλλομένων. Το τιμολόγιο αγοράς ηρημένων καρπών εκδίδεται κατά το χρόνο κατάρτισης της σύμβασης. Επί επιστροφής αγαθών το πιστωτικό τιμολόγιο εκδίδεται το αργότερο σε ένα (1) μήνα από το χρόνο της παραλαβής τους και πάντως μέσα στην ίδια διαχειριστική περίοδο που παραλήφθηκαν τα αγαθά. Στην περίπτωση παροχής υπηρεσίας το τιμολόγιο εκδίδεται με την ολοκλήρωση της παροχής. Όταν η παροχή υπηρεσίας διαρκεί, εκδίδεται τιμολόγιο κατά το χρόνο που καθίσταται απαιτητό μέρος της αμοιβής, για το μέρος αυτό και την υπηρεσία που παρασχέθηκε. Πάντως, το τιμολόγιο δεν μπορεί να εκδοθεί πέραν της διαχειριστικής περιόδου που παρασχέθηκε η υπηρεσία. Στην περίπτωση εκτέλεσης τεχνικών έργων ή εγκαταστάσεων, το τιμολόγιο εκδίδεται μέσα σε ένα (1) μήνα από την προσωρινή επιμέτρηση και πάντως μέσα στην ίδια φορολογική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η επιμέτρηση. Ειδικά σε περίπτωση παροχής σε πελάτη δικαιώματος λήψης υπηρεσιών, για συγκεκριμένο ή μη χρονικό διάστημα, έναντι προκαθορισμένης αμοιβής, ανεξάρτητα αν αυτή αφορά συγκεκριμένο ή μη πλήθος υπηρεσιών, το τιμολόγιο εκδίδεται κατά το χρόνο που η αμοιβή είναι απαιτητή και ο πελάτης αποκτά το σχετικό δικαίωμα λήψης των υπηρεσιών και όχι αργότερα από το τέλος της διαχειριστικής περιόδου των συμβαλλομένων.⁽¹¹⁾ Εξαιρετικά για τις κατά το ανωτέρω εδάφιο παροχές, σε πελάτες στους οποίους το δικαίωμα λήψης υπηρεσιών αποκτήθηκε στο έτος 2003, το τιμολόγιο για την απαιτητή αμοιβή εκδίδεται το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 2005.⁽¹²⁾

15.⁽¹³⁾ Εάν ο αγοραστής των αγαθών ή υπηρεσιών είναι πρόσωπο της παραγράφου 3 του άρθρου 2, το τιμολόγιο μπορεί να εκδοθεί μέχρι το τέλος της διαχειριστικής περιόδου μέσα στην οποία έγινε η παράδοση ή η αποστολή των αγαθών ή η παροχή των υπηρεσιών ή η πιστοποίηση δημόσιων έργων. Ειδικά για τις οριστικές πωλήσεις συγγραμμάτων των

οποίων η τιμή ορίζεται με απόφαση της αρμόδιας Επιτροπής του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων το τιμολόγιο εκδίδεται εντός μηνός από την ημερομηνία δημοσίευσης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της σχετικής απόφασης και πάντως μέχρι το τέλος της διαχειριστικής περιόδου μέσα στην οποία δημοσιεύεται αυτή.⁽¹⁴⁾ Κατ' εξαίρεση, όλα τα φορολογικά στοιχεία του παρόντος άρθρου, τα οποία εκδίδονται στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου, επιτρέπεται να εκδίδονται μέχρι την εικοστή ημέρα του επόμενου μήνα με ημερομηνία έκδοσης την τελευταία ημέρα της διαχειριστικής περιόδου, εφόσον παραδίδονται μέχρι την ημέρα αυτή, σε αυτόν που αφορούν.

16.⁽¹⁵⁾ Οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν έχουν εφαρμογή:

α) Στις πωλήσεις ακινήτων, βιομηχανοστασίων, πλοίων, αυτοκινήτων, αεροσκαφών και λοιπών μηχανημάτων, εφόσον συντάσσονται συμβόλαια μεταβίβασης, καθώς και στις πωλήσεις μετοχών, παραγωγών, ομολογιών, ομολόγων, εντόκων γραμματίων και λοιπών συναφών.

β) Στις πωλήσεις ύδατος μη ιαματικού, αερίοφωτος, ηλεκτρικού ρεύματος, θερμικής ενέργειας ή παροχής τηλεπικοινωνιακών, ταχυδρομικών, τραπεζικών, χρηματιστηριακών, χρηματοδοτικών εργασιών, καθώς και στις περιπτώσεις είσπραξης ανταποδοτικών τελών και λοιπών συναφών δικαιωμάτων από το Δημόσιο, Ν.Π.Δ.Δ., Ο.Τ.Α., δημοτικές επιχειρήσεις και επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, εφόσον από τα ανωτέρω πρόσωπα εκδίδονται άλλα έγγραφα που περιλαμβάνουν τα στοιχεία του τιμολογίου, εκτός της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας του αντισυμβαλλομένου και αντίτυπο αυτών των εγγράφων παραδίδεται στον πελάτη.

γ)⁽¹⁶⁾ Στις περιπτώσεις παροχής υπηρεσιών καθώς και στις πωλήσεις μη εμπορεύσιμων αγαθών για τον αγοραστή επιτηδευματία του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού ή τα πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του ιδίου άρθρου, αξίας κάθε συναλλαγής μέχρι πενήντα (50) ευρώ, εφόσον εκδίδεται απόδειξη παροχής υπηρεσιών ή απόδειξη λιανικής πώλησης, κατά περίπτωση, υπό την προϋπόθεση της αποδοχής του στοιχείου αυτού από τον αντισυμβαλλόμενο.

17.⁽¹⁷⁾ Όλα τα φορολογικά στοιχεία του παρόντος άρθρου που εκδίδονται στο τέλος κάθε μήνα, επιτρέπεται να εκδίδονται μέχρι τη δέκατη πέμπτη (15η) ημέρα του επόμενου μήνα με ημερομηνία έκδοσης την τελευταία ημέρα του προηγούμενου μήνα, με εξαίρεση τα τιμολόγια που εκδίδονται στο χρόνο που προβλέπεται από τις διατάξεις του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 14, τα οποία επιτρέπεται να εκδίδονται εντός του επόμενου δεκαπενθημέρου από τον προβλεπόμενο αυτόν χρόνο και με ημερομηνία έκδοσης αυτή της συμπλήρωσης ενός μήνα από την παράδοση ή την αποστολή των αγαθών στον αγοραστή.⁽¹⁸⁾ Για όλα τα φορολογικά στοιχεία του παρόντος άρθρου που εκδίδονται στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου, ισχύουν ως προς το χρόνο έκδοσης αυτών τα οριζόμενα από τις διατάξεις της παραγράφου 15.

(1) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 12 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§6 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Με βάση τα δεδομένα της κατάστασης αυτής εκδίδεται το τιμολόγιο το αργότερο μέχρι τη δέκατη ημέρα του επόμενου μήνα με ημερομηνία έκδοσης την τελευταία ημέρα του μήνα εκείνου που αφορά, στο οποίο δεν απαιτείται αναλυτική περιγραφή, εφόσον η πιο πάνω κατάσταση συντάσσεται σε δύο αντίτυπα, ένα των οποίων επισυνάπτεται στο τιμολόγιο.»

Προηγούμενα, το εδάφιο αυτό είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 43§8 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Με βάση τα δεδομένα της κατάστασης αυτής εκδίδεται το τιμολόγιο το αργότερο μέχρι τη δέκατη ημέρα του επόμενου μήνα με ημερομηνία έκδοσης την τελευταία ημέρα του μήνα εκείνου που αφορά.»

(2) Το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 12 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 43§8 του ν. 2214/1994 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Η κατάσταση αυτή δεν απαιτείται όταν τα δεδομένα αυτής προκύπτουν από τα πρόσθετα βιβλία του άρθρου 10 του Κώδικα αυτού.»

(3) Η παράγραφος 6 του άρθρου 12 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§21.α του νόμου 3842/2010 και ισχύει με το άρθρο 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010, είχε ως εξής: «Ο επιτηδευματίας και τα πρόσωπα της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού όταν αγοράζουν αγροτικά προϊόντα από πρόσωπα της παραγράφου 4 του άρθρου 2 εκδίδουν τιμολόγιο.»

Η παράγραφος 6 του άρθρου 12 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 3§3 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«6. Όταν ο επιτηδευματίας και τα πρόσωπα της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού αγοράζουν αγαθά από πρόσωπα της παραγράφου 4 του άρθρου 2 και δεν είναι δυνατή η άμεση έκδοση τιμολογίου, εκδίδεται από τον αγοραστή απόδειξη ποσοτικής παραλαβής, εφόσον τα αγαθά δεν συνοδεύονται από δελτίο αποστολής, στην οποία αναγράφονται το είδος και η ποσότητα του προϊόντος.»

Στην περίπτωση αυτή εκδίδεται από τον αγοραστή τιμολόγιο, κατά πωλητή, το αργότερο σ' ένα μήνα από την αποστολή ή παραλαβή των αγαθών και πάντως μέσα στην ίδια διαχειριστική περίοδο του αγοραστή, στο οποίο καταχωρούνται αθροιστικά, κατ' είδος, το περιεχόμενο των αποδείξεων ποσοτικής παραλαβής ή των δελτίων αποστολής, κατά περίπτωση και οι αριθμοί τους.^(α)

Επίσης, για τις επαναλαμβανόμενες κάθε ημέρα αγορές αγροτικών προϊόντων από τον ίδιο πωλητή - παραγωγό, επιτρέπεται η έκδοση διπλότυπης απόδειξης ποσοτικής παραλαβής, στην οποία αναγράφεται και η τιμή μονάδας του είδους. Από το στέλεχος των αποδείξεων αυτών ενεργείται εγγραφή των ποσοτήτων που αγοράζονται και της αξίας της αγοράς τους σε κατάσταση που τηρείται σε μερίδες κατά πωλητή παραγωγό. Με βάση τα δεδομένα της κατάστασης αυτής εκδίδεται το τιμολόγιο το αργότερο μέχρι τη δέκατη ημέρα του επόμενου μήνα με ημερομηνία έκδοσης την τελευταία ημέρα του προηγούμενου μήνα.»

^(α) Τα πρώτο και δεύτερο εδάφια της παραγράφου 6 του άρθρου 12 αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 8 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσαν σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«6. Όταν ο επιτηδευματίας και τα πρόσωπα της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού αγοράζουν αγαθά από τα πρόσωπα της παραγράφου 4 του άρθρου 2 και δεν είναι δυνατή η άμεση έκδοση τιμολογίου, εκδίδεται από τον αγοραστή απόδειξη ποσοτικής παραλαβής, εφόσον τα αγαθά δεν συνοδεύονται από δελτίο αποστολής. Στο τέλος κάθε μήνα εκδίδεται από τον αγοραστή τιμολόγιο, κατά πωλητή, στο οποίο καταχωρούνται αθροιστικά κατ' είδος το περιεχόμενο των αποδείξεων ποσοτικής παραλαβής ή των δελτίων αποστολής και οι αριθμοί τους.»

(4) Τα τρίτο και τέταρτο εδάφια της παραγράφου 7 του άρθρου 12 αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 29§7 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Στο τέλος κάθε μήνα και μέχρι τη δέκατη ημέρα του επόμενου μήνα και με ημερομηνία έκδοσης την τελευταία ημέρα του προηγούμενου μήνα εκδίδεται εκκαθάριση κατά εντολέα, στην οποία αναγράφονται τα πλήρη στοιχεία του εντολέα, η συνολική αξία των πωλήσεων ή της α-

μοιβής κατά συντελεστή Φ.Π.Α., το ποσό του Φ.Π.Α., η προμήθεια που αναλογεί, ο Φ.Π.Α. της προμήθειας, καθώς και οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν για λογαριασμό του εντολέα. Η εκκαθάριση με το ένα αντίτυπο της κατάστασης και τα δικαιολογητικά των δαπανών, που εκδόθηκαν στο όνομα του εντολέα και αναγράφονται αναλυτικά στην κατάσταση, αποστέλλονται στον εντολέα μέχρι τη δεκάτη ημέρα του μήνα της εκκαθάρισης και προκειμένου για τον τελευταίο μήνα της διαχειριστικής περιόδου μέχρι την εικοστή ημέρα του επόμενου μήνα.»

(5) Τα δύο τελευταία εδάφια της παραγράφου 8 του άρθρου 12 προστέθηκαν με το άρθρο 29§8 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006.

(6) Η παράγραφος 9 του άρθρου 12 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3§4 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«9. Στο τιμολόγιο αναγράφονται, η ημερομηνία έκδοσης αυτού, τα πλήρη στοιχεία των συμβαλλομένων, τα στοιχεία της συναλλαγής, καθώς και ο αύξων αριθμός ή οι αριθμοί των δελτίων αποστολής που εκδόθηκαν κατά τη διακίνηση των αγαθών που αφορά το τιμολόγιο.»

(7) Στο τέλος της παραγράφου 10 του άρθρου 12 μετά τη λέξη «διεύθυνση» τέθηκε κόμμα και προστέθηκε η φράση «καθώς και ο Α.Φ.Μ.» με το άρθρο 3§5 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(8) Στο τρίτο εδάφιο της παραγράφου 11 του άρθρου 12 η λέξη «προστίθενται» αντικαθίσταται με τη λέξη «περιλαμβάνονται» με το άρθρο 19§21.β του ν. 3842/2010 και η αντικατάσταση αυτή ισχύει με το άρθρο 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010.

(9) Η παράγραφος 12 του άρθρου 12 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§9 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«12. Στο τιμολόγιο που εκδίδει ο αντιπρόσωπος οίκου εξωτερικού εκτός από τα στοιχεία που αναφέρονται στις παραγράφους 9, 10 και 11 του άρθρου αυτού, αναγράφει και τα στοιχεία της τράπεζας που καταβάλλει την προμήθεια ή πιστώνει το λογαριασμό του, τα στοιχεία του οίκου εξωτερικού και τον αριθμό του τιμολογίου ή της παραγγελίας, στα οποία αναφέρεται η προμήθεια. Επίσης εκδίδει τιμολόγιο με το ίδιο περιεχόμενο και στις περιπτώσεις που παίρνει προμήθεια και από τον παραγγελέα ή μόνο από αυτόν.»

(10) Η παράγραφος 14 του άρθρου 12 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§16 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«14. Το τιμολόγιο εκδίδεται κατά την παράδοση ή την έναρξη της αποστολής των αγαθών στον παραλήπτη, κατά περίπτωση. Κατ' εξαίρεση, όταν για τη διακίνηση έχει εκδοθεί δελτίο αποστολής, το τιμολόγιο εκδίδεται το αργότερο σε ένα μήνα από την παράδοση ή αποστολή των αγαθών στον αγοραστή και πάντως μέσα στην ίδια διαχειριστική περίοδο των συμβαλλομένων. Αν ο αγοραστής είναι πρόσωπο της παραγράφου 3 του άρθρου 2 μπορεί να εκδοθεί το τιμολόγιο μέχρι το τέλος της διαχειριστικής περιόδου μέσα στην οποία έγινε η παράδοση ή η αποστολή των αγαθών.

Το τιμολόγιο αγοράς ηρτημένων καρπών εκδίδεται κατά το χρόνο κατάρτισης της σύμβασης.

Επί επιστροφής αγαθών το πιστωτικό τιμολόγιο εκδίδεται το αργότερο σε ένα μήνα από το χρόνο της παραλαβής τους και πάντως μέσα στην ίδια διαχειριστική περίοδο που παραλήφθηκαν τα αγαθά.

Στις προαναφερόμενες περιπτώσεις έκδοσης του τιμολογίου σε χρόνο μεταγενέστερο της παράδοσης ή αποστολής των αγαθών, όταν αυτές αφορούν ενδοκοινοτικές αποστολές ή παραδόσεις αγαθών, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 22α του ν.1642/1986 (ΦΕΚ 125 Α'), το τιμολόγιο εκδίδεται το αργότερο μέχρι τη 15η του επόμενου μήνα της παράδοσης ή αποστολής των αγαθών και πάντως μέσα στην ίδια διαχειριστική περίοδο των συμβαλλομένων.^(α)»

^(α) Το τέταρτο εδάφιο της παραγράφου 14 του άρθρου 12 προστέθηκε με το άρθρο 21§6 του ν. 2166/1993 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 35§2 του ίδιου νόμου από 24.8.1993.

(11) Το προτελευταίο εδάφιο της παραγράφου 14 του άρθρου 12 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 46§15 του ν. 3220/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 56 του ίδιου νόμου από 28.1.2004. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Ειδικά σε περίπτωση παροχής σε πελάτη δικαιώματος λήψης υπηρεσιών, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, έναντι προκαθορισμένης αμοιβής, ανεξάρτητα αν αυτή αφορά συγκεκριμένο ή μη πλήθος υπηρεσιών, το τιμολόγιο εκδίδεται κατά το χρόνο που η αμοιβή είναι απαιτητή και

ο πελάτης αποκτά το σχετικό δικαίωμα λήψης των υπηρεσιών και όχι αργότερα από το τέλος της διαχειριστικής περιόδου των συμβαλλομένων.»

Το προτελευταίο εδάφιο της παραγράφου 14 του άρθρου 12 είχε προστεθεί με το άρθρο 3§6 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(12) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 14 του άρθρου 12 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 6 του ν. 3336/2005 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 20.4.2005. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Εξαιρετικά, για τις κατά το ανωτέρω εδάφιο παροχές, σε πελάτες στους οποίους το δικαίωμα λήψης υπηρεσιών αποκτήθηκε στο έτος 2003, το τιμολόγιο για την απαιτητή αμοιβή εκδίδεται το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 2004.»

Προηγούμενα, το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 14 του άρθρου 12 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 3 του ν. 3245/2004 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 6 του ίδιου νόμου από 16.6.2004. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Εξαιρετικά, για τις κατά το ανωτέρω εδάφιο παροχές, σε πελάτες στους οποίους το δικαίωμα λήψης υπηρεσιών αποκτήθηκε στο έτος 2003, το τιμολόγιο για την απαιτητή αμοιβή εκδίδεται το αργότερο στις 31 Μαΐου 2004.»

Αρχικά, το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 14 του άρθρου 12 είχε προστεθεί με το άρθρο 46§15 του ν. 3220/2004 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 56 του ίδιου νόμου από 28.1.2004.

(13) Η παράγραφος 15 του άρθρου 12 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§16 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«15. Στην περίπτωση παροχής υπηρεσίας το τιμολόγιο εκδίδεται με την ολοκλήρωση της παροχής.

Όταν η παροχή υπηρεσίας διαρκεί, εκδίδεται τιμολόγιο κατά το χρόνο που καθίσταται απαιτητό μέρος της αμοιβής, για το μέρος αυτό και την υπηρεσία που παρασχέθηκε. Πάντως, το τιμολόγιο δεν μπορεί να εκδοθεί πέραν της διαχειριστικής περιόδου που παρασχέθηκε η υπηρεσία. Στην περίπτωση εκτέλεσης τεχνικών έργων ή εγκαταστάσεων το τιμολόγιο εκδίδεται μέσα σε ένα μήνα από την προσωρινή επιμέτρηση και πάντως μέσα στην ίδια φορολογική περίοδο, που πραγματοποιήθηκε η επιμέτρηση.»

(14) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 15 του άρθρου 12 προστέθηκε με το άρθρο 29§10 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006.

(15) Η παράγραφος 16 του άρθρου 12 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§17 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«16. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν έχουν εφαρμογή:

α) στις πωλήσεις ακινήτων, βιομηχανοστασίων, πλοίων, αυτοκινήτων, αεροσκαφών και λοιπών μηχανημάτων, εφόσον συντάσσονται συμβόλαια μεταβίβασης, μετοχών, ομολογιών, ομολόγων και εντόκων γραμματίων,

β)^(α) στις πωλήσεις ύδατος μη ιαματικού, αερίοφωτος, ηλεκτρικού ρεύματος, θερμικής ενέργειας ή παροχής τηλεπικοινωνιακών, ταχυδρομικών, τραπεζικών, χρηματιστηριακών και χρηματοδοτικών εργασιών, εφόσον από τις επιχειρήσεις πώλησης των ειδών ή παροχής των υπηρεσιών αυτών εκδίδονται άλλα έγγραφα, που περιλαμβάνουν τα στοιχεία του τιμολογίου, εκτός από τη Δ.Ο.Υ. του αντισυμβαλλομένου και αντίτυπο αυτών των εγγράφων παραδίδεται στον πελάτη

γ) στις πωλήσεις μη εμπορευσίμων αγαθών για τον αγοραστή επιτηδευματία αξίας κάθε συναλλαγής μέχρι πέντε χιλιάδων (5.000) δραχμών, εφόσον εκδίδεται απόδειξη λιανικής πώλησης.»

^(α) Η περίπτωση β' της παραγράφου 16 του άρθρου 12 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 8§3 του ν. 2120/1993 και ίσχυσε από 1.7.1993. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«β) στις πωλήσεις ύδατος μη ιαματικού, αερίοφωτος, ηλεκτρικού ρεύματος, θερμικής ενέργειας ή παροχής τηλεπικοινωνιακών, ταχυδρομικών, τραπεζικών, χρηματιστηριακών και χρηματοδοτικών εργασιών, εφόσον από τις επιχειρήσεις πώλησης των ειδών ή παροχής των υπηρεσιών αυτών εκδίδονται άλλα έγγραφα που περιλαμβάνουν τα στοιχεία του τιμολογίου, εκτός του Α.Φ.Μ. και της Δ.Ο.Υ. του αντισυμβαλλομένου και αντίτυπο αυτών των εγγράφων παραδίδεται στον πελάτη.»

(16) Η περίπτωση γ' της παραγράφου 16 του άρθρου 12 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§11 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γ) Στις πωλήσεις μη εμπορεύσιμων αγαθών για τον αγοραστή επιηδευματία και από τα πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού, αξίας κάθε συναλλαγής μέχρι πενήντα (50) ευρώ^(α), εφόσον εκδίδεται απόδειξη λιανικής πώλησης.»

^(α) Το όριο των πενήντα (50) ευρώ, που αντικατέστησε το προηγούμενο όριο των 15.000 δρχ., τέθηκε με το άρθρο 17§1 του ν. 2948/2001 και ίσχυσε από 1.1.2002.

(17) Η παράγραφος 17 του άρθρου 12 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 20§6 του ν. 3296/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρου 33 του ίδιου νόμου από 14.12.2004. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«17. Όλα τα φορολογικά στοιχεία του παρόντος άρθρου, που εκδίδονται με μηχανογραφικό τρόπο, μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή και σημαίνονται με τη χρήση Ειδικών Ηλεκτρονικών Ασφαλών Διατάξεων Σήμανσης (Ε.Α.Φ.Δ.Σ.Σ.) της παραγράφου 5 του άρθρου 1 του Ν. 1809/1988 (ΦΕΚ 222 Α') κάθε μήνα, επιτρέπεται να εκδίδονται μέχρι τη δέκατη ημέρα του επόμενου μήνα με ημερομηνία έκδοσης την τελευταία ημέρα του προηγούμενου μήνα, εκτός εάν αυτά εκδίδονται στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου, οπότε για το χρόνο έκδοσης των στοιχείων ισχύουν τα οριζόμενα από τις διατάξεις της παραγράφου 15.»

Η παράγραφος 17 του άρθρου 12 είχε προστεθεί με το άρθρο 2 του ν. 3193/2003 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου νόμου από 20.11.2003.

(18) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 17 του άρθρου 12 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§12 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρου 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Όλα τα φορολογικά στοιχεία του παρόντος άρθρου που εκδίδονται με μηχανογραφικό τρόπο, μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή και σημαίνονται με τη χρήση Ειδικών Ηλεκτρονικών Ασφαλών Διατάξεων Σήμανσης (Ε.Α.Φ.Δ.Σ.Σ.) της παραγράφου 5 του άρθρου 1 του Ν. 1809/1988 (ΦΕΚ 222 Α') κάθε μήνα, επιτρέπεται να εκδίδονται μέχρι τη δέκατη πέμπτη ημέρα του επόμενου μήνα με ημερομηνία έκδοσης την τελευταία ημέρα του προηγούμενου μήνα, με εξαίρεση τα τιμολόγια που εκδίδονται στο χρόνο που προβλέπεται από τις διατάξεις του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 14, τα οποία επιτρέπεται να εκδίδονται εντός του επόμενου δεκαπενθημέρου από τον προβλεπόμενο αυτόν χρόνο και με ημερομηνία έκδοσης αυτή της συμπλήρωσης ενός μήνα από την παράδοση ή την αποστολή των αγαθών στον αγοραστή.»

Άρθρο 13.
Αποδείξεις λιανικής πώλησης αγαθών. Αποδείξεις
παροχής υπηρεσιών.

1. Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία δεύτερης ή τρίτης κατηγορίας για κάθε πώληση αγαθών, για ίδιο λογαριασμό ή για λογαριασμό τρίτου, ή παροχή υπηρεσιών προς το κοινό ή προς τα μέλη προμηθευτικού συνεταιρισμού με βάση διατακτικές του, εκδίδει απόδειξη λιανικής πώλησης ή παροχής υπηρεσιών, κατά περίπτωση.⁽¹⁾ Σε περίπτωση επιστροφής των αγαθών εκδίδει απόδειξη επιστροφής. Σε περίπτωση αλλαγής των αγαθών εκδίδει απόδειξη λιανικής πώλησης στην οποία αναγράφει χωριστά τουλάχιστον την αξία του αγαθού που παραδίδεται στον πελάτη, καθώς και την αξία του αγαθού που επιστρέφεται και την τυχόν διαφορά. Σε περίπτωση έκπτωσης μετά την έκδοση της απόδειξης λιανικής πώλησης, που αφορά διαρκή καταναλωτικά αγαθά, κατά την έννοια των διατάξεων της παραγράφου 1 περίπτωση θ' του άρθρου 31 του ν. 2238/1994 (ΦΕΚ 151 Α'), των οποίων η αρχική τιμή είχε επιβαρυνθεί λόγω διακανονισμού, ή αγαθά που διαπιστώνεται εκ των υστέρων ελάττωμα, εκδίδεται απόδειξη επιστροφής, στην οποία αναγράφονται το ονοματεπώνυμο και η διεύθυνση του πελάτη, το είδος και η ποσότητα, καθώς και ο αύξων αριθμός της σχετικής απόδειξης λιανικής πώλησης.⁽¹⁾

2. Στην απόδειξη λιανικής πώλησης ή παροχής υπηρεσιών αναγράφεται κατά συντελεστή Φ.Π.Α. και η αξία της πώλησης ή το ποσό της αμοιβής, καθώς και το είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών επί των αποδείξεων παροχής υπηρεσιών που εκδίδουν όσοι τηρούν πρόσθετα βιβλία της παραγράφου 5 του άρθρου 10.⁽²⁾

Οι επιτηδευματίες της παραγράφου 5 του άρθρου 10 του Κώδικα αυτού, καθώς και οι επιτηδευματίες που ασκούν ελευθέριο επάγγελμα, κατονομαζόμενο στην παράγραφο 1 του άρθρου 45 του ν.δ. 3323/1955, στις εκδιδόμενες αποδείξεις παροχής υπηρεσιών αναγράφουν το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση του πελάτη, το ποσό της αμοιβής αριθμητικώς καθώς και ολογράφως όταν αυτή εκδίδεται χειρόγραφη. Οι επιτηδευματίες αυτοί εκδίδουν την ίδια απόδειξη και όταν παρέχουν υπηρεσίες για επαγγελματική εξυπηρέτηση του πελάτη, οπότε αναγράφουν σ' αυτήν το επάγγελμα και τον αριθμό φορολογικού μητρώου του. Κατ' εξαίρεση, ο εκμεταλλευτής χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων αναγράφει στην απόδειξη τον αριθμό κυκλοφορίας του αυτοκινήτου, αντί της αναγραφής των στοιχείων του πελάτη. Επί παροχής υπηρεσιών χωρίς αμοιβή στην απόδειξη αναγράφεται η ένδειξη «δωρεάν».

Ο εκμεταλλευτής γεωργικών μηχανημάτων ή ελαιουργείου ή αλευρόμυλου ή εργοστασίου αποφλοιώσης ρυζιού, εκδίδει, σε κάθε περίπτωση, απόδειξη παροχής υπηρεσιών στην οποία αναγράφει και το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση του πελάτη, όταν δε η αμοιβή του καταβάλ-

λεται σε είδος στην απόδειξη αυτή αναγράφει το είδος, την ποσότητα και την αξία του στην τρέχουσα τιμή.

Όταν ο επιτηδευματίας είναι υπόχρεος σε τήρηση βιβλίου αποθήκης κατά την εισαγωγή και εξαγωγή αναγράφει στην απόδειξη λιανικής πώλησης ή στην απόδειξη επιστροφής, κατά περίπτωση, και το είδος και την ποσότητα του αγαθού που πωλήθηκε ή επιστράφηκε ή αλλάχθηκε.

Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας και πωλεί αγαθά ή παρέχει υπηρεσίες με πίστωση αναγράφει στην απόδειξη και το ονοματεπώνυμο, τη διεύθυνση του πελάτη και την ένδειξη «ΕΠΙ ΠΙΣΤΩΣΕΙ».

Το ονοματεπώνυμο και η διεύθυνση του πελάτη αναγράφονται και στην περίπτωση επιστροφής ή αλλαγής αγαθών, εφόσον επιστρέφεται σ' αυτόν ποσό άνω των δεκαπέντε (15) ευρώ⁽³⁾.

3.⁽⁴⁾ Η απόδειξη εκδίδεται κατά την παράδοση ή την έναρξη της αποστολής του αγαθού. Κατ' εξαίρεση, όταν για τη διακίνηση έχει εκδοθεί δελτίο αποστολής, η απόδειξη μπορεί να εκδίδεται το αργότερο μέχρι τη δέκατη πέμπτη (15η) ημέρα του επόμενου μήνα με ημερομηνία έκδοσης την τελευταία ημέρα του μήνα αποστολής και πάντως όχι πέραν της διαχειριστικής περιόδου.⁽⁵⁾ Όταν η αποστολή των αγαθών γίνεται σε τρίτο, με εντολή του αγοραστή, σε χρόνο μεταγενέστερο από την έκδοση της απόδειξης λιανικής πώλησης, στο δελτίο αποστολής αναγράφεται ο αριθμός της απόδειξης αυτής.

Σε περίπτωση παροχής υπηρεσιών η απόδειξη εκδίδεται στο χρόνο που ορίζεται από τις διατάξεις των παραγράφων 14 και 15 του άρθρου 12 για το τιμολόγιο, με εξαίρεση την περίπτωση παροχής υπηρεσιών από τους ασκούντες ελευθέριο επάγγελμα προς το Δημόσιο και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, όπου η απόδειξη εκδίδεται με κάθε επαγγελματική τους είσπραξη, καθώς και την περίπτωση παροχής υπηρεσιών θεάματος ή μεταφοράς προσώπων όπου τα εισιτήρια εκδίδονται το αργότερο κατά το χρόνο έναρξης του θεάματος ή της μεταφοράς.⁽⁶⁾

Επί εκτελέσεως οποιουδήποτε τεχνικού έργου ή εγκατάστασης που ανήκει σε ιδιώτη, η απόδειξη εκδίδεται κατά την παράδοση του έργου ή της εγκατάστασης και πάντως πριν από το τέλος της διαχειριστικής περιόδου για το έργο που έχει εκτελεστεί. Στην απόδειξη αυτή αναγράφεται και το ονοματεπώνυμο, η διεύθυνση του πελάτη και το είδος του έργου ή της εγκατάστασης.

4. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν έχουν εφαρμογή στις συναλλαγές των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 16 του άρθρου 12 του Κώδικα αυτού, εφόσον από τις επιχειρήσεις πώλησης των ειδών ή παροχής των υπηρεσιών αυτών ή από τα πρόσωπα είσπραξης ανταποδοτικών τελών, εκδίδονται άλλα έγγραφα, που περιλαμβάνουν τα στοιχεία της απόδειξης λιανικής πώλησης ή παροχής υπηρεσιών και αντίτυπο αυτών των εγγράφων παραδίδεται στον πελάτη, καθώς και στην είσπρα-

ξη αμοιβής από συμβολαιογράφο, εφόσον η αμοιβή του αναγράφεται στο συμβόλαιο για το οποίο εισπράττεται.⁽⁷⁾

Κατ' εξαίρεση, για τις πωλήσεις ύδατος μη ιαματικού, ηλεκτρικού ρεύματος και παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών στα εκδιδόμενα φορολογικά στοιχεία ή άλλα παραστατικά αναγράφεται και το ονοματεπώνυμο του πελάτη-καταναλωτή, η διεύθυνσή του και ο αριθμός φορολογικού μητρώου ή ο αριθμός της αστυνομικής του ταυτότητας, αν στερείται αριθμού φορολογικού μητρώου.

Τις υποχρεώσεις του προηγούμενου εδαφίου έχουν και οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις.⁽⁸⁾

⁽⁹⁾ Στα εκδιδόμενα από τις τράπεζες και λοιπά πιστωτικά ιδρύματα, παραστατικά στοιχεία πάσης φύσεως εισπράξεων ή πληρωμών μετρητοίς για συναλλαγές φυσικών ή νομικών προσώπων ή κοινοπραξιών ποσού άνω των δώδεκα χιλιάδων (12.000) ευρώ⁽¹⁰⁾ αναγράφεται και ο Αριθμός Φορολογικού Μητρώου του συναλλασσομένου. Σε περίπτωση αλλοδαπού φυσικού προσώπου αναγράφεται ο αριθμός διαβατηρίου ή ταυτότητας

Στις εκδιδόμενες επιταγές που καλύπτουν εξόφληση επαγγελματικών συναλλαγών, ανεξαρτήτως ποσού, αναγράφεται υποχρεωτικά ο αριθμός φορολογικού μητρώου του εκδότη, του εκάστοτε οπισθογράφου, καθώς και του τελευταίου κομιστή που εισπράττει αυτήν. Επίσης αναγράφεται υποχρεωτικά ο Α.Φ.Μ. του εκδότη της επιταγής που προσκομίζεται για εξόφληση οφειλής προς το Δημόσιο ανεξαρτήτως ποσού⁽¹¹⁾

5. Όταν χρησιμοποιείται φορολογική ταμειακή μηχανή για την έκδοση των αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών μετρητοίς, καθώς και επί πιστώσει από τους επιτηδευματίες που τηρούν βιβλία δεύτερης κατηγορίας, η ταινία αυτής θεωρείται ως στέλεχος των αποδείξεων αυτών αν αποτυπώνονται σ' αυτήν όλες οι ενδείξεις που ορίζονται από τον Κώδικα αυτό για τις αποδείξεις αυτές, εκτός από την αναγραφή και ολογράφως του ποσού της αμοιβής.

(1) Στην παράγραφο 1 του άρθρου 13 τα δεύτερο και τρίτο εδάφια καταργήθηκαν και το τελευταίο εδάφιο προστέθηκε με το άρθρο 3§7 του ν. 3052/2002 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Τα εδάφια που καταργήθηκαν είχαν ως εξής:

«Στις αποδείξεις λιανικής πώλησης ή παροχής υπηρεσιών αξίας άνω των τριάντα (30) ευρώ^(α) αναγράφεται και το ονοματεπώνυμο του αγοραστή, όταν αφορούν πώληση αγαθών ή παροχή υπηρεσιών εκπιπτόμενη στη φορολογία εισοδήματος. Στις αποδείξεις αυτές όταν εκδίδονται με τη χρήση φορολογικής ταμειακής μηχανής (φ.τ.μ.) το ονοματεπώνυμο αναγράφεται στο πίσω μέρος αυτών, θέτοντας ο πωλητής επιτηδευματίας και τη σφραγίδα του.»

^(α) Το όριο των 30 ευρώ, που αντικατέστησε το προηγούμενο όριο των 10.000 δρχ., τέθηκε με το άρθρο 17§1 του ν. 2948/2001 και ίσχυσε από 1.1.2002.

Τα εδάφια που καταργήθηκαν είχαν προστεθεί με το άρθρο 43§9 του ν. 2214/1994 και ίσχυσαν σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994.

(2) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 13 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 43§10 του ν. 2214/1994 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.7.1994. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«2. Στην απόδειξη λιανικής πώλησης ή παροχής υπηρεσιών αναγράφεται κατά συντελεστή Φ.Π.Α. και η αξία της πώλησης ή το ποσό της αμοιβής.»

(3) Το όριο των 15 ευρώ, που αντικατέστησε το προηγούμενο όριο των 5.000 δρχ., τέθηκε με το άρθρο 17§1 του ν. 2948/2001 και ισχύει από 1.1.2002.

(4) Η παράγραφος 3 του άρθρου 13 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3§8 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«3. Η απόδειξη εκδίδεται επί πώλησης αγαθών κατά την παράδοση ή την έναρξη της αποστολής των αγαθών και επί παροχής υπηρεσιών στο χρόνο που ορίζεται από τις διατάξεις των παραγράφων 14 και 15 του άρθρου 12 για το τιμολόγιο, με εξαίρεση την απόδειξη παροχής υπηρεσιών των ασκούντων ελευθέριο επάγγελμα, η οποία εκδίδεται με κάθε επαγγελματική τους είσπραξη, καθώς και τα εισιτήρια θεαμάτων ή μεταφοράς προσώπων, τα οποία εκδίδονται το αργότερο κατά το χρόνο της έναρξης του θεάματος ή της μεταφοράς.^(α) Όταν η αποστολή των αγαθών γίνεται σε τρίτο, με εντολή του αγοραστή, σε χρόνο μεταγενέστερο από την έκδοση της απόδειξης λιανικής πώλησης, στο δελτίο αποστολής αναγράφεται ο αριθμός της απόδειξης αυτής.

Επί εκτελέσεως οποιουδήποτε τεχνικού έργου ή εγκατάστασης που ανήκει σε ιδιώτη η απόδειξη εκδίδεται κατά την παράδοση του έργου ή της εγκατάστασης και πάντως πριν από το τέλος της διαχειριστικής περιόδου για το έργο που έχει εκτελεστεί. Στην απόδειξη αυτή αναγράφεται και το ονοματεπώνυμο, η διεύθυνση του πελάτη και το είδος του έργου ή της εγκατάστασης.»

^(α) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 13 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§18 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«3. Η απόδειξη εκδίδεται επί πώλησης αγαθών κατά την παράδοση ή την έναρξη της αποστολής του αγαθών και επί παροχής υπηρεσιών στο χρόνο που ορίζεται από τις διατάξεις της παραγράφου 15 του άρθρου 12 για το τιμολόγιο, με εξαίρεση την απόδειξη παροχής υπηρεσιών των ασκούντων ελευθέριο επάγγελμα, η οποία εκδίδεται με κάθε επαγγελματική τους είσπραξη»

Προηγούμενα, το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 13 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 43§10 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.7.1994. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«3. Η απόδειξη εκδίδεται επί πώλησης αγαθών κατά την παράδοση ή την έναρξη της αποστολής των αγαθών και επί παροχής υπηρεσιών στο χρόνο που ορίζεται από τις διατάξεις της παραγράφου 15 του άρθρου 12 για το τιμολόγιο, με εξαίρεση την απόδειξη παροχής υπηρεσιών των ασκούντων ελευθέριο επάγγελμα, η οποία εκδίδεται κατά την είσπραξη της αμοιβής.»

(5) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 13 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§13 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Κατ' εξαίρεση όταν για τη διακίνηση έχει εκδοθεί δελτίο αποστολής, η απόδειξη μπορεί να εκδίδεται το αργότερο μέχρι τη δέκατη ημέρα του επόμενου μήνα με ημερομηνία έκδοσης την τελευταία ημέρα του μήνα αποστολής και πάντως όχι πέραν της διαχειριστικής περιόδου.»

(6) Το τέταρτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 13 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§22 του ν.3842/2010, ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από τη διαχειριστική περίοδο που αρχίζει από 01.01.2011 και για υπηρεσίες που είχαν παρασχεθεί μέχρι τη λήξη της προηγούμενης αυτής διαχειριστικής περιόδου και δεν έχουν εισπραχθεί οι αμοιβές, τα στοιχεία αυτά επιτρέπεται αν εκδοθούν με την είσπραξη. Η διάταξη που αντικαθίσταται είχε ως εξής:

«Στην περίπτωση παροχής υπηρεσίας η απόδειξη εκδίδεται στο χρόνο που ορίζεται από τις διατάξεις των παραγράφων 14 και 15 του άρθρου 12 για το τιμολόγιο, με εξαίρεση την απόδειξη παροχής υπηρεσιών των ασκούντων ελευθέριο επάγγελμα, η οποία εκδίδεται με κάθε επαγγελματική τους είσπραξη, καθώς και τα εισιτήρια θεαμάτων ή μεταφοράς προσώπων, τα οποία εκδίδονται το αργότερο κατά το χρόνο της έναρξης του θεάματος ή της μεταφοράς.»

(7) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 13 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§18 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«4. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν έχουν εφαρμογή στις συναλλαγές των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 16 του άρθρου 12 του Κώδικα αυτού, εφόσον από τις επιχειρήσεις πώλησης των ειδών ή παροχής των υπηρεσιών αυτών εκδίδονται άλλα έγγραφα, που περιλαμβάνουν τα στοιχεία της απόδειξης λιανικής πώλησης ή παροχής υπηρεσιών και αντίτυπο αυτών

των εγγράφων παραδίδεται στον πελάτη, καθώς και στην είσπραξη αμοιβής από συμβολαιογράφο, εφόσον η αμοιβή του αναγράφεται στο συμβόλαιο για το οποίο εισπράττεται.»

(8) Τα δεύτερο και τρίτο εδάφια της παραγράφου 4 του άρθρου 13 προστέθηκαν με το άρθρο 8§4 του ν. 2120/1993 και ισχύουν από 1.7.1993.

(9) Τα τέταρτο και πέμπτο εδάφια της παραγράφου 4 του άρθρου 13 προστέθηκαν με το άρθρο 21§7 του ν. 2166/1993 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 35§2 του ίδιου νόμου από 24.8.1993.

(10) Το όριο των 12.000 ευρώ, που αντικατέστησε το προηγούμενο όριο των 4.000.000 δρχ., τέθηκε με το άρθρο 17§1 του ν. 2948/2001 και ισχύει από 1.1.2002.

(11) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 13 προστέθηκε με το άρθρο 43§11 του ν. 2214/1994 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995.

Άρθρο 13α⁽¹⁾
Ειδικά στοιχεία

1. Οι εκμεταλλευτές τουριστικών λεωφορείων υποχρεούνται να εκδίδουν τριπλότυπο δελτίο κίνησης σε κινητά φύλλα, πριν την εκκίνηση του λεωφορείου για κάθε μεταφορά προσώπων για ίδιο λογαριασμό ή για λογαριασμό τρίτου.

Στο δελτίο αυτό αναγράφονται η χρονολογία, η ώρα, ο τόπος εκκίνησης, ο αριθμός κυκλοφορίας του αυτοκινήτου, ο τόπος προορισμού, ο συνολικός αριθμός των ατόμων και κάθε μεταβολή που γίνεται κατά τη διάρκεια της διαδρομής, τα πλήρη στοιχεία του προσώπου για λογαριασμό του οποίου ενεργείται η μεταφορά, και, μόνο όταν πρόκειται για εκδρομή, η χρονική διάρκεια αυτής.

Το δελτίο αυτό φέρεται επί του αυτοκινήτου, μετά δε την ολοκλήρωση της μεταφοράς το πρώτο αντίτυπο παραδίδεται στο πρόσωπο για λογαριασμό του οποίου διενεργήθηκε η μεταφορά.⁽²⁾

Κατ' εξαίρεση το δελτίο κίνησης δεν απαιτείται να εκδίδεται στις περιπτώσεις που παραδίδονται στους επιβάτες, κατά την εκκίνηση του τουριστικού λεωφορείου, θεωρημένες αποδείξεις παροχής υπηρεσιών, καθώς και στις περιπτώσεις μεταφοράς προσωπικού επιχειρήσεων ή μαθητών σχολείων, εφόσον επί του τουριστικού λεωφορείου φέρεται θεωρημένο από την αρμόδια Δ.Ο.Υ. συμφωνητικό μεταφοράς.

2. Στην περίπτωση που παρέχονται υπηρεσίες από τους εκμεταλλευτές τουριστικών ή ταξιδιωτικών γραφείων σε άτομα που έχουν προμηθευτεί δελτία συμμετοχής σε εκδρομή ή περιήγηση από τρίτους (τουρλίντερς, υπαλλήλους ξενοδοχείων κ.ά.), για λογαριασμό τουριστικού ή ταξιδιωτικού γραφείου, μπορεί να μην εκδίδονται από τον εκμεταλλευτή του γραφείου αυτού οι αποδείξεις παροχής υπηρεσιών που ορίζονται από τον Κ.Β.Σ., με την προϋπόθεση ότι εκδίδεται απόδειξη παροχής υπηρεσιών για το σύνολο των δελτίων συμμετοχής της κάθε εκδρομής, τα οποία διαφυλάσσονται ως φορολογικά στοιχεία

⁽¹⁾ Το άρθρο 13α προστέθηκε με το άρθρο 43§12 του ν. 2214/1994 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.7.1994.

⁽²⁾ Το τέταρτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 13α καταργήθηκε με το άρθρο 3§9 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Το εδάφιο που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«Το δεύτερο αντίτυπο αποστέλλεται στο χρόνο των συγκεντρωτικών καταστάσεων στη Δ.Ο.Υ. του αντισυμβαλλόμενου, εφόσον είναι επιτηδευματίας.»

**Άρθρο 14.
Αποδείξεις αυτοπαράδοσης.**

Στις περιπτώσεις αυτοπαράδοσης αγαθών ή ιδιοχρησιμοποίησης υπηρεσιών, που προβλέπονται από το ν. 1642/1986, εκδίδεται απόδειξη αυτοπαράδοσης. Αντί της απόδειξης αυτής μπορεί να εκδίδεται άλλο στοιχείο αξίας του Κ.Β.Σ., εφόσον κατά την έκδοσή τους αναγράφεται η ένδειξη «απόδειξη αυτοπαράδοσης».⁽¹⁾

(1) Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 14 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 43§13 του ν. 2214/1994 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Αντί της απόδειξης αυτής μπορεί να εκδίδεται τιμολόγιο ή απόδειξη δαπάνης, εφόσον κατά την έκδοσή τους αναγράφεται η ένδειξη «απόδειξη αυτοπαράδοσης».

**Άρθρο 15.
Αποδείξεις δαπανών.**

1. Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία οποιασδήποτε κατηγορίας και τα πρόσωπα της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού για κάθε δαπάνη που αφορά την άσκηση της επιχείρησής του ή την εκτέλεση του σκοπού τους, αντίστοιχα, για την οποία ο δικαιούχος δεν υποχρεούται στην έκδοση στοιχείου του Κώδικα αυτού, εκδίδει διπλότυπη απόδειξη δαπάνης.⁽¹⁾

Διπλότυπη απόδειξη δαπάνης εκδίδεται επίσης και από τον εκμεταλλευτή επιβατικού αυτοκινήτου δημόσιας χρήσης για την καταβολή στους οδηγούς αμοιβών οι οποίες δεν υπάγονται στο φόρο προστιθέμενης αξίας.⁽²⁾

2. Στην απόδειξη δαπάνης, η οποία υπογράφεται και από το δικαιούχο και στα δύο αντίτυπα, αναγράφονται:

α) τα πλήρη στοιχεία των συμβαλλομένων όπως περιγράφονται στην παράγραφο 10 του άρθρου 12 του Κώδικα αυτού,

β) η αιτιολογία και το ποσό της δαπάνης αριθμητικώς και ολογράφως. Δεν απαιτείται η αναγραφή του ποσού ολογράφως στις αποδείξεις που εκδίδονται με Η/Υ,

γ) οι τυχόν φόροι και οι λοιπές φορολογικές επιβαρύνσεις.

3. Για τα δώρα που γίνονται από τον επιτηδευματία σε διάφορα πρόσωπα, για την επαγγελματική του προβολή ή για την εκπλήρωση κοινωνικής του υποχρέωσης, συνυφασμένης με την επαγγελματική του δραστηριότητα, αξίας του καθενός μέχρι τριάντα (30) ευρώ⁽³⁾, μπορεί να συντάσσεται σχετική κατάσταση, με το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση των προσώπων αυτών, αντί της έκδοσης της διπλότυπης απόδειξης της παραγράφου 1 για κάθε πρόσωπο.

4. Όταν καταβάλλονται μισθοί, ημερομίσθια, ή άλλες παροχές σε μισθωτούς δύναται, αντί της έκδοσης απόδειξης δαπάνης, να συντάσσεται κατάσταση στην οποία υπογράφουν οι δικαιούχοι για τα ποσά που λαμβάνουν. Επί καταβολής μισθών και ημερομισθίων με τη μεσολάβηση τράπεζας δεν απαιτείται υπογραφή της κατάστασης, εφόσον υπάρχει σχετική εξουσιοδότηση των δικαιούχων της αμοιβής, που δίδεται μία φορά με ταυτόχρονη εντολή προς την τράπεζα για πίστωση συγκεκριμένου λογαριασμού.

(1) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 15 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§14 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία οποιασδήποτε κατηγορίας και τα πρόσωπα της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού για κάθε δαπάνη που αφορά την άσκηση της επιχείρησής του ή την εκτέλεση του σκοπού τους, αντίστοιχα, για την οποία ο δικαιούχος δεν υποχρεούται στην έκδοση στοιχείου του Κώδικα αυτού ή για την καταβολή αμοιβών σε συγγραφείς ή σε εισηγητές επιμορφωτικών σεμιναρίων, οι οποίοι είναι δημόσιοι ή ιδιωτικοί υπάλληλοι και δεν είναι επιτηδευματίες από άλλη αιτία, εκδίδει διπλότυπη απόδειξη δαπάνης.»

(2) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 15 προστέθηκε με το άρθρο 46§19 του ν. 3220/2004 και ισχύει για τις αμοιβές που καταβάλλονται από 1.1.2004 και μετά.

(3) Το όριο των 30 ευρώ, που αντικατέστησε το προηγούμενο όριο των 10.000 δρχ., τέθηκε με το άρθρο 17§1 του ν. 2948/2001 και ισχύει από 1.1.2002.

**Άρθρο 16.
Έγγραφα μεταφοράς.**

1. Επί μεταφοράς αγαθών από τον επιτηδευματία για την άσκηση του επαγγέλματός του ή από τα πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2, με μεταφορικά μέσα ιδιωτικής χρήσης ή μισθωμένα δημόσιας χρήσης, συνοδευτικό στοιχείο μεταφοράς των αγαθών αυτών είναι το πρώτο αντίτυπο του στοιχείου διακίνησης, που εκδίδεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 11 του Κώδικα αυτού. Το στοιχείο αυτό συνοδεύει τα αγαθά σε όλη τη διαδρομή και παραδίδεται στον παραλήπτη τους.

Οι διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου δεν εφαρμόζονται: **α)** για τις μεταφορές υλικών εκσκαφών ή κατεδαφίσεων από κατασκευαστικές επιχειρήσεις και για τις μεταφορές αυτούσιων λατομικών προϊόντων (άμμου, σκύρων κ.λπ), που παράγονται από τις ίδιες επιχειρήσεις για τα έργα που εκτελούνται από αυτές, **β)** για τις μεταφορές, που ενεργούνται από μεταλλευτικές επιχειρήσεις, μεταλλεύματος και υλικών που απορρίπτονται (μπάζων), από εργοτάξιο σε εργοτάξιο και από εργοτάξιο σε χώρους αποθήκευσης, επεξεργασίας, εκφόρτωσης και απόρριψης, κατά περίπτωση και **γ)** για τις μεταφορές πέτρας, χαλικιού, αργιλοπετρώματος και αργιλοχώματος, από επιχειρήσεις παραγωγής αδρανών υλικών, ασβέστη και τσιμέντου, από τους χώρους περισυλλογής ή εξόρυξης στους χώρους επεξεργασίας.

2.⁽¹⁾ Τα πρόσωπα της παραγράφου 4 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού, για κάθε μεταφορά των προϊόντων τους για επεξεργασία, συσκευασία ή πώληση, συνοδεύουν τα αγαθά με το πρώτο αντίτυπο του δελτίου αποστολής που εκδίδεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 11 του Κώδικα αυτού.

3. Επί μεταφοράς αγαθών με μεταφορικά μέσα δημόσιας χρήσης, ο επιτηδευματίας ή τα πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2 παραδίδουν στο μεταφορέα ή το μεταφορικό γραφείο τα στοιχεία της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού, που συνοδεύουν τα αγαθά μέχρι την παράδοσή τους στον παραλήπτη.

4. Επί αποστολής αγαθών από πρόσωπο μη υπόχρεο στην έκδοση των στοιχείων της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού, το πρόσωπο αυτό παραδίδει στο μεταφορέα ή το μεταφορικό γραφείο ενυπόγραφη δήλωση μεταφοράς, στην οποία αναγράφεται το ονοματεπώνυμο, το επάγγελμα και η διεύθυνσή του, καθώς και τα αντίστοιχα στοιχεία του παραλήπτη, ο τόπος προορισμού και συνοπτική περιγραφή των ειδών.

5. Ο μεταφορέας με βάση τα έγγραφα των προηγούμενων παραγράφων 3 και 4, εκδίδει κατά την παραλαβή των προς μεταφορά αγαθών και το αργότερο πριν την εκκίνηση του μεταφορικού μέσου, για κάθε μεταφορά, φορτωτική κατά φορτωτή και παραλήπτη σε τέσσερα (4) αντίτυπα.⁽²⁾ Το πρώτο αντίτυπο συνοδεύει τα αγαθά, αποτελεί αποδεικτικό παράδοσης αυτών και παραμένει στο μεταφορέα, το δεύτερο παραδίδεται

στο φορτωτή, το τρίτο έχει την ένδειξη «Αποδεικτικό Δαπάνης» και παραδίδεται σ' αυτόν που καταβάλλει τα κόμιστρα και το τέταρτο παραμένει ως στέλεχος.

6.⁽³⁾ Το μεταφορικό γραφείο ή ο διαμεταφορέας, με βάση τα έγγραφα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου αυτού, εκδίδει για κάθε μεταφορά, φορτωτική κατά αποστολέα και παραλήπτη σε τέσσερα (4) αντίτυπα. Το πρώτο αντίτυπο προορίζεται για το μεταφορικό γραφείο ή τον διαμεταφορέα, το δεύτερο παραδίδεται στον αποστολέα, το τρίτο έχει την ένδειξη «Αποδεικτικό Δαπάνης» και παραδίδεται σε αυτόν που καταβάλλει τα κόμιστρα και το τέταρτο παραμένει ως στέλεχος.

Όταν η φόρτωση των αγαθών γίνεται από τις εγκαταστάσεις του μεταφορικού γραφείου ή του διαμεταφορέα, η φορτωτική εκδίδεται με την παραλαβή των προς μεταφορά αγαθών και το αργότερο πριν την εκκίνηση του μεταφορικού μέσου και το πρώτο αντίτυπο αυτής συνοδεύει τα αγαθά και επιστρέφεται στο μεταφορικό γραφείο ή στον διαμεταφορέα.

Όταν η μεταφορά ενεργείται κατ' εντολή του μεταφορικού γραφείου ή του διαμεταφορέα απευθείας από τον αποστολέα στον παραλήπτη, η φορτωτική του μεταφορικού γραφείου ή του διαμεταφορέα εκδίδεται μέχρι το τέλος της επόμενης ημέρας από την ολοκλήρωση της μεταφοράς και με ημερομηνία έκδοσης αυτή της προηγούμενης ημέρας.

Στην περίπτωση αυτή το πρώτο αντίτυπο της φορτωτικής μπορεί να παραμένει στο μεταφορικό γραφείο ή στον διαμεταφορέα εφόσον φυλάσσεται για όσο χρόνο ορίζεται από τις διατάξεις του Κώδικα αυτού και επιδεικνύεται όταν ζητηθεί από τον έλεγχο.

Για τη μεταφορά των αγαθών το μεταφορικό γραφείο ή ο διαμεταφορέας, όταν η φόρτωση γίνεται από τις εγκαταστάσεις του, εκδίδει διπλότυπη κατάσταση αποστολής αγαθών, στην οποία αναγράφει το είδος και τους αριθμούς των δεμάτων, το είδος και την ποσότητα των μεταφερόμενων αγαθών και τον τόπο του προορισμού τους. Το ένα αντίτυπο της κατάστασης αυτής παραδίδεται στον μεταφορέα για την έκδοση της συγκεντρωτικής φορτωτικής. Εφόσον στην κατάσταση επισυνάπτεται αντίγραφο των τετραπλότυπων φορτωτικών που εκδόθηκαν αναγράφεται μόνο ο αριθμός κάθε φορτωτικής, το συνολικό βάρος των αγαθών που μεταφέρονται και ο συνολικός αριθμός των δεμάτων.

7. Η φορτωτική περιέχει τα ακόλουθα στοιχεία:

α) το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία, το επάγγελμα και τη διεύθυνση του αποστολέα ή φορτωτή και του παραλήπτη των αγαθών, καθώς και τον Α.Φ.Μ. του καταβάλλοντος τα κόμιστρα⁽⁴⁾

β)⁽⁵⁾ όταν η μεταφορά ενεργείται απευθείας από τον αποστολέα στον παραλήπτη, κατ' εντολή μεταφορικού γραφείου, διαμεταφορέα ή άλλου τρίτου, στη φορτωτική αναγράφονται και τα πλήρη στοιχεία του εντολέα,

γ) την ημερομηνία και τον τόπο έκδοσης της φορτωτικής, καθώς και την ημερομηνία έναρξης της μεταφοράς από το μεταφορέα,

δ) τον τόπο προορισμού των προς μεταφορά αγαθών,
 ε) το είδος και τον αριθμό του συνοδευτικού στοιχείου του αποστολέα,

στ) τους αριθμούς των δεμάτων, το είδος κατά γενική κατηγορία και την ποσότητα των μεταφερομένων αγαθών,

ζ) το κόμιστρο και τις λοιπές επιβαρύνσεις της μεταφοράς,

η) τον αριθμό κυκλοφορίας του αυτοκινήτου ή το όνομα του πλωτού μέσου, προκειμένου περί θαλασσίων μεταφορών.

8. Ο μεταφορέας εκδίδει φορτωτική και όταν μεταφέρει αγαθά δικά του. Από την υποχρέωση αυτή εξαιρούνται οι δημόσιες μεταφορικές επιχειρήσεις.

9. Ο μεταφορέας, αντί φορτωτικής, μπορεί να εκδίδει διπλότυπη απόδειξη για μεταφορές αποσκευών που συνοδεύονται από τον ταξιδιώτη ή μικροδεμάτων ή για μεταφορές εντός της αστικής περιοχής των πόλεων ή για μεταφορές εμφόρτων ή κενών οχημάτων με πλωτά μέσα. Στην απόδειξη αυτή, που εκδίδεται πριν από την εκκίνηση του μεταφορικού μέσου και το ένα αντίτυπό της παραδίδεται στον καταβάλλοντα το κόμιστρο, αναγράφονται:

α) επί μεταφοράς αποσκευών, τουλάχιστον το κόμιστρο,

β) επί μεταφοράς μικροδεμάτων, τα στοιχεία του φορτωτή και του παραλήπτη, το είδος κατά γενική κατηγορία, η ποσότητα των αγαθών και το κόμιστρο,

γ) επί αστικών μεταφορών, τα στοιχεία της προηγούμενης περίπτωσης β', ο αριθμός του συνοδευτικού στοιχείου του αποστολέα και η ώρα εκκίνησης του μεταφορικού μέσου,

δ) επί μεταφοράς οχημάτων με πλωτά μέσα, τα στοιχεία αυτού που καταβάλλει το ναύλο και το ποσό αυτού.

10. Ο μεταφορέας, το μεταφορικό γραφείο ή ο διαμεταφορέας εκδίδει διορθωτικό σημείωμα μεταφοράς σε τρία αντίτυπα:⁽⁶⁾ α) όταν επιστρέφει ποσό κομίστρων, β) όταν κατά την παράδοση των αγαθών στον παραλήπτη διαπιστωθούν ποσοτικές διαφορές και γ) σε κάθε περίπτωση πραγματοποίησης της μεταφοράς κατά τρόπο, τόπο και χρόνο διαφορετικό από αυτόν που αναγράφεται στη φορτωτική. Στο σημείωμα αυτό, που υπογράφεται από το μεταφορέα και τον παραλήπτη, γράφονται τα στοιχεία του μεταφορέα, του φορτωτή ή αποστολέα και του παραλήπτη, ο αριθμός της φορτωτικής, το ποσό της διαφοράς των κομίστρων, καθώς και οι διαφορές που διαπιστώθηκαν. Το πρώτο αντίτυπο αποστέλλεται στο φορτωτή ή αποστολέα, το δεύτερο παραδίδεται στον παραλήπτη και το τρίτο παραμένει ως στέλεχος.

11. Ο μεταφορέας που πραγματοποιεί διεθνείς μεταφορές οδικές, σιδηροδρομικές, θαλάσσιες ή εναέριας, δύναται να εκδίδει γι' αυτές τις μεταφορές άλλα ισοδύναμα με τα παραπάνω στοιχεία, εφόσον αυτά προβλέπονται από διεθνείς συμβάσεις, στις οποίες έχει προσχωρήσει και η χώρα μας.

12. Ο μεταφορέας που πραγματοποιεί θαλάσσιες ή εναέριες μεταφορές δύναται να αναθέτει την έκδοση των εγγράφων μεταφοράς σε αντιπρόσωπο ή σε πράκτορα, εφόσον πριν από την ανάθεση γνωστοποιήσει τούτο εγγράφως στη Δ.Ο.Υ., στην οποία υπάγεται ο αντιπρόσωπός του ή ο πράκτοράς του.

13.⁽⁷⁾ Επί μεταφοράς αγαθών ενός φορτωτή με μεταφορικά μέσα δημόσιας χρήσης, που προορίζονται να παραδοθούν σε περισσότερους από έναν παραλήπτες, μπορεί να εκδίδεται μία συγκεντρωτική φορτωτική κατά αποστολέα για κάθε μεταφορά, αντί της έκδοσης φορτωτικών κατά φορτωτή και παραλήπτη, με την προϋπόθεση ότι το συνολικό κόμιστρο καταβάλλεται στο μεταφορέα από το φορτωτή. Στη συγκεντρωτική φορτωτική αναγράφονται το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία, το επάγγελμα και η διεύθυνση του φορτωτή, ο τόπος φόρτωσης, το συνολικό κόμιστρο αριθμητικώς και ολογράφως, η χρονολογία εκκίνησης του μεταφορικού μέσου, καθώς και για κάθε παραλήπτη ο αριθμός και το είδος του συνοδευτικού φορολογικού στοιχείου, το είδος κατά γενική κατηγορία, η ποσότητα των αγαθών που προορίζονται γι' αυτόν και ο τόπος προορισμού (εκφόρτωσης).

14. Για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού μεταφορέας θεωρείται αυτός που ενεργεί τη μεταφορά αγαθών με κόμιστρο, με μεταφορικά μέσα που ανήκουν σ' αυτόν ή εκμεταλλεύεται αυτός, και φορτωτής αυτός που αναθέτει στο μεταφορέα το έργο της μεταφοράς.

(1) Η παράγραφος 2 του άρθρου 16 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§19 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«2. Τα πρόσωπα της παραγράφου 4 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού, για κάθε μεταφορά των προϊόντων τους στους τόπους διάθεσης με φορτηγό ή μικτής χρήσης αυτοκίνητο ή τρίκυκλο ιδιωτικής χρήσης, τηρούν στο αυτοκίνητο ή στο τρίκυκλο βιβλίο ημερολογίου μεταφοράς, στο οποίο αναγράφουν το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση του παραλήπτη, τον αριθμό του δελτίου αποστολής, το είδος και την ποσότητα των προϊόντων που μεταφέρονται, τη χρονολογία και την ώρα εκκίνησης για κάθε διαδρομή. Στο ημερολόγιο μεταφοράς μπορεί να αναγράφεται μόνο η χρονολογία και η ώρα εκκίνησης του αυτοκινήτου και ο αριθμός του δελτίου αποστολής, εφόσον σ' αυτό περιέχονται τα λοιπά στοιχεία.»

(2) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 16 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§15 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«5. Ο μεταφορέας με βάση τα έγγραφα των προηγούμενων παραγράφων 3 και 4, εκδίδει κατά την παραλαβή των προς μεταφορά αγαθών, για κάθε μεταφορά, φορτωτική κατά φορτωτή και παραλήπτη σε τέσσερα αντίτυπα.»

(3) Η παράγραφος 6 του άρθρου 16 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§16 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«6. Το μεταφορικό γραφείο, με βάση τα έγγραφα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου αυτού, εκδίδει κατά την παραλαβή των προς μεταφορά αγαθών φορτωτική κατά αποστολέα και παραλήπτη σε τέσσερα αντίτυπα. Το πρώτο αντίτυπο συνοδεύει τα αγαθά και επιστρέφεται στο μεταφορικό γραφείο, το δεύτερο παραδίδεται στον αποστολέα, το τρίτο έχει την ένδειξη «Αποδεικτικό Δαπάνης» και παραδίδεται σ' αυτόν που καταβάλλει τα κόμιστρα και το τέταρτο παραμένει ως στέλεχος.»

Για τη μεταφορά των αγαθών το μεταφορικό γραφείο, όταν η φόρτωση γίνεται από τις εγκαταστάσεις του, εκδίδει διπλότυπη κατάσταση αποστολής αγαθών, στην οποία αναγράφει το είδος και τους αριθμούς των δεμάτων, το είδος και την ποσότητα των μεταφερομένων αγαθών και τον τόπο προορισμού τους. Το ένα αντίτυπο της κατάστασης αυτής παραδίδεται στο μεταφορέα για την έκδοση της συγκεντρωτικής φορτωτικής. Εφόσον στην κατάσταση επισυνάπτεται αντίγραφο των τετραπλότυπων φορτωτικών που εκδόθηκαν αναγράφεται μόνο ο αριθμός κάθε φορτωτικής, το συνολικό βάρος των αγαθών που μεταφέρονται και ο συνολικός αριθμός των δεμάτων.»

(4) Στο τέλος της περίπτωσης α' της παραγράφου 7 του άρθρου 16 η πρόταση «καθώς και τον Α.Φ.Μ. του καταβάλλοντος τα κόμιστρα» προστέθηκε με το άρθρο 43§36 του ν. 2214/1994 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995.

(5) Η περίπτωση β' της παραγράφου 7 του άρθρου 16 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§17 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«β) όταν η μεταφορά ενεργείται απευθείας από τον αποστολέα στον παραλήπτη, κατ' εντολή μεταφορικού γραφείου ή άλλου τρίτου, στη φορτωτική αναγράφονται και τα πλήρη στοιχεία του εντολέα,»

(6) Η πρώτη περίοδος του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 10 του άρθρου 16 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§18 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίοδος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«10. Ο μεταφορέας ή το μεταφορικό γραφείο εκδίδει διορθωτικό σημείωμα μεταφοράς σε τρία αντίτυπα:»

(7) Η παράγραφος 13 του άρθρου 16 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§20 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«13. Επί μεταφοράς αγαθών ενός φορτωτή με φορτηγά αυτοκίνητα δημόσιας χρήσης, που προορίζονται να παραδοθούν σε περισσότερους από έναν παραλήπτες, μπορεί να εκδίδεται μία συγκεντρωτική φορτωτική κατά αποστολέα για κάθε μεταφορά, αντί της έκδοσης φορτωτικών κατά φορτωτή και παραλήπτη, με την προϋπόθεση ότι το συνολικό κόμιστρο καταβάλλεται στο μεταφορέα από το φορτωτή. Στη συγκεντρωτική φορτωτική αναγράφονται το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία, το επάγγελμα και η διεύθυνση του φορτωτή, ο τόπος φόρτωσης, το είδος και η ποσότητα των αγαθών που μεταφέρονται, το συνολικό κόμιστρο αριθμητικώς και ολογράφως, η χρονολογία εκκίνησης του αυτοκινήτου, καθώς και για κάθε παραλήπτη ο αριθμός του συνοδευτικού φορολογικού στοιχείου που εκδίδει ο φορτωτής, το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία, το επάγγελμα και η διεύθυνσή του, το είδος και η ποσότητα των αγαθών που προορίζονται γι' αυτόν και ο τόπος προορισμού (εκφόρτωσης).»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ, ΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΦΥΛΑΞΗ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Άρθρο 17.

Χρόνος ενημέρωσης των βιβλίων.

1.⁽¹⁾ Η ενημέρωση των βιβλίων πρώτης και δεύτερης κατηγορίας γίνεται μέχρι τη δέκατη πέμπτη (15η) ημέρα του επόμενου μήνα, από την έκδοση ή λήψη του κατά περίπτωση δικαιολογητικού.

2. Η ενημέρωση των βιβλίων τρίτης κατηγορίας γίνεται:

α)⁽²⁾ του ή των ημερολογίων μέχρι τη δέκατη πέμπτη (15η) ημέρα του επόμενου μήνα, από την έκδοση ή λήψη του κατά περίπτωση δικαιολογητικού και επί ταμειακών πράξεων από τη διενέργειά τους,

β) του συγκεντρωτικού ημερολογίου, όταν τηρείται, του γενικού καθολικού και των αναλυτικών καθολικών, εντός του επομένου μήνα, και προκειμένου για τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις το αργότερο μέχρι και την εικοστή (20ή) του μεθεπόμενου μήνα,

γ)⁽³⁾ του βιβλίου αποθήκης ποσοτικά, εντός δέκα (10) ημερών από την παραλαβή ή την παράδοση ή άλλου είδους διακίνηση του αγαθού. Η αξία συμπληρώνεται μέχρι τη δέκατη πέμπτη (15η) ημέρα του επόμενου μήνα από την έκδοση ή λήψη του στοιχείου αξίας.⁽⁴⁾

δ)⁽⁵⁾⁽⁶⁾ Του Μητρώου Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων και του ιδιαίτερου Φορολογικού Μητρώου Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων μέχρι την προθεσμία κλεισίματος του Ισολογισμού.

3. Στην περίπτωση που κατά τη διάρκεια της χρήσης λαμβάνονται στοιχεία αγοράς αγαθών πριν από την παραλαβή τους η ενημέρωση των βιβλίων γίνεται κατά την παραλαβή των αγαθών. Εφόσον στο τέλος της χρήσης λαμβάνονται στοιχεία αγοράς αγαθών που δεν έχουν ακόμη παραληφθεί, καταχωρούνται σχετικές εγγραφές σε ιδιαίτερες στήλες του βιβλίου αγορών και του βιβλίου εσόδων - εξόδων ή σε μεταβατικούς λογαριασμούς των βιβλίων τρίτης κατηγορίας, οι οποίοι τακτοποιούνται με την παραλαβή των αγαθών.⁽⁷⁾

4.⁽⁸⁾ Τα βιβλία του Κώδικα αυτού, πλην των πρόσθετων βιβλίων των παραγράφων 1 και 5 του άρθρου 10 και του βιβλίου τεχνικών προδιαγραφών, όταν δεν ενημερώνονται ή δεν εκτυπώνονται ή δεν εγγράφονται σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα κατά περίπτωση μέχρι το τέλος της επόμενης διαχειριστικής περιόδου, είναι ως να μην τηρήθηκαν για τη χρήση που αφορούν.

5.⁽⁹⁾ Όταν στο υποκατάστημα τηρούνται ιδιαίτερα βιβλία, τα δεδομένα τους μεταφέρονται στα βιβλία της έδρας:

α) Το αργότερο μέχρι τη δέκατη πέμπτη (15η) ημέρα του μήνα υποβολής των κατά περίπτωση φορολογικών δηλώσεων, όταν σε αυτό τηρούνται βιβλία πρώτης και δεύτερης κατηγορίας,

β) για τον υπόχρεο τήρησης βιβλίων τρίτης κατηγορίας όταν στο υποκατάστημα τηρούνται βιβλία από τα οποία εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα εντός της προθεσμίας σύνταξης του ισολογισμού, όταν στο υποκατάστημα τηρούνται βιβλία από τα οποία δεν εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα μέχρι τη δέκατη πέμπτη (15η) ημέρα του επόμενου μήνα εκείνου που αφορούν οι πράξεις ή οι συναλλαγές.

6. Με γνωστοποίηση στον προϊστάμενο Δ.Ο.Υ. της έδρας παρατείνεται για μία φορά εντός της διαχειριστικής περιόδου η προθεσμία ενημέρωσης των βιβλίων που ορίζεται από τις παραγράφους 1, 2 περιπτώσεις α', β', και γ' και 5 του άρθρου αυτού μέχρι πενήντα ημέρες και όχι πέραν από την προθεσμία υποβολής της δήλωσης φορολογίας εισοδήματος ή το χρόνο κλεισίματος του ισολογισμού όταν τηρούνται βιβλία Γ' κατηγορίας. Με έγκριση του προϊσταμένου Δ.Ο.Υ. και με τις ίδιες προϋποθέσεις η ανωτέρω προθεσμία ενημέρωσης των βιβλίων μπορεί να παραταθεί και πέραν των πενήντα ημερών ή και για κάθε επόμενη, πέραν της πρώτης φοράς, εντός της ίδιας διαχειριστικής περιόδου.⁽¹⁰⁾ Η παράταση αυτή δε συνεπάγεται παράταση των προθεσμιών υποβολής των φορολογικών δηλώσεων ή καταστάσεων.

7. Η ποσοτική καταγραφή των αποθεμάτων, ιδίων και τρίτων, στο βιβλίο απογραφών ή σε καταστάσεις γίνεται μέχρι την εικοστή (20η) ημέρα του μεθεπόμενου από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου μήνα.

Επί νομικών προσώπων του άρθρου 101 του ν. 2238/1994 που έχουν τεθεί σε εκκαθάριση, η καταγραφή των αποθεμάτων γίνεται μέχρι το χρόνο υποβολής της δήλωσης φορολογίας εισοδήματος.⁽¹¹⁾

8. Οι πράξεις του ισολογισμού, καθώς και το κλείσιμο αυτού, περατούνται: **α)** εντός τριών (3) μηνών από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου, για τις ατομικές επιχειρήσεις, προσωπικές εταιρείες, εταιρείες περιωρισμένης ευθύνης, κοινοπραξίες, κοινωνίες του Αστικού Κώδικα και αστικές εταιρείες, **β)** εντός τεσσάρων (4) μηνών από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου, για τις ανώνυμες εταιρείες και τους συνεταιρισμούς, καθώς και για τις δημόσιες, δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις.⁽¹²⁾ **γ)** εντός έξι (6) μηνών από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου, για τις αλλοδαπές επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις που εκμεταλλεύονται ποντοπόρα πλοία.

Οι παραπάνω προθεσμίες δεν μπορούν να υπερβούν την προθεσμία υποβολής της δήλωσης φορολογίας εισοδήματος.

9. Η ενημέρωση του ημερολογίου μεταφοράς γίνεται πριν από την εκκίνηση του αυτοκινήτου.

10. Η ενημέρωση των πρόσθετων βιβλίων γίνεται:

α) του βιβλίου ποσοτικής παραλαβής, με την παραλαβή των αγαθών,

β)⁽¹³⁾ του βιβλίου κίνησης πελατών (πόρτας), με την είσοδο του πελάτη με αναγραφή και της πιθανής ημερομηνίας αναχώρησής του,

γ) του μητρώου μαθητών, με την εγγραφή του μαθητή,

δ)⁽¹⁴⁾ του βιβλίου επενδύσεων μέχρι την προθεσμία υποβολής της δήλωσης φορολογίας εισοδήματος ή κλεισίματος του ισολογισμού όταν τηρούνται βιβλία Γ' κατηγορίας,

ε)⁽¹⁵⁾ του βιβλίου ασθενών με την είσοδο και έξοδο του ασθενή και εντός της επομένης με τα λοιπά δεδομένα,

στ) του βιβλίου μεριδολογίου γιατρών εντός της επόμενης της ειδικής ιατρικής περίθαλψης του ασθενή,

ζ) του βιβλίου επίσκεψης ασθενών, μόλις τελειώσει η εξέταση και πριν την αποχώρηση του ασθενή,

η) του βιβλίου πελατών, μόλις αρχίσει η παροχή υπηρεσίας,

θ) του βιβλίου εκπαιδευομένων οδηγών, με την έναρξη και τη λήξη του μαθήματος ή της εξέτασης,

ι)⁽¹⁶⁾ του βιβλίου επίσκεψης ασθενών των γιατρών και οδοντιάτρων με την είσοδο του ασθενή στο χώρο της εξέτασης,

ια) του βιβλίου αποθήκευσης, εντός της μεθεπόμενης της εισαγωγής και εξαγωγής των αγαθών,

ιβ)⁽¹⁷⁾ Του βιβλίου στάθμευσης με την είσοδο και έξοδο του οχήματος.

ιγ)⁽¹⁸⁾ του βιβλίου εισερχομένων, όταν το όχημα εισέλθει και σταθμεύσει στον κύριο χώρο του συνεργείου και αποχωρήσει ο οδηγός του ή αρχίσει η εργασία επισκευής και με την έξοδο του οχήματος,

ιδ)⁽¹⁹⁾ του βιβλίου κίνησης οχημάτων με την αναχώρηση και επιστροφή κάθε οχήματος, για οποιοδήποτε σκοπό,

ιε) του βιβλίου διάθεσης λαχείων, με την παραλαβή των λαχείων κάθε κλήρωσης.

ιστ.⁽²⁰⁾ Του βιβλίου εισερχομένων, της περίπτωσης ιγ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10, με την είσοδο και έξοδο του σκάφους

ιζ.⁽²¹⁾ Του βιβλίου πελατών, της περίπτωσης ιδ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10, με την έναρξη της παροχής υπηρεσίας

ιη)⁽²²⁾ του βιβλίου μεταχειρισμένων αγαθών με την παραλαβή και παράδοση αυτών,

ιθ)⁽²³⁾ Του βιβλίου στάθμευσης ή φύλαξης σκαφών, της περίπτωσης ιστ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10, με την είσοδο και έξοδο του σκάφους

κ)⁽²⁴⁾ Του βιβλίου έργων, των εκμεταλλευτών αυτοκινούμενων μηχανημάτων έργων της περίπτωσης ιζ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10, με την έναρξη του έργου και σε περίπτωση ωριαίας αμοιβής με την έναρξη και λήξη της εργασίας

κα)⁽²⁵⁾ του βιβλίου ή δελτίου εντολών με την λήψη της εντολής.

κβ)⁽²⁶⁾ του βιβλίου επισκευής αγαθών με την παραλαβή των αγαθών.

(1) Η παράγραφος 1 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§21 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 1.1.2000. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«1. Η ενημέρωση των βιβλίων πρώτης και δεύτερης κατηγορίας γίνεται εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την έκδοση ή λήψη του κατά περίπτωση δικαιολογητικού.»

(2) Η περίπτωση α' της παραγράφου 2 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§21 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 1.1.2000. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«2. Η ενημέρωση των βιβλίων τρίτης κατηγορίας γίνεται:

α) του ή των ημερολογίων εντός δεκαπέντε (15) ημερών, από την έκδοση ή τη λήψη του κατά περίπτωση δικαιολογητικού και επί ταμειακών πράξεων από τη διενέργειά τους,»

(3) Η περίπτωση γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§21 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 1.1.2000. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γ) του βιβλίου αποθήκης ποσοτικά, εντός οκτώ (8) ημερών από την παραλαβή ή την παράδοση ή άλλου είδους διακίνηση του αγαθού. Η αξία συμπληρώνεται εντός δέκα (10) ημερών από τη λήψη ή την έκδοση του στοιχείου αξίας.»

(4) Το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 20§7 του ν. 3296/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 1.1.2005. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Η αξία συμπληρώνεται εντός δέκα (10) ημερών από τη λήψη ή την έκδοση του στοιχείου αξίας.»

(5) Η περίπτωση δ' της παραγράφου 2 του άρθρου 17 καταργήθηκε και η περίπτωση ε' αναριθμήθηκε σε περίπτωση δ' με το άρθρο 30§1 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006 και καταλαμβάνουν διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από την ημερομηνία αυτή και μετά. Η περίπτωση που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«δ) του ημερολογίου που περιέχει τις εγγραφές της αναλυτικής λογιστικής (ομάδα 9) του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου (Π.Δ. 1123/1980), εντός του επόμενου μήνα της περιόδου που αφορούν.^(α)

Ειδικά, για τις εγγραφές της τελευταίας περιόδου της χρήσης, το ημερολόγιο μπορεί να ενημερώνεται μέχρι το τέλος του μεθεπόμενου μήνα από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου.^(β)

^(α) Το πρώτο εδάφιο της περίπτωσης δ' της παραγράφου 2 του άρθρου 17 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 9§21 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 1.1.2000. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«δ) Του ημερολογίου που περιέχει τις εγγραφές της αναλυτικής λογιστικής (ομάδα 9), του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου (Π.Δ. 1123/1980), εντός του επόμενου μήνα.»

Το πρώτο εδάφιο της περίπτωσης δ' της παραγράφου 2 του άρθρου 17 είχε προστεθεί με το άρθρο 9§1 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από την έναρξη της διαχειριστικής περιόδου που αρχίζει την 1.1.1997 και μετά.

^(β) Το τελευταίο εδάφιο της περίπτωσης δ' της παραγράφου 2 του άρθρου 17 είχε προστεθεί με το άρθρο 4§1 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(6) Η περίπτωση ε' της παραγράφου 2 του άρθρου 17, που αναριθμήθηκε σε περίπτωση δ', είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 12§2 του ν. 3301/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 25 του ίδιου νόμου από 23.12.2004. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ε) Του μητρώου παγίων περιουσιακών στοιχείων μέχρι την ημερομηνία κλεισίματος του ισολογισμού.»

Η περίπτωση ε' της παραγράφου 2 του άρθρου 17 είχε προστεθεί με το άρθρο 4§1 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(7) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4§2 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Εφόσον τηρούνται βιβλία τρίτης κατηγορίας και στο τέλος της χρήσης λαμβάνονται στοιχεία αγοράς αγαθών που δεν έχουν ακόμη παραληφθεί, καταχωρούνται σχετικές εγγραφές σε μεταβατικούς λογαριασμούς, οι οποίοι τακτοποιούνται με την παραλαβή των αγαθών.»

(8) Η παράγραφος 4 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 30§2 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«4. Τα πρόσωπα της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού, με εξαίρεση το Δημόσιο, καταχωρούν στα βιβλία που ορίζονται από άλλες διατάξεις ή από τα καταστατικά τους εντός δέκα πέντε (15) ημερών τις αγορές και πωλήσεις αγαθών, τις δαπάνες για υπηρεσίες που τους παρέχουν τρίτοι και τις αμοιβές για υπηρεσίες που παρέχουν αυτά προς τρίτους, καθώς και τους ληξιπρόθεσμους και απαιτητούς τόκους από δάνεια ή πιστώσεις.»

(9) Η φράση του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 5 του άρθρου 17 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§23 του ν.3842/2010 και ισχύει από 01.06.2010, είχε ως εξής: «Τα δεδομένα των βιβλίων του υποκαταστήματος μεταφέρονται στα βιβλία της έδρας:».

Η παράγραφος 5 του άρθρου 17 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 9§21 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 1.1.2000. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«5. Τα δεδομένα των βιβλίων του υποκαταστήματος μεταφέρονται στα βιβλία της έδρας:

α)^(α) Το αργότερο εντός της προθεσμίας υποβολής των κατά περίπτωση φορολογικών δηλώσεων όταν σ' αυτό τηρούνται βιβλία πρώτης και δεύτερης κατηγορίας, επιφυλασσομένων των διατάξεων της παραγράφου 1 του άρθρου 17

β. Για τον υπόχρεο τήρησης βιβλίων τρίτης κατηγορίας, όταν στο υποκατάστημα τηρούνται βιβλία από τα οποία εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα εντός της προθεσμίας σύνταξης του ισολογισμού, όταν στο υποκατάστημα τηρούνται βιβλία από τα οποία δεν εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα εντός των πρώτων είκοσι (20) ημερών του επόμενου μήνα εκείνου που αφορούν οι πράξεις ή οι συναλλαγές και επί μηχανογραφικής τήρησης των βιβλίων του κεντρικού εντός των πρώτων δεκαπέντε (15) ημερών του επόμενου μήνα.^(β)

Στην περίπτωση που στο υποκατάστημα τηρείται ημερήσιο φύλλο συναλλαγών, εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την ημέρα που αφορά.»

^(α) Η περίπτωση α' της παραγράφου 5 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§2 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«α) το αργότερο εντός της προθεσμίας υποβολής των κατά περίπτωση φορολογικών δηλώσεων, όταν σ' αυτό τηρούνται βιβλία πρώτης και δεύτερης κατηγορίας,»

^(β) Το πρώτο εδάφιο της περίπτωσης β' της παραγράφου 5 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 43§15 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«β) για τον υπόχρεο τήρησης βιβλίων τρίτης κατηγορίας εντός της προθεσμίας σύνταξης του ισολογισμού, όταν σ' αυτό τηρούνται βιβλία από τα οποία εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα, ή εντός των πρώτων είκοσι (20) ημερών του επόμενου μήνα εκείνου που αφορούν οι πράξεις ή οι συναλλαγές, όταν σ' αυτό τηρούνται βιβλία από τα οποία δεν εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα.»

(10) Τα δύο πρώτα εδάφια της παραγράφου 6 του άρθρου 17 που αντικαθίστανται με το άρθρο 19§24 του ν.3842/2010 και ισχύουν με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010, είχαν ως εξής: «Εφόσον συντρέχουν ειδικοί λόγοι, ο προϊστάμενος Δ.Ο.Υ. μπορεί με έγκρισή του να παρατείνει την προθεσμία ενημέρωσης των βιβλίων που ορίζεται από τις παραγράφους 1, 2 περιπτώσεις α', β' και γ' και 5 του άρθρου αυτού μέχρι πενήντα ημέρες και όχι πέραν από την προθεσμία υποβολής της δήλωσης φορολογίας εισοδήματος ή το χρόνο κλεισίματος του ισολογισμού όταν τηρούνται βιβλία Γ' κατηγορίας. Με σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου επιθεωρητή και με τις ίδιες προϋποθέσεις η ανωτέρω προθεσμία ενημέρωσης των βιβλίων μπορεί να παραταθεί και πέραν των πενήντα ημερών».

Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 17 είχε αντικατασταθεί με δύο νέα εδάφια με το άρθρο 30§3 του ν. 3522/2006 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που είχε αντικατασταθεί είχε ως εξής:

«Εφόσον συντρέχουν ειδικοί λόγοι, ο προϊστάμενος Δ.Ο.Υ. μπορεί με έγκρισή του να παρατείνει την προθεσμία ενημέρωσης των βιβλίων που ορίζεται από τις παραγράφους 1 έως 4 και 5 περίπτωση β' του άρθρου αυτού, μέχρι πενήντα ημέρες.»

(11) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 7 του άρθρου 17 προστέθηκε με το άρθρο 4§3 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(12) Η φράση «καθώς και για τις δημόσιες, δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις.» στο τέλος της περίπτωσης β' της παραγράφου 8 του άρθρου 17 προστέθηκε με το άρθρο 4§4 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(13) Η περίπτωση β' της παραγράφου 10 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4§5 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«β) του βιβλίου κίνησης πελατών (πόρτας), με την είσοδο του πελάτη,»

(14) Η περίπτωση δ' της παραγράφου 10 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 30§4 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«δ) Του βιβλίου συνδρομητών εντός πέντε ημερών από την εγγραφή του συνδρομητή.»

Προηγούμενα, η περίπτωση αυτή είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 20§8 του ν. 3296/2004 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 1.1.2005. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«δ) του βιβλίου συνδρομητών με την εγγραφή και όχι πέραν από την έναρξη της παροχής υπηρεσίας,»

Προηγούμενα, η περίπτωση αυτή είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 4§5 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«δ) του βιβλίου εισόδου και εξόδου ασθενών, με την είσοδο και έξοδο του ασθενή,»

(15) Η περίπτωση ε' της παραγράφου 10 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4§5 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ε) του βιβλίου ασθενών εντός της επόμενης από την είσοδο, την παροχή των υπηρεσιών νοσηλείας και την αλλαγή της θέσης,»

(16) Η περίπτωση ι' της παραγράφου 10 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4§5 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ι) του βιβλίου πρέσσας, με την δεματοποίηση,»

(17) Η περίπτωση ιβ' της παραγράφου 10 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§3 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ιβ) του βιβλίου στάθμευσης με την είσοδο και έξοδο του αυτοκινήτου,»

(18) Η περίπτωση ιγ' της παραγράφου 10 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 30§4 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ιγ) Του βιβλίου εισερχομένων, με την είσοδο ή έξοδο του οχήματος.»

Προηγούμενα, η περίπτωση αυτή είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 9§3 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ιγ) του βιβλίου εισερχομένων, με την είσοδο ή έξοδο του αυτοκινήτου,»

(19) Η περίπτωση ιδ' της παραγράφου 10 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4§5 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ιδ) του βιβλίου ασφαλιστηρίων συμβολαίων, εντός της επόμενης ημέρας από την κατάρτιση του συμβολαίου, των βιβλίων ακύρωσης ασφαλιστηρίων συμβολαίων, δηλώσεων επέλευσης κινδύνων και ανασφαλιστηρίων συμβολαίων, εντός πέντε ημερών από την ημέρα κατάρτισης των πράξεων αυτών,»

(20) Η περίπτωση ιστ' της παραγράφου 10 του άρθρου 17 προστέθηκε με το άρθρο 43§14 του ν. 2214/1994 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995.

(21) Η περίπτωση ιζ' της παραγράφου 10 του άρθρου 17 προστέθηκε με το άρθρο 43§14 του ν. 2214/1994 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995.

(22) Η περίπτωση ιη' της παραγράφου 10 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 30§4 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ιη. Του βιβλίου παραγγελιών της περίπτωσης ιε' της παραγράφου 5 του άρθρου 10, με τη λήψη της παραγγελίας»

Η περίπτωση αυτή είχε προστεθεί με το άρθρο 43§14 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995.

(23) Η περίπτωση ιθ' της παραγράφου 10 του άρθρου 17 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§3 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ιθ. Του βιβλίου στάθμευσης σκαφών, της περίπτωσης ιστ' της παραγράφου 5 του άρθρου 10, με την είσοδο και την έξοδο του σκάφους»

Η περίπτωση αυτή είχε προστεθεί με το άρθρο 43§14 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου, από 1.1.1995.

(24) Η περίπτωση κ' της παραγράφου 10 του άρθρου 17 προστέθηκε με το άρθρο 9§3 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996.

(25) Η περίπτωση κα' της παραγράφου 10 του άρθρου 17 προστέθηκε με το άρθρο 4§5 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(26) Η περίπτωση κβ' της παραγράφου 10 του άρθρου 17 προστέθηκε με το άρθρο 30§4 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006.

**Άρθρο 18.
Τρόπος ενημέρωσης των βιβλίων
και έκδοσης των στοιχείων.**

1. Η καταχώρηση στα βιβλία και στα στοιχεία γίνεται χειρογράφως με μελάνη ή με χρήση Η/Υ ή με άλλη μηχανή, χωρίς κενά διαστήματα επεγγραφές, παραπομπές στο περιθώριο ή ξέσματα. Σε περίπτωση διόρθωσης ή διαγραφής το ποσό και το κείμενο που διορθώνεται ή διαγράφεται πρέπει να διαβάζεται με ευχέρεια.

2. Κάθε εγγραφή στα βιβλία, που αφορά συναλλαγή ή άλλη πράξη του υπόχρεου, πρέπει να στηρίζεται σε στοιχεία που προβλέπονται από τις διατάξεις του Κώδικα αυτού ή σε δημόσια έγγραφα ή σε άλλα πρόσφορα αποδεικτικά στοιχεία.

Ειδικά για την απόδειξη της συναλλαγής από το λήπτη φορολογικού στοιχείου που αφορά αγορά αγαθών ή λήψη υπηρεσιών αξίας τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ και άνω απαιτείται η τμηματική ή ολική εξόφληση να γίνεται μέσω τραπεζικού λογαριασμού ή με επιταγή έκδοσης του λήπτη του στοιχείου. Σε περίπτωση εκχώρησης επιταγών τρίτων εκδίδεται άμεσα λογιστική απόδειξη εκχώρησης αξιογράφων στην οποία αναγράφονται τα στοιχεία των εκχωρούμενων επιταγών. ⁽¹⁾

Κατ' εξαίρεση των αναφερομένων στο προηγούμενο εδάφιο, επιτρέπεται ο συμψηφισμός αμοιβαίων ανταπαιτήσεων μεταξύ μητρικής εταιρείας και θυγατρικών εταιρειών. ⁽²⁾

Με επιταγή του αγοραστή ή με κατάθεση σε τραπεζικό λογαριασμό αποκλειστικά και μόνο εξοφλούνται επίσης μερικά ή ολικά και τα φορολογικά στοιχεία αξίας χιλίων (1.000) ευρώ και άνω, που αφορούν αγорές αγροτικών προϊόντων από πρόσωπο που παράγει τα προϊόντα αυτά, καθώς επίσης και το ποσό που αποδίδεται από τον αντιπρόσωπο στον εντολέα, επίσης πρόσωπο που παράγει τα ως άνω αγροτικά προϊόντα, για τις διενεργηθείσες πωλήσεις των προϊόντων αυτών για λογαριασμό του, με βάση την εκκαθάριση της παραγράφου 7 του άρθρου 12 του Κώδικα αυτού μετά την αφαίρεση της δικαιούμενης προμήθειας. ⁽³⁾

3. Τα στοιχεία εκδίδονται χειρόγραφα με μελάνη ή με χρήση Η/Υ ή με άλλη μηχανή τουλάχιστον διπλότυπα ή σε όσα αντίτυπα ορίζονται από τις διατάξεις του Κώδικα αυτού, κατά περίπτωση, με χρήση χημικού χάρτη, αποκλειόμενης της χρήσης δίπτυχων ή τρίπτυχων εντύπων, με εξαίρεση τα εισιτήρια μεταφορικών μέσων και θεαμάτων. Το ένα αντίτυπο παραδίδεται ή αποστέλλεται στον αντισυμβαλλόμενο, ο οποίος έχει υποχρέωση να ζητά και να το λαμβάνει, το δε άλλο αντίτυπο παραμένει στον εκδότη ως στέλεχος.

4. Ο επιτηδευματίας μπορεί, για τις ανάγκες των συναλλαγών ή για οργανωτικούς λόγους, να εκδίδει τα φορολογικά του στοιχεία σε περισσότερα αντίτυπα, εφόσον σε κάθε αντίτυπο αναγράφεται με σφραγίδα ή εντύπως ο προορισμός του. Ειδικά αν πρόκειται για στοιχείο διακίνησης

αγαθών στα επιπλέον εκδιδόμενα αντίτυπα αναγράφεται κάτω από τον τίτλο του στοιχείου η ένδειξη «Δεν αποτελεί συνοδευτικό μεταφοράς».

Επίσης μπορεί στο περιεχόμενο των στοιχείων να προσθέτει και οποιοδήποτε άλλο στοιχείο κρίνει αναγκαίο.

5. Όλα τα στοιχεία φέρουν εντύπως ή με σφραγίδα τον τίτλο τους, το ονοματεπώνυμό ή την επωνυμία, το επάγγελμα και τη διεύθυνση του υπόχρεου σε έκδοση, τον Α.Φ.Μ. και την αρμόδια Δ.Ο.Υ. της έδρας.

Στα στοιχεία του υποκαταστήματος αναγράφεται και η διεύθυνση της έδρας με εξαίρεση τις αποδείξεις που εκδίδονται από φορολογική ταμειακή μηχανή.

6. Τα βιβλία που τηρούνται σε κινητά φύλλα και όλα τα στοιχεία φέρουν ενιαία αρίθμηση, τουλάχιστον κατά διαχειριστική περίοδο, η οποία μπορεί να επαναληφθεί μέσα στην ίδια διαχειριστική περίοδο με γνωστοποίηση⁽⁴⁾ του προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ.

Η γνωστοποίηση⁽⁴⁾ αυτή δεν απαιτείται για τις αποδείξεις που εκδίδονται από φορολογική ταμειακή μηχανή.

Επιτρέπεται μετά από γνωστοποίηση στον αρμόδιο προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ. η χρησιμοποίηση συγχρόνως περισσότερων σειρών για κάθε είδος στοιχείου, καθώς και για τα πρόσθετα βιβλία της παραγράφου 5 του άρθρου 10 του Κώδικα αυτού για τη διαρκή παροχή υπηρεσίας, με την προϋπόθεση ότι τα στοιχεία φέρουν διακριτικό σειράς και τα βιβλία θεωρούνται με την ένδειξη «Διαρκής παροχή υπηρεσίας».⁽⁵⁾

7. Στα στοιχεία που ορίζονται από τον Κώδικα αυτό αναγράφεται ο τόπος και η ημερομηνία έκδοσής τους. Επίσης επιτρέπεται να φέρουν χειρόγραφη ή μηχανογραφική υπογραφή του εκδότη τους ή προσώπου που ορίστηκε από αυτόν.⁽⁶⁾

8. Επιτρέπεται, για τα αγαθά και τους τίτλους των λογαριασμών, η χρήση κωδικών αριθμών στην τήρηση των βιβλίων και στην έκδοση των στοιχείων εσωτερικής διακίνησης, καθώς και στην έκδοση των αποδείξεων λιανικής πώλησης, όταν τηρείται βιβλίο αποθήκης και οι αποδείξεις αυτές εκδίδονται με τη χρήση φορολογικής ταμειακής μηχανής. Επίσης επιτρέπεται η χρήση κωδικών αριθμών στην έκδοση και των λοιπών στοιχείων αξίας ή διακίνησης, εφόσον σε οποιοδήποτε χώρο του ίδιου στοιχείου περιγράφεται το είδος που αντιστοιχεί στον κωδικό αριθμό. Η ευχέρεια της χρήσης κωδικών αριθμών παρέχεται εφόσον τηρείται θεωρημένο μητρώο κωδικής αρίθμησης ή οι κωδικοί αριθμοί καταχωρούνται σε άλλο θεωρημένο βιβλίο.

Κατ' εξαίρεση, όταν χρησιμοποιείται διεθνές κωδικολόγιο, επιτρέπεται στα βιβλία και στοιχεία η αναγραφή του είδους των αγαθών κατά γενική κατηγορία, με αναγραφή και του αντίστοιχου κωδικού αριθμού ο οποίος εξειδικεύει το είδος του αγαθού.⁽⁷⁾

9.⁽⁸⁾ Το βάρος της απόδειξης της συναλλαγής φέρει τόσον ο εκδότης, όσον και ο λήπτης του στοιχείου, οι οποίοι δικαιούνται να επιβεβαιώνουν τα αναγκαία στοιχεία του αντισυμβαλλόμενου από τη δήλωση

έναρξης εργασιών ή από άλλο πρόσφορο αποδεικτικό στοιχείο, επιφυλασσομένων των διατάξεων περί φορολογικού απορρήτου, τα οποία οι συμβαλλόμενοι υποχρεούνται εκατέρωθεν να παρέχουν, φέροντας ο καθένας και την ευθύνη για την ακρίβεια των στοιχείων που παρέχει

(1) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 18 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§25.α του ν.3842/2010 και ισχύει με το άρθρο 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010, είχε ως εξής:

«Ειδικά για την απόδειξη της συναλλαγής από το λήπτη φορολογικού στοιχείου που αφορά αγορά αγαθών ή λήψη υπηρεσιών αξίας 15.000 ευρώ και άνω απαιτείται η τμηματική ή ολική εξόφληση να γίνεται μέσω τραπεζικού λογαριασμού ή με δίγραμμη επιταγή».

Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 18 είχε προστεθεί με το άρθρο 16§5 του ν. 2992/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 48 του ίδιου νόμου από 20.3.2002.

(2) Το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 18 προστέθηκε με το άρθρο 30§5 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006.

(3) Το τέταρτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 18 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§25.β του ν.3842/2010 και ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010, είχε ως εξής:

«Με δίγραμμη επιταγή ή με κατάθεση σε τραπεζικό λογαριασμό αποκλειστικά και μόνο εξοφλούνται επίσης μερικά ή ολικά και τα φορολογικά στοιχεία αξίας 1.000 ευρώ και άνω, που αφορούν αγορές νωπών οπωρολαχανικών από πρόσωπο που παράγει τα αγροτικά αυτά προϊόντα, καθώς επίσης και το ποσό που αποδίδεται από τον αντιπρόσωπο στον εντολέα, επίσης πρόσωπο που παράγει τα ως άνω αγροτικά προϊόντα, για τις διενεργηθείσες πωλήσεις των προϊόντων αυτών για λογαριασμό του, με βάση την εκκαθάριση της παρ. 7 του άρθρου 12 του Κώδικα αυτού μετά την αφαίρεση της δικαιούμενης προμήθειας».

Το τέταρτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 18 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 36§3 του ν. 3784/2009 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 6.8.2009.

Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε, είχε προστεθεί με το άρθρο 11§3 του ν. 3670/2008 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 15 του ίδιου νόμου από 20.6.2008, είχε ως εξής:

«Με δίγραμμη επιταγή ή με κατάθεση σε τραπεζικό λογαριασμό αποκλειστικά και μόνο εξοφλούνται επίσης μερικά ή ολικά και τα φορολογικά στοιχεία αξίας χιλίων ευρώ (1.000 €) και άνω, που αφορούν αγορές οπωρολαχανικών και κρεάτων, καθώς επίσης και η λαμβανόμενη προμήθεια που εμφανίζεται στην εκκαθάριση της παρ. 7 του άρθρου 12 του Κώδικα αυτού σε περίπτωση πωλήσεως των ως άνω αγροτικών προϊόντων για λογαριασμό τρίτου. Από την ως άνω υποχρέωση εξαιρούνται τα πρόσωπα της παρ. 3 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού.».

(4) Στο πρώτο και δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 18 η λέξη «γνωστοποίηση» αντικατέστησε τη λέξη «έγκριση» με το άρθρο 4§6 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(5) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 18 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 30§6 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Επιτρέπεται μετά από γνωστοποίηση στον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ., η χρησιμοποίηση συγχρόνως περισσότερων σειρών για κάθε είδος στοιχείου, με την προϋπόθεση ότι φέρουν διακριτικό της σειράς και κάθε σειρά έχει ιδιαίτερη ενιαία αρίθμηση, τουλάχιστον κατά χειριστική περίοδο.»

(6) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 7 του άρθρου 18 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§25.γ του ν.3842/2010 και ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010, είχε ως εξής: «Επίσης, φέρουν χειρόγραφη ή μηχανογραφική υπογραφή του εκδότη τους ή προσώπου που ορίστηκε απ' αυτόν, με εξαίρεση τις αποδείξεις λιανικής πώλησης αγαθών».

(7) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 8 του άρθρου 18 προστέθηκε με το άρθρο 9§22 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999.

(8) Η παράγραφος 9 του άρθρου 18 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 10 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«9. Το βάρος της απόδειξης της συναλλαγής φέρει ο εκδότης του στοιχείου, ο οποίος δικαιούται να επιβεβαιώνει τα αναγκαία στοιχεία του αντισυμβαλλόμενου, τα οποία ο τελευταίος υποχρεούται να παρέχει στον εκδότη, φέροντας και την ευθύνη για την ακρίβεια αυτών.»

Άρθρο 18α⁽¹⁾

**Εναρμόνιση των όρων που επιβάλλονται
στην τιμολόγηση με την Οδηγία 2001/115/Ε.Κ.
του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

1. Ο επιτηδευματίας οφείλει να εξασφαλίζει την έκδοση τιμολογίου από τον ίδιο σύμφωνα με τα οριζόμενα από τις διατάξεις του Κώδικα αυτού, καθώς επίσης εξ ονόματός του και για λογαριασμό του από τον πελάτη του ή από τρίτον, για τις παραδόσεις αγαθών ή παροχή υπηρεσιών που πραγματοποιούνται από αυτόν είτε στο εσωτερικό της χώρας είτε σε άλλα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είτε σε τρίτη χώρα.

2. Τα πρόσωπα που εκδίδουν τιμολόγιο εξ ονόματος και για λογαριασμό του επιτηδευματία μπορεί να είναι εγκατεστημένα στην Ελλάδα, σε άλλα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε τρίτη χώρα, με τους ακόλουθους όρους και προϋποθέσεις:

α)⁽²⁾ Τα πρόσωπα αυτά να είναι υποκείμενα στο φόρο στη χώρα εγκατάστασής τους. Ειδικά, όταν τα πρόσωπα αυτά είναι εγκατεστημένα σε χώρα με την οποία δεν υφίσταται νομική πράξη για την αμοιβαία συνδρομή ανάλογης εμπέλειας με την προβλεπόμενη από τις διατάξεις του ν. 1402/1983 (ΦΕΚ 167Α'), του ν.1914/1990 (ΦΕΚ 178 Α') και τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1798/2003 του Συμβουλίου της 7ης Οκτωβρίου 2003 (Επίσημη Εφημερίδα L 264/15.10.2003 σελ. 001-011) θα πρέπει να αποδεικνύεται η άσκηση δραστηριότητας από τα πρόσωπα αυτά στη χώρα εγκατάστασής τους από επίσημο έγγραφο της οικείας φορολογικής αρχής.

β) Να έχει καταρτισθεί έγγραφη συμφωνία μεταξύ τους, η οποία να έχει κατατεθεί πριν την έκδοση του πρώτου τιμολογίου στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. του επιτηδευματία για λογαριασμό του οποίου ο πελάτης ή ο τρίτος εκδίδει τιμολόγια.⁽³⁾

Στο συμφωνητικό αυτό περιέχονται τουλάχιστον τα πλήρη στοιχεία των συμβαλλομένων, η ακριβής διεύθυνση της εγκατάστασης από την οποία θα εκδίδονται τα τιμολόγια, καθώς και ρητή αποδοχή της συγκεκριμένης διαδικασίας, που καθορίζεται με το άρθρο αυτό.

γ) Όταν εκδίδονται τιμολόγια από τον πελάτη του επιτηδευματία, στο συμφωνητικό αναφέρονται επιπλέον και οι όροι της τιμολόγησης, καθώς και οι διαδικασίες αποδοχής του κάθε τιμολογίου από τον επιτηδευματία. Τα ανωτέρω ισχύουν αναλόγως και στην περίπτωση έκδοσης τιμολογίων από τον πελάτη ή τον τρίτο που είναι εγκατεστημένος σε χώρα με την οποία δεν υφίσταται νομική πράξη για την αμοιβαία συνδρομή με την προβλεπόμενη από τις διατάξεις του ν. 1402/1983, του ν. 1914/1990 και τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1798/2003 του Συμβουλίου της 7ης Οκτωβρίου 2003.⁽⁴⁾

δ) Τα εκδιδόμενα τιμολόγια από τον πελάτη του επιτηδευματία ή τον τρίτο πρέπει να φέρουν τα πλήρη στοιχεία του πελάτη ή του τρίτου,

καθώς και του επιτηδευματία για λογαριασμό του οποίου εκδίδονται, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις του Κώδικα αυτού διακριτά και με σαφή αναφορά στην ιδιότητα εκάστου και ειδικότερα:

αα) Ο πελάτης ανεξάρτητα του τόπου εγκατάστασής του εκδίδει το τιμολόγιο στο όνομα και για λογαριασμό του επιτηδευματία με την ένδειξη «αυτοτιμολόγηση». Ειδικά όταν ο πελάτης είναι εγκατεστημένος στην Ελλάδα, τα τιμολόγια εκδίδονται από ιδιαίτερη σειρά κατά προμηθευτή.

ββ) Ο τρίτος ανεξάρτητα από τον τόπο εγκατάστασής του εκδίδει τα τιμολόγια στο όνομα και για λογαριασμό του επιτηδευματία με την ένδειξη «ανάθεση τιμολόγησης».

ε) Για τα τιμολόγια που εκδίδονται σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου αυτής ισχύουν οι διατάξεις του Κώδικα αυτού.

3. Στο τιμολόγιο, πέρα των όσων ορίζονται από τις κατ' ιδίαν διατάξεις του Κώδικα αυτού, αναγράφονται υποχρεωτικά και οι ακόλουθες ενδείξεις:

α) Όταν η πράξη απαλλάσσεται από το Φ.Π.Α. ή όταν ο πελάτης είναι υπόχρεος στο Φ.Π.Α., η αντίστοιχη εθνική διάταξη ή κάθε άλλη διάταξη σύμφωνα με την οποία η παράδοση απαλλάσσεται ή υπάγεται στη διαδικασία αντιστροφής της επιβάρυνσης.

β) Επί ενδοκοινοτικής παράδοσης ενός καινούργιου μεταφορικού μέσου, τα στοιχεία που απαριθμούνται στο άρθρο 11 παρ. 4 του Κώδικα Φ.Π.Α. (Ν. 2859/2000, ΦΕΚ 248 Α').

γ) Όταν εφαρμόζεται το καθεστώς του περιθωρίου κέρδους, η αναφορά στο άρθρο 43 ή 45 του Κώδικα Φ.Π.Α. ή σε οποιαδήποτε άλλη διάταξη σύμφωνα με την οποία έχει εφαρμοστεί το καθεστώς του περιθωρίου κέρδους.

δ)⁽⁵⁾ Όταν ο υπόχρεος στο Φ.Π.Α. είναι φορολογικός αντιπρόσωπος κατά την έννοια του άρθρου 35 του Κώδικα Φ.Π.Α., τα πλήρη στοιχεία του προσώπου αυτού, καθώς και ο Α.Φ.Μ. του.

4.⁽⁶⁾ Η φορολογική αρχή δικαιούται να ζητά για λόγους ελέγχου, μετάφραση των τιμολογίων που εκφράζονται σε ξένη γλώσσα, εφόσον αυτά αφορούν συναλλαγές στο εσωτερικό της χώρας ή λαμβάνονται από τα πρόσωπα του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού, τα οποία προσκομίζονται μεταφρασμένα εντός ευλόγου προθεσμίας, η οποία τίθεται από την φορολογική αρχή.

Τα ποσά που αναφέρονται στα τιμολόγια είναι δυνατόν να εκφράζονται σε οποιοδήποτε νόμισμα, υπό την προϋπόθεση ότι το ποσό του οφειλόμενου φόρου εκφράζεται στο εθνικό νόμισμα του κράτους - μέλους στο οποίο πραγματοποιείται η παράδοση των αγαθών ή η παροχή των υπηρεσιών με τη χρήση του μηχανισμού μετατροπής που προβλέπεται στο άρθρο 11 τίτλος Γ' παράγραφος 2 της οδηγίας 77/388/ΕΟΚ.

5. Τα τιμολόγια που εκδίδονται κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού είναι δυνατόν να αποστέλλονται σε χαρτί ή, υπό τον όρο της αποδοχής του παραλήπτη, με ηλεκτρονικά μέσα.

6. Τα τιμολόγια που διαβιβάζονται με ηλεκτρονικά μέσα γίνονται δεκτά υπό την προϋπόθεση ότι η γνησιότητα της προέλευσής τους και η ακεραιότητα του περιεχομένου τους εξασφαλίζεται:

α) είτε μέσω προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις του Π.Δ. 150/2001 (ΦΕΚ 125 Α΄).

β) είτε μέσω ηλεκτρονικής ανταλλαγής δεδομένων (EDI), όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 2 της σύστασης 1994/820/Ε.Κ. της Επιτροπής, της 19ης Οκτωβρίου 1994 (Επίσημη Εφημερίδα Ε.Κ. EL 388/28.12.1994), εφόσον η συμφωνία σχετικά με αυτήν την ανταλλαγή προβλέπει τη χρησιμοποίηση διαδικασιών που να εξασφαλίζουν τη γνησιότητα της προέλευσης και την ακεραιότητα των δεδομένων. Ειδικά στην περίπτωση συναλλαγών με το εξωτερικό (μέσα στην κοινότητα ή με τρίτη χώρα) απαιτείται ως απαραίτητο ένα επί πλέον συνοπτικό έγγραφο σε χαρτί, το οποίο να περιέχει τουλάχιστον τα στοιχεία των αντισυμβαλλομένων και τη συνολική αξία της συναλλαγής. Το ανωτέρω έγγραφο δεν απαιτείται εφόσον φυλάσσονται αντίτυπα των τιμολογίων.

7. Όταν διαβιβάζεται πλήθος τιμολογίων με ηλεκτρονικά μέσα προς τον ίδιο αποδέκτη, οι κοινές ενδείξεις στα διάφορα τιμολόγια μπορούν να αναφέρονται μια μόνο φορά με την προϋπόθεση ότι είναι δυνατή η πρόσβαση στο σύνολο των πληροφοριών κάθε τιμολογίου.

8. Ο επιτηδευματίας οφείλει να μεριμνά για την αποθήκευση των αντιγράφων των τιμολογίων που εκδίδονται από τον ίδιο ή εξ ονόματός του και για λογαριασμό του, από τον πελάτη του ή από τρίτους, καθώς και όλων των τιμολογίων που λαμβάνει. Αντίτυπα των τιμολογίων που εκδίδονται εξ ονόματος και για λογαριασμό του επιτηδευματία, παραδίδονται σε αυτόν μέσα στην προθεσμία που ορίζει ο κώδικας για την ενημέρωση των τηρούμενων βιβλίων.

9. Ο επιτηδευματίας μπορεί να καθορίζει τον τόπο αποθήκευσης, υπό τον όρο να θέτει στη διάθεση των αρμόδιων αρχών, έπειτα από οποιαδήποτε αίτησή τους, τα τιμολόγια ή τις πληροφορίες που έχουν αποθηκευτεί, μέσα στις προθεσμίες που τίθενται με την αίτηση των αρχών αυτών, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση.

Όταν ο τόπος αποθήκευσης ευρίσκεται εκτός Ελλάδας, υποχρεούται να γνωστοποιεί άμεσα στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. πριν την αποθήκευση, τον τόπο αυτόν, καθώς και κάθε μεταβολή του τόπου αυτού.

10.⁽⁷⁾ Όταν η αποθήκευση δεν πραγματοποιείται με ηλεκτρονικά μέσα που να εξασφαλίζουν την πλήρη και επιγραμμική (on line) πρόσβαση στα σχετικά δεδομένα, ο επιτηδευματίας υποχρεούται να αποθηκεύει στο εσωτερικό της χώρας τα τιμολόγια που εκδίδει ή λαμβάνει σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Κώδικα αυτόν.

11.⁽⁸⁾ Όταν η αποθήκευση γίνεται σε χώρα με την οποία δεν υφίσταται νομική πράξη για την αμοιβαία συνδρομή με την προβλεπόμενη από τις διατάξεις του ν. 1402/1983, του ν. 1914/1990 και τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1798/2003 του Συμβουλίου της 7ης Οκτωβρίου 2003 και σχε-

τικά με το δικαίωμα πρόσβασης με ηλεκτρονικά μέσα, τηλεκφόρτωσης και χρήσης που προβλέπεται στην παράγραφο 14, ο επιτηδευματίας υποχρεούται να αποθηκεύει στο εσωτερικό της χώρας, τα τιμολόγια που εκδίδει ή λαμβάνει σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Κώδικα αυτόν.

12. Η γνησιότητα της προέλευσης και η ακεραιότητα του περιεχομένου, καθώς και το ευανάγνωστο των τιμολογίων που αποθηκεύονται με ηλεκτρονικά μέσα εξασφαλίζεται για όσο χρόνο προβλέπουν οι διατάξεις του Κώδικα αυτού. Η αδυναμία αναπαραγωγής του περιεχομένου τους λογίζεται ως μη διαφύλαξη των σχετικών φορολογικών στοιχείων.

13. Όταν τα τιμολόγια αποθηκεύονται ή διαβιβάζονται με ηλεκτρονικά μέσα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου αυτού, αποθηκεύονται και τα δεδομένα που εξασφαλίζουν την γνησιότητα της προέλευσης και την ακεραιότητα του περιεχομένου του κάθε τιμολογίου, τα οποία δεν επιτρέπεται να τροποποιηθούν και πρέπει να είναι ευανάγνωστα για όσο χρόνο ορίζεται η διάρκεια φύλαξής τους από τον Κώδικα αυτόν.

14. Όταν ο επιτηδευματίας αποθηκεύει τα τιμολόγια τα οποία εκδίδει ή λαμβάνει με ηλεκτρονικά μέσα εξασφαλίζοντας επιγραμμική (on line) πρόσβαση στα δεδομένα και ο τόπος αποθήκευσης ευρίσκεται σε άλλο κράτος - μέλος, για τους σκοπούς του άρθρου αυτού η φορολογική αρχή έχει δικαίωμα πρόσβασης με ηλεκτρονικά μέσα, τηλεκφόρτωσης και χρήσης αυτών των τιμολογίων, όπου είναι αναγκαίο για το φορολογικό έλεγχο.

15. Για τους σκοπούς άρθρου αυτού, με τον όρο «διαβίβαση και αποθήκευση τιμολογίου με ηλεκτρονικά μέσα» νοείται η διαβίβαση ή η θέση στη διάθεση του αποδέκτη και η αποθήκευση, που πραγματοποιούνται μέσω ηλεκτρονικών εξοπλισμών για την επεξεργασία (συμπεριλαμβανομένης της ψηφιακής συμπίεσης) και την αποθήκευση δεδομένων και μέσω τηλεφωνικής γραμμής, ραδιοφωνικής μετάδοσης, οπτικής ίνας ή άλλων ηλεκτρομαγνητικών μέσων.

16. Ως στοιχεία που επέχουν θέση τιμολογίου γίνονται δεκτά όλα τα έγγραφα ή μηνύματα σε χαρτί ή με ηλεκτρονική μορφή, τα οποία πληρούν τους όρους που καθορίζονται από τις διατάξεις του Κώδικα αυτού.

17. Για κάθε παράβαση σχετικά με την ακρίβεια, πληρότητα, γνησιότητα και λοιπές απαιτήσεις που αφορούν τα ανωτέρω τιμολόγια που εκδίδονται, επιβάλλονται οι προβλεπόμενες από τις διατάξεις του Ν. 2523/1997 (ΦΕΚ 179 Α') και του Ν. 1809/1988 (ΦΕΚ 222 Α') κυρώσεις σε βάρος του αρχικά υπόχρεου επιτηδευματία. Επίσης κυρώσεις επιβάλλονται και στα πρόσωπα που εκδίδουν τιμολόγια εξ ονόματος και για λογαριασμό του επιτηδευματία στις περιπτώσεις που προβλέπεται από τις διατάξεις των ίδιων νόμων.

18. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών μπορεί:

α)⁽⁹⁾ να επιβάλλονται στους επιτηδευματίες που πραγματοποιούν παραδόσεις αγαθών ή παροχή υπηρεσιών στο εσωτερικό της χώρας

πρόσθετοι όροι έκδοσης των τιμολογίων από τους πελάτες τους ανεξαρτήτως του τόπου εγκατάστασής τους, ή ειδικοί όροι στην περίπτωση που ο πελάτης ή ο τρίτος που εκδίδει τα τιμολόγια είναι εγκατεστημένος σε χώρα με την οποία δεν υφίσταται νομική πράξη για την αμοιβαία συνδρομή που προβλέπεται από τις διατάξεις του ν. 1402/1983, του ν. 1914/1990 και τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1798/2003 του Συμβουλίου της 7ης Οκτωβρίου 2003.

β)⁽⁹⁾ να προβλέπονται ειδικοί όροι για την ηλεκτρονική έκδοση τιμολογίων σχετικά με παραδόσεις αγαθών ή παροχή υπηρεσιών που πραγματοποιούνται στο εσωτερικό της χώρας, από χώρα με την οποία δεν υφίσταται νομική πράξη για την αμοιβαία συνδρομή ανάλογης εμπέλειας με την προβλεπόμενη από τις από τις διατάξεις του ν.1402/1983, του ν.1914/1990 και τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1798/2003 του Συμβουλίου της 7ης Οκτωβρίου 2003,

γ)⁽⁹⁾ να επιβάλλονται και άλλοι ειδικοί όροι που να απαγορεύουν ή να περιορίζουν την αποθήκευση των τιμολογίων σε χώρα με την οποία δεν υφίσταται νομική πράξη σχετικά με την αμοιβαία συνδρομή ανάλογης εμπέλειας με την προβλεπόμενη από τις διατάξεις του ν. 1402/1983, του ν.1914/1990 και τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1798/2003 και σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης με ηλεκτρονικά μέσα, τηλεκφόρτωσης και χρήσης που προβλέπεται στην παράγραφο 14,

δ) να καθορίζονται οι όροι αποδοχής και άλλων μεθόδων σχετικά με τη διαβίβαση των τιμολογίων με ηλεκτρονικά μέσα,

ε) να καθορίζονται οι λεπτομερείς κανόνες των πρόσθετων όρων της τιμολόγησης και των διαδικασιών αποδοχής του κάθε τιμολογίου μεταξύ του επιτηδευματία και του πελάτη του στις έγγραφες συμφωνίες της παραγράφου 2.

στ.⁽¹⁰⁾ Να επιτρέπει για παραδόσεις αγαθών ή παροχές υπηρεσιών στο εσωτερικό της χώρας την έκδοση τιμολογίων με απλοποιημένο περιεχόμενο, το οποίο περιέχει τουλάχιστον τα στοιχεία που προβλέπονται στο άρθρο 22 παράγραφος 9 στοιχείο δ' της οδηγίας 77/388/ΕΟΚ στις εξής περιπτώσεις:

α) όταν το ποσό του τιμολογίου είναι ασήμαντο και μέχρι 300 ευρώ ή

β) όταν οι εμπορικές ή διοικητικές πρακτικές του συγκεκριμένου τομέα δραστηριότητας ή οι τεχνικές συνθήκες της έκδοσης των τιμολογίων αυτών καθιστούν δυσχερή την τήρηση όλων των υποχρεώσεων που αναφέρονται στην παράγραφο 3 στοιχείο β' του άρθρου 22 της οδηγίας 77/388/ΕΟΚ.

Η ανωτέρω απλούστευση δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αφορά συναλλαγές που καλύπτονται από την παράγραφο 4 στοιχείο γ' του άρθρου 22 της ίδιας ως άνω οδηγίας.

(1) Το άρθρο 18α προστέθηκε με το άρθρο 1 του ν. 3193/2003 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου νόμου από 1.1.2004.

(2) Η περίπτωση α' της παραγράφου 2 του άρθρου 18α αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§19 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«α) Τα πρόσωπα αυτά να είναι φορολογικά υπαρκτά και να αποδεικνύεται η άσκηση δραστηριότητας στη χώρα εγκατάστασής τους από επίσημο έγγραφο της οικείας φορολογικής αρχής πριν την έκδοση του πρώτου τιμολογίου.»

(3) Το πρώτο εδάφιο της περίπτωσης β' της παραγράφου 2 του άρθρου 18α αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§20 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Να έχει καταρτισθεί έγγραφη συμφωνία μεταξύ τους, η οποία να έχει κατατεθεί στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. του επιτηδευματία για λογαριασμό του οποίου ο πελάτης ή ο τρίτος εκδίδει τιμολόγιο.»

(4) Το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 18α αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§21 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Τα ανωτέρω ισχύουν αναλόγως και στην περίπτωση έκδοσης τιμολογίων από τον πελάτη ή τον τρίτο που είναι εγκατεστημένος σε χώρα με την οποία δεν υφίσταται νομική πράξη για την αμοιβαία συνδρομή με την προβλεπόμενη από τις διατάξεις του Ν. 1402/1983 (ΦΕΚ 167 Α'), του Ν. 1914/1990 (ΦΕΚ 178 Α') και τον Κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 218/1992 του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 1992 (Επίσημη Εφημερίδα ΕΛ 024/1.2.1992 σελ. 001-005).»

(5) Η περίπτωση δ' της παραγράφου 3 του άρθρου 18α αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§22 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«δ) Όταν ο υπόχρεος στο Φ.Π.Α. είναι φορολογικός αντιπρόσωπος ή εκπρόσωπος κατά την έννοια του άρθρου 35 του Κώδικα Φ.Π.Α., τα πλήρη στοιχεία του προσώπου αυτού, καθώς και ο ΑΦΜ του.»

(6) Η παράγραφος 4 του άρθρου 18α αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§23 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«4. Τα στοιχεία που εκδίδονται για συναλλαγές στο εσωτερικό της χώρας και εκφράζονται σε ξένη γλώσσα και νόμισμα απαιτείται για λόγους ελέγχου να διατυπώνονται και στην ελληνική γλώσσα και στο εθνικό νόμισμα (ευρώ).»

(7) Η παράγραφος 10 του άρθρου 18α αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§24 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«10. Όταν η αποθήκευση δεν πραγματοποιείται με ηλεκτρονικά μέσα που να εξασφαλίζουν την πλήρη και επιγραμμική (on line) πρόσβαση στα σχετικά δεδομένα, ο επιτηδευματίας υποχρεούται να αποθηκεύει σε χαρτί, στο εσωτερικό της χώρας τα τιμολόγια σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Κώδικα αυτό, καθώς και όλα τα τιμολόγια που λαμβάνει, ανεξάρτητα από την αρχική τους μορφή με την οποία διαβιβάστηκαν.»

(8) Η παράγραφος 11 του άρθρου 18α αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29§25 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«11. Όταν η αποθήκευση γίνεται σε χώρα με την οποία δεν υφίσταται νομική πράξη για την αμοιβαία συνδρομή με την προβλεπόμενη από τις διατάξεις του Ν. 1402/1983, του Ν. 1914/1990 και τον Κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 218/1992 του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 1992 και σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης με ηλεκτρονικά μέσα, τηλεφόρτωσης και χρήσης που προβλέπεται στην παράγραφο 14, ο επιτηδευματίας υποχρεούται να αποθηκεύει σε χαρτί, στο εσωτερικό της χώρας, τα τιμολόγια κατά τα οριζόμενα στον Κώδικα αυτόν, καθώς και τα τιμολόγια που λαμβάνει, ανεξάρτητα από την αρχική τους μορφή με την οποία διαβιβάστηκαν.»

(9) Οι περιπτώσεις α', β' και γ' της παραγράφου 18 του άρθρου 18α αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 29§26 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Οι περιπτώσεις που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«α) να επιβάλλονται στους επιτηδευματίες που πραγματοποιούν παραδόσεις αγαθών ή παροχή υπηρεσιών στο εσωτερικό της χώρας πρόσθετοι όροι έκδοσης των τιμολογίων από τους

πελάτες τους ανεξαρτήτως του τόπου εγκατάστασής τους, ή ειδικοί όροι στην περίπτωση που ο πελάτης ή ο τρίτος που εκδίδει τα τιμολόγια είναι εγκατεστημένος σε χώρα με την οποία δεν υφίσταται νομική πράξη για την αμοιβαία συνδρομή που προβλέπεται από τις διατάξεις του Ν. 1402/1983, του Ν. 1914/1990 και από τον Κανονισμό (Ε.Ο.Κ.) αριθ. 218/1992 του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 1992,»

«β) να προβλέπονται ειδικοί όροι για την ηλεκτρονική έκδοση τιμολογίων σχετικά με παραδόσεις αγαθών ή παροχή υπηρεσιών που πραγματοποιούνται στο εσωτερικό της χώρας, από χώρα με την οποία δεν υφίσταται νομική πράξη για την αμοιβαία συνδρομή ανάλογης εμβέλειας με την προβλεπόμενη από τις Οδηγίες 76/308/Ε.Ο.Κ. και 77/799/Ε.Ο.Κ. και από τον Κανονισμό (Ε.Ο.Κ.) αριθ. 218/1992,»

«γ) να επιβάλλονται και άλλοι ειδικοί όροι που να απαγορεύουν ή να περιορίζουν την αποθήκευση των τιμολογίων σε χώρα με την οποία δεν υφίσταται νομική πράξη σχετικά με την αμοιβαία συνδρομή ανάλογης εμβέλειας με την προβλεπόμενη από τις Οδηγίες 76/308/Ε.Ο.Κ. και 77/799/Ε.Ο.Κ. και από τον κανονισμό (Ε.Ο.Κ.) αριθ. 218/1992 και σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης με ηλεκτρονικά μέσα, τηλεφόρτωσης και χρήσης που προβλέπεται στην παράγραφο 14,»

(10) Η περίπτωση στ' της παραγράφου 18 του άρθρου 18α προστέθηκε με το άρθρο 27§1 του ν. 3229/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 10.2.2004.

Άρθρο 19.
Θεώρηση βιβλίων και στοιχείων.

1. Ο επιτηδευματίας έχει υποχρέωση να θεωρεί στον αρμόδιο προϋστάμενο Δ.Ο.Υ., πριν από κάθε χρησιμοποίησή τους:

A.⁽¹⁾ Από τα βιβλία που ορίζονται από τον Κώδικα αυτόν:

α) το βιβλίο αγορών, επί χειρόγραφης τήρησης, και τη μηνιαία κατάσταση του βιβλίου αγορών, επί μηχανογραφικής τήρησης,

β) το βιβλίο εσόδων - εξόδων, επί χειρόγραφης τήρησης, και τη μηνιαία κατάσταση του βιβλίου εσόδων - εξόδων, επί μηχανογραφικής τήρησης,

γ) τα ημερολόγια, στα οποία καταχωρεί πρωτογενώς τις οικονομικές του πράξεις, το γενικό καθολικό και το ημερήσιο διπλότυπο φύλλο συναλλαγών, όταν τα βιβλία της έδρας τηρούνται χειρόγραφα,

δ) το ισοζύγιο γενικού - αναλυτικών καθολικών, όταν τα βιβλία της έδρας τηρούνται μηχανογραφικά,

ε) το βιβλίο αποθήκης επί χειρόγραφης τήρησής του, και τους οπτικούς δίσκους (CD - ROM) στους οποίους αποθηκεύονται τα δεδομένα του βιβλίου αυτού, επί μηχανογραφικής τήρησής του,

στ) το βιβλίο τεχνικών προδιαγραφών,

ζ) τα πρόσθετα βιβλία ή δελτία που ορίζονται από τις διατάξεις του άρθρου 10 του Κώδικα αυτού,

η) το βιβλίο απογραφών και τις καταστάσεις της ποσοτικής καταχώρισης των αποθεμάτων.

B. Από τα στοιχεία:

α)⁽²⁾ το δελτίο αποστολής και το συγκεντρωτικό δελτίο επιστροφής,

β) το συνενωμένο δελτίο αποστολής με οποιοδήποτε στοιχείο αξίας,

γ.⁽³⁾ Το τιμολόγιο που εκδίδεται για αγορά αγαθών, όταν δεν έχει προηγηθεί η έκδοση άλλου θεωρημένου στοιχείου για την ίδια συναλλαγή, καθώς και το τιμολόγιο για την παροχή υπηρεσιών

δ.⁽³⁾ Την απόδειξη παροχής υπηρεσιών και την απόδειξη λιανικής πώλησης όταν δεν εκδίδεται με τη χρήση φορολογικής ταμειακής μηχανής. Δεν υπόκεινται σε θεώρηση τα εισιτήρια επιχειρήσεων μεταφοράς προσώπων με λεωφορεία, σιδηρόδρομους και αεροπλάνα, όταν εκτελούν συγκοινωνίες, καθώς και τα εισιτήρια πλοίων, εφόσον φορολογούνται κατ' ειδικό τρόπο και απαλλάσσονται του Φ.Π.Α.

ε.⁽⁴⁾ Τα δελτία κίνησης τουριστικών λεωφορείων

Επιτρέπεται η θεώρηση στοιχείων για τα οποία δεν υπάρχει τέτοια υποχρέωση, όταν τα στοιχεία αυτά εκδίδονται με τη χρήση Η/Υ από ενιαίο μηχανογραφικό έντυπο με στοιχεία για τα οποία ορίζεται θεώρησή τους.

Δεν επιτρέπεται η θεώρηση των παραστατικών, των οποίων η έκδοση και θεώρηση προβλέπεται από μη φορολογικές διατάξεις, εκτός από συμβάσεις μίσθωσης αυτοκινήτων.⁽⁵⁾

2. Τα βιβλία του Κώδικα αυτού, για τα οποία ορίζεται θεώρησή τους, όταν δε θεωρούνται πριν από την έναρξη χρησιμοποίησής τους είναι ως να μην τηρήθηκαν για το μέχρι τη θεώρησή τους χρονικό διάστημα.

3. Αρμόδιος για τη θεώρηση των βιβλίων και των στοιχείων του επιτηδευματία είναι ο προϊστάμενος της Δ.Ο.Υ. της έδρας και προκειμένου για τα βιβλία και τα στοιχεία του υποκαταστήματος, ο προϊστάμενος Δ.Ο.Υ. της έδρας ή του υποκαταστήματος.

4. Ο επιτηδευματίας μπορεί να συγχωνεύει ή συνενώνει οποιοδήποτε βιβλίο ή βιβλία, στοιχείο ή στοιχεία, βιβλίο και στοιχείο ή βιβλία και στοιχεία σε άλλο, με την προϋπόθεση ότι από το βιβλίο ή το στοιχείο που προκύπτει από τη συγχώνευση ή τη συνένωση παρέχονται τουλάχιστον τα δεδομένα των συγχωνευομένων ή συνενωμένων βιβλίων ή στοιχείων. Επί συνένωσης βιβλίου με στοιχείο το βιβλίο μπορεί να τηρείται σε περισσότερα του ενός αντίτυπα.⁽⁶⁾

(1) Η περίπτωση Α της παραγράφου 1 του άρθρου 19 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4§7 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Α. Από τα βιβλία που ορίζονται από τον Κώδικα αυτό:

- α) το βιβλίο αγορών,
- β) το βιβλίο εσόδων – εξόδων,
- γ) τα ημερολόγια, στα οποία καταχωρεί πρωτογενώς τις οικονομικές του πράξεις, καθώς και το ημερήσιο διπλότυπο φύλλο συναλλαγών,
- δ) το γενικό καθολικό ή τα μηνιαία ισοζύγια του γενικού καθολικού, κατά περίπτωση, επί μηχανογραφικής τήρησης,
- ε) το βιβλίο αποθήκης ή τις μηνιαίες καταστάσεις, του άρθρου 24 του Κώδικα αυτού,
- στ) τις ημερήσιες ή τις μηνιαίες καταστάσεις του άρθρου 8 του Κώδικα αυτού ή το βιβλίο αποθήκης, όταν καταχωρούνται πρωτογενώς οι εγγραφές,
- ζ) τα πρόσθετα βιβλία που ορίζονται από τις διατάξεις του άρθρου 10 του Κώδικα αυτού,
- η) το βιβλίο απογραφών και τις καταστάσεις απογραφής,
- θ) το ημερολόγιο μεταφοράς,
- ι) Τα βιβλία, πρακτικών γενικών συνελεύσεων των μετόχων, πρακτικών διοικητικού συμβουλίου, και βιβλίου μετόχων των ανωνύμων εταιρειών, ως και τα βιβλία των συνελεύσεων και της διαχείρισης των εταιρειών περιορισμένης ευθύνης^(α)
- ια) τις καταστάσεις που υποκαθιστούν ή αναλύουν βιβλία του Κώδικα αυτού, εκτός από τις καταστάσεις των άρθρων 5 και 6 του παρόντος.»

^(α) Η υποπερίπτωση ι' της περίπτωσης Α' της παραγράφου 1 του άρθρου 19 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 11 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Η υποπερίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ι) τα βιβλία πρακτικών Γενικών Συνελεύσεων των μετόχων και του διοικητικού συμβουλίου των ανωνύμων εταιρειών, ως και των συνελεύσεων και της διαχείρισης των Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης,»

(2) Η υποπερίπτωση α' της περίπτωσης Β' της παραγράφου 1 του άρθρου 19 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 30§7 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η υποπερίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«α) το δελτίο αποστολής,»

(3) Οι υποπεριπτώσεις γ' και δ' της περίπτωσης Β' της παραγράφου 1 του άρθρου 19 αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 43§16 του ν. 2214/1994 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.7.1994. Οι υποπεριπτώσεις που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«γ) το τιμολόγιο που εκδίδεται για την παροχή υπηρεσιών,»

«δ) την απόδειξη παροχής υπηρεσιών, όταν δεν εκδίδεται με τη χρήση φορολογικής ταμειακής μηχανής. Δεν υπόκεινται σε θεώρηση τα εισιτήρια επιχειρήσεων μεταφοράς προσώπων με λεωφορεία, σιδηροδρόμους και αεροπλάνα.

Επιτρέπεται η θεώρηση στοιχείων για τα οποία δεν υπάρχει τέτοια υποχρέωση, όταν τα στοιχεία αυτά εκδίδονται με τη χρήση Η/Υ από ενιαίο μηχανογραφικό έντυπο με στοιχεία για τα οποία ορίζεται θεώρησή τους.»

(4) Στην περίπτωση Β' της παραγράφου 1 του άρθρου 19 η υποπερίπτωση ε' καταργήθηκε και η υποπερίπτωση στ' αναριθμήθηκε σε ε' με το άρθρο 4§8 του ν. 3052/2002 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η υποπερίπτωση που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«ε. Την απόδειξη ποσοτικής παραλαβής αγροτικών προϊόντων»

Η υποπερίπτωση ε' που καταργήθηκε και η υποπερίπτωση στ' που αναριθμήθηκε σε ε' είχαν προστεθεί με το άρθρο 43§16 του ν. 2214/1994 και ίσχυαν σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.7.1994.

(5) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 19 προστέθηκε με το άρθρο 9§23 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 1.1.2000.

(6) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 19 προστέθηκε με το άρθρο 30§8 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006.

Άρθρο 20.

Υποβολή φορολογικών στοιχείων για διασταύρωση.

1.⁽¹⁾ Μέχρι την εικοστή πέμπτη (25^η) Ιουνίου⁽²⁾ κάθε χρόνου υποβάλλονται στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. τριπλότυπες καταστάσεις, για μηχανογραφική επεξεργασία και διασταύρωση πληροφοριών, με συναλλαγές και δεδομένα του προηγούμενου ημερολογιακού έτους ως εξής:

α. Ο επιτηδευματίας και τα πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού με τις συναλλαγές που πραγματοποίησαν για την επαγγελματική τους εξυπηρέτηση ή την εκπλήρωση του σκοπού τους, από αγορές αγαθών και λήψη υπηρεσιών, από χονδρικές πωλήσεις αγαθών και παροχή υπηρεσιών και από καταβολή ή είσπραξη αμοιβών, αποζημιώσεων, οικονομικών ενισχύσεων και άλλων δικαιωμάτων.

Εξαιρετικά, δεν συμπεριλαμβάνονται στις καταστάσεις αυτές συναλλαγές, εφόσον η αξία ενός εκάστου στοιχείου που έχει εκδοθεί γι' αυτές δεν υπερβαίνει τα τριακόσια (300) ευρώ.⁽³⁾

β. Ο υπόχρεος σε τήρηση βιβλίου μεριδολογίου γιατρών για τους γιατρούς, που περιέχει το βιβλίο αυτό.

γ. Ο υπόχρεος σε τήρηση βιβλίου αποθήκευσης για τους επιτηδευματίες αποθέτες, που περιέχει το βιβλίο αυτό.

δ. Ο υπόχρεος σε έκδοση δελτίων κίνησης τουριστικού λεωφορείου για τους αντισυμβαλλόμενους επιτηδευματίες.⁽⁴⁾

2. Οι Τελωνειακές Αρχές αποστέλλουν μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου κάθε χρόνου στο ΚΕ.Π.Υ.Ο ένα αντίτυπο κάθε άδειας εξόδου εισαχθέντων αγαθών, διασάφησης εξαγωγής αγαθών και εντολών επιστροφής δασμών, που εκδόθηκαν κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος. Σε κάθε άδεια εξόδου ή διασάφησης εξαγωγής επισυνάπτεται αντίτυπο του σχετικού τιμολογίου.

3.⁽⁵⁾ Οι καταστάσεις της παραγράφου 1 περιέχουν το ονοματεπώνυμο και το πατρώνυμο ή την επωνυμία του υπόχρεου, το επάγγελμα και την ταχυδρομική διεύθυνση, καθώς και τον Α.Φ.Μ. αυτού εντύπως ή με σφραγίδα, την αρμόδια Δ.Ο.Υ. και το έτος που αφορούν.

Στις καταστάσεις αυτές καταχωρούνται ανά περίπτωση της παραγράφου 1 τα εξής:

α. Στις καταστάσεις των υποχρέων της περίπτωσης α', το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία, το επάγγελμα, η διεύθυνση και ο Α.Φ.Μ. των συναλλασσομένων με τον υπόχρεο (προμηθευτών, πελατών κ.λπ.), κατά αλφαβητική σειρά επωνύμου ή επωνυμίας, ο συνολικός αριθμός των τιμολογίων ή άλλων φορολογικών στοιχείων και η καθαρή αξία του εσόδου ή της δαπάνης.

β. Στις καταστάσεις των υποχρέων της περίπτωσης β', για κάθε γιατρό, το ονοματεπώνυμο, με αλφαβητική σειρά, η διεύθυνση, ο Α.Φ.Μ., η Δ.Ο.Υ. φορολογίας του και ανά γιατρό το ονοματεπώνυμο και η διεύ-

θунση κάθε ασθενή, καθώς και την ημερομηνία παροχής της περίθαλψης.

γ. Στις καταστάσεις των υποχρέων της περίπτωσης γ', το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία των επιτηδευματιών αποθετών, με αλφαβητική σειρά, η διεύθυνση, ο Α.Φ.Μ., η Δ.Ο.Υ. φορολογίας και το ποσό της αμοιβής.

δ. Στις καταστάσεις των υποχρέων της περίπτωσης δ', το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία των αντισυμβαλλομένων, κατά αλφαβητική σειρά, και το συνολικό πλήθος των εκδοθέντων δελτίων κίνησης για κάθε αντισυμβαλλόμενο.

Αντί καταστάσεων, οι υπόχρεοι που τηρούν τα βιβλία τους μηχανογραφικά, ανεξάρτητα από τον τρόπο έκδοσης των στοιχείων και τήρησης των λοιπών βιβλίων, υποβάλλουν τα δεδομένα που απαιτούνται από τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις με ηλεκτρομαγνητικά μέσα αποθήκευσης ή ηλεκτρονικό τρόπο επικοινωνίας.

4.⁽⁶⁾⁽⁷⁾ Οι παραγωγοί αγροτικών προϊόντων, που δεν έχουν υπαχθεί στο κανονικό καθεστώς Φ.Π.Α., υποβάλλουν τις καταστάσεις της παραγράφου 1 μόνο για τα τιμολόγια πώλησης των προϊόντων τους που εκδίδουν οι ίδιοι μετά από έγκριση του προϊστάμενου δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας.

5.⁽⁶⁾⁽⁸⁾ Δεν υποχρεούνται στην υποβολή των καταστάσεων της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού:

α) οι τράπεζες για τους τόκους καταθέσεων που χορηγούν, καθώς και για τους τόκους και τις προμήθειες που χορηγούν σε άλλες τράπεζες ή επιτηδευματίες και πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού ή λαμβάνουν από τα παραπάνω πρόσωπα, με την εξαίρεση των προμηθειών που λαμβάνουν από επιτηδευματίες ή πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού που πωλούν αγαθά ή παρέχουν υπηρεσίες σε κατόχους - χρήστες πιστωτικών καρτών,

β) οι επιτηδευματίες και τα πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού για τους τόκους καταθέσεων που λαμβάνουν από τράπεζες, για τους τόκους και τις προμήθειες που καταβάλλουν σε τράπεζες ή λαμβάνουν από αυτές, καθώς και για τους μισθούς, τα ημερομίσθια και τις συντάξεις που χορηγούν, με την εξαίρεση των προμηθειών που καταβάλλουν στις τράπεζες λόγω πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών σε κατόχους - χρήστες πιστωτικών καρτών,

γ) οι επιτηδευματίες και τα πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού για τις πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών εκτός της χώρας, καθώς και για τις αγορές αγαθών ή υπηρεσιών από επιχειρήσεις που δεν ασκούν δραστηριότητα εντός της χώρας.

6.⁽⁶⁾⁽⁹⁾ Ο επιτηδευματίας της τρίτης κατηγορίας υποβάλλει μέχρι την τελευταία ημέρα του ενάτου (9ου) μήνα από το κλείσιμο της διαχειριστικής περιόδου, στην αρμόδια Δ.Ο.Υ., ισοζύγιο των λογαριασμών όλων

των βαθμίδων της κλειόμενης χρήσης στο οποίο περιέχονται και τα πλήρη στοιχεία του υποχρέου, η αρμόδια Δ.Ο.Υ. και η διαχειριστική περίοδος που αφορά.⁽¹⁰⁾ Το ισοζύγιο της παραγράφου αυτής υποβάλλεται σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα αποθήκευσης δεδομένων, από τους υποχρέους που χρησιμοποιούν για την ενημέρωση των βιβλίων τους μηχανογραφικά μέσα.⁽¹¹⁾⁽¹²⁾

(1) Η παράγραφος 1 του άρθρου 20 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4§9 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«1. Ο επιτηδευματίας και τα πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού υποβάλλουν μέχρι την εικοστή πέμπτη (25η) Μαΐου κάθε χρόνου στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. ή στο Κέντρο Πληροφορικής του Υπουργείου Οικονομικών (ΚΕ.Π.Υ.Ο.), για μηχανογραφική επεξεργασία και διασταύρωση πληροφοριών, τριπλότυπες καταστάσεις με τις συναλλαγές που πραγματοποίησαν κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος, για την επαγγελματική τους εξυπηρέτηση ή την εκπλήρωση του σκοπού τους, από αγορές αγαθών και λήψη υπηρεσιών, από χονδρικές πωλήσεις αγαθών και παροχή υπηρεσιών και από καταβολή ή είσπραξη αμοιβών, αποζημιώσεων, οικονομικών ενισχύσεων και άλλων δικαιωμάτων, καθώς και για τα διανεμόμενα κέρδη αμοιβαίων κεφαλαίων. Για τα μερίσματα που καταβάλλει ή πιστώνει η ανώνυμη εταιρεία, οι πιο πάνω καταστάσεις υποβάλλονται εντός τριών (3) μηνών από την έγκριση του ισολογισμού τους.

Εξαιρετικά, δεν συμπεριλαμβάνονται στις καταστάσεις αυτές συναλλαγές, εφόσον η αξία ενός εκάστου στοιχείου που έχει εκδοθεί γι' αυτές δεν υπερβαίνει τα πενήντα (50) ευρώ.^{(α)(β)}

Ο υπόχρεος σε τήρηση διπλότυπου βιβλίου μεριδολογίου γιατρών ή διπλότυπου βιβλίου αποθήκευσης, υποβάλλει μέχρι την εικοστή πέμπτη (25η) Μαΐου κάθε χρόνου στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. το ένα αντίτυπο της μερίδας κάθε γιατρού ή κάθε αποθέτη, κατά περίπτωση, και διπλότυπη κατάσταση, στην οποία αναγράφονται με αλφαβητική σειρά οι γιατροί ή οι αποθέτες.»

^(α) Τα δύο πρώτα εδάφια της παραγράφου 1 του άρθρου 20 αντικαταστάθηκαν με τρία νέα εδάφια με το άρθρο 43§17 του ν. 2214/1994 και ίσχυσαν σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«1. Ο επιτηδευματίας και τα πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού υποβάλλουν μέχρι την εικοστή πέμπτη (25η) Μαΐου κάθε χρόνου στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. ή στο Κέντρο Πληροφορικής Υπουργείου Οικονομικών (ΚΕ.Π.Υ.Ο.), για μηχανογραφική επεξεργασία και διασταύρωση πληροφοριών, τριπλότυπες καταστάσεις με τις συναλλαγές που πραγματοποίησαν κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος, για την επαγγελματική τους εξυπηρέτηση ή την εκπλήρωση του σκοπού τους, από αγορές εμπορευσίμων και παγίων αγαθών και λήψη υπηρεσιών, από χονδρικές πωλήσεις αγαθών και παροχή υπηρεσιών και από καταβολή ή είσπραξη αμοιβών, αποζημιώσεων, οικονομικών ενισχύσεων και άλλων δικαιωμάτων, καθώς και για τα διανεμόμενα κέρδη αμοιβαίων κεφαλαίων. Για τα μερίσματα που καταβάλλει ή πιστώνει η ανώνυμη εταιρεία, οι πιο πάνω καταστάσεις υποβάλλονται εντός τριών (3) μηνών από την έγκριση του ισολογισμού τους.»

^(β) Το όριο των 50 ευρώ, που αντικατέστησε το προηγούμενο όριο των 15.000 δρχ., τέθηκε με το άρθρο 17§1 του ν. 2948/2001 και ίσχυσε από 1.1.2002.

(2) Στην παράγραφο 1 του άρθρου 20 η φράση «Μέχρι την τριακοστή (30ή) Σεπτεμβρίου» αντικαθίσταται με τη φράση «Μέχρι την εικοστή Πέμπτη (25^η) Ιουνίου» με το άρθρο 19§26 του ν.3842/2010 και ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από 23.04.2010.

(3) Στην περίπτωση α' της παραγράφου 1 του άρθρου 20 προστίθεται νέο εδάφιο με το άρθρο 19§26 του ν.3842/2010 και ισχύει από 23.04.2010.

(4) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 20 καταργήθηκε με το άρθρο 20§9 του ν. 3296/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 1.1.2005. Το εδάφιο που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«Εξαιρετικά στις καταστάσεις της περίπτωσης α', δεν συμπεριλαμβάνονται συναλλαγές, εφόσον η αξία ενός εκάστου στοιχείου που έχει εκδοθεί γι' αυτές δεν υπερβαίνει τα τριακόσια (300) ευρώ.»

(5) Η παράγραφος 3 του άρθρου 20 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4§10 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«3. Οι καταστάσεις της παραγράφου 1 περιέχουν τα πλήρη στοιχεία του υποχρέου, (τον Α.Φ.Μ. εντύπως ή με σφραγίδα, το ονοματεπώνυμο και το πατρώνυμο ή την επωνυμία, το επάγγελμα και την ταχυδρομική διεύθυνση), την αρμόδια Δ.Ο.Υ. και το έτος που αφορούν. Στις καταστάσεις αυτές καταχωρείται το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία, το επάγγελμα, η διεύθυνση και ο Α.Φ.Μ. των συναλλασσόμενων με τον υπόχρεο (προμηθευτών, πελατών κ.λ.π.) κατά αλφαβητική σειρά επωνύμου ή επωνυμίας, ο συνολικός αριθμός των τιμολογίων ή άλλων φορολογικών στοιχείων και η καθαρή αξία του εσόδου ή της δαπάνης.

Αντί καταστάσεων οι υπόχρεοι τήρησης βιβλίων τρίτης κατηγορίας που χρησιμοποιούν για την ενημέρωσή τους μηχανογραφικά μέσα υποβάλλουν ηλεκτρομαγνητικά μέσα αποθήκευσης δεδομένων, στα οποία περιέχονται όλα τα δεδομένα που απαιτούνται από τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις.»

(6) Η παράγραφος 4 του άρθρου 20 καταργήθηκε και οι παράγραφοι 5, 6, 7 αναριθμήθηκαν σε 4, 5 και 6 με το άρθρο 30§9 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 1.1.2007. Η παράγραφος που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«4. Τα τιμολόγια προς τα πρόσωπα της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού, ανεξάρτητα από την αξία τους, μπορεί να καταχωρούνται συγκεντρωτικά στο τέλος των καταστάσεων της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού.»

(7) Η παράγραφος 5 του άρθρου 20, που αναριθμήθηκε σε 4, είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 9§24 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«5. Οι παραγωγοί αγροτικών προϊόντων, που δεν έχουν υπαχθεί στο κανονικό καθεστώς Φ.Π.Α., υποβάλλουν τις καταστάσεις της παραγράφου 1 μόνο για τις εκκαθαρίσεις πώλησης των προϊόντων τους από τρίτους και για τα τιμολόγια πώλησης των προϊόντων τους που εκδίδουν οι ίδιοι μετά από έγκριση του προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ.»

(8) Η παράγραφος 6 του άρθρου 20, που αναριθμήθηκε σε 5, αντικαταστάθηκε με το άρθρο 30§10 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 1.1.2007. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«6. Δεν υποχρεούνται στην υποβολή των καταστάσεων της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού:

α)^(α) οι τράπεζες για τους τόκους καταθέσεων που χορηγούν, καθώς και για τους τόκους και τις προμήθειες που χορηγούν σε άλλες τράπεζες ή λαμβάνουν από αυτές ή από άλλους επιτηδευματίες.

Κατ' εξαίρεση, οι τράπεζες υποχρεούνται να υποβάλλουν καταστάσεις του άρθρου αυτού για τις προμήθειες που λαμβάνουν από επιτηδευματίες που πωλούν αγαθά ή παρέχουν υπηρεσίες σε κατόχους-χρήστες πιστωτικών καρτών.

β) οι επιτηδευματίες και τα πρόσωπα των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού για τους τόκους και τις προμήθειες που καταβάλλουν σε τράπεζες ή λαμβάνουν από αυτές, καθώς και για τους μισθούς, τα ημερομίσθια και τις συντάξεις που χορηγούν,

γ)^(β) οι επιτηδευματίες για τις πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών εκτός της χώρας, καθώς και για τις αγορές αγαθών ή υπηρεσιών από επιχειρήσεις που δεν ασκούν δραστηριότητα εντός της χώρας.»

^(α) Η περίπτωση α' της παραγράφου 6 του άρθρου 20 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 21§8 του ν. 2166/1993 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 35 του ίδιου νόμου από 24.8.1993. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«α) οι τράπεζες για τους τόκους καταθέσεων που χορηγούν, καθώς και για τους τόκους και τις προμήθειες που χορηγούν σε άλλες τράπεζες ή λαμβάνουν από αυτές,»

^(β) Στην παράγραφο 6 του άρθρου 20 η περίπτωση γ' καταργήθηκε και η περίπτωση δ' αναριθμήθηκε σε γ' με το άρθρο 43§17 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995. Η περίπτωση που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«γ) ο μεταφορέας και το μεταφορικό γραφείο για τις φορτωτικές που εκδίδουν.»

Η περίπτωση δ', που αναριθμήθηκε σε γ', είχε προστεθεί με το άρθρο 21§8 του ν. 2166/1993 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 35 του ίδιου νόμου από 24.8.1993.

(9) Η παράγραφος 7 του άρθρου 20, που αναριθμήθηκε σε 6, είχε προστεθεί με το άρθρο 19α§1 του ν. 2459/1997 και ισχύει το πρώτο εδάφιο από τις διαχειριστικές περιόδους που λή-

γουν την 31.12.1996 και το δεύτερο από τις διαχειριστικές περιόδους που λήγουν την 30.6.1997 και μετά.

(10) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 7 του άρθρου 20, που αναριθμήθηκε σε 6, είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 4§11 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«7. Ο επιτηδευματίας της τρίτης κατηγορίας υποβάλλει μέχρι την 25η του πέμπτου μήνα από το κλείσιμο της διαχειριστικής περιόδου, στην αρμόδια Δ.Ο.Υ., ισοζύγιο των λογαριασμών όλων των βαθμίδων της κλειόμενης χρήσης στο οποίο περιέχονται και τα πλήρη στοιχεία του υποχρέου, η αρμόδια Δ.Ο.Υ. και η διαχειριστική περίοδος που αφορά.»

(11) Η παράγραφος 7 του άρθρου 20 προστέθηκε με το άρθρο 24§1 του ν. 3634/2008 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 24§2 του ίδιου νόμου από τη 13η Δεκεμβρίου 2007, ημερομηνία κατάθεσης του νομοσχεδίου στη Βουλή των Ελλήνων.

(12) Η παράγραφος 7 του άρθρου 20 του Κ.Β.Σ. (Π.Δ. 186/1992, ΦΕΚ 84 Α') καταργήθηκε σύμφωνα με το Νόμο 3899/2010 άρθρο 5 Παράγραφος 6. Η ισχύς των διατάξεων του άρθρου 5 του νόμου 3899/2010 αρχίζει από 1.1.2011. Η παράγραφος που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«7. Οι επιτηδευματίες εμπορίας πετρελαίου εσωτερικής καύσης (DIESEL) – θέρμανσης υποβάλλουν κατάσταση για μηχανογραφική επεξεργασία και διασταύρωση με τις συναλλαγές που πραγματοποίησαν από αγορές και πωλήσεις του είδους αυτού αρχής γινομένης από την κατάθεση της Δήλωσης Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης (Δ.Ε.Φ.Κ.) στην αρμόδια τελωνειακή αρχή.

Η κατάσταση αυτή περιλαμβάνει τα αναγκαία δεδομένα των συναλλαγών κάθε ημέρας και υποβάλλεται το αργότερο εντός επτά (7) ημερών από την ημέρα που αφορά, μη αποκλειομένης της δυνατότητας να περιλαμβάνει διακεκριμένα τα αναγκαία δεδομένα των συναλλαγών περισσότερων ημερών, όχι όμως πέραν των επτά (7) και υποβάλλεται στην περίπτωση αυτή εντός της ίδιας προθεσμίας από την τελευταία ημέρα που αφορά.

Οι ανωτέρω επιτηδευματίες υποβάλλουν επίσης για μηχανογραφική επεξεργασία και διασταύρωση μέχρι τη δέκατη (10η) ημέρα κάθε μήνα αντίτυπα των φορολογικών παραστατικών που εξέδωσαν εντός του προηγούμενου μήνα για τις συναλλαγές του προαναφερόμενου είδους.

Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών καθορίζονται ο τύπος και το περιεχόμενο της κατάστασης, το είδος των φορολογικών παραστατικών, ο χρόνος και η διαδικασία υποβολής τους, η υπηρεσία στην οποία υποβάλλονται, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή των διατάξεων αυτών.»

Άρθρο 21.
Τόπος τήρησης βιβλίων και στοιχείων.
Χρόνος διαφύλαξης αυτών.

1.⁽¹⁾ Τα βιβλία, τα στοιχεία και τα λοιπά δικαιολογητικά των εγγραφών τηρούνται στην έδρα του επιτηδευματία, με εξαίρεση τα βιβλία, τα στοιχεία και τα λοιπά δικαιολογητικά των λοιπών εγκαταστάσεων τα οποία τηρούνται σε αυτές.⁽²⁾ Με γνωστοποίηση στον αρμόδιο προϊστάμενο της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας μπορεί να τηρούνται αυτά σε διαφορετικό τόπο, όταν ο τόπος αυτός βρίσκεται μέσα στη χωρική αρμοδιότητα της αρμόδιας δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας ή άλλης δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας που εδρεύει στην ίδια πόλη με εξαίρεση στην περίπτωση αυτή τους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης. Ειδικά για τις ανώνυμες εταιρείες των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης με γνωστοποίηση στον προϊστάμενο της αρμόδιας δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας, τα βιβλία και στοιχεία μπορεί να τηρούνται σε άλλη εγκατάστασή τους εντός του ίδιου νομού. Για την τήρηση αυτών σε τόπο διάφορο από τον ανωτέρω οριζόμενο απαιτείται έγκριση του αρμόδιου προϊσταμένου δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας.⁽³⁾ Τα τηρούμενα με μηχανογραφικό τρόπο βιβλία, με γνωστοποίηση στον αρμόδιο προϊστάμενο ΔΟΥ, μπορεί να ενημερώνονται σε άλλο τόπο, με την προϋπόθεση ότι δεν θα απομακρύνονται τα πρωτογενή φορολογικά στοιχεία και λοιπά δικαιολογητικά των εγγραφών και τα εκτυπωμένα βιβλία θα επιστρέφονται άμεσα μετά την εκτύπωσή τους στην επαγγελματική εγκατάσταση που αφορούν. Ειδικά τα πρόσθετα βιβλία των παραγράφων 1 και 5 του άρθρου 10 του Κώδικα αυτού, της παραγράφου 11 του άρθρου 64 του Ν. 2065/1992 (ΦΕΚ Α' 113) και της Α.Υ.Ο. 1041614/324/ΠΟΛ.1100/4.4.1995 (ΦΕΚ Β' 305), τηρούνται στην επαγγελματική εγκατάσταση που ασκείται η σχετική δραστηριότητα.

Μετά τη λήξη της προθεσμίας υποβολής της δήλωσης φορολογίας εισοδήματος τα βιβλία, τα στοιχεία και τα λοιπά δικαιολογητικά κάθε διαχειριστικής περιόδου μπορεί να φυλάσσονται σε διαφορετικό τόπο από αυτόν που ορίζεται με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού, επιφυλασσομένων των διατάξεων της παραγράφου 9 του άρθρου 18α του παρόντος Κώδικα.⁽⁴⁾

2.⁽⁵⁾ Τα βιβλία, οι οπτικοί δίσκοι και γενικά όλα τα ηλεκτρομαγνητικά μέσα στα οποία αποθηκεύονται δεδομένα βιβλίων, για τα οποία δεν υπάρχει υποχρέωση εκτύπωσής τους, τα στοιχεία που ορίζονται από τον Κώδικα αυτό, καθώς και τα λοιπά δικαιολογητικά των εγγραφών στα βιβλία διατηρούνται στον εκάστοτε οριζόμενο από τις σχετικές φορολογικές διατάξεις χρόνο παραγραφής του δικαιώματος του Δημοσίου για επιβολή φόρου.⁽⁶⁾ Τα βιβλία και τα στοιχεία αυτά διατηρούνται οπωσδήποτε όσο χρόνο εκκρεμεί σχετική υπόθεση ενώπιον των Διοικητικών Δικαστηρίων ή του Συμβουλίου της Επικρατείας.⁽⁷⁾⁽⁸⁾

3.⁽⁹⁾ Επιτρέπεται στους επιτηδευματίες του Κώδικα αυτού, να διαφυλάττουν τα φορολογικά στοιχεία εκδόσεώς τους, πλην των συνοδευτικών, σε μικροφίλμς ή σε ηλεκτρονική μορφή (οπτικοί δίσκοι CD-ROM τεχνολογίας WORM) με φωτογράφιση ή ψηφιοποίηση από τα αντίστοιχα στελέχη, μετά την υποβολή των δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος και φόρου προστιθέμενης αξίας, για όσο χρόνο ορίζεται στις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού, εφόσον υπάρχει και σύστημα αναζήτησης, εμφάνισης και εκτύπωσης (αναπαραγωγής) των φορολογικών στοιχείων. Ειδικά για τα χρησιμοποιούμενα ηλεκτρονικά μέσα του ανωτέρω εδαφίου απαιτείται, προ της χρησιμοποίησής τους, σήμανση από αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομικών.

Η αδυναμία αναπαραγωγής αντιγράφων λογίζεται ως μη διαφύλαξη των σχετικών φορολογικών στοιχείων. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση μη σήμανσης των ηλεκτρονικών μέσων αρχειοθέτησης.

(1) Η παράγραφος 1 του άρθρου 21, πλην του τελευταίου εδαφίου, αντικαταστάθηκε με το άρθρο 12 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Η παράγραφος, πλην του τελευταίου εδαφίου, που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«1. Τα βιβλία, τα στοιχεία και τα λοιπά δικαιολογητικά των εγγραφών τηρούνται στην έδρα του επιτηδευματία, με εξαίρεση τα βιβλία, τα στοιχεία και τα λοιπά δικαιολογητικά του υποκαταστήματος που τηρούνται σ' αυτό. Με γνωστοποίηση στον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ. μπορεί να τηρούνται αυτά σε διαφορετικό τόπο, όταν ο τόπος αυτός βρίσκεται μέσα στη χωρική αρμοδιότητα της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. Για την τήρηση αυτών σε τόπο που βρίσκεται εκτός της χωρικής αρμοδιότητας, καθώς και για την τήρηση των βιβλίων και στοιχείων των ανωνύμων εταιρειών του νομού Αττικής και Θεσσαλονίκης εκτός έδρας, απαιτείται έγκριση του αρμόδιου προϊστάμενου Δ.Ο.Υ.

Ειδικά, τα πρόσθετα βιβλία του άρθρου 10 τηρούνται στην επαγγελματική εγκατάσταση, που ασκείται η σχετική δραστηριότητα.»

(2) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 21 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 30§11 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Τα βιβλία, τα στοιχεία και τα λοιπά δικαιολογητικά των εγγραφών τηρούνται στην έδρα του επιτηδευματία, με εξαίρεση τα βιβλία, τα στοιχεία και τα λοιπά δικαιολογητικά του υποκαταστήματος που τηρούνται σ' αυτό.»

(3) Στην παράγραφο 1 του άρθρου 21 τα δεύτερο και τρίτο εδάφια αντικαταστάθηκαν και το τέταρτο εδάφιο προστέθηκε με το άρθρο 4§12 του ν. 3052/2002 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Με γνωστοποίηση στον αρμόδιο προϊστάμενο της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας μπορεί να τηρούνται αυτά σε διαφορετικό τόπο, όταν ο τόπος αυτός βρίσκεται μέσα στη χωρική αρμοδιότητα της αρμόδιας δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας ή άλλης δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας που εδρεύει στην ίδια πόλη με εξαίρεση στην περίπτωση αυτήν τους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης. Για την τήρηση αυτών σε τόπο διάφορο από τον ανωτέρω οριζόμενο και για την τήρηση των βιβλίων και στοιχείων των ανωνύμων εταιρειών των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης, εκτός έδρας, απαιτείται έγκριση του αρμόδιου προϊσταμένου δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας.»

Προηγούμενα, τα δεύτερο και τρίτο εδάφια είχαν αντικατασταθεί με το άρθρο 9§25 του ν. 2753/1999 και ίσχυσαν σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Με γνωστοποίηση στον προϊστάμενο της ΔΟΥ, μπορεί να τηρούνται αυτά σε διαφορετικό τόπο, όταν ο τόπος αυτός βρίσκεται μέσα στη χωρική αρμοδιότητα της αρμόδιας ΔΟΥ. Για την τήρηση αυτών σε τόπο που βρίσκεται εκτός της χωρικής αρμοδιότητας, καθώς και για την τήρη-

ση των βιβλίων και στοιχείων των ανωνύμων εταιρειών του νομού Αττικής και Θεσσαλονίκης, εκτός έδρας, απαιτείται έγκριση του αρμόδιου προϊσταμένου ΔΟΥ.»

(4) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 21 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 30§12 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Μετά το τέλος της διαχειριστικής περιόδου τα βιβλία και τα στοιχεία των ανέλεγκτων χρήσεων μπορεί να φυλάσσονται σε τόπο διάφορο της έδρας ή του υποκαταστήματος του επιτηδευματία.»

(5) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 21 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4§13 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Τα βιβλία και τα στοιχεία που ορίζονται από τον Κώδικα αυτό, καθώς και τα λοιπά δικαιολογητικά των εγγραφών στα βιβλία διατηρούνται έξι (6) χρόνια από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου την οποία αφορούν, επιφυλασσομένων των διατάξεων της παραγράφου 3 του άρθρου 39 του παρόντος διατάγματος.^(α)»

^(α) Στο τέλος του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 21 η τελεία έγινε κόμμα και συμπληρώθηκε η φράση «, επιφυλασσομένων των διατάξεων της παραγράφου 3 του άρθρου 39 του παρόντος διατάγματος.» με το άρθρο 35§2 του ν. 2648/1998 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 48 του ίδιου νόμου από 22.10.1998.

(6) Στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 21 η φράση «στον εκάστοτε οριζόμενο από τις σχετικές φορολογικές διατάξεις χρόνο παραγραφής του δικαιώματος του Δημοσίου για επιβολή φόρου.» αντικατέστησε τη φράση «έξι (6) χρόνια από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου που αφορούν» με το άρθρο 20§10 του ν. 3296/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 14.12.2004.

(7) Το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 21 καταργήθηκε με το άρθρο 20§11 του ν. 3296/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 14.12.2004. Το εδάφιο που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«Ο επιτηδευματίας δεν υποχρεούται στη διαφύλαξη των στοιχείων και των λοιπών δικαιολογητικών των εγγραφών στα βιβλία και πριν από την πάροδο της πιο πάνω προθεσμίας, εφόσον οι σχετικές εγγραφές όλων των φορολογικών αντικειμένων κατέστησαν αμετάκλητες.»

(8) **Μεταβατικές διατάξεις.** Ν. 3296/2004 (ΦΕΚ 253 Α' / 14.12.2004), άρθρο 20§19,20

«19. Οι διατάξεις της παραγράφου 10 του άρθρου αυτού εφαρμόζονται για τα βιβλία και τα στοιχεία, για τα οποία μέχρι τη δημοσίευση του νόμου αυτού δεν έχει παρέλθει ο χρόνος διαφύλαξής τους με τις προϊσχύουσες διατάξεις του άρθρου 21 παράγραφος 2 και της παραγράφου 3 του άρθρου 39 του ίδιου Κώδικα.»

«20. Οι διατάξεις της παραγράφου 11 του άρθρου αυτού αφορούν τα στοιχεία των χρήσεων εκείνων για τις οποίες οι σχετικές εγγραφές όλων των φορολογικών αντικειμένων δεν έχουν καταστεί αμετάκλητες κατά το χρόνο δημοσίευσης του παρόντος.»

(9) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 21 αντικαθίσταται με το άρθρο 19§27 του ν.3842/2010 και ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010. Το εδάφιο που αντικαθίσταται είχε ως εξής: «Επιτρέπεται στις επιχειρήσεις και οργανισμούς του Δημοσίου, στις τράπεζες και στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις, καθώς και στις επιχειρήσεις που εφαρμόζουν πλήρως το Ε.Γ.Λ.Σ. (π.δ. 1123/1980) ή Κλαδικά σχέδια, να διαφυλάττουν τα φορολογικά στοιχεία εκδόσεώς τους, πλην των συνοδευτικών, σε μικροφίλμς ή σε ηλεκτρονική μορφή (οπτικοί δίσκοι CD-ROM τεχνολογίας WORM) με φωτογράφιση ή ψηφιοποίηση από τα αντίστοιχα στελέχη, μετά την υποβολή των δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος και φόρου προστιθέμενης αξίας, για όσο χρόνο ορίζεται στις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού, εφόσον υπάρχει και σύστημα αναζήτησης, εμφάνισης και εκτύπωσης (αναπαραγωγής) των φορολογικών στοιχείων».

Η παράγραφος 3 του άρθρου 21 είχε προστεθεί με το άρθρο 15§5 του ν. 2579/1998 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 32 του ίδιου νόμου από 17.2.1998.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'
ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΗΡΗΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Άρθρο 22.
Μηχανογράφηση γενικά.

Ο επιτηδευματίας, που χρησιμοποιεί ηλεκτρονικά μέσα για την τήρηση των βιβλίων ή και την έκδοση των στοιχείων, υπάγεται και στις διατάξεις των άρθρων 23 έως και 25, οι οποίες κατισχύουν των αντίστοιχων σχετικών διατάξεων του Κώδικα αυτού.

Στις περιπτώσεις που εφαρμόζεται σύστημα χειρόγραφο και μηχανογραφικό, ισχύουν οι αντίστοιχες, κατά περίπτωση, διατάξεις.

Άρθρο 23.**Υποχρεώσεις χρηστών. Τεχνικές προδιαγραφές λογισμικού.**

1. Ο επιτηδευματίας που χρησιμοποιεί ηλεκτρονικό υπολογιστή (Η/Υ) για την τήρηση των βιβλίων ή την έκδοση των στοιχείων υποχρεούται:

α) να έχει αναλυτικό εγχειρίδιο οδηγιών χρήσης του λογισμικού στην ελληνική γλώσσα, που αναφέρεται τουλάχιστον στην εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού και το οποίο ενημερώνεται αμέσως για κάθε μεταβολή που επέρχεται σ' αυτό,

β. Να θέτει στη διάθεση του προϊσταμένου της ΔΟΥ, το κατάλληλο προσωπικό για τη χρήση του λογισμικού της επιχείρησης, για όσο χρόνο απαιτηθεί, κατά τη διάρκεια του ελέγχου και να επιτρέπει, σε συνεργείο ελέγχου που συμμετέχει και υπάλληλος με ειδικότητα πληροφορικής, την απευθείας λήψη οποιουδήποτε στοιχείου ή πληροφορίας από τα αρχεία του ηλεκτρονικού υπολογιστή⁽¹⁾

Τις υποχρεώσεις των περιπτώσεων α' και β' έχει και όποιος αναλαμβάνει τη μηχανογραφική τήρηση των βιβλίων επιτηδευματιών,

γ) να διαφυλάσσει, εκτός από τα βιβλία και στοιχεία που ορίζονται από την παράγραφο 2 του άρθρου 21 του Κώδικα αυτού, τα μηνιαία ισοζύγια του γενικού καθολικού, τις μηνιαίες καταστάσεις του βιβλίου αποθήκης, τα ηλεκτρομαγνητικά μέσα αποθήκευσης πληροφοριών, μέχρι την εκτύπωση των δεδομένων τους, και το εγχειρίδιο οδηγιών χρήσης του λογισμικού.

2. Το λογισμικό πρέπει να ανταποκρίνεται πλήρως στις απαιτήσεις των διατάξεων του Κώδικα αυτού, όπως ισχύουν κάθε φορά, και επιπλέον πρέπει να έχει τις ακόλουθες δυνατότητες:

α) ανάπτυξης κωδικών αριθμών και τίτλων λογαριασμών από τους επιτηδευματίες που τηρούν βιβλία τρίτης κατηγορίας, ανάλογης με εκείνη του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου, ή των κλαδικών λογιστικών σχεδίων, εφόσον προορίζεται για επιχειρήσεις που τα εφαρμόζουν. Προκειμένου για επιτηδευματίες που τηρούν βιβλία πρώτης και δεύτερης κατηγορίας τα πληροφοριακά στοιχεία που προβλέπονται από τα άρθρα 5 και 6 του Κώδικα αυτού πρέπει να προκύπτουν υποχρεωτικά από ανάπτυξη αντίστοιχων στηλών στα βιβλία αυτά, εφόσον δεν συντάσσονται οι αναλυτικές καταστάσεις που προβλέπονται από τις ίδιες διατάξεις,

β) προσδιορισμού των χρησιμοποιούμενων μεταβλητών φορολογικών συντελεστών, εισφορών, τελών από τον ίδιο το χρήστη,

γ) αυτόματης ετήσιας προοδευτικής αρίθμησης κάθε ημερολογιακής εγγραφής, ξεχωριστά για κάθε ημερολόγιο, η οποία δεν επιτρέπεται να μεταβάλλεται από το χρήστη. Η απλή εισαγωγή πληροφοριών ή άλλων ενδείξεων για μελλοντική έκδοση φορολογικών στοιχείων, δεν ασκεί οποιαδήποτε επίδραση στα λογιστικοποιημένα οικονομικά στοιχεία,

δ) διασφάλισης της ενημέρωσης των βιβλίων του επιτηδευματία με το περιεχόμενο των στοιχείων που εκδίδονται μηχανογραφικά,

ε) ακύρωσης εγγραφής με έκδοση ειδικού ακυρωτικού στοιχείου, σε περίπτωση λανθασμένης έκδοσης φορολογικών στοιχείων, εφόσον δεν έγινε χρήση αυτών. Η διόρθωση της λανθασμένης εγγραφής μπορεί να γίνεται με αλγεβρική απεικόνιση, με την προϋπόθεση ότι η ίδια μέθοδος θα εφαρμόζεται σε όλα τα επίπεδα λογαριασμών στους οποίους αφορά η διόρθωση,

στ) διαχωρισμού, καταχώρησης και εκτύπωσης των οικονομικών πράξεων της νέας διαχειριστικής περιόδου, παράλληλα με τις οικονομικές πράξεις και τις τακτοποιητικές πράξεις της διαχειριστικής χρήσης που έληξε (σύνταξη ισολογισμού), καθώς και αυτόματης μεταφοράς των υπολοίπων στους λογαριασμούς της νέας χρήσης. Κάθε υπόλοιπο που μεταφέρεται στη νέα χρήση πρέπει να είναι οριστικό και εκκαθαρισμένο,

ζ) διαχωρισμού και χωριστής εκτύπωσης των πράξεων του τελευταίου μήνα της διαχειριστικής χρήσης που έληξε από τις τακτοποιητικές πράξεις της ίδιας χρήσης,

η)⁽²⁾ μεταγενέστερης αναπαραγωγής των εγγραφών σε περίπτωση τροποποίησης του λογισμικού.⁽³⁾

(1) Το πρώτο εδάφιο της περίπτωσης β' της παραγράφου 1 του άρθρου 23 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 13 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«β) να θέτει στη διάθεση του προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ. το κατάλληλο προσωπικό για τη χρήση του λογισμικού της επιχείρησης για όσο χρόνο απαιτηθεί, κατά τη διάρκεια του ελέγχου.»

(2) Η περίπτωση η' της παραγράφου 2 του άρθρου 23 καταργήθηκε και οι περιπτώσεις θ' και ι' αναριθμήθηκαν σε η' και θ' αντίστοιχα, με το άρθρο 9§26 του ν. 2753/1999 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 1.1.2000. Η περίπτωση που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«η) αποκλεισμού της δυνατότητας για αναδρομική τροποποίηση ή παρεμβολή οποιασδήποτε εγγραφής, μετά την πάροδο της προθεσμίας ενημέρωσης, που ορίζεται από τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού,»

(3) Η περίπτωση θ' της παραγράφου 2 του άρθρου 23 καταργήθηκε με το άρθρο 30§13 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίπτωση που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«θ) αυτόματης ενέργειας των αθροίσεων των ποσών των ημερολογίων, των λογαριασμών, των ισοζυγίων, των καταστάσεων και των στηλών των βιβλίων πρώτης και δεύτερης κατηγορίας και μεταφοράς τους από μία σελίδα σε άλλη.»

Άρθρο 24.**Χρόνος και τρόπος μηχανογραφικής ενημέρωσης των βιβλίων και έκδοσης των στοιχείων.**

1.⁽¹⁾ Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας:

α) Ενημερώνει τα ημερολόγιά του στις προθεσμίες που ορίζονται από την παράγραφο 2 του άρθρου 17. Η εκτύπωση αυτών γίνεται στο τέλος του επόμενου μήνα που αφορούν οι οικονομικές πράξεις και του ημερολογίου εγγραφών ισολογισμού στο χρόνο κλεισίματος του ισολογισμού, με δυνατότητα αποθήκευσης αυτών σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα.

β) Εκτυπώνει μέχρι το τέλος του επόμενου μήνα εκείνου που αφορούν οι οικονομικές πράξεις θεωρημένο ισοζύγιο λογαριασμών «Γενικού - Αναλυτικών Καθολικών» στο οποίο εμφανίζονται τα προοδευτικά αθροίσματα χρέωσης και πίστωσης των λογαριασμών όλων των βαθμίδων, καθώς και των υπολοίπων αυτών μέχρι το τέλος του προηγούμενου μήνα, τα σύνολα των κινήσεων του μήνα, τα συνολικά αθροίσματα χρέωσης και πίστωσης των λογαριασμών, καθώς και τα υπόλοιπά τους, χρεωστικά και πιστωτικά, μέχρι το τέλος του μήνα που αφορούν.

Παρέχεται η δυνατότητα εμφάνισης στο ισοζύγιο του προηγούμενου εδαφίου τουλάχιστον των πρωτοβάθμιων λογαριασμών, με την προϋπόθεση ανάπτυξής του σε λογαριασμούς της κατώτερης βαθμίδας, εφαρμοζομένων αναλόγως των τριών τελευταίων εδαφίων της παραγράφου 7 του άρθρου 24 του παρόντος.⁽²⁾

γ)⁽³⁾ Εκτυπώνει τα αναλυτικά καθολικά, το γενικό καθολικό και το μητρώο παγίων στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου και μέσα στην προθεσμία σύνταξης του ισολογισμού, με δυνατότητα μη εκτύπωσής τους, εφόσον τα δεδομένα τους φυλάσσονται σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα αποθήκευσης.

2.⁽⁴⁾ Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλίο αποθήκης ενημερώνει αυτό στην προθεσμία που ορίζεται από τη παράγραφο 2 του άρθρου 17 και αποθηκεύει μέχρι το τέλος του επόμενου μήνα εκείνου που αφορούν οι οικονομικές πράξεις τα δεδομένα αυτού με επιπλέον αναγραφή για κάθε μήνα του αριθμού των μερίδων των κινηθέντων ειδών σε οπτικό δίσκο (CD - ROM τεχνολογίας WORM) ο οποίος σημαίνεται (θεωρείται) και προστατεύεται από επιπλέον προσπάθειες εγγραφής, ώστε να διασφαλίζονται οι πληροφορίες που περιέχονται σ' αυτόν. Σε κάθε οπτικό δίσκο αποθηκεύονται τα δεδομένα ενός μόνο μήνα και επί μη επιτυχημένης εγγραφής του CD το κατεστραμμένο CD αρχειοθετείται και γίνεται νέα εγγραφή σε άλλο θεωρημένο CD.

Αντί της αποθήκευσης των δεδομένων του βιβλίου αποθήκης ο επιτηδευματίας μπορεί να αποθηκεύει για μεν τα είδη που κινήθηκαν κατά τη διάρκεια του μήνα, κατ' είδος, ποσότητα και αξία τα προοδευτικά αθροίσματα μέχρι το τέλος του προηγούμενου μήνα, τα σύνολα των κινήσεων του μήνα κατά ποσότητα και αξία και τα ποσοτικά υπόλοιπα, με

επιπλέον αναγραφή για κάθε μήνα του αριθμού των μερίδων των κινηθέντων ειδών που περιλαμβάνονται, για δε τα είδη που δεν κινήθηκαν το προοδευτικό συνολικό ποσό αξιών χρέωσης και πίστωσης όλων των ειδών μέχρι το τέλος του προηγούμενου μήνα. Στην περίπτωση αυτή το βιβλίο αποθήκης εκτυπώνεται στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου και μέσα στην προθεσμία σύνταξης του ισολογισμού με δυνατότητα μη εκτύπωσής του εφόσον τα δεδομένα του φυλάσσονται σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα αποθήκευσης.

Ο επιτηδευματίας εκτυπώνει το βιβλίο τεχνικών προδιαγραφών εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας ενημέρωσής του και το βιβλίο παραγωγής κοστολογίου στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου και μέσα στην προθεσμία σύνταξης του ισολογισμού, με δυνατότητα μη εκτύπωσής του, εφόσον τα δεδομένα του φυλάσσονται σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα αποθήκευσης.

Με την ίδια προϋπόθεση παρέχεται η δυνατότητα μη εκτύπωσης των δελτίων εσωτερικής διακίνησης της παραγράφου 2 του άρθρου 8 του Κώδικα αυτού.⁽⁵⁾

3.⁽⁶⁾ Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία πρώτης ή δεύτερης κατηγορίας ενημερώνει τα βιβλία της έδρας ή του υποκαταστήματός του μέσα στις προθεσμίες που ορίζουν οι διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού.

Στο τέλος του επόμενου μήνα εκείνου που αφορούν οι οικονομικές πράξεις, εκτυπώνει:

α) το βιβλίο αγορών ή εσόδων - εξόδων με δυνατότητα αποθήκευσης αυτών σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα,

β) μηνιαία κατάσταση στην οποία εμφανίζονται μόνο τα μηνιαία αθροίσματα των αντίστοιχων στηλών του τηρούμενου βιβλίου αγορών και εσόδων - εξόδων.

4.⁽⁷⁾ Ο επιτηδευματίας της τρίτης κατηγορίας για τις οικονομικές πράξεις του υποκαταστήματός του:

α) Εκτυπώνει το ημερήσιο φύλλο συναλλαγών και αποστέλλει αυτό στην έδρα για την ενημέρωση των βιβλίων εντός του πρώτου δεκαπενθημέρου του επόμενου μήνα.

β) Ενημερώνει το ημερολόγιο ταμειακών και συμψηφιστικών πράξεων μέσα στην προθεσμία της παραγράφου 2 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού και εκτυπώνει αυτό ή το φύλλο ανάλυσης και ελέγχου εντός του πρώτου δεκαπενθημέρου του επόμενου μήνα.

Τα βιβλία των παραπάνω περιπτώσεων μπορούν να μην εκτυπώνονται και τα δεδομένα τους να αποθηκεύονται σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα αποθήκευσης.

γ) Ενημερώνει το βιβλίο αποθήκης και αποθηκεύει τα δεδομένα του κατά τα οριζόμενα από τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού.

5. Σε περίπτωση που ο επιτηδευματίας διαθέτει κεντρική μονάδα (H/Y), με την οποία παρακολουθεί τα λογιστικά στοιχεία όλων των επαγγελματικών εγκαταστάσεων, μπορεί, μετά από προηγούμενη γνωστοποίηση στον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ. της έδρας του, να εκτυπώνει μέχρι το τέλος του επόμενου μήνα στη μονάδα αυτή τα λογιστικά βιβλία και το βιβλίο αποθήκης κάθε επαγγελματικής εγκατάστασης, όταν η μεταβίβαση των εγγραφών από τις επαγγελματικές εγκαταστάσεις γίνεται είτε με απευθείας σύνδεση, είτε με άλλα ηλεκτρονικά μέσα, στις προβλεπόμενες προθεσμίες.⁽⁸⁾

Τα τυπωμένα βιβλία ή τα ηλεκτρομαγνητικά μέσα αποστέλλονται μέσα σε δέκα ημέρες από τη λήξη του μήνα της εκτύπωσης στην επαγγελματική εγκατάσταση την οποία αφορούν, όπου και φυλάσσονται.

Τα θεωρημένα και μη χρησιμοποιημένα βιβλία ή οι θεωρημένοι οπτικοί δίσκοι (CD - ROM) μπορεί να φυλάσσονται στο χώρο της κεντρικής μονάδας του H/Y μέχρι τη χρησιμοποίησή τους.⁽⁹⁾

6. Η εκτύπωση της ποσοτικής καταγραφής των αποθεμάτων, ιδίων και τρίτων, στο βιβλίο απογραφών γίνεται μέχρι τη λήξη της προθεσμίας της παραγράφου 7 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού. Η κατά ποσότητα και αξία εκτύπωση των αποθεμάτων γίνεται μέσα στην προθεσμία της παραγράφου 8 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού, με δυνατότητα μη εκτύπωσής τους, όταν αποθηκεύονται σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα.⁽¹⁰⁾

Το βιβλίο μετόχων των ανωνύμων εταιρειών, των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο, μπορεί να εκτυπώνεται μία φορά στο τέλος της χρήσης και εντός της προθεσμίας κλεισίματος του ισολογισμού με τους κατόχους των μετοχών κατά τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου, με την προϋπόθεση ότι οι αναλυτικές κινήσεις του βιβλίου μετόχων θα φυλάσσονται σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα αποθήκευσης και υπάρχει δυνατότητα εκτύπωσης αυτών όταν ζητηθεί από τον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ..⁽¹¹⁾

Τα πρόσθετα και ειδικά βιβλία ενημερώνονται και εκτυπώνονται εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών από τις διατάξεις του Κώδικα αυτού ή των αποφάσεων του Υπουργού Οικονομικών, που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση νόμου και καθιερώνουν την τήρησή τους, με εξαίρεση τα βιβλία που ενημερώνονται βάσει εκδιδόμενων παραστατικών, τα οποία μπορεί να εκτυπώνονται μέχρι το τέλος του επόμενου μήνα, με την προϋπόθεση ότι όταν ζητηθεί από τον προϊστάμενο της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας ή από τον εξουσιοδοτούμενο από αυτόν υπάλληλο, είναι δυνατή η εκτύπωση σε αθεώρητο μηχανογραφικό χαρτί, άμεσα των δεδομένων των βιβλίων αυτών μέχρι και την τελευταία ημέρα ενημέρωσης.⁽¹²⁾ Με την προϋπόθεση του προηγούμενου εδαφίου μπορεί να εκτυπώνεται μέχρι το τέλος του επόμενου μήνα και το βιβλίο κίνησης οχημάτων.⁽¹³⁾

7. Οι προθεσμίες που ορίζονται για την εκτύπωση των βιβλίων που προβλέπονται από τις παραγράφους 1 έως και 5 του άρθρου αυτού, τελούν υπό την προϋπόθεση ότι όταν ζητηθεί εγγράφως από τον προϊστάμενο της ΔΟΥ ή από τον εξουσιοδοτημένο από αυτόν υπάλληλο, είναι δυνατή η εκτύπωση σε αθεώρητο μηχανογραφικό χαρτί αμέσως των υπολοίπων όλων ή μερικών λογαριασμών του γενικού καθολικού, του βιβλίου αποθήκης καθώς και του υπολοίπου ταμείου και εντός δύο ημερών όλων ή μερικών των βιβλίων που τηρούνται μέχρι την ημέρα, που σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού, έπρεπε να έχει γίνει η εισαγωγή των στοιχείων στον Η/Υ⁽¹⁴⁾ Εφόσον είναι αντικειμενικά αδύνατη η εκτύπωση αυτή μέσα στις παραπάνω προθεσμίες ο προϊστάμενος της Δ.Ο.Υ. ή ο εξουσιοδοτημένος από αυτόν υπάλληλος μπορεί, μετά από αίτηση του επιτηδευματία, να τις παρατείνει.

Οι προθεσμίες ενημέρωσης και εκτύπωσης των βιβλίων με τις τρέχουσες συναλλαγές παρατείνονται αυτοδίκαια για όσο χρόνο ορίζεται για τις παραπάνω εκτυπώσεις.

Τα δεδομένα που είναι αποθηκευμένα σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα κατά τις διατάξεις των παραγράφων 1, 2, 3, 4 και 6 του άρθρου αυτού, καθώς και της παραγράφου 6 του άρθρου 27 του ίδιου Κώδικα εκτυπώνονται εντός τριών (3) ημερών, όταν ζητηθεί από το φορολογικό έλεγχο. Η ανωτέρω προθεσμία μπορεί να παρατείνεται μέχρι δεκαπέντε (15) ημέρες, εφόσον η εκτύπωση των δεδομένων αυτών είναι εξαιρετικά δυσχερής στην προβλεπόμενη προθεσμία. Η μη διαφύλαξη των ηλεκτρομαγνητικών μέσων ή η αδυναμία αναπαραγωγής του περιεχομένου αυτών εξομοιώνεται με μη τήρηση των βιβλίων ή των καταστάσεων που εμπεριέχονται σε αυτά.⁽¹⁵⁾

8. Οι διατάξεις της παραγράφου 6 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού έχουν ανάλογη εφαρμογή και για την παράταση της προθεσμίας εκτύπωσης ή της εγγραφής σε θεωρημένο οπτικό δίσκο που ορίζεται από τις παραγράφους 1 περιπτώσεις α' και β', 2 έως και 4 του άρθρου αυτού.⁽¹⁶⁾ Σε περίπτωση παράτασης του χρόνου ενημέρωσης των βιβλίων παρέχεται ισόχρονη παράταση και στο χρόνο εκτύπωσής τους.

(1) Η παράγραφος 1 του άρθρου 24 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 5§1 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«1. Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας του Κώδικα αυτού, ενημερώνει τα ημερολόγιά του και το βιβλίο αποθήκης στις προθεσμίες, που ορίζονται από την παράγραφο 2 του άρθρου 17.

Η εκτύπωση των ημερολογίων γίνεται μέσα στον επόμενο μήνα εκείνου που αφορούν οι οικονομικές πράξεις.

Σε μηνιαία βάση και μέσα στον επόμενο μήνα εκείνου που αφορούν οι οικονομικές πράξεις, ο επιτηδευματίας μπορεί, αντί της μηνιαίας εκτύπωσης του συγκεντρωτικού ημερολογίου, όταν τηρείται, του γενικού καθολικού και του βιβλίου αποθήκης, να εκτυπώνει ισοζύγιο του γενικού καθολικού και κατάσταση του βιβλίου αποθήκης. Στην κατάσταση αυτή εμφανίζονται για μεν τα

είδη που κινήθηκαν κατά τη διάρκεια του μήνα, κατ' είδος, ποσότητα και αξία τα προοδευτικά αθροίσματα μέχρι το τέλος του προηγούμενου μήνα, τα σύνολα των κινήσεων του μήνα κατά ποσότητα και αξία και τα ποσοτικά υπόλοιπα, για δε τα είδη που δεν κινήθηκαν το προοδευτικό συνολικό ποσό αξιών χρέωσης και πίστωσης όλων των ειδών μέχρι το τέλος του προηγούμενου μήνα.»

(2) Το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης β' της παραγράφου 1 του άρθρου 24 προστέθηκε με το άρθρο 30§14 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006.

(3) Η περίπτωση γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 24 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 30§15 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γ) Εκτυπώνει τα αναλυτικά καθολικά και το γενικό καθολικό στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου και μέσα στην προθεσμία σύνταξης του ισολογισμού με δυνατότητα μη εκτύπωσης τους, εφόσον τα δεδομένα τους φυλάσσονται σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα αποθήκευσης.»

(4) Η παράγραφος 2 του άρθρου 24 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 5§1 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«2. Εφόσον τηρούνται τα πιο πάνω μηνιαία ισοζύγια και οι καταστάσεις του βιβλίου αποθήκης, η εκτύπωση του συγκεντρωτικού ημερολογίου, όταν τηρείται, του γενικού καθολικού και του βιβλίου αποθήκης γίνεται στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου και μέσα στην προθεσμία σύνταξης του ισολογισμού. Τα αναλυτικά καθολικά εκτυπώνονται στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου και μέσα στην προθεσμία σύνταξης του ισολογισμού.

Το βιβλίο αποθήκης, όταν τηρούνται καταστάσεις βιβλίου αποθήκης, καθώς και τα αναλυτικά καθολικά μπορεί να μην εκτυπώνεται στο τέλος της χρήσης, εφόσον τα δεδομένα τους φυλάσσονται σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα αποθήκευσης και υπάρχει δυνατότητα εκτύπωσης αυτών, εντός τριών (3) ημερών, όταν ζητηθεί από το φορολογικό έλεγχο.^(α)

Εφόσον είναι αντικειμενικά αδύνατη η εκτύπωση αυτή, μέσα στην παραπάνω προθεσμία, για λόγους που σχετίζονται με τον απαιτούμενο χρόνο ή ποσότητα των εντύπων, ο προϊστάμενος της ΔΟΥ μπορεί, μετά από αίτηση του επιτηδευματία, να την παρατείνει μέχρι δεκαπέντε (15) ημέρες^(β)»

^(α) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 24 προστέθηκε με το άρθρο 43§18 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994.

^(β) Το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 24 προστέθηκε με το άρθρο 14§1 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου νόμου από 1.8.1996.

(5) Τα δύο τελευταία εδάφια της παραγράφου 2 του άρθρου 24 προστέθηκαν με το άρθρο 30§16 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006.

(6) Η παράγραφος 3 του άρθρου 24 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 5§1 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«3. Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία πρώτης ή δεύτερης κατηγορίας ενημερώνει τα βιβλία της έδρας ή του υποκαταστήματός του μέσα στις προθεσμίες που ορίζουν οι διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού.

Η εκτύπωση των βιβλίων γίνεται στον επόμενο μήνα εκείνου που αφορούν οι οικονομικές πράξεις.»

(7) Η παράγραφος 4 του άρθρου 24 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 5§1 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«4. Ο επιτηδευματίας της τρίτης κατηγορίας για τις οικονομικές πράξεις του υποκαταστήματός του:

α)^(α) Εκτυπώνει το ημερήσιο φύλλο συναλλαγών και αποστέλλει αυτό στην έδρα για την ενημέρωση των βιβλίων εντός του πρώτου δεκαπενθημέρου του επόμενου μήνα.

β.^(β) Ενημερώνει το ημερολόγιο ταμειακών και συμψηφιστικών πράξεων μέσα στην προθεσμία της παραγράφου 2 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού και εκτυπώνει αυτό ή το φύλλο ανάλυσης και ελέγχου εντός του πρώτου δεκαπενθημέρου του επόμενου μήνα.

γ) ενημερώνει και εκτυπώνει το βιβλίο αποθήκης, καθώς και τη μηνιαία κατάσταση του βιβλίου αποθήκης, μέσα στις προθεσμίες των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου αυτού.»

^(α) Η περίπτωση α' της παραγράφου 4 του άρθρου 24 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§27 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 1.1.2000. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«α) εκτυπώνει το ημερήσιο φύλλο συναλλαγών και αποστέλλει αυτό στην έδρα για την ενημέρωση των βιβλίων εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την ημέρα που αφορά,»

^(β) Η περίπτωση β' της παραγράφου 4 του άρθρου 24 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 43§19 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«β) ενημερώνει το ημερολόγιο ταμειακών και συμφηφιστικών πράξεων μέσα στην προθεσμία της παραγράφου 2 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού και εκτυπώνει αυτό ή το φύλλο ανάλυσης και ελέγχου εντός των πρώτων είκοσι (20) ημερών του επόμενου μήνα,»

(8) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 24 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 43§20 του ν. 2214/1994 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«5. Σε περίπτωση που ο επιτηδευματίας διαθέτει κεντρική μονάδα (Η/Υ), με την οποία παρακολουθεί τα λογιστικά στοιχεία όλων των επαγγελματικών εγκαταστάσεων, μπορεί, μετά από προηγούμενη γνωστοποίηση στον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ. της έδρας του ή μετά από έγκρισή του, εφόσον η κεντρική μονάδα είναι σε τόπο εκτός της χωρικής του αρμοδιότητας, ή πρόκειται για ανώνυμη εταιρεία με έδρα το νομό Αττικής ή Θεσσαλονίκης, να εκτυπώνει μέχρι το τέλος του επόμενου μήνα στη μονάδα αυτή τα λογιστικά βιβλία και το βιβλίο αποθήκης κάθε επαγγελματικής εγκατάστασης, όταν η μεταβίβαση των εγγραφών από τις επαγγελματικές εγκαταστάσεις γίνεται είτε με απευθείας σύνδεση, είτε με άλλα ηλεκτρονικά μέσα, στις προβλεπόμενες προθεσμίες.»

(9) Τα δύο τελευταία εδάφια της παραγράφου 5 του άρθρου 24 αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 5§2 του ν. 3052/2002 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Τα τυπωμένα βιβλία αποστέλλονται μέσα σε δέκα (10) ημέρες από τη λήξη του μήνα της εκτύπωσης στην επαγγελματική εγκατάσταση την οποία αφορούν, όπου και φυλάσσονται.

Τα θεωρημένα και μη χρησιμοποιημένα βιβλία μπορεί να φυλάσσονται στο χώρο της κεντρικής μονάδας του Η/Υ μέχρι την χρησιμοποίησή τους.»

(10) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 24 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 30§17 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Η κατά ποσότητα και αξία εκτύπωση των αποθεμάτων γίνεται μέσα στην προθεσμία της παραγράφου 8 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού.»

(11) Το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 24 προστέθηκε με το άρθρο 15§6 του ν. 2579/1998 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 32 του ίδιου νόμου από 17.2.1998.

(12) Το τέταρτο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 24 προστέθηκε με το άρθρο 9§28 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999.

(13) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 24 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 30§18 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Με την προϋπόθεση του προηγούμενου εδαφίου μπορεί να εκτυπώνεται μέχρι το τέλος του επόμενου μήνα το βιβλίο κίνησης οχημάτων και το βιβλίο συνδρομητών, παρεχόμενης της δυνατότητας εγγραφής των δεδομένων του σε θεωρημένο οπτικό δίσκο τεχνολογίας WORM ε-φαρμοσμένης αναλόγως της Α.Υ.Ο.Ο. 1016567/190/ΠΟΛ.1027/20.2.2003 (ΦΕΚ 247Β'/2003) αναφορικά με τον τρόπο και τις προϋποθέσεις της εγγραφής αυτής.»

Προηγούμενα, το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 24 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 20§12 του ν. 3296/2004 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 1.1.2005. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Με την προϋπόθεση του προηγούμενου εδαφίου μπορεί να εκτυπώνεται μέχρι το τέλος του επόμενου μήνα και το βιβλίο κίνησης οχημάτων.»

Το εδάφιο αυτό είχε προστεθεί με το άρθρο 5§3 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(14) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 7 του άρθρου 24 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 14§2 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 1.8.1996. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«7. Οι προθεσμίες που ορίζονται για την εκτύπωση των βιβλίων που προβλέπονται από τις παραγράφους 1 έως 5 του άρθρου αυτού, τελούν υπό την προϋπόθεση ότι, όταν ζητηθεί εγγράφως από τον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ. ή από εξουσιοδοτημένο από αυτόν υπάλληλο, είναι δυνατή η εκτύπωση σε αθεώρητο μηχανογραφικό χαρτί αμέσως των υπολοίπων όλων ή μερικών των λογαριασμών του γενικού καθολικού και του βιβλίου αποθήκης και εντός δύο ημερών όλων ή μερικών των βιβλίων που τηρούνται μέχρι την ημέρα, που σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού, έπρεπε να έχει γίνει η εισαγωγή των στοιχείων στον Η/Υ.»

(15) Τα τρία τελευταία εδάφια της παραγράφου 7 του άρθρου 24 αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 30§19 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Τα αποθηκευμένα δεδομένα σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα κατά τις διατάξεις των παραγράφων 1 έως και 4 εκτυπώνονται εντός τριών (3) ημερών, όταν ζητηθεί από το φορολογικό έλεγχο. Η ανωτέρω προθεσμία μπορεί να παρατείνεται μέχρι δεκαπέντε (15) ημέρες, εφόσον η εκτύπωση των αποθηκευμένων δεδομένων είναι εξαιρετικά δυσχερής στην προβλεπόμενη προθεσμία. Η μη διαφύλαξη των ηλεκτρομαγνητικών μέσων ή η αδυναμία αναπαραγωγής του περιεχομένου αυτών εξομοιούται με μη τήρηση των βιβλίων που εμπεριέχονται σ' αυτά.»

Τα τρία τελευταία εδάφια της παραγράφου 7 του άρθρου 24 είχαν προστεθεί με το άρθρο 5§4 του ν. 3052/2002 (ΦΕΚ 221 Α'/24.9.2002) και ίσχυσαν σύμφωνα με την περίπτωση α' του άρθρου 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(16) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 8 του άρθρου 24 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 30§20 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Οι διατάξεις της παραγράφου 6 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού έχουν ανάλογη εφαρμογή και επί μηχανογραφικής τήρησης των βιβλίων.»

**Άρθρο 25.
Ειδικές διατάξεις.**

1. Η εκτύπωση των θεωρημένων βιβλίων και καταστάσεων, μπορεί να γίνεται σε ενιαίο θεωρημένο μηχανογραφικό χαρτί γενικής αρίθμησης, με την προϋπόθεση ότι κατά την εκτύπωση αποτυπώνεται το είδος του βιβλίου ή της κατάστασης, δίδεται ενιαία εσωτερική αρίθμηση των σελίδων κάθε είδους βιβλίου ή κατάστασης και με το σημείωμα θεώρησης γνωστοποιείται στον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ το είδος των βιβλίων και των καταστάσεων που θα εκτυπωθούν από το ενιαίο έντυπο.

Η επέκταση της δυνατότητας της εκτύπωσης και άλλου θεωρημένου βιβλίου ή κατάστασης από το ίδιο θεωρημένο μηχανογραφικό χαρτί επιτρέπεται, εφόσον πριν από την εκτύπωση του νέου βιβλίου ή κατάστασης δηλωθεί αυτό εγγράφως στον προϊστάμενο της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. που θεώρησε το μηχανογραφικό χαρτί⁽¹⁾

2. Επιτρέπεται η έκδοση των φορολογικών στοιχείων από το ίδιο θεωρημένο στέλεχος μηχανογραφικού εντύπου πολλαπλής χρήσης, που φέρει ενιαία αρίθμηση, εφόσον με το σημείωμα θεώρησης γίνει γνωστοποίηση στον αρμόδιο προϊστάμενο Δ.Ο.Υ. για το είδος και τις σειρές των στοιχείων που εκδίδονται από αυτό και με την προϋπόθεση ότι κατά τη μηχανογραφική έκδοση αποτυπώνεται ο τίτλος και η σειρά του στοιχείου με ενιαία εσωτερική αρίθμηση για κάθε είδος και σειρά στοιχείου. Η επέκταση της δυνατότητας έκδοσης και άλλου είδους ή άλλης σειράς στοιχείων από το ίδιο θεωρημένο στέλεχος επιτρέπεται, εφόσον πριν από την έκδοση αυτή δηλωθεί τούτο εγγράφως στον προϊστάμενο της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. που θεώρησε τα στοιχεία αυτά.

3.⁽²⁾ Εφόσον η επαγγελματική εγκατάσταση διαθέτει απευθείας σύνδεση με την έδρα και δεν τηρούνται βιβλία στην εγκατάσταση αυτή, πρέπει να είναι δυνατή άμεσα η ανάγνωση και η εκτύπωση σε κάθε επαγγελματική εγκατάσταση, των ποσοτικών υπολοίπων των μερίδων του βιβλίου αποθήκης και επιπλέον για τα υποκαταστήματα του υπολοίπου του λογαριασμού ταμείου επί τήρησης βιβλίων τρίτης κατηγορίας, μέχρι την ημέρα που σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 24 έπρεπε να έχει γίνει ενημέρωση του βιβλίου αποθήκης ή των ημερολογίων.

4. Μηχανογραφικές καταστάσεις ή βεβαιώσεις, σε έγγραφη ή μαγνητική μορφή, οι οποίες εκδίδονται ή παράγονται από τράπεζες ή άλλους πιστωτικούς οργανισμούς και πιστοποιούν την πραγματοποίηση από αυτές εισπράξεων ή πληρωμών για λογαριασμό του Δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή ασφαλιστικών οργανισμών, επέχουν θέση παραστατικών εγγράφων των δοσοληψιών που αναφέρονται σ' αυτές.

5.⁽³⁾ Σε περίπτωση βλάβης μηχανήματος ή γενικά μη λειτουργίας του λογισμικού:

A) Τα στοιχεία μπορεί να εκδίδονται από χειρόγραφα στελέχη ιδιαίτερης σειράς εντύπων ή τα δεδομένα αυτών να αναγράφονται χειρόγραφα στα μηχανογραφικά έντυπα και η καταχώρηση των δεδομένων στα πρόσθετα ή ειδικά βιβλία γίνεται χειρόγραφα στα μηχανογραφικά έντυπα.

B) Υποβάλλεται σχετική γνωστοποίηση στον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ. εντός της μεθεπόμενης εργάσιμης για τη Δ.Ο.Υ. ημέρας και παρατείνεται για δέκα (10) ημέρες και όχι πέραν από την προθεσμία υποβολής της δήλωσης φορολογίας εισοδήματος ή κλεισίματος του ισολογισμού επί τήρησης βιβλίων Γ' κατηγορίας:

α) Η προθεσμία εκτύπωσης ή εγγραφής σε θεωρημένο οπτικό δίσκο, η οποία ορίζεται από τις παραγράφους 1 περιπτώσεις α' και β', 2 έως και 4 του άρθρου 24 του Κώδικα αυτού, καθώς και η προθεσμία εκτύπωσης των πρόσθετων και ειδικών βιβλίων που εκτυπώνονται ή εγγράφονται σε θεωρημένο οπτικό δίσκο μέχρι το τέλος του επόμενου μήνα.

β) Η προθεσμία ενημέρωσης που ορίζεται από τις παραγράφους 1, 2 περιπτώσεις α', β' και γ' και 5 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού. Όταν τα αίτια της μη ενημέρωσης συνεχίζονται και μετά από το χρόνο της παράτασης αυτής, οι πρωτογενείς εγγραφές μέχρι την αποκατάσταση της βλάβης γίνονται χειρόγραφα σε αθεώρητα έντυπα.

Μετά τη λειτουργική αποκατάσταση του συστήματος γίνεται αμέσως η μεταφορά των εγγραφών από τα χειρόγραφα βιβλία στον Η/Υ, καθώς και η εκτύπωση των βιβλίων ή καταστάσεων, εφόσον παρήλθε η προθεσμία εκτύπωσής τους.

(1) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 25 προστέθηκε με το άρθρο 43§21 του ν. 2214/1994 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994.

(2) Η παράγραφος 3 του άρθρου 25 αντικαθίσταται με το άρθρο 19§28 του ν.3842/2010 και ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010, είχε ως εξής:

«3. Εφόσον από το υποκατάστημα του επιτηδεύματι μεταβιβάζονται οι λογιστικές εγγραφές ή καταχωρήσεις με απευθείας σύνδεση στην έδρα, μπορεί μετά από προηγούμενη γνωστοποίηση στον προϊστάμενο Δ.Ο.Υ. της έδρας, να μην τηρεί βιβλία στην εγκατάσταση αυτή, με εξαίρεση τα πρόσθετα βιβλία του άρθρου 10 και την κατάσταση απογραφής υποκαταστήματος. Στην περίπτωση αυτήν οι αγορές, τα έσοδα και το ταμείο του κάθε υποκαταστήματος παρακολουθούνται χωριστά στον Η/Υ, και τα δεδομένα του βιβλίου αποθήκης ή το βιβλίο αποθήκης των υποκαταστημάτων που βρίσκονται πάνω από 50 χλμ. ή σε άλλο νομό ή νησί από την έδρα, μπορεί να καταγράφονται μόνο στον οπτικό δίσκο που τηρείται στην έδρα με την προϋπόθεση ότι είναι δυνατή από το υποκατάστημα άμεσα η ανάγνωση και η εκτύπωση του περιεχομένου του οπτικού δίσκου μέχρι και το μήνα που είναι εγγεγραμμένος».

Η παράγραφος 3 του άρθρου 25 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 5§5 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«3. Εφόσον από το υποκατάστημα του επιτηδεύματι μεταβιβάζονται οι λογιστικές εγγραφές ή καταχωρήσεις με απευθείας σύνδεση στην κεντρική μονάδα Η/Υ, μπορεί μετά από προηγούμενη γνωστοποίηση στον προϊστάμενο ΔΟΥ της έδρας, να μην τηρεί βιβλία στην εγκατάσταση αυτή, με εξαίρεση το βιβλίο αποθήκης, τα πρόσθετα βιβλία του άρθρου 10 και την κατάσταση απογραφής υποκαταστήματος. Στην περίπτωση αυτή οι αγορές, τα έσοδα και το ταμείο, του κάθε υποκαταστήματος, παρακολουθούνται χωριστά στον Η/Υ»

Προηγούμενα, η παράγραφος 3 του άρθρου 25 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 15 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου νόμου από 1.8.1996. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«3. Εφόσον από το υποκατάστημα του επιτηδευματία ενεργούνται μόνο πωλήσεις ή παρέχονται μόνο υπηρεσίες, των οποίων τα στοιχεία μεταβιβάζονται με απευθείας σύνδεση στην κεντρική μονάδα Η/Υ, η έκδοση του φορολογικού στοιχείου στον πελάτη καλύπτει οποιαδήποτε άλλη υποχρέωση του επιτηδευματία στην εγκατάσταση αυτή, με εξαίρεση την τήρηση του βιβλίου αποθήκης, των πρόσθετων βιβλίων του άρθρου 10 και τη σύνταξη κατάστασης απογραφής υποκαταστήματος. Στην περίπτωση αυτή τα έσοδα κάθε υποκαταστήματος παρακολουθούνται χωριστά στον Η/Υ.»

(3) Η παράγραφος 5 του άρθρου 25 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 30§21 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«5. Σε περίπτωση βλάβης μηχανήματος ή γενικά μη λειτουργίας του λογισμικού η ενημέρωση των βιβλίων παρατείνεται για δέκα (10) ημέρες, εφόσον γίνει σχετική γνωστοποίηση στον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ. Όταν τα αίτια της μη ενημέρωσης συνεχίζονται και μετά από το χρόνο της παράτασης αυτής οι πρωτογενείς εγγραφές, μέχρι την αποκατάσταση της βλάβης γίνονται χειρόγραφα σε αντίστοιχα βιβλία ή σε ένα γενικό ημερολόγιο ή στα μηχανογραφικά έντυπα. Τα στοιχεία, στην περίπτωση αυτή, μπορεί να εκδίδονται και από ιδιαίτερη σειρά εντύπων.

Μετά τη λειτουργική αποκατάσταση του συστήματος γίνεται αμέσως η μεταφορά των εγγράφων από τα χειρόγραφα βιβλία στον Η/Υ, καθώς και η εκτύπωση των βιβλίων ή καταστάσεων, εφόσον παρήλθε η προθεσμία εκτύπωσής τους.»

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄.
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ**

**Άρθρο 26.
Διαχειριστική περίοδος.**

1. Η Διαχειριστική περίοδος περιλαμβάνει δωδεκάμηνο χρονικό διάστημα.

Κατά την έναρξη, τη λήξη ή τη διακοπή των εργασιών της επιχείρησης η διαχειριστική περίοδος μπορεί να είναι μικρότερη του δωδεκαμήνου. Κατ' εξαίρεση, για τον επιτηδευματία που τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας, η διαχειριστική περίοδος έναρξης μπορεί να περιλαμβάνει και μεγαλύτερο του δωδεκαμήνου χρονικό διάστημα, όχι όμως και πλέον των είκοσι τεσσάρων μηνών.

Ως διαχειριστική περίοδος έναρξης, για την εφαρμογή του άρθρου αυτού, θεωρείται και εκείνη κατά την οποία ο επιτηδευματίας, λόγω ύψους ακαθαρίστων εσόδων, άρχισε να τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας.

2.⁽¹⁾ Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας κλείνει διαχειριστική περίοδο την 30ή Ιουνίου ή την 31η Δεκεμβρίου κάθε έτους. Κατ' εξαίρεση, μπορεί να κλείνει τη διαχείρισή του:

α) το υποκατάστημα, πρακτορείο ή άλλη εγκατάσταση στην Ελλάδα, αλλοδαπής επιχείρησης, κατά το χρόνο που κλείνει τη διαχείρισή του το κεντρικό κατάστημα στην αλλοδαπή,

β) η ημεδαπή επιχείρηση στην οποία μετέχει αλλοδαπή επιχείρηση με ποσοστό κεφαλαίου πενήντα τοις εκατό (50%) τουλάχιστον, κατά το χρόνο που κλείνει τη διαχείρισή της η αλλοδαπή επιχείρηση και

γ) η ημεδαπή επιχείρηση στο κεφάλαιο της οποίας μετέχει με ποσοστό τουλάχιστον πενήντα τοις εκατό (50%) άλλη ημεδαπή επιχείρηση, στην οποία μετέχει αλλοδαπή επιχείρηση με το ίδιο ή μεγαλύτερο ποσοστό, κατά το χρόνο που κλείνει τη διαχείρισή της η αλλοδαπή επιχείρηση,

δ) η ημεδαπή επιχείρηση στο κεφάλαιο της οποίας μετέχει με ποσοστό τουλάχιστον πενήντα τοις εκατό (50%) άλλη ημεδαπή επιχείρηση, κατά το χρόνο που κλείνει τη διαχείρισή της η συμμετέχουσα επιχείρηση.

Επί αλλαγής του χρόνου λήξης της διαχειριστικής περιόδου της αλλοδαπής επιχείρησης ή της συμμετέχουσας, οι επιχειρήσεις των παραπάνω περιπτώσεων α', β', γ' και δ' μπορούν, χωρίς έγκριση του προϊσταμένου της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας, να προσαρμόζουν το χρόνο λήξης της διαχειριστικής περιόδου με αυτόν της αλλοδαπής ή της συμμετέχουσας επιχείρησης.

3.⁽²⁾ Αλλαγή του χρόνου λήξης της διαχειριστικής περιόδου με σύντμηση ή επιμήκυνση αυτής επιτρέπεται, εφόσον συντρέχουν ειδικοί λόγοι που την επιβάλλουν. Για την αλλαγή αυτήν απαιτείται έγκριση του προϊσταμένου της Δημόσιας Οικονομικής Υπηρεσίας, μετά από σχετική

αίτηση του επιτηδευματία, που υποβάλλεται το αργότερο ένα (1) μήνα πριν από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου της οποίας ζητείται η επιμήκυνση ή ένα (1) μήνα πριν από την αιτούμενη λήξη της υπό σύντμηση διαχειριστικής περιόδου. Κατ' εξαίρεση για την αλλαγή για πρώτη φορά του χρόνου λήξης της διαχειριστικής περιόδου δεν απαιτείται έγκριση του προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ., αλλά η υποβολή σχετικής γνωστοποίησης η οποία υποβάλλεται στις ανωτέρω οριζόμενες προθεσμίες. Η αίτηση ή η γνωστοποίηση που υποβάλλεται εκπρόθεσμα θεωρείται ότι δεν έχει υποβληθεί.⁽³⁾

4. Η διαχειριστική περίοδος των νομικών προσώπων που τίθενται σε εκκαθάριση, για οποιοδήποτε λόγο, αρχίζει από την ημερομηνία έναρξης της εκκαθάρισης και λήγει με την ολοκλήρωσή της.

(1) Η παράγραφος 2 του άρθρου 26 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§29 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«2. Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας κλείνει διαχειριστική περίοδο την 30ή Ιουνίου ή την 31η Δεκεμβρίου κάθε έτους.»

(2) Η παράγραφος 3 του άρθρου 26 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 7§3 του ν. 2873/2000 και ισχύει για διαχειριστικές περιόδους που κλείνουν από 30.6.2000 και εφεξής. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«3. Μετάθεση του χρόνου λήξης της διαχειριστικής περιόδου επιτρέπεται μόνο εφόσον συντρέχουν ειδικοί λόγοι που την επιβάλλουν. Για τη μετάθεση αυτή απαιτείται έγκριση του προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ., μετά από σχετική αίτηση του επιτηδευματία, που υποβάλλεται το αργότερο μέσα στον ενδέκατο μήνα της διαχειριστικής περιόδου, της οποίας ζητείται η παράταση του χρόνου λήξης.»

(3) Στην παράγραφο 3 του άρθρου 26 το τρίτο εδάφιο αντικαταστάθηκε και το τέταρτο εδάφιο προστέθηκε με το άρθρο 6§1 του ν. 3052/2002 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Η αίτηση που υποβάλλεται εκπρόθεσμα θεωρείται ότι δεν έχει υποβληθεί.»

**Άρθρο 27.
Απογραφή.**

1. Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας κατά τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου και μέσα στις προθεσμίες που προβλέπονται από το άρθρο 17 του Κώδικα αυτού, προβαίνει σε καταμέτρηση, καταγραφή και αποτίμηση στο βιβλίο απογραφών όλων των στοιχείων της επαγγελματικής του περιουσίας.

Την ίδια υποχρέωση έχουν στο τέλος κάθε έτους και τα νομικά πρόσωπα του άρθρου 101 του ν. 2238/1994 που έχουν τεθεί σε εκκαθάριση που διαρκεί πέραν του έτους.⁽¹⁾

2. Ο επιτηδευματίας που πρόκειται να τηρήσει για πρώτη φορά υποχρεωτικά ή προαιρετικά βιβλία τρίτης κατηγορίας συντάσσει απογραφή έναρξης στις προθεσμίες που ορίζονται από τις παραγράφους 7 και 8 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού.

Όταν δεν υπάρχουν πάγια περιουσιακά στοιχεία ή αποθέματα, αντί της σύνταξης απογραφής έναρξης, καταχωρούνται αναλυτικά τα λοιπά στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού στην εγγραφή ανοίγματος των βιβλίων.

3. Η ποσοτική καταμέτρηση των αποθεμάτων και η καταγραφή τους στο βιβλίο απογραφών ή σε καταστάσεις στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου γίνεται διακεκριμένα για κάθε αποθηκευτικό χώρο με εξαίρεση τα αποθέματα των αποθηκευτικών χώρων που στεγάζονται στον ίδιο ή σε συνεχόμενο κτιριακό χώρο με άλλο αποθηκευτικό χώρο τα οποία μπορεί να καταχωρούνται ενιαία για όλους τους εν λόγω αποθηκευτικούς χώρους.⁽²⁾ Τα αποθέματα που βρίσκονται σε τρίτους καταχωρούνται ανά τρίτο χωρίς να απαιτείται καταχώρηση και κατά αποθηκευτικό χώρο τρίτου.⁽³⁾ Η καταχώρηση, η οποία περιλαμβάνει το είδος, τη μονάδα μέτρησης και την ποσότητα, γίνεται με μία εγγραφή για ολόκληρη την ποσότητα κάθε είδους αγαθού, για κάθε αποθηκευτικό χώρο. Μέχρι την ημερομηνία σύνταξης του ισολογισμού καταχωρείται η κατά μονάδα αξία, στην οποία αποτιμήθηκε κάθε είδος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 28 του Κώδικα αυτού, καθώς και η συνολική του αξία.

Προκειμένου περί υποκαταστήματος που δεν εξάγει αυτοτελές αποτέλεσμα ή αποθηκευτικού χώρου, η ποσοτική καταμέτρηση των αποθεμάτων καταγράφεται σε διπλότυπες καταστάσεις.⁽⁴⁾ Το ένα αντίτυπο της κατάστασης αποστέλλεται στην έδρα μέσα στην προθεσμία που ορίζεται από την παράγραφο 7 του άρθρου 17 του Κώδικα αυτού, για την ενημέρωση του βιβλίου απογραφών.

Για υποκατάστημα ή αποθηκευτικό χώρο που λειτουργεί στον ίδιο νομό με την έδρα και στο ίδιο νησί ή σε απόσταση μικρότερη των 50 χιλιομέτρων από αυτή και δεν εξάγει αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα, η καταγραφή των αποθεμάτων μπορεί να γίνεται απευθείας στο βιβλίο απογραφών της έδρας διακεκριμένα.⁽⁵⁾

4.⁽⁶⁾ Τα πάγια περιουσιακά στοιχεία αναγράφονται στο βιβλίο απογραφών, κατά ομοειδείς κατηγορίες τουλάχιστον με τα εξής στοιχεία: **α)** αξία κτήσης ή κόστος ιδιοκατασκευής, προσαυξημένο με τις δαπάνες επεκτάσεων ή προσθηκών και βελτιώσεων, **β)** αποσβέσεις και **γ)** αναπόσβεστη αξία.

Σε περίπτωση ολοσχερούς απόσβεσης παγίου περιουσιακού στοιχείου διατηρείται στο μητρώο παγίων περιουσιακών στοιχείων αναπόσβεστη αξία ενός λεπτού του ευρώ, όταν το περιουσιακό αυτό στοιχείο εξακολουθεί να παραμένει στην κυριότητα του επιτηδευματία.

5. Κατ' εξαίρεση των οριζομένων στην προηγούμενη παράγραφο, για τα έπιπλα και σκεύη μπορεί να αναγράφεται στο βιβλίο απογραφών, κατά συντελεστή αποσβέσεων, το συνολικό ποσό της αξίας κτήσης τους, οι αποσβέσεις και η αναπόσβεστη αξία τους.

6. Για τα λοιπά στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού, τα οποία παρακολουθούνται με περιληπτικούς - γενικούς λογαριασμούς, μπορεί να καταχωρούνται στο βιβλίο απογραφών τα υπόλοιπα μόνο των οικείων λογαριασμών, εφόσον ανάλυση καθενός λογαριασμού καταχωρείται σε καταστάσεις ή ισοζύγια ή αποθηκεύεται σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα αποθήκευσης.⁽⁷⁾ Ειδικά για τις μετοχές, τις ομολογίες και τα λοιπά χρεόγραφα καταχωρείται για κάθε είδος η ποσότητα, η αξία κτήσης και η τρέχουσα αξία.

7.⁽⁸⁾ Στο βιβλίο απογραφών καταχωρούνται χωριστά κατ' είδος και ποσότητα όλα τα περιουσιακά στοιχεία κυριότητας άλλου επιτηδευματία που βρίσκονται κατά τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου στις εγκαταστάσεις του, εφόσον τα δεδομένα αυτά δεν προκύπτουν από το βιβλίο αποθήκης ή από άλλα πρόσθετα βιβλία.

(1) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 27 προστέθηκε με το άρθρο 6§2 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(2) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 27 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 6§3 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Η ποσοτική καταμέτρηση των αποθεμάτων και η καταγραφή τους στο βιβλίο απογραφών ή σε καταστάσεις στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου γίνεται διακεκριμένα για κάθε αποθηκευτικό χώρο.»

(3) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 27 προστέθηκε με το άρθρο 9§30 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999.

(4) Το πέμπτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 27 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 6§3 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Προκειμένου περί υποκαταστήματος, εφόσον τηρούνται βιβλία από τα οποία δεν εξάγεται αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα, η ποσοτική καταμέτρηση των αποθεμάτων καταγράφεται σε διπλότυπες καταστάσεις.»

(5) Το έβδομο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 27 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 6§3 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Για το υποκατάστημα που λειτουργεί στον ίδιο νομό με την έδρα ή σε απόσταση μικρότερη των 50 χιλιομέτρων από αυτή και δεν εξάγει αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα η καταγραφή των αποθεμάτων μπορεί να γίνεται απευθείας στο βιβλίο απογραφών της έδρας, διακεκριμένα.»

(6) Η παράγραφος 4 του άρθρου 27 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 6§4 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«4. Για κάθε πάγιο περιουσιακό στοιχείο αναγράφονται στο βιβλίο απογραφών τουλάχιστον: α) η αξία κτήσης ή το κόστος ιδιοκατασκευής του, προσαυξημένο με τις δαπάνες επεκτάσεων ή προσθηκών και βελτιώσεων, β) οι αποσβέσεις του, και γ) η αναπόσβεστη αξία του.

Όταν ο επιτηδευματίας τηρεί θεωρημένα βιβλία - μητρώα πάγιων περιουσιακών στοιχείων και αποσβέσεων μπορεί να καταχωρεί στην απογραφή την πιο πάνω ανάλυση, κατά ομοειδείς κατηγορίες πάγιων περιουσιακών στοιχείων.

Σε περίπτωση ολοσχερούς απόσβεσης παγίου περιουσιακού στοιχείου διατηρείται στην απογραφή αναπόσβεστη αξία μιας δραχμής, όταν το περιουσιακό αυτό στοιχείο εξακολουθεί να παραμένει στην κυριότητα του επιτηδευματία.»

(7) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 27 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 31§1 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Για τα λοιπά στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού, τα οποία παρακολουθούνται με περιληπτικούς - γενικούς λογαριασμούς, μπορεί να καταχωρούνται στο βιβλίο απογραφών τα υπόλοιπα μόνο των οικείων λογαριασμών, εφόσον καταχωρείται ανάλυση καθενός λογαριασμού σε καταστάσεις ή ισοζύγια.»

(8) Η παράγραφος 7 του άρθρου 27 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 31§2 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«7. Στο βιβλίο απογραφών καταχωρούνται χωριστά κατ' είδος και ποσότητα όλα τα περιουσιακά στοιχεία κυριότητας τρίτων που βρίσκονται κατά τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου στον επιτηδευματία, εφόσον τα δεδομένα αυτά δεν προκύπτουν από το βιβλίο αποθήκης ή από άλλα πρόσθετα βιβλία.»

Προηγούμενα, η παράγραφος 7 του άρθρου 27 είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 9§31 του ν. 2753/1999 και ίσχυε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«7. Στο βιβλίο απογραφών καταχωρούνται χωριστά, τουλάχιστον κατ' είδος και ποσότητα, τα αποθέματα και τα πάγια περιουσιακά στοιχεία κυριότητας τρίτων, που βρίσκονται κατά τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου στον επιτηδευματία.»

**Άρθρο 28.
Αποτίμηση στοιχείων απογραφής.**

1. Τα αποθέματα, εκτός από τα υπολείμματα, τα υποπροϊόντα και τα ελαττωματικά προϊόντα, αποτιμώνται στην κατ' είδος χαμηλότερη τιμή μεταξύ της τιμής κτήσης ή του ιστορικού κόστους παραγωγής τους και της τιμής στην οποία η επιχείρηση μπορεί να τα αγοράσει ή να τα παράγει κατά την ημέρα κλεισίματος του ισολογισμού.

Εάν η τελευταία αυτή τιμή είναι χαμηλότερη από την τιμή κτήσης ή το ιστορικό κόστος παραγωγής, αλλά μεγαλύτερη από την καθαρή ρευστοποιήσιμη αξία, τότε η αποτίμηση γίνεται στην καθαρή ρευστοποιήσιμη αξία.

Τα υπολείμματα, τα υποπροϊόντα και τα ελαττωματικά προϊόντα αποτιμώνται σύμφωνα με όσα ορίζονται από τις περιπτώσεις 3, 4 και 14 της παραγράφου 2.2.205 του άρθρου 1 του π.δ. 1123/1980, αντίστοιχα.

Για την αποτίμηση των συμπαραγωγών προϊόντων λαμβάνονται υπόψη τα όσα ορίζονται από τις περιπτώσεις 11 και 12 της παραγράφου 2.2.205 του άρθρου 1 του π.δ. 1123/1980.

2. Για την εφαρμογή των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου λαμβάνονται υπόψη οι εννοιολογικοί προσδιορισμοί της τιμής κτήσης, της τρέχουσας τιμής αγοράς, του ιστορικού κόστους παραγωγής και της καθαρής ρευστοποιήσιμης αξίας που ορίζονται από τις περιπτώσεις 6, 8, 9 (εκτός του τρίτου εδαφίου) και 10 της παραγράφου 2.2.205 του άρθρου 1 του π.δ. 1123/1980.

Όταν τα λογιστικά βιβλία τηρούνται σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (Δ.Λ.Π.), η αξία των μενόντων αποθεμάτων των ιδιοπαραχθέντων έτοιμων προϊόντων και της παραγωγής σε εξέλιξη, όπως αυτή προσδιορίζεται με βάση τα Δ.Λ.Π. δεν αναπροσαρμόζεται με τις διαφοροποιήσεις στοιχείων κόστους μεταξύ λογιστικής και φορολογικής βάσης. Οι διαφορές αυτές, εφόσον υπάρχουν, ποσοτικοποιούνται σε ετήσια συνολική βάση, ανεξάρτητα αν αποτελούν στοιχεία κόστους των πωληθέντων ή των μενόντων προϊόντων και καταχωρούνται στον Πίνακα των Φορολογικών Αποτελεσμάτων Χρήσης και στον Πίνακα Συμφωνίας Λογιστικής - Φορολογικής Βάσης (Π.Σ.Λ.Φ.Β.), που ορίζονται από τις διατάξεις της παρ. 7 του άρθρου 7 του Κώδικα αυτού.⁽¹⁾

Ειδικότερα, η τιμή κτήσης και το ιστορικό κόστος παραγωγής υπολογίζονται με βάση οποιαδήποτε από τις παραδεκτές μεθόδους, με την προϋπόθεση ότι η μέθοδος που θα επιλεγεί θα εφαρμόζεται πάγια για τα αποθέματα όλων των εγκαταστάσεων.

Για τη βελτίωση της λειτουργικότητας της επιχείρησης ή για άλλους σπουδαίους λόγους επιτρέπεται, μετά από έγκριση της Επιτροπής Λογιστικών Βιβλίων (Ε.Λ.Β.), η αλλαγή της μεθόδου προσδιορισμού της τιμής κτήσης ή του ιστορικού κόστους παραγωγής.⁽²⁾

Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται χωρίς έγκριση της Επιτροπής Λογιστικών Βιβλίων η αλλαγή της μεθόδου προσδιορισμού της τιμής κτήσης ή του ιστορικού κόστους παραγωγής, κατά την πρώτη διαχειριστική περίοδο πλήρους εφαρμογής της αναλυτικής λογιστικής (ομάδα 9) του π.δ. 1123/1980. Ομοίως δεν απαιτείται έγκριση της Επιτροπής Λογιστικών Βιβλίων και κατά την πρώτη αλλαγή της μεθόδου προσδιορισμού της τιμής κτήσης ή του ιστορικού κόστους παραγωγής, με την προϋπόθεση υποβολής σχετικής γνωστοποίησης στον αρμόδιο προϊστάμενο Δ.Ο.Υ. μέχρι τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου που θα εφαρμοστεί η νέα μέθοδος.⁽³⁾

3. Τα ενσώματα πάγια περιουσιακά στοιχεία αποτιμώνται στην αξία της τιμής κτήσης ή του κόστους ιδιοκατασκευής τους. Η αξία αυτή προσαυξάνεται με τις δαπάνες επεκτάσεων ή προσθηκών και βελτιώσεων και μειώνεται με τις αποσβέσεις που διενεργούνται με βάση την ισχύουσα νομοθεσία.

Σε περίπτωση αναπροσαρμογής, που γίνεται σε εφαρμογή ειδικού νόμου, η αναπροσαρμοσμένη αξία, θεωρείται ως αξία κτήσης του οικείου παγίου.

4. Για την εφαρμογή των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου λαμβάνονται υπόψη οι εννοιολογικοί προσδιορισμοί:

α) Της επέκτασης, προσθήκης, βελτίωσης, συντήρησης και επισκευής ενσώματων πάγιων, που ορίζονται στις περιπτώσεις 1, 2, 3, 4 και 5 της παραγράφου 2.2.101 του άρθρου 1 του π.δ. 1123/1980.

Της τιμής κτήσης, που ορίζεται στην περίπτωση 6 της παραγράφου 2.2.205 του άρθρου 1 του π.δ. 1123/1980. Για το κόστος ιδιοκατασκευής λαμβάνονται υπόψη, ανάλογα, τα όσα ορίζονται, για το ιστορικό κόστος παραγωγής στην περίπτωση 9 της παραπάνω παραγράφου.

β) Ειδικά, η τιμή κτήσης των ακινήτων αποτελείται από το ποσό που αναγράφεται στο συμβόλαιο αγοράς. Τα έξοδα απόκτησης των ακινήτων δεν περιλαμβάνονται στην τιμή κτήσης των στοιχείων αυτών. Τα έξοδα αυτά μεταφέρονται, κατά περίπτωση, στα έξοδα πρώτης εγκατάστασης ή στα γενικά έξοδα της χρήσης κατά την οποία πραγματοποιούνται.

γ) Η τιμή κτήσης του μηχανολογικού εξοπλισμού προσαυξάνεται και με τα έξοδα εγκατάστασης και συναρμολόγησης των μηχανημάτων, μέχρι να τεθούν σε κατάσταση λειτουργίας.

5.⁽⁴⁾ Για την αποτίμηση των συμμετοχών και χρεογράφων ισχύουν τα ακόλουθα:

α) οι μετοχές, οι ομολογίες και τα λοιπά χρεόγραφα που είναι εισηγμένα στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών ή σε αλλοδαπό χρηματιστήριο ή σε άλλο διεθνώς αναγνωρισμένο χρηματιστηριακό θεσμό, καθώς και τα μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων, αποτιμώνται στην κατ' είδος χαμηλότερη τιμή μεταξύ της τιμής κτήσης και της τρέχουσας τιμής τους.⁽⁵⁾ Ειδικότερα οι τράπεζες και γενικά τα πιστωτικά ιδρύματα του ν. 2076/1992

αποτιμούν τις συμμετοχές και χρεόγραφα τους στη συνολικά χαμηλότερη τιμή μεταξύ της τιμής κτήσης και της τρέχουσας τιμής τους.

β. Για τα χρεόγραφα της πιο πάνω περιπτώσεως α' ως τρέχουσα τιμή θεωρείται ο μέσος όρος της χρηματιστηριακής τιμής τους κατά τον τελευταίο μήνα της χρήσης. Ειδικά, για τα αμοιβαία κεφάλαια ως τρέχουσα τιμή θεωρείται ο μέσος όρος της καθαρής τιμής τους κατά τον τελευταίο μήνα της χρήσης.

γ)⁽⁵⁾ Οι μετοχές ανωνύμων εταιρειών που δεν έχουν εισαχθεί στο Χρηματιστήριο και οι συμμετοχές σε επιχειρήσεις που δεν έχουν τη μορφή της ανώνυμης εταιρείας αποτιμώνται στην κατ' είδος χαμηλότερη τιμή μεταξύ της τιμής κτήσεώς τους και της τρέχουσας τιμής τους. Ως τρέχουσα τιμή θεωρείται η εσωτερική λογιστική αξία των μετοχών ή των συμμετοχών ή των τίτλων των επιχειρήσεων αυτών, όπως προκύπτει από το νόμιμα συνταγμένο τελευταίο ισολογισμό τους. Ειδικά για τις διαχειριστικές περιόδους που λήγουν μέχρι την 30.6.2005 οι ανωτέρω μετοχές ή συμμετοχές μπορεί να αποτιμηθούν στην τιμή κτήσης τους.⁽⁶⁾

δ. Τα κάθε φύσης χρεόγραφα και οι τίτλοι, που έχουν χαρακτήρα προθεσμιακής κατάθεσης και δεν έχουν εισαχθεί στο Χρηματιστήριο, αποτιμώνται στην κατ' είδος παρούσα αξία τους κατά την ημέρα κλεισίματος του ισολογισμού. Η αξία αυτή προσδιορίζεται με βάση το ετήσιο επιτόκιο του κάθε χρεογράφου ή τίτλου.

ε)⁽⁷⁾ Το δεύτερο και το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 28 έχουν ανάλογη εφαρμογή και για την αποτίμηση των πάσης φύσεως τίτλων και χρηματοοικονομικών προϊόντων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των ασφαλιστικών επιχειρήσεων.

6. Οι απαιτήσεις, οι υποχρεώσεις, τα διαθέσιμα και τα λοιπά περιουσιακά στοιχεία που εκφράζονται σε ξένο νόμισμα, οπουδήποτε και αν βρίσκονται όλα αυτά τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης, αποτιμώνται σε δραχμές με το ποσό που προκύπτει από τη μετατροπή του ξένου νομίσματος:

α) με βάση την επίσημη τιμή του κατά την ημέρα της απογραφής, για τις απαιτήσεις, τις υποχρεώσεις και τα διαθέσιμα, και

β) με βάση την επίσημη τιμή του κατά την ημέρα κτήσης (αγοράς ή ιδιοκατασκευής ή παραγωγής) των χρεογράφων και τίτλων γενικά, των στοιχείων του πάγιου ενεργητικού, εκτός των μακροπροθέσμων απαιτήσεων, και των αποθεμάτων αγαθών γενικά.

7. Για τις συναλλαγματικές διαφορές, που προκύπτουν από τη μετατροπή σε δραχμές κατά την απογραφή των περιουσιακών στοιχείων της προηγούμενης παραγράφου, εφαρμόζονται οι διατάξεις που ακολουθούν, κατά περίπτωση:

α) Οι συναλλαγματικές διαφορές που προκύπτουν κατά την πληρωμή και την αποτίμηση σε δραχμές των υποχρεώσεων από πιστώσεις ή δάνεια σε ξένο νόμισμα, που χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά για την απόκτηση πάγιων περιουσιακών στοιχείων (αγορά, κατασκευή, εγκατά-

σταση), καταχωρούνται σε λογαριασμό πολυετούς απόσβεσης. Η απόσβεση των διαφορών αυτών διενεργείται ως εξής:

αα) Οι χρεωστικές συναλλαγματικές διαφορές, κατά πίστωση ή δάνειο, μετά από συμψηφισμό τυχόν πιστωτικών συναλλαγματικών διαφορών, σύμφωνα με την πιο κάτω υποπερίπτωση αβ', αποσβένονται ανάλογα με την υπόλοιπη κανονική χρονική διάρκεια της πίστωσης ή του δανείου. Η ετήσια απόσβεση του υπόλοιπου του λογαριασμού πολυετούς απόσβεσης, κατά πίστωση ή δάνειο, είναι ίση με το πηλίκον της διαίρεσης του υπολοίπου του λογαριασμού αυτού κατά το τέλος της χρήσης με τον αριθμό των ετών από τη λήξη της χρήσης αυτής μέχρι την κανονική λήξη της αντίστοιχης πίστωσης ή του δανείου. Χρονική περίοδος μικρότερη του δωδεκαμήνου λογίζεται ως έτος.

Αν μεσολαβεί κατασκευαστική περίοδος ή τμηματική απόσβεση του χρεωστικού υπολοίπου του αντίστοιχου λογαριασμού πολυετούς απόσβεσης αρχίζει από τη χρήση μέσα στην οποία έληξε η κατασκευαστική περίοδος ή διακόπηκε η κατασκευή του πάγιου περιουσιακού στοιχείου, για οποιοδήποτε λόγο.

Σε περίπτωση ληξιπρόθεσμων πιστώσεων ή δανείων, κατά το όλο ή μέρος αυτών, τα υπόλοιπα των αντίστοιχων λογαριασμών πολυετούς απόσβεσης, που αντιστοιχούν στο ληξιπρόθεσμο μέρος, αποσβένονται στο τέλος της χρήσης μέσα στην οποία οι αντίστοιχες πιστώσεις ή τα αντίστοιχα δάνεια έγιναν ληξιπρόθεσμα.

αβ) Οι πιστωτικές συναλλαγματικές διαφορές, κατά πίστωση ή δάνειο, στο τέλος της χρήσης μειώνουν τις χρεωστικές και σε περίπτωση που δεν υπάρχουν χρεωστικές ή αυτές υπολείπονται των πιστωτικών, κατά το όλο ή το μέρος που δεν συμψηφίζονται, μεταφέρονται σε λογαριασμό πρόβλεψης, κατά πίστωση ή δάνειο.

Στο τέλος της χρήσης το πιστωτικό υπόλοιπο του πιο πάνω λογαριασμού πρόβλεψης κατά πίστωση ή δάνειο, συμψηφίζεται με τυχόν χρεωστικό υπόλοιπο του αντίστοιχου λογαριασμού πολυετούς απόσβεσης. Στην περίπτωση που μετά το συμψηφισμό αυτό παραμένει πιστωτικό υπόλοιπο στο λογαριασμό πρόβλεψης, από το υπόλοιπο αυτό μεταφέρεται σε αποτελεσματικό λογαριασμό της κλειόμενης χρήσης το μέρος που αντιστοιχεί στο ποσό της πίστωσης ή του δανείου που πληρώθηκε μέσα σ' αυτήν.

β) Οι συναλλαγματικές διαφορές που προκύπτουν κατά την αποτίμηση σε δραχμές των απαιτήσεων και των λοιπών υποχρεώσεων σε ξένο νόμισμα καταχωρούνται σε ιδιαίτερους λογαριασμούς προβλέψεων κατά ξένο νόμισμα, με παραπέρα διάκριση σε προερχόμενες από βραχυπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες απαιτήσεις και υποχρεώσεις και μεταφέρονται σε αποτελεσματικούς λογαριασμούς ως εξής:

βα) Όταν προέρχονται από βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις και υποχρεώσεις, τα χρεωστικά υπόλοιπα των πιο πάνω λογαριασμών προβλέψεων στο τέλος κάθε χρήσης μεταφέρονται σε αποτελεσματικό λογαρια-

σμό της κλειόμενης χρήσης, τα δε πιστωτικά σε αποτελεσματικό λογαριασμό της επόμενης χρήσης,

ββ) όταν προέρχονται από μακροπρόθεσμες απαιτήσεις και υποχρεώσεις, στο τέλος κάθε χρήσης τα χρεωστικά υπόλοιπα των πιο πάνω λογαριασμών προβλέψεων μεταφέρονται σε αποτελεσματικό λογαριασμό της κλειόμενης χρήσης, από δε τα πιστωτικά υπόλοιπα αυτών μεταφέρεται σε αποτελεσματικό λογαριασμό κάθε χρήσης το μέρος εκείνο που αντιστοιχεί στις απαιτήσεις και τις υποχρεώσεις σε ξένο νόμισμα που εισπράχθηκαν ή πληρώθηκαν μέσα στη χρήση.

Στην περίπτωση που προηγήθηκαν μερικοί συμψηφισμοί των πιστωτικών υπολοίπων των λογαριασμών προβλέψεων με χρεωστικές συναλλαγματικές διαφορές, το μέρος των πιστωτικών υπολοίπων που μεταφέρεται σε αποτελεσματικό λογαριασμό κάθε χρήσης προσδιορίζεται κατ' αναλογία, με βάση τα αρχικά υπόλοιπα και τα μετά τους συμψηφισμούς αντίστοιχα πιστωτικά υπόλοιπα των πιο πάνω λογαριασμών προβλέψεων, κατά ξένο νόμισμα,

γ) οι συναλλαγματικές διαφορές, χρεωστικές ή πιστωτικές που προκύπτουν κατά την αποτίμηση σε δραχμές των χρεογράφων και τίτλων γενικά, των στοιχείων του πάγιου ενεργητικού εκτός των μακροπρόθεσμων απαιτήσεων, των κάθε μορφής αποθεμάτων αγαθών και των διαθέσιμων περιουσιακών στοιχείων, μεταφέρονται σε αποτελεσματικό λογαριασμό της χρήσης στην οποία δημιουργήθηκαν.⁽⁸⁾

8. Για την εφαρμογή των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου, θεωρούνται: **α)** βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις και υποχρεώσεις εκείνες που η προθεσμία εξόφλησής τους λήγει μέχρι το τέλος της επόμενης χρήσης και **β)** μακροπρόθεσμες απαιτήσεις και υποχρεώσεις εκείνες που η προθεσμία εξόφλησής τους λήγει μετά το τέλος της επόμενης χρήσης.

9. Οι τραπεζικές επιχειρήσεις μπορούν να μεταφέρουν τις πιστωτικές συναλλαγματικές διαφορές της περιπτώσεως β' της παραγράφου 7 του άρθρου αυτού σε αποτελεσματικό λογαριασμό της χρήσης στην οποία δημιουργήθηκαν. Στην περίπτωση αυτή πρέπει να γίνεται πρόβλεψη για το μέρος των πιστωτικών συναλλαγματικών διαφορών που η πραγματοποίησή τους κρίνεται αβέβαιη.

(1) Τα δεύτερο και τρίτο εδάφια της παραγράφου 2 του άρθρου 28 προστέθηκαν με το άρθρο 12§3 του ν. 3301/2004 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 25 του ίδιου νόμου από 23.12.2004.

(2) Τα πέμπτο και έκτο εδάφια της παραγράφου 2 του άρθρου 28 αντικαταστάθηκαν με ένα νέο εδάφιο με το άρθρο 31§3 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Επιπλέον η αποτίμηση των αποθεμάτων των υποκαταστημάτων με εξαρτημένη λογιστική και των αποθηκευτικών χώρων γίνεται με ενιαία τιμή με τα αποθέματα της έδρας.

Για την βελτίωση της λειτουργικότητας της επιχείρησης ή για άλλους σπουδαίους λόγους επιτρέπεται, μετά από έγκριση της Επιτροπής Λογιστικών Βιβλίων (Ε.Λ.Β.), η αλλαγή της μεθόδου προσδιορισμού της τιμής κτήσης ή του ιστορικού κόστους παραγωγής, καθώς και η αποτίμηση των αποθεμάτων χωριστά ανά εγκατάσταση.»

(3) Τα τέσσερα τελευταία εδάφια της παραγράφου 2 του άρθρου 28 αντικαταστάθηκαν με πέντε νέα εδάφια με το άρθρο 6§5 του ν. 3052/2002 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου, από 1.1.2003. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Ειδικότερα, η τιμή κτήσης και το ιστορικό κόστος παραγωγής υπολογίζονται με βάση οποιαδήποτε από τις παραδεκτές μεθόδους, με την προϋπόθεση ότι η μέθοδος που θα επιλεγεί θα εφαρμόζεται κατά πάγιο τρόπο.

Για την βελτίωση της λειτουργικότητας της επιχείρησης ή για άλλους σπουδαίους λόγους επιτρέπεται, μετά από έγκριση της Επιτροπής Λογιστικών Βιβλίων (Ε.Λ.Β.), η αλλαγή της μεθόδου προσδιορισμού της τιμής κτήσης ή του ιστορικού κόστους παραγωγής. Η έγκριση παρέχεται ύστερα από αίτηση που υποβάλλεται στον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ. πέντε (5) τουλάχιστον μήνες πριν από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου.

Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται, χωρίς έγκριση της Επιτροπής Λογιστικών Βιβλίων, η αλλαγή της μεθόδου προσδιορισμού της τιμής κτήσης ή του ιστορικού κόστους παραγωγής, κατά την πρώτη διαχειριστική περίοδο πλήρους εφαρμογής της αναλυτικής λογιστικής (ομάδα 9) του π.δ/τος 1123/1980 (ΦΕΚ 283 Α'.^(α))»

^(α) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 28 προστέθηκε με το άρθρο 19α§2 του ν. 2459/1997 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 40 του ίδιου νόμου από 18.2.1997.

(4) Η παράγραφος 5 του άρθρου 28 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 20§13 του ν. 2386/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 29 του ίδιου νόμου για τις διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από 1.1.1995 και μετά. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«5. Για την αποτίμηση των συμμετοχών και χρεογράφων ισχύουν τα ακόλουθα:

α) οι μετοχές, οι ομολογίες και τα λοιπά χρεόγραφα που είναι εισηγμένα στο χρηματιστήριο, καθώς και τα μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων, αποτιμώνται στην κατ' είδος χαμηλότερη τιμή μεταξύ της τιμής κτήσης και της τρέχουσας τιμής τους,

β) για τα χρεόγραφα της πιο πάνω περιπτώσεως α' ως τρέχουσα τιμή θεωρείται ο μέσος όρος της χρηματιστηριακής τιμής τους κατά τον τελευταίο μήνα της χρήσης. Ειδικά, για τα αμοιβαία κεφάλαια ως τρέχουσα τιμή θεωρείται ο μέσος όρος της καθαρής τιμής τους κατά τον τελευταίο μήνα της χρήσης,

γ) Οι μετοχές ανώνυμων εταιρειών που δεν έχουν εισαχθεί στο χρηματιστήριο και οι συμμετοχές σε επιχειρήσεις που δεν έχουν τη μορφή ανώνυμης εταιρείας αποτιμώνται στην τιμή κτήσης τους,

δ) τα κάθε φύσης χρεόγραφα και οι τίτλοι, που έχουν χαρακτήρα προθεσμιακής κατάθεσης και δεν έχουν εισαχθεί στο χρηματιστήριο, όπως είναι τα έντοκα γραμμάτια Δημοσίου, αποτιμώνται στην κατ' είδος παρούσα αξία τους κατά την ημέρα κλεισίματος του ισολογισμού. Η αξία αυτή προσδιορίζεται με βάση το ετήσιο επιτόκιο του κάθε χρεογράφου ή τίτλου.»

(5) Το πρώτο εδάφιο της περίπτωσης α' και η περίπτωση γ' της παραγράφου 5 του άρθρου 28 αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 6§6 του ν. 3052/2002 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Το εδάφιο και η περίπτωση που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«α. Οι μετοχές, οι ομολογίες και τα λοιπά χρεόγραφα που είναι εισηγμένα στο Χρηματιστήριο, καθώς και τα μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων, αποτιμώνται στην κατ' είδος χαμηλότερη τιμή μεταξύ της τιμής κτήσης και της τρέχουσας τιμής τους.»

«γ. Οι μετοχές ανωνύμων εταιρειών που δεν έχουν εισαχθεί στο Χρηματιστήριο και οι συμμετοχές σε επιχειρήσεις που δεν έχουν τη μορφή ανώνυμης εταιρείας αποτιμώνται στην τιμή κτήσης τους.»

(6) Το τρίτο εδάφιο της περίπτωσης γ' της παραγράφου 5 του άρθρου 28 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 12§4 του ν. 3301/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 25 του ίδιου νόμου από 23.12.2004. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Ειδικά για τη διαχειριστική περίοδο που λήγει την 31.12.2003 οι ανωτέρω μετοχές ή συμμετοχές μπορεί να αποτιμηθούν στην τιμή κτήσης τους.»

Το εδάφιο αυτό είχε προστεθεί με το άρθρο 32§5 του ν. 3229/2004 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 10.2.2004.

(7) Η περίπτωση ε' της παραγράφου 5 του άρθρου 28 προστέθηκε με το άρθρο 12§5 του ν. 3301/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 25 του ίδιου νόμου από 23.12.2004.

(8) Η περίπτωση δ' της παραγράφου 7 του άρθρου 28 καταργήθηκε με το άρθρο 6§7 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η περίπτωση που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«δ) οι χρεωστικές συναλλαγματικές διαφορές που προκύπτουν είτε κατά την είσπραξη ή εξόφληση των απαιτήσεων ή υποχρεώσεων (αντίστοιχα) σε ευρώ, κατά το ημερολογιακό έτος 2001, είτε κατά την αποτίμηση αυτών, καθώς και των διαθεσίμων και των λοιπών περιουσιακών στοιχείων των επιχειρήσεων, αποσβέννυνται είτε εφάπαξ είτε ισόποσα σε τρεις (3) συνεχόμενες χρήσεις.»

Η περίπτωση αυτή είχε προστεθεί με το άρθρο 7§1 του ν. 2842/2000 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 21 του ίδιου νόμου από 1.1.2001.

Άρθρο 29.
Ισολογισμός. Αποτελέσματα χρήσης.

1.⁽¹⁾ Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας συντάσσει, για κάθε χρήση και καταχωρεί στο βιβλίο απογραφών, τον ισολογισμό της επιχείρησής του, λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης, πίνακα διάθεσης αποτελεσμάτων και κατάσταση του λογαριασμού γενικής εκμετάλλευσης, σύμφωνα με τα υποδείγματα των παραγράφων 4.1.103, 4.1.202, 4.1.302 και 4.1.402 του άρθρου 1 του Π.Δ. 1123/ 1980

Ο επιτηδευματίας που τηρεί τα βιβλία του σύμφωνα με τους κανόνες των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (Δ.Λ.Π.) καταχωρεί στο βιβλίο απογραφών και τους πίνακες που ορίζονται από τις περιπτώσεις Α' και Γ' της παραγράφου 7 του άρθρου 7 του Κώδικα αυτού.⁽²⁾

Ειδικά τα νομικά πρόσωπα του άρθρου 101 του ν. 2238/1994 που τελούν σε εκκαθάριση που διαρκεί πέραν του έτους συντάσσουν και καταχωρούν στο βιβλίο απογραφών προσωρινό ισολογισμό, λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης, και κατάσταση του λογαριασμού γενικής εκμετάλλευσης, σύμφωνα με τα υποδείγματα του προηγούμενου εδαφίου.⁽³⁾

2. Πράξεις που επηρεάζουν τα αποτελέσματα της χρήσης ή αναφέρονται σ' αυτή ή άπτονται με οποιοδήποτε τρόπο του ισολογισμού αυτής, εφόσον τα στοιχεία αυτών των πράξεων περιέρχονται στην επιχείρηση μετά τη λήξη της χρήσης και εντός της προθεσμίας κλεισίματος του ισολογισμού, λογίζονται ως ημερολογιακές πράξεις ισολογισμού.

3.⁽⁴⁾ Ο ισολογισμός και ο λογαριασμός αποτελεσμάτων χρήσης που συντάσσεται σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού, καθώς και οι πίνακες που ορίζονται από την περίπτωση Γ' της παραγράφου 7 του άρθρου 7 του Κώδικα αυτού υπογράφονται και από τον υπεύθυνο κατάρτισης αυτών λογιστή - φοροτεχνικό κάτοχο σχετικής άδειας ασκήσεως επαγγέλματος κατά τα ειδικότερα οριζόμενα από τις διατάξεις του Π.Δ. 340/1998 (ΦΕΚ 228 Α') με αναγραφή ονοματεπωνύμου, της διεύθυνσης κατοικίας του ή της έδρας του επαγγέλματός του, κατά περίπτωση, του Α.Φ.Μ., της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. για τη φορολογία του, τον αριθμό μητρώου της άδειας άσκησης επαγγέλματος και την κατηγορία της άδειας.⁽⁵⁾

Όταν ο λογιστής - φοροτεχνικός υπογράφει ως εκπρόσωπος γραφείου παροχής λογιστικών και φοροτεχνικών υπηρεσιών, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15 του π.δ. 340/1998, αναγράφεται ακόμη η επωνυμία του γραφείου, η διεύθυνση της έδρας, ο Α.Φ.Μ., η αρμόδια Δ.Ο.Υ. και ο αριθμός μητρώου της άδειας λειτουργίας του γραφείου.

(1) Η παράγραφος 1 του άρθρου 29 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 16 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. για διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν την 1.1.1997 και μετά. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Ο επιτηδευματίας που τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας συντάσσει, για κάθε χρήση, ισολογισμό της επιχείρησής του, καθώς και λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης και πίνακα διάθεσης αποτελεσμάτων, σύμφωνα με τα υποδείγματα των παραγράφων 4.1.103, 4.1.202 και 4.1.302 του άρθρου 1 του π.δ. 1123/1980.»

(2) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 29 προστέθηκε με το άρθρο 12§6 του ν. 3301/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 25 του ίδιου νόμου από 23.12.2004.

(3) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 29 προστέθηκε με το άρθρο 6§8 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(4) Η παράγραφος 3 του άρθρου 29 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 6§9 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«3. Ο ισολογισμός και ο λογαριασμός αποτελεσμάτων χρήσης της επιχείρησης, της οποίας τα ακαθάριστα έσοδα υπερβαίνουν το ποσό των διακοσίων πενήντα εκατομμυρίων (250.000.000)^(α) δραχμών υπογράφονται και από τον προϊστάμενο του λογιστηρίου της ή τον υπεύθυνο κατάρτισης του ισολογισμού και του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης, ο οποίος πρέπει να έχει: α) άδεια άσκησης οικονομολογικού επαγγέλματος από το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 του π.δ. 475/1991 (ΦΕΚ 176 Α'), ή πτυχίο του τμήματος Δημόσιας Διοίκησης του Πάντειου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών και εγγραφή στο Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας, σύμφωνα με τις εκάστοτε διατάξεις για την άσκηση του οικονομολογικού επαγγέλματος ή πτυχίο του τμήματος Λογιστικής της σχολής Διοίκησης και Οικονομίας των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Τ.Ε.Ι.) και άδεια για υπογραφή ισολογισμού και λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης από το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας και β) πενταετή τουλάχιστον συναφή προϋπηρεσία από τη λήψη του πτυχίου σε λογιστικό – οικονομικό κλάδο του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα.

Όταν τα ετήσια ακαθάριστα έσοδα είναι από διακόσια πενήντα εκατομμύρια (250.000.000)^(α) δραχμές μέχρι τριακόσια πενήντα εκατομμύρια (350.000.000) δραχμές, μπορεί τον ισολογισμό και το λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης να τον υπογράψει ο προϊστάμενος του λογιστηρίου, που έχει πτυχίο των τμημάτων Εμπορίας και Διαφήμισης, Διοίκησης Επιχειρήσεων και Τουριστικών επιχειρήσεων της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας των Τ.Ε.Ι. και τουλάχιστον δεκαετή προϋπηρεσία, όπως αυτή καθορίζεται στο προηγούμενο εδάφιο και άδεια για υπογραφή ισολογισμού και λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης από το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας.^(β)

Κατ' εξαίρεση, ο ισολογισμός και ο λογαριασμός αποτελεσμάτων χρήσης, που προβλέπουν τα προηγούμενα εδάφια, μπορεί να υπογράφονται και από τον προϊστάμενο λογιστηρίου ή τον υπεύθυνο κατάρτισης του ισολογισμού, ο οποίος δεν συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις που προβλέπονται σ' αυτά τα εδάφια, εφόσον αποδεικνύεται ότι έχει υπογράψει, από το έτος 1965 μέχρι και τις 30 Απριλίου 1977, ισολογισμούς επιχειρήσεων που λειτουργούν στην Ελλάδα τουλάχιστον τριών χρήσεων.

Για κάθε παράβαση των διατάξεων της παραγράφου αυτής οι κυρώσεις που ορίζονται από τον Κώδικα αυτό επιβάλλονται χωριστά στον υπόχρεο στην τήρηση βιβλίων και στον προϊστάμενο του λογιστηρίου που υπέγραψε τον ισολογισμό και το λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης, χωρίς να έχει τέτοια δικαίωμα.»

^(α) Το όριο των 250.000.000 δραχμών, που αντικατέστησε το προηγούμενο όριο των 180.000.000 δραχμών, τέθηκε με το άρθρο 15§3 του ν. 2579/1998 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 32 του ίδιου νόμου από 1.1.1998 για όσους η διαχειριστική περίοδος έληξε την 31.12.1997 και για τους λοιπούς υπόχρεους από την έναρξη της διαχειριστικής περιόδου μετά την 31.12.1997.

^(β) Τα πρώτο και δεύτερο εδάφια της παραγράφου 3 του άρθρου 29 αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 43§22 του ν. 2214/1994 και ίσχυσαν σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«3. Ο ισολογισμός και ο λογαριασμός αποτελεσμάτων χρήσης της επιχείρησης, της οποίας τα ακαθάριστα έσοδα υπερβαίνουν το ποσό των εκατόν ογδόντα εκατομμυρίων (180.000.000) δραχμών υπογράφονται και από τον προϊστάμενο του λογιστηρίου της ή τον υπεύθυνο κατάρτισης του ισολογισμού και του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης, ο οποίος πρέπει να έχει άδεια άσκησης οικονομολογικού επαγγέλματος από το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας,

σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 του π.δ. 475/1991 (ΦΕΚ 176 Α'), ή πτυχίο του τμήματος Λογιστικής της σχολής Διοίκησης και Οικονομίας των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Τ.Ε.Ι.) και πενταετή τουλάχιστον συναφή προϋπηρεσία από τη λήψη του πτυχίου σε λογιστικό - οικονομικό κλάδο του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Όταν τα ετήσια ακαθάριστα έσοδα είναι από εκατόν ογδόντα εκατομμύρια (180.000.000) δραχμές μέχρι τριακόσια πενήντα εκατομμύρια (350.000.000) δραχμές μπορεί τον ισολογισμό και το λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης να τον υπογράφει ο προϊστάμενος του λογιστηρίου, που έχει πτυχίο των τμημάτων Εμπορίας και Διαφήμισης, Διοίκησης Επιχειρήσεων και Τουριστικών Επιχειρήσεων της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας των Τ.Ε.Ι. και τουλάχιστον δεκαετή προϋπηρεσία, όπως αυτή καθορίζεται στο προηγούμενο εδάφιο.»

(5) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 29 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 12§7 του ν. 3301/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 25 του ίδιου νόμου από 23.12.2004. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Ο ισολογισμός και ο λογαριασμός αποτελεσμάτων χρήσης υπογράφονται και από τον υπεύθυνο κατάρτισης αυτών λογιστή - φοροτεχνικό κάτοχο σχετικής άδειας ασκήσεως επαγγέλματος κατά τα ειδικότερα οριζόμενα από τις διατάξεις του π.δ. 340/1998 (ΦΕΚ 228 Α') με αναγραφή του ονοματεπωνύμου, της διεύθυνσης κατοικίας του ή της έδρας του επαγγέλματός του, κατά περίπτωση, του Α.Φ.Μ., της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. για τη φορολογία του, τον αριθμό μητρώου της άδειας άσκησης επαγγέλματος και την κατηγορία της άδειας.»

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄
ΚΥΡΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ. ΑΠΟΡΡΗΤΟ.**

**Άρθρο 30.
Κύρος και αποδεικτική δύναμη βιβλίων και στοιχείων.**

1. Με την επιφύλαξη των όσων ορίζονται στις επόμενες παραγράφους του άρθρου αυτού το κύρος και η αξιοπιστία των βιβλίων και στοιχείων του Κώδικα αυτού δε θίγεται από τη διαπίστωση παρατυπιών ή παραλείψεων σ' αυτά και ο προϊστάμενος της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. υποχρεούται να αναγνωρίζει τα δεδομένα που προκύπτουν από αυτά, κατά τον προσδιορισμό των κατά περίπτωση φορολογικών υποχρεώσεων του επιτηδευματία. Οι κατά τ' ανωτέρω παρατυπίες ή παραλείψεις επισύρουν, εκτός αντίθετης ειδικής ρύθμισης, μόνο οικονομικές και διοικητικές κυρώσεις ανάλογες με το είδος και την έκτασή τους, σε συνάρτηση με τα οικονομικά μεγέθη που προκύπτουν από τα τηρούμενα βιβλία.

2. Τα βιβλία και στοιχεία κρίνονται ανεπαρκή ή ανακριβή και συνεπάγονται εξωλογιστικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης, κατά περίπτωση, μόνο εφόσον τούτο προβλέπεται από τις επόμενες παραγράφους 3, 4, 6 και 7.

3.⁽¹⁾ Τα βιβλία και στοιχεία της δεύτερης και τρίτης κατηγορίας κρίνονται ανεπαρκή όταν ο υπόχρεος διαζευκτικά ή αθροιστικά:

α)⁽²⁾ δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει το βιβλίο παραγωγής - κοστολογίου ή το βιβλίο τεχνικών προδιαγραφών ή το βιβλίο ή δελτίο ποσοτικής παραλαβής που ορίζεται από την παράγραφο 1 του άρθρου 10 του Κώδικα αυτού,

β) τηρεί ή εκδίδει ή διαφυλάσσει τα βιβλία και στοιχεία του Κώδικα αυτού κατά τρόπο που αντιβαίνει τις διατάξεις αυτού ή τηρεί βιβλία κατηγορίας κατώτερης εκείνης στην οποία εντάσσεται,

γ) λαμβάνει εικονικά ως προς τον αντισυμβαλλόμενο φορολογικά στοιχεία διακίνησης ή αξίας,

δ) εξοφλεί τιμολόγια αξίας 15.000 ευρώ και άνω με τρόπο διαφορετικό από τον οριζόμενο.

ε.⁽³⁾ δεν συντάσσει και δεν καταχωρεί στο βιβλίο απογραφών τον Πίνακα Φορολογικών Αποτελεσμάτων Χρήσης, που ορίζεται από την περίπτωση Γ' της παραγράφου 7 του άρθρου 7 του Κώδικα αυτού ή συντάσσει αυτόν ανακριβώς.⁽⁴⁾

Οι πράξεις ή οι παρατυπίες ή οι παραλείψεις της παραγράφου αυτής τότε μόνο συνιστούν ανεπάρκεια, όταν δεν οφείλονται σε παραδρομή ή συγγνωστή πλάνη ή όταν καθιστούν αντικειμενικά αδύνατο και όχι απλώς δυσχερή το λογιστικό έλεγχο των φορολογικών υποχρεώσεων. Δεν συνιστούν αντικειμενική αδυναμία ελέγχου οι περιπτώσεις που αναφέρονται σε διαπιστωθείσες πλημμέλειες στα τηρηθέντα βιβλία και στοιχεία, καθώς και η αδυναμία αναπαραγωγής του περιεχομένου του θεω-

ρημένου οπτικού δίσκου του βιβλίου αποθήκης, όταν καλύπτονται από καταστάσεις ή ηλεκτρομαγνητικά μέσα ή άλλα αναλυτικά στοιχεία, τα οποία παρέχονται στο φορολογικό έλεγχο στην προθεσμία που τάσσεται από αυτόν, με την προϋπόθεση ότι προκύπτουν με σαφήνεια τα δεδομένα, ώστε να είναι δυνατές οι ελεγκτικές επαληθεύσεις και επαληθεύονται αυτά από τα βιβλία και στοιχεία.⁽⁵⁾

Η ανεπάρκεια πρέπει να αναφέρεται σε αδυναμία διενέργειας συγκεκριμένων ελεγκτικών επαληθεύσεων για οικονομικά μεγέθη μεγάλης έκτασης σε σχέση με τα μεγέθη των βιβλίων και στοιχείων και να είναι αιτιολογημένη.

4.⁽⁶⁾ Τα βιβλία και τα στοιχεία της δεύτερης και τρίτης κατηγορίας κρίνονται ανακριβή όταν ο υπόχρεος διαζευκτικά ή αθροιστικά:

α) δεν εμφανίζει στα βιβλία του έσοδα ή έξοδα ή εμφανίζει αυτά ανακριβώς ή εμφανίζει έξοδα που δεν έχουν πραγματοποιηθεί και δεν έχει εκδοθεί φορολογικό στοιχείο,

β)⁽⁷⁾ δεν καταχωρεί στο βιβλίο απογραφών αποθέματα ή καταχωρεί αυτά ανακριβώς ως προς την ποσότητα,

γ) δεν εκδίδει ή εκδίδει ανακριβή ή εικονικά ή πλαστά ως προς την ποσότητα ή την αξία ή τον αντισυμβαλλόμενο φορολογικά στοιχεία διακίνησης ή αξίας, ή λαμβάνει ανακριβή ή εικονικά ως προς την ποσότητα ή την αξία τέτοια στοιχεία,

δ) δεν εμφανίζει την πραγματική κατάσταση της επιχείρησής του, για τον επιτηδευματία της τρίτης κατηγορίας,

ε)⁽⁷⁾ δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει ή δεν επιδεικνύει στον τακτικό φορολογικό έλεγχο τα πρόσθετα βιβλία της παραγράφου 5 του άρθρου 10 ή δεν καταχωρεί σε αυτά τις συναλλαγές ή καταχωρεί σε αυτά ανακριβώς τα στοιχεία που προσδιορίζουν το ύψος της συναλλαγής,

στ) δεν διαφυλάσσει ή δεν επιδεικνύει στον τακτικό φορολογικό έλεγχο, εντός τακτού ευλόγου χρόνου, που ορίζεται με σημείωμα της αρμόδιας Δ.Ο.Υ., κατά περίπτωση το ισοζύγιο γενικού - αναλυτικών καθολικών ή τη μηνιαία κατάσταση του βιβλίου εσόδων - εξόδων επί μηχανογραφικής τήρησης των βιβλίων ή τα θεωρημένα ημερολόγια και το θεωρημένο βιβλίο εσόδων - εξόδων επί χειρόγραφης τήρησης, τα συνοδευτικά στοιχεία των αγαθών, καθώς και τα προβλεπόμενα από τον Κώδικα αυτό παραστατικά, με τα οποία ενεργούνται οι πρωτογενείς εγγραφές, ανεξάρτητα από τις διαχειριστικές περιόδους στις οποίες αυτά αφορούν.

Δεν εμπίπτει στην περίπτωση αυτή η μη διαφύλαξη και επίδειξη, η οποία οφείλεται σε λόγους αποδεδειγμένης ανωτέρας βίας, εφαρμοζομένων αναλόγως των οριζομένων στις διατάξεις της παραγράφου 3,

ζ) νοθεύει τα φορολογικά στοιχεία,

η)⁽⁷⁾ εμφανίζει αθροιστικά λάθη στο βιβλίο εσόδων - εξόδων, στη μηνιαία κατάσταση του βιβλίου εσόδων - εξόδων, καθώς και στο βιβλίο απογραφών,

θ)⁽⁷⁾ δεν τηρεί κατά περίπτωση τα ημερολόγια ή το ισοζύγιο του γενικού - αναλυτικών καθολικών ή το βιβλίο εσόδων - εξόδων ή τη μηνιαία κατάσταση του βιβλίου εσόδων - εξόδων ή δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει το βιβλίο αποθήκης ή τις καταστάσεις της ποσοτικής καταχώρησης των αποθεμάτων ή το βιβλίο απογραφών όταν δεν συντάσσονται τέτοιες καταστάσεις.

Οι πράξεις ή οι παραλείψεις της παραγράφου αυτής, για να συνεπάγονται εξωλογιστικό προσδιορισμό των αποτελεσμάτων, πρέπει να είναι μεγάλης έκτασης, ώστε να τα επηρεάζουν σημαντικά ή να καθιστούν αντικειμενικά αδύνατο το λογιστικό έλεγχο των φορολογικών υποχρεώσεων εφαρμοζομένων αναλόγως των διατάξεων των δύο τελευταίων εδαφίων της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού για τις πράξεις ή παραλείψεις των περιπτώσεων στ' και θ' της παραγράφου αυτής.

Δεν λογίζονται ως ανεπάρκεια ή ως ανακρίβεια: α) η καταχώριση εσόδου ή εξόδου σε χρήση άλλη από εκείνη που αφορά, β) οι πράξεις της περίπτωσης η' της παραγράφου αυτής, όταν από αυτές δεν μειώνεται το φορολογικό αποτέλεσμα, γ) η αποτίμηση των αποθεμάτων με διαφορετικό τρόπο από αυτόν που ορίζεται με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 28 του παρόντος Κώδικα, με την προϋπόθεση ότι είναι δυνατή στο χρόνο που θα ζητηθεί από το φορολογικό έλεγχο η σύνταξη κατάστασης αποτίμησης αυτών με τον τρόπο που ορίζεται από τις προαναφερόμενες διατάξεις.⁽⁸⁾

5.⁽⁹⁾ Η απόρριψη των βιβλίων και των στοιχείων των επιτηδευματιών που ελέγχονται από το Διαπεριφερειακό Ελεγκτικό Κέντρο (Δ.Ε.Κ.) Αθηνών ή Θεσσαλονίκης⁽¹⁰⁾, στα οποία διαπιστώθηκαν πράξεις ή παραλείψεις οι οποίες κατά την κρίση της ελεγκτικής αρχής συνιστούν ανεπάρκειες ή ανακρίβειες, όπως αυτές προσδιορίζονται από το άρθρο αυτό μπορεί να κριθεί, μετά από αίτηση του επιτηδευματία από πενταμελή επιτροπή, πριν από την κοινοποίηση του φύλλου ελέγχου ή της πράξης. Στην περίπτωση αυτή ο προϊστάμενος του Διαπεριφερειακού Ελεγκτικού Κέντρου (Δ.Ε.Κ.) Αθηνών ή Θεσσαλονίκης⁽¹⁰⁾ υποχρεούται να κοινοποιήσει στον επιτηδευματία σημείωμα με τις διαπιστώσεις του ελέγχου. Ο επιτηδευματίας δικαιούται, εντός είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση του σημειώματος, να ζητήσει την κρίση της Επιτροπής, η οποία αποφαινεται εντός δύο μηνών, με αιτιολογημένη απόφασή της, αν οι ανεπάρκειες ή ανακρίβειες που αναφέρονται στο σημείωμα συνεπάγονται απόρριψη των βιβλίων και στοιχείων και εξωλογιστικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης. Η Επιτροπή μπορεί να διατάσσει συμπληρωματικό έλεγχο για διευκρίνιση των λόγων για τους οποίους ζητείται η απόρριψη των βιβλίων και στοιχείων. Η απόφαση της Επιτροπής είναι δεσμευτική για τον προϊστάμενο της ελεγκτικής αρχής.

Η εν λόγω Επιτροπή έχει την έδρα της στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού αποτελούμενη από:

α) έναν σύμβουλο ή πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ως πρόεδρο, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Υπουργό,

β) έναν εκ των προϊσταμένων των διευθύνσεων της Γενικής Διεύθυνσης Φορολογίας, που ορίζεται από τον Υπουργό και αναπληρώνεται από τον νόμιμο αναπληρωτή του,

γ) έναν εκ των προϊσταμένων των Διευθύνσεων της Γενικής Διεύθυνσης Ελέγχων, που ορίζεται από τον Υπουργό και αναπληρώνεται από τον νόμιμο αναπληρωτή του,

δ) έναν εκπρόσωπο του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, που προτείνεται με τον αναπληρωτή του από αυτό,

ε) έναν εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης Επιμελητηρίων Ελλάδας, που προτείνεται με τον αναπληρωτή του από αυτή.

Χρέη γραμματέα της Επιτροπής εκτελεί φοροτεχνικός υπάλληλος ΠΕ κατηγορίας που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Πρόεδρο.

Εισηγητής για κάθε υπόθεση ορίζεται υπάλληλος του Διαπεριφερειακού Ελεγκτικού Κέντρου (Δ.Ε.Κ.) Αθηνών ή Θεσσαλονίκης⁽¹⁰⁾ που προτείνεται από τον Προϊστάμενο της αρχής αυτής.

Για τη συγκρότηση, απαρτία, πλειοψηφία και λειτουργία της επιτροπής εφαρμόζονται οι διατάξεις του Οργανισμού του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών για τα συλλογικά όργανα.

Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών ορίζεται η αποζημίωση του Προέδρου, των μελών και του γραμματέα της Επιτροπής, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

6.⁽¹¹⁾ Τα βιβλία και στοιχεία της πρώτης κατηγορίας κρίνονται ανακριβή όταν ο επιτηδευματίας δεν καταχωρεί ή καταχωρεί ανακριβώς σε αυτά αγορές που δεν έχουν πραγματοποιηθεί και δεν έχει εκδοθεί φορολογικό στοιχείο ή δεν εκδίδει ή εκδίδει ανακριβή ή εικονικά ή πλαστά ως προς την ποσότητα ή την αξία ή ως προς τον αντισυμβαλλόμενο φορολογικά στοιχεία διακίνησης και αξίας ή λαμβάνει ανακριβή ή εικονικά ως προς την ποσότητα ή την αξία τέτοια στοιχεία, εμφανίζει αθροιστικά λάθη.

Οι διατάξεις των περιπτώσεων στ', ζ' και θ' του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 4 του παρόντος άρθρου, καθώς και των δύο τελευταίων εδαφίων της ίδιας παραγράφου έχουν ανάλογη εφαρμογή και για τους τηρούντες βιβλίο αγορών.

7.⁽¹²⁾ Δεν επηρεάζεται το κύρος των βιβλίων και στοιχείων για πράξεις ή παραλείψεις των παραγράφων 3, 4 και 6 για συνολικά οικονομικά μεγέθη μέχρι τα όρια των ποσοστών ακαθάριστων εσόδων και των αξιών που αναφέρονται κατωτέρω, ως εξής:

α)⁽¹³⁾ Ποσοστό τρία τοις εκατό (3%) και για αξία μικρότερη ή ίση των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ για ακαθάριστα έσοδα μέχρι και ένα εκατομμύριο πεντακόσιες χιλιάδες (1.500.000) ευρώ.

β)⁽¹³⁾ Ποσοστό δύο τοις εκατό (2%) και για αξία μικρότερη ή ίση των διακοσίων χιλιάδων (200.000) ευρώ για ακαθάριστα έσοδα άνω του ενός εκατομμυρίου πεντακοσίων χιλιάδων (1.500.000) ευρώ.

Κατ' εξαίρεση τα οριζόμενα όρια στις διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου δεν εφαρμόζονται για τις περιπτώσεις:

α) Μη έκδοσης ή ανακριβούς έκδοσης φορολογικών στοιχείων, τουλάχιστον για δύο (2) συναλλαγές, στην ίδια χρήση, που διαπιστώνονται από διαφορετικούς ελέγχους.

β) Μη έκδοσης ή ανακριβούς έκδοσης φορολογικών στοιχείων, τουλάχιστον για τρεις (3) συναλλαγές στην ίδια χρήση, που διαπιστώνονται από τον ίδιο έλεγχο.

γ) Μη έκδοσης ή ανακριβούς έκδοσης ενός στοιχείου αξίας άνω των 880 ευρώ.

δ)⁽¹⁴⁾ Επί μη καταχώρισης ή ανακριβούς καταχώρισης στα πρόσθετα βιβλία της παραγράφου 5 του άρθρου 10 συναλλαγών για τις οποίες δεν έχουν εκδοθεί τα στοιχεία εσόδων εφαρμόζονται αναλόγως τα οριζόμενα στις περιπτώσεις α', β' και γ' του εδαφίου αυτού.

ε) Χρήση πλαστών, εικονικών ή νοθευμένων στοιχείων αξίας άνω των 880 ευρώ για κάθε στοιχείο ή μικρότερης αξίας εφόσον αθροιστικά λαμβανόμενα στην ίδια χρήση ξεπερνούν το όριο αυτό.

8.⁽¹⁵⁾ Ειδικά όταν τα όρια είναι μεγαλύτερα από αυτά που καθορίζονται στο πρώτο εδάφιο της προηγούμενης παραγράφου ή όταν εφαρμόζονται οι διατάξεις του δεύτερου εδαφίου της ίδιας παραγράφου, τότε το κύρος των βιβλίων και των στοιχείων κρίνεται με τις γενικές διατάξεις των παραγράφων 3, 4 και 6 του ίδιου άρθρου του Κώδικα αυτού.

9.⁽¹⁵⁾ Οι νέες διατάξεις των παραγράφων 3, 4 και 6 όπου προβλέπουν επιεικέστερη μεταχείριση, καθώς και οι διατάξεις της παραγράφου 7 εφαρμόζονται και για τις υποθέσεις που μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου δεν έχουν ελεγχθεί, καθώς και για εκείνες που έχουν ελεγχθεί και δεν έχουν περαιωθεί οριστικά με διοικητική επίλυση της διαφοράς ή εκκρεμεί η συζήτηση προσφυγής ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων και του ΣτΕ. Για τις υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον των δικαστηρίων αυτών, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν με αίτησή τους, που υποβάλλεται στον αρμόδιο προϊστάμενο της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας εντός ανατρεπτικής προθεσμίας εξήντα (60) ημερών από τη δημοσίευση του παρόντος να ζητήσουν τη διοικητική επίλυση της διαφοράς, ακολουθούμενης της διαδικασίας του ν.δ. 4600/1966 (ΦΕΚ 242 Α').

Αν δεν επιτευχθεί η διοικητική επίλυση της διαφοράς, οι υποθέσεις αυτές κρίνονται με βάση τις προϊσχύσασες διατάξεις.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ**N. 3522/2006 (ΦΕΚ 276 Α'/22.12.2006), άρθρο 35§1.**

«Οι διατάξεις των παραγράφων 5 έως και 8 του άρθρου 31 του παρόντος νόμου, αν προβλέπουν επιεικέστερη μεταχείριση, εφαρμόζονται και για τις υποθέσεις που μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου δεν έχουν ελεγχθεί.

Ομοίως εφαρμόζονται και για υποθέσεις που έχουν ελεγχθεί και δεν έχουν περαιωθεί οριστικά με διοικητική επίλυση της διαφοράς ή δεν έχει παρέλθει η προθεσμία άσκησης ένδικου βοηθήματος ή ένδικου μέσου ή εκκρεμεί συζήτηση των υποθέσεων αυτών ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων και του Συμβουλίου της Επικρατείας. Για τις υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον των δικαστηρίων αυτών οι ενδιαφερόμενοι μπορούν με αίτησή τους, που υποβάλλεται στον αρμόδιο προϊστάμενο της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας εντός ανατρεπτικής προθεσμίας εξήντα (60) ημερών από τη δημοσίευση του παρόντος, να ζητήσουν τη διοικητική επίλυση της διαφοράς, ακολουθούμενης της διαδικασίας του ν.δ. 4600/1966 (ΦΕΚ 242 Α'). Στην περίπτωση που δεν επιτευχθεί διοικητική επίλυση της διαφοράς, οι υποθέσεις των δύο προηγούμενων εδαφίων κρίνονται με βάση τις προϊσχύσασες διατάξεις.»

N. 3296/2004 (ΦΕΚ 253 Α'/14.12.2004), άρθρο 20§21.

«Οι νέες διατάξεις των παραγράφων 3, 4 και 6 του άρθρου 30 όπου προβλέπουν επιεικέστερη μεταχείριση, εφαρμόζονται και για τις υποθέσεις που μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου δεν έχουν ελεγχθεί, καθώς και για εκείνες που έχουν ελεγχθεί και δεν έχουν περαιωθεί οριστικά με διοικητική επίλυση της διαφοράς ή δεν έχει παρέλθει προθεσμία άσκησης ένδικου βοηθήματος ή ένδικου μέσου ή εκκρεμεί συζήτηση κατά των υποθέσεων αυτών ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων και του Συμβουλίου της Επικρατείας. Για τις υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον των δικαστηρίων αυτών, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν με αίτησή τους, που υποβάλλεται στον αρμόδιο προϊστάμενο της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας εντός ανατρεπτικής προθεσμίας εξήντα (60) ημερών από τη δημοσίευση του παρόντος να ζητήσουν τη διοικητική επίλυση της διαφοράς, ακολουθούμενης της διαδικασίας του Ν.Δ. 4600/1966 (ΦΕΚ 242 Α'). Αν δεν επιτευχθεί η διοικητική επίλυση της διαφοράς, στην περίπτωση αυτή οι υποθέσεις αυτές κρίνονται με βάση τις προϊσχύσασες διατάξεις.»

(1) Η παράγραφος 3 του άρθρου 30 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 7§1 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«3. Τα βιβλία και στοιχεία της τρίτης κατηγορίας κρίνονται ανεπαρκή όταν ο υπόχρεος διαζευκτικά ή αθροιστικά:

α)^(α) Δεν τηρεί το ή τα ημερολόγια όπου καταχωρούνται πρωτογενώς οι συναλλαγές, ή δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει το γενικό καθολικό, το βιβλίο αποθήκης, το βιβλίο παραγωγής – κοστολογίου, το βιβλίο τεχνικών προδιαγραφών, το βιβλίο απογραφών, καθώς και τα πρόσθετα βιβλία που ορίζονται από την παράγραφο 1 του άρθρου 10 του Κώδικα αυτού,^(β)

β)^(γ) τηρεί ή εκδίδει ή διαφυλάσσει τα βιβλία και στοιχεία του Κώδικα αυτού κατά τρόπο που αντιβαίνει τις διατάξεις αυτού ή τηρεί βιβλία κατηγορίας κατώτερης εκείνης στην οποία εντάσσεται,

γ)^(δ) εφόσον χρησιμοποιεί μηχανογραφικά μέσα τήρησης των βιβλίων και έκδοσης των στοιχείων δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει, εκτός από τα οριζόμενα στις πιο πάνω περιπτώσεις α, β, γ, τα μηνιαία ισοζύγια του γενικού καθολικού ή τις μηνιαίες καταστάσεις του βιβλίου αποθήκης, δεν παραδίδει στο φορολογικό έλεγχο το εγχειρίδιο οδηγιών χρήσης του λογισμικού ή το εγχειρίδιο οδηγιών που παραδίδει δεν περιέχει λεπτομερή ανάλυση των λειτουργιών της χρήσης και των εφαρμογών.

Οι πράξεις ή οι παρατυπίες ή οι παραλείψεις της παραγράφου αυτής τότε μόνο συνιστούν ανεπάρκεια, όταν δεν οφείλονται σε παραδρομή ή συγγνωστή πλάνη ή όταν καθιστούν αντικειμενικά αδύνατο και όχι απλώς δυσχερή το λογιστικό έλεγχο των φορολογικών υποχρεώσεων. Δεν συνιστούν αντικειμενική αδυναμία ελέγχου οι περιπτώσεις που αναφέρονται σε διαπιστωθείσες πλημμέλειες στα τηρηθέντα βιβλία και στοιχεία όταν καλύπτονται από καταστάσεις ή ηλεκτρομαγνητικά μέσα ή άλλα αναλυτικά στοιχεία, τα οποία παρέχονται στο φορολογικό έλεγχο στην προθεσμία που τάσσεται από αυτόν, με την προϋπόθεση ότι προκύπτουν με σαφήνεια τα δεδομένα, ώστε να είναι δυνατές οι ελεγκτικές επαληθεύσεις και επαληθεύονται αυτά από τα βιβλία και στοιχεία. Οι διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου εφαρμόζονται και για τις υποθέσεις που μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου δεν έχουν ελεχθεί ή εφόσον έχουν ελεχθεί δεν έχουν εκδοθεί φύλλα ελέγχου^(ε)

Η ανεπάρκεια πρέπει να αναφέρεται σε αδυναμία διενέργειας συγκεκριμένων ελεγκτικών επαληθεύσεων για οικονομικά μεγέθη μεγάλης έκτασης σε σχέση με τα μεγέθη των βιβλίων και στοιχείων και να είναι αιτιολογημένη.»

^(α) Η περίπτωση α' της παραγράφου 3 του άρθρου 30 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 17§1 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 4.6.1996. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«α. Δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει το ή τα ημερολόγια, όπου καταχωρούνται πρωτογενώς οι συναλλαγές, το γενικό καθολικό, το βιβλίο αποθήκης, το βιβλίο παραγωγής-κοστολογίου, το βιβλίο τεχνικών προδιαγραφών, το βιβλίο απογραφών, καθώς και τα πρόσθετα βιβλία που ορίζονται από την παράγραφο 1 του άρθρου 10 του Κώδικα αυτού»

Προηγούμενα η περίπτωση αυτή είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 43§23 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«α) δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει το ή τα ημερολόγια, όπου καταχωρούνται πρωτογενώς οι συναλλαγές, το γενικό καθολικό, το βιβλίο αποθήκης, το βιβλίο απογραφών, καθώς και τα πρόσθετα βιβλία που ορίζονται από το άρθρο 10 του Κώδικα αυτού,»

^(β) Στο τέλος της περίπτωσης α' της παραγράφου 3 του άρθρου 30 η τελεία έγινε κόμμα με το άρθρο 9§32 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999.

^(γ) Η περίπτωση β' της παραγράφου 3 του άρθρου 30 καταργήθηκε και οι περιπτώσεις γ' και δ' αναριθμήθηκαν σε β' και γ' αντιστοίχως με το άρθρο 17§2 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσαν σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 4.6.1996. Η περίπτωση που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«β) δεν διαφυλάσσει τα συνοδευτικά στοιχεία αγαθών, καθώς και τα προβλεπόμενα από τον Κώδικα αυτό παραστατικά, με τα οποία ενεργούνται οι πρωτογενείς εγγραφές στα ημερολόγια,»

^(δ) Τα τρίτο και τέταρτο εδάφια της παραγράφου 3 του άρθρου 30 προστέθηκαν με το άρθρο 9§33 του ν. 2753/1999 και ίσχυσαν σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999.

(2) Η περίπτωση α' του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 3 του άρθρου 30 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 31§4 του ν. 3522/2006, ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006 και καταλαμβάνει διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από την ημερομηνία αυτή και μετά. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«α) δεν τηρεί κατά περίπτωση το ισοζύγιο γενικού - αναλυτικών καθολικών ή τη μηνιαία κατάσταση του βιβλίου εσόδων - εξόδων, δεν τηρεί τα ημερολόγια ή το βιβλίο εσόδων - εξόδων ή δεν διαφυλάσσει τα αθεώρητα ημερολόγια ή το αθεώρητο βιβλίο εσόδων - εξόδων, δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει^(α) το βιβλίο αποθήκης, το βιβλίο παραγωγής - κοστολογίου, το βιβλίο τεχνικών προδιαγραφών, το βιβλίο απογραφών, καθώς και τα πρόσθετα βιβλία που ορίζονται από την παράγραφο 1 του άρθρου 10 του Κώδικα αυτού με εξαίρεση το βιβλίο που τηρείται από τα πρόσωπα του δεύτερου εδαφίου της ίδιας παραγράφου,»

^(α) Στην περίπτωση α' της παραγράφου 3 του άρθρου 30 η φράση «δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει» πριν από τη φράση «το βιβλίο αποθήκης» τέθηκε με το άρθρο 19§21 του ν. 3091/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 30 του ίδιου νόμου από 24.12.2002.

(3) Η περίπτωση ε' της παραγράφου 3 του άρθρου 30 προστέθηκε με το άρθρο 12§8 του ν. 3301/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 25 του ίδιου νόμου από 23.12.2004.

(4) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 30 καταργήθηκε με το άρθρο 45 του ν. 3427/2005 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 53 του ίδιου νόμου από 1.1.2006. Το εδάφιο που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«Τα βιβλία του επιτηδεύματά δεν κρίνονται ως ανεπαρκή αν για λόγους αποδεδειγμένης ανωτέρας βίας οφειλομένης σε σεισμό, πυρκαγιά ή θεομηνία υπάρχει καταστροφή ή απώλεια αυτών, με την προϋπόθεση της επαναδημιουργίας τους με κάθε πρόσφορο μέσο και σε χρόνο τον οποίο θα καθορίσει ο προϊστάμενος της αρμόδιας Δημόσιας Οικονομικής Υπηρεσίας, καθώς και της υποβολής γνωστοποίησης της απώλειας αυτών μέχρι το τέλος του επόμενου μήνα.»

Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 30 είχε προστεθεί με το άρθρο 20§13 του ν. 3296/2004 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 14.12.2004.

(5) Το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 30 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 20§14 του ν. 3296/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 14.12.2004. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Δεν συνιστούν αντικειμενική αδυναμία ελέγχου οι περιπτώσεις που αναφέρονται σε διαπιστωθείσες πλημμέλειες στα τηρηθέντα βιβλία και στοιχεία όταν καλύπτονται από καταστάσεις ή ηλεκτρομαγνητικά μέσα ή άλλα αναλυτικά στοιχεία, τα οποία παρέχονται στο φορολογικό έλεγχο στην προθεσμία που τάσσεται από αυτόν, με την προϋπόθεση ότι προκύπτουν με σαφήνεια τα δεδομένα, ώστε να είναι δυνατές οι ελεγκτικές επαληθεύσεις και επαληθεύονται αυτά από τα βιβλία και στοιχεία.»

(6) Η παράγραφος 4 του άρθρου 30 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 7§2 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«4. Τα βιβλία και στοιχεία της τρίτης κατηγορίας κρίνονται ανακριβή όταν ο υπόχρεος διαζευκτικά ή αθροιστικά:

α) δεν εμφανίζει στα βιβλία του έσοδα ή έξοδα ή εμφανίζει αυτά ανακριβώς,

β) δεν απογράφει περιουσιακά στοιχεία ή απογράφει αυτά ανακριβώς,

γ) δεν εκδίδει ή εκδίδει ανακριβή ή εικονικά ή πλαστά ως προς την ποσότητα ή την αξία ή τον αντισυμβαλλόμενο φορολογικά στοιχεία διακίνησης ή αξίας, η λαμβάνει ανακριβή ή εικονικά τέτοια στοιχεία.

δ.^(α) Δεν εμφανίζει την πραγματική κατάσταση της επιχείρησής του.

ε.^(α) Δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει τα πρόσθετα βιβλία της παραγράφου 5 του άρθρου 10 του παρόντος Κώδικα και της παραγράφου 11 του άρθρου 64 του ν.2065/1992

στ.^(β) Δεν διαφυλάσσει ή δεν επιδεικνύει στον τακτικό φορολογικό έλεγχο, εντός τακτού ευλόγου χρόνου, που ορίζεται με σημείωμα της αρμόδιας ΔΟΥ, τα ημερολόγια όπου καταχωρούνται πρωτογενώς οι συναλλαγές, τα συνοδευτικά στοιχεία των αγαθών, καθώς και τα προβλεπόμενα από τον Κώδικα αυτό παραστατικά, με τα οποία ενεργούνται οι πρωτογενείς εγγραφές στα ημερολόγια, ανεξάρτητα από τις διαχειριστικές περιόδους στις οποίες αυτά αφορούν^(γ). Δεν εμπίπτει στην περίπτωση αυτή η μη διαφύλαξη και επίδειξη, η οποία οφείλεται σε λόγους αποδεδειγμένης ανωτέρας βίας, εφαρμοζομένων αναλόγως των οριζόμενων στις διατάξεις της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου

Οι πράξεις ή οι παραλείψεις της παραγράφου αυτής, για να συνεπάγονται εξωλογιστικό προσδιορισμό των αποτελεσμάτων, πρέπει να είναι μεγάλης έκτασης σε σχέση με τα οικονομικά μεγέθη των βιβλίων, ώστε να τα επηρεάζουν σημαντικά ή να οφείλονται σε πρόθεση του υπόχρεου για απόκρυψη φορολογητέας ύλης.

Δε λογίζεται ως ανακρίβεια η υπερτίμηση ή υποτίμηση κατά την απογραφή των εμπορεύσιμων περιουσιακών στοιχείων, καθώς και η καταχώρηση εσόδου ή εξόδου σε χρήση άλλη από εκείνη που αφορά.»

^(α) Οι περιπτώσεις δ' και ε' της παραγράφου 4 του άρθρου 30 προστέθηκαν με το άρθρο 43§24 του ν. 2214/1994 και ίσχυσαν σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995.

^(β) Η περίπτωση στ' της παραγράφου 4 του άρθρου 30 προστέθηκε με το άρθρο 17§3 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 4.6.1996.

^(γ) Στο τέλος του πρώτου εδαφίου της περίπτωσης στ' της παραγράφου 4 του άρθρου 30 η τελεία έγινε κόμμα και προστέθηκε η φράση «ανεξάρτητα από τις διαχειριστικές περιόδους στις οποίες αυτά αφορούν.» με το άρθρο 15§7 του ν. 2579/1998 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 32 του ίδιου νόμου από 17.2.1998.

(7) Οι περιπτώσεις β', ε' και η' του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 4 του άρθρου 30 αντικαταστάθηκαν και η περίπτωση θ' προστέθηκε με το άρθρο 31§5 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου οι περιπτώσεις β', ε' και η' από 22.12.2006 και η νέα περίπτωση θ' από 22.12.2006 και καταλαμβάνει διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από την ημερομηνία αυτή και μετά. Οι περιπτώσεις που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«β) δεν απογράφει περιουσιακά στοιχεία ή απογράφει αυτά ανακριβώς,»

«ε) δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει τα πρόσθετα βιβλία του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 10 και της παραγράφου 5 του ίδιου άρθρου ή δεν καταχωρεί τις συναλλαγές ή καταχωρεί σ' αυτά ανακριβώς τα στοιχεία που προσδιορίζουν το ύψος της συναλλαγής,»

«η) εμφανίζει αθροιστικά λάθη όταν τηρούνται βιβλία δεύτερης κατηγορίας.»

(8) Τα δύο τελευταία εδάφια της παραγράφου 4 του άρθρου 30 αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 31§6 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Οι πράξεις ή οι παραλείψεις της παραγράφου αυτής, για να συνεπάγονται εξωλογιστικό προσδιορισμό των αποτελεσμάτων, πρέπει να είναι μεγάλης έκτασης σε σχέση με τα οικονομικά μεγέθη των βιβλίων, ώστε να τα επηρεάζουν σημαντικά^(α)»

Δε λογίζεται ως ανακρίβεια η υπερτίμηση ή υποτίμηση κατά την απογραφή των εμπορεύσιμων περιουσιακών στοιχείων, καθώς και η καταχώρηση εσόδου ή εξόδου σε χρήση άλλη από εκείνη που αφορά.»

^(α) Η φράση «ή να οφείλονται σε πρόθεση του υπόχρεου για απόκρυψη φορολογητέας ύλης.» στο προτελευταίο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 30 απαλείφθηκε με το άρθρο 20§15 του ν. 3296/2004 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 14.12.2004.

(9) Η παράγραφος 5 του άρθρου 30 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 7§3 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«5. Η απόρριψη των βιβλίων και στοιχείων του επιτηδευματία της τρίτης κατηγορίας, στα οποία διαπιστώθηκαν πράξεις ή παραλείψεις, οι οποίες κατά την κρίση του προϊστάμενου της Δ.Ο.Υ. συνιστούν ανεπάρκειες ή ανακρίβειες, όπως αυτές προσδιορίζονται από το άρθρο αυτό, μπορεί να κριθεί, μετά από αίτηση του επιτηδευματία, από τριμελή Επιτροπή, πριν από την κοινοποίηση του φύλλου ελέγχου ή της πράξης. Στην περίπτωση αυτή ο προϊστάμενος Δ.Ο.Υ. υποχρεούται να κοινοποιήσει στον επιτηδευματία σημείωμα με τις διαπιστώσεις του ελέγχου. Ο επιτηδευματίας δικαιούται, εντός είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση του σημειώματος, να ζητήσει την κρίση της Επιτροπής, η οποία αποφαινεται εντός μηνός, με αιτιολογημένη απόφασή της, αν οι ανεπάρκειες ή ανακρίβειες που αναφέρονται στο σημείωμα συνεπάγονται απόρριψη των βιβλίων και στοιχείων και εξωλογιστικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης. Η Επιτροπή δύναται να διατάσσει συμπληρωματικό έλεγχο για διευκρίνιση των λόγων για τους οποίους ζητείται η απόρριψη των βιβλίων και στοιχείων. Η απόφαση της Επιτροπής είναι δεσμευτική για τον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ.»

Στην έδρα κάθε Οικονομικής Επιθεώρησης συνιστάται τριμελής Επιτροπή, εκτός των Οικονομικών Επιθεωρήσεων Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας, στις οποίες συνιστάται από μία Επιτροπή για κάθε Υποδιεύθυνση αυτών, για την κρίση των Βιβλίων και Στοιχείων των επιτη-

δευματιών αρμοδιότητάς της, που ελέγχθηκαν από τις Δ.Ο.Υ. ή τα Περιφερειακά Ελεγκτικά Κέντρα, οι οποίες συγκροτούνται από:

α) Έναν Οικονομικό Επιθεωρητή που εποπτεύει δημόσια οικονομική υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.), η οποία εδρεύει στην περιφέρεια της αντίστοιχης Οικονομικής Επιθεώρησης ή υποδιεύθυνσης αυτής κατά περίπτωση, ως πρόεδρος, που προτείνεται με τον αναπληρωτή του από το Γενικό Διευθυντή Οικονομικής Επιθεώρησης.

β) Έναν Οικονομικό Επιθεωρητή που εποπτεύει Δ.Ο.Υ., η οποία εδρεύει μέσα στην περιφέρεια της αντίστοιχης Οικονομικής Επιθεώρησης ή υποδιεύθυνσης αυτής κατά περίπτωση, που προτείνεται με τον αναπληρωτή του από το Γενικό Διευθυντή Οικονομικής Επιθεώρησης και

γ) Έναν εκπρόσωπο του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου της πόλης που εδρεύει η Οικονομική Επιθεώρηση, ο οποίος προτείνεται με τον αναπληρωτή του από αυτό.

Στην κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομικών συνιστώνται πέντε (5) τριμελείς Επιτροπές, για την κρίση των Βιβλίων και Στοιχείων των επιτηδευματιών που ελέγχθηκαν από το Εθνικό Ελεγκτικό Κέντρο (ΕΘ.Ε.Κ.), καθεμία από τις οποίες συγκροτείται από:

α) Έναν εκ των προϊστάμενων των Διευθύνσεων Φορολογίας Εισοδήματος, Ελέγχου, Βιβλίων και Στοιχείων, Φόρου Προστιθέμενης Αξίας και Τελών και Ειδικών Φορολογιών, της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Οικονομικών, που ορίζεται ως πρόεδρος της επιτροπής με την απόφαση ορισμού των μελών αυτής από το αρμόδιο όργανο και αναπληρώνεται από το νόμιμο αναπληρωτή του.

β) Έναν Οικονομικό Επιθεωρητή που προτείνεται με τον αναπληρωτή του από το Γενικό Διευθυντή Οικονομικής Επιθεώρησης και

γ) Έναν κοινό εκπρόσωπο των Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιμελητηρίων Αθήνας και Πειραιά που προτείνεται με τον αναπληρωτή του από αυτά. Σε περίπτωση διαφωνίας αυτών, ο εκπρόσωπος ορίζεται από τον Υπουργό Οικονομικών.

Η κατά τόπο αρμοδιότητα των παραπάνω επιτροπών ορίζεται με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών.^(Α)

Χρέη γραμματέα κάθε Επιτροπής εκτελεί φοροτεχνικός υπάλληλος ΠΕ κατηγορίας που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Πρόεδρο.^(Β)

Για τη συγκρότηση, απαρτία, πλειοψηφία και λειτουργία γενικά των Επιτροπών εφαρμόζονται οι διατάξεις του Οργανισμού του Υπουργείου Οικονομικών για τα συλλογικά όργανα.

Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών ορίζονται τα της αποζημίωσης του Προέδρου, των μελών και του γραμματέα των Επιτροπών, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.»

^(Α) Τα έκτο, έβδομο, όγδοο και ένατο εδάφια της παραγράφου 5 του άρθρου 30 αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 32§1 του ν. 2648/1998 και ίσχυσαν σύμφωνα με το άρθρο 48 του ίδιου νόμου από 22.10.1998. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Στην έδρα κάθε Περιφερειακής Διεύθυνσης Οικονομικής Επιθεώρησης συνιστάται τριμελής Επιτροπή ή προκειμένου για τις Οικονομικές Επιθεωρήσεις Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας, μία Επιτροπή για κάθε Υποδιεύθυνση αυτών, που θα κρίνει υποθέσεις αρμοδιότητας που εποπτεύει, αποτελούμενη από:

α) Έναν Οικονομικό Επιθεωρητή που εποπτεύει Δ.Ο.Υ. η οποία βρίσκεται στην ίδια περιφέρεια διοικήσεως, ως πρόεδρος, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από το Γενικό Διευθυντή Οικονομικής Επιθεώρησης.

β) Έναν Οικονομικό Επιθεωρητή που εποπτεύει Δ.Ο.Υ., η οποία βρίσκεται στην ίδια περιφέρεια διοικήσεως, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από το Γενικό Διευθυντή Οικονομικής Επιθεώρησης,

γ) Έναν εκπρόσωπο του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου της πόλης που εδρεύει η Διεύθυνση Οικονομικής Επιθεώρησης, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από αυτό.

Ειδικά για την κρίση των Βιβλίων και Στοιχείων των επιτηδευματιών των Νομαρχιών Αθηνών, Πειραιά, Ανατολικής και Δυτικής Αττικής, με ακαθάριστα έσοδα άνω του ποσού που ορίζεται με την υποπερίπτωση γ1 της παραγράφου 2 του άρθρου 3 του ν. 2343/1995 (ΦΕΚ 211 Β'), συνιστώνται τρεις τριμελείς επιτροπές.

Στις επιτροπές αυτές μετέχουν ως πρόεδροι οι Προϊστάμενοι των Διευθύνσεων Φορολογίας Εισοδήματος, Ελέγχων και Βιβλίων και Στοιχείων της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Οικονομικών, που τοποθετούνται σε κάθε επιτροπή με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, αναπληρούμενοι από τους νόμιμους αναπληρωτές τους.»

Προηγούμενα, τα έκτο, έβδομο, όγδοο και ένατο εδάφια της παραγράφου 5 του άρθρου 30 είχαν αντικατασταθεί με το άρθρο 15§8 του ν. 2579/1998 και ίσχυσαν σύμφωνα με το άρθρο 32 του ίδιου νόμου από 17.2.1998. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Στην έδρα κάθε Διεύθυνσης Επιθεώρησης και Συντονισμού Δ.Ο.Υ. συνιστάται τριμελής επιτροπή αποτελούμενη από: α) τον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Επιθεώρησης και Συντονισμού Δ.Ο.Υ. ως πρόεδρο, αναπληρούμενο από το νόμιμο αναπληρωτή του, β) έναν Επιθεωρητή Δημόσιων Οικονομικών Υπηρεσιών που εποπτεύει Δ.Ο.Υ., η οποία βρίσκεται μέσα στην ίδια περιφέρεια διοικήσεως ή από το νόμιμο αναπληρωτή του και γ) έναν εκπρόσωπο του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου της πόλης όπου εδρεύει η Διεύθυνση Επιθεώρησης και Συντονισμού Δ.Ο.Υ., που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από αυτό^(α)

Στις περιπτώσεις α' και β', όταν υπάρχει αδυναμία συγκρότησης της Επιτροπής λόγω έλλειψης Επιθεωρητών της οικείας Διεύθυνσης Επιθεώρησης και Συντονισμού Δ.Ο.Υ., μπορεί με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, να ορίζεται Πρόεδρος και μέλος της Επιτροπής με τους αναπληρωτές αυτών, επιθεωρητής από όμορη ή άλλη Νομαρχία^(β)

Ειδικά, στο νομό Αττικής συνιστώνται τρεις τριμελείς Επιτροπές με έδρα τη Διεύθυνση Επιθεώρησης και Συντονισμού Δ.Ο.Υ. των Νομαρχιών Αθηνών, Πειραιά, Ανατολικής και Δυτικής Αττικής. Στις Επιτροπές αυτές μετέχουν ως Πρόεδροι οι Προϊστάμενοι των Διευθύνσεων Φορολογίας Εισοδήματος, Ελέγχων και Βιβλίων και Στοιχείων της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Οικονομικών, που τοποθετούνται σε κάθε Επιτροπή με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, αναπληρούμενοι από τους νόμιμους αναπληρωτές τους.»

^(α) Το πέμπτο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 30 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 43§25 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Στην έδρα κάθε Διεύθυνσης Επιθεώρησης και Συντονισμού Δ.Ο.Υ. συνιστάται τριμελής επιτροπή αποτελούμενη από: α) τον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Επιθεώρησης και Συντονισμού Δ.Ο.Υ. ως πρόεδρο, αναπληρούμενο από το νόμιμο αναπληρωτή του, β) ένα ορκωτό λογιστή του Σώματος Ορκωτών Λογιστών (Σ.Ο.Λ.), που ορίζεται από τον Υπουργό των Οικονομικών με τον αναπληρωτή του από πίνακα με δώδεκα (12) ορκωτούς λογιστές που υποδεικνύονται από το Σ.Ο.Λ. και γ) έναν εκπρόσωπο του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου της πόλης όπου εδρεύει η Διεύθυνση Επιθεώρησης και Συντονισμού Δ.Ο.Υ., που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από αυτό.»

^(β) Το έβδομο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 30 προστέθηκε με το άρθρο 17§4 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22§4 του ίδιου π.δ. από 4.6.1996.

^(β) Τα όγδοο και ένατο εδάφια της παραγράφου 5 του άρθρου 30 καταργήθηκαν με το άρθρο 43§25 του ν. 2214/1994 και ίσχυσαν σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994. Τα εδάφια που καταργήθηκαν είχαν ως εξής:

«Από τον πίνακα των δώδεκα (12) ορκωτών λογιστών είναι δυνατό να ορισθούν περισσότεροι του ενός ορκωτοί λογιστές και ο καθένας να συμμετέχει σε περισσότερες από μία Επιτροπές.

Αν για οποιοδήποτε λόγο δεν είναι δυνατή η συμμετοχή ορκωτού λογιστή σε ορισμένες τριμελείς Επιτροπές, μετά από γνωστοποίηση του Σ.Ο.Λ., αντί αυτού, ορίζεται ένας καθηγητής της λογιστικής των Τ.Ε.Ι. με τον αναπληρωτή του από τον Υπουργό Οικονομικών και σε περίπτωση που και αυτού η συμμετοχή δεν είναι δυνατή ορίζεται ένας εκπρόσωπος του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας με τον αναπληρωτή του από αυτό.»

(10) Στην παράγραφο 5 του άρθρου 30 η φράση «Διαπεριφερειακό Ελεγκτικό Κέντρο (Δ.Ε.Κ.) Αθηνών ή Θεσσαλονίκης» αντικατέστησε τη φράση «Εθνικό Ελεγκτικό Κέντρο» και «ΕΘ.Ε.Κ.» με το άρθρο 20§16 του ν. 3296/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 14.12.2004.

(11) Η παράγραφος 6 του άρθρου 30 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 31§7 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«6.^(Α) Τα βιβλία και στοιχεία της πρώτης κατηγορίας κρίνονται ανακριβή όταν ο επιτηδευματίας δεν καταχωρεί ή καταχωρεί ανακριβώς σ' αυτά αγορές ή καταχωρεί αγορές που δεν έχουν πραγματοποιηθεί και δεν έχει εκδοθεί φορολογικό στοιχείο, ή δεν εκδίδει ή εκδίδει ανακριβή ή εικονικά ή πλαστά ως προς την ποσότητα ή την αξία ή ως προς τον αντισυμβαλλόμενο φορολογικά στοιχεία διακίνησης και αξίας ή λαμβάνει ανακριβή ή εικονικά ως προς την ποσότητα ή την

αξία τέτοια στοιχεία, εμφανίζει αθροιστικά λάθη, εφόσον οι πράξεις ή παραλείψεις αυτές επηρεάζουν σημαντικά τα οικονομικά μεγέθη των βιβλίων της χρήσης στην οποία αναφέρονται.^(β)

Οι διατάξεις της περίπτωσης ζ' και της περίπτωσης στ' της παραγράφου 4 του άρθρου αυτού έχουν εφαρμογή και για τους τηρούντες βιβλίο αγορών.»

^(Α) Η παράγραφος 6 του άρθρου 30 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 7§4 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«6. Τα βιβλία και στοιχεία της πρώτης κατηγορίας κρίνονται ανακριβή όταν ο επιτηδευματίας δεν καταχωρεί ή καταχωρεί ανακριβώς σε αυτά αγορές, δεν εκδίδει ή εκδίδει ανακριβή ή εικονικά ή πλαστά ως προς την ποσότητα ή την αξία ή ως προς τον αντισυμβαλλόμενο φορολογικά στοιχεία διακίνησης και αξίας ή λαμβάνει ανακριβή ή εικονικά τέτοια στοιχεία, εμφανίζει αθροιστικά λάθη, εφόσον οι πράξεις ή παραλείψεις αυτές επηρεάζουν σημαντικά τα οικονομικά μεγέθη των βιβλίων της χρήσης στην οποία αναφέρονται ή οφείλονται σε πρόθεση του υπόχρεου για απόκρυψη φορολογητέας ύλης.^(α)

Οι διατάξεις της περίπτωσης στ' της παραγράφου 4, ισχύουν αναλόγως και για τους υπόχρεους τήρησης βιβλίων πρώτης κατηγορίας.^(β)»

^(α) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 30 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§34 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«6. Τα βιβλία και στοιχεία της πρώτης κατηγορίας κρίνονται ανακριβή όταν ο επιτηδευματίας δεν καταχωρεί ή καταχωρεί ανακριβώς σ' αυτά αγορές, δεν εκδίδει ή εκδίδει ανακριβώς τα φορολογικά στοιχεία, εμφανίζει αθροιστικά λάθη, εφόσον οι πράξεις ή οι παραλείψεις αυτές επηρεάζουν σημαντικά τα οικονομικά μεγέθη των βιβλίων της χρήσης στην οποία αναφέρονται ή οφείλονται σε πρόθεση του υπόχρεου για απόκρυψη φορολογητέας ύλης.»

^(β) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 30 προστέθηκε με το άρθρο 17§5 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 4.6.1996.

^(β) Η φράση «ή να οφείλονται σε πρόθεση του υπόχρεου για απόκρυψη φορολογητέας ύλης» στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 30 απαλείφθηκε με το άρθρο 20§17 του ν. 3296/2004 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 14.12.2004.

(12) Η παράγραφος 7 του άρθρου 30 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 7§5 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«7. Τα βιβλία και στοιχεία της δεύτερης κατηγορίας κρίνονται ανακριβή όταν ο επιτηδευματίας δεν καταχωρεί σ' αυτά ή καταχωρεί ανακριβώς έσοδα ή έξοδα, εμφανίζει αθροιστικά λάθη Δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει τα πρόσθετα βιβλία της παραγράφου 5 του άρθρου 10 του παρόντος Κώδικα και της παραγράφου 11 του άρθρου 64 του ν. 2065/1992 (ΦΕΚ 113 Α').^(α), δεν εκδίδει ή εκδίδει ανακριβή ή εικονικά ή πλαστά ως προς την ποσότητα ή την αξία ή ως προς τον αντισυμβαλλόμενο φορολογικά στοιχεία διακίνησης ή αξίας ή λαμβάνει ανακριβή ή εικονικά τέτοια στοιχεία, εφόσον οι πράξεις ή οι παραλείψεις αυτές επηρεάζουν σημαντικά τα οικονομικά μεγέθη των βιβλίων της χρήσης στην οποία αναφέρονται ή οφείλονται σε πρόθεση του υποχρέου για απόκρυψη φορολογητέας ύλης.

Οι διατάξεις της περίπτωσης στ' της παραγράφου 4, ισχύουν αναλόγως και για τους υπόχρεους τήρησης βιβλίων δεύτερης κατηγορίας.^(β)

Ανεπαρκή κρίνονται τα βιβλία και στοιχεία της δεύτερης κατηγορίας όταν ο επιτηδευματίας δεν τηρεί ή δε διαφυλάσσει τα βιβλία που προβλέπονται από τον Κώδικα αυτό ή δε διαφυλάσσει τα φορολογικά στοιχεία αγορών, εσόδων και εξόδων, τηρεί τα βιβλία και εκδίδει τα στοιχεία κατά τρόπο που αντιβαίνει τις διατάξεις αυτού, εφόσον οι παραλείψεις αυτές καθιστούν αδύνατες τις ελεγκτικές επαληθεύσεις.

Οι διατάξεις των τρίτου και τέταρτου εδαφίων της παραγράφου 3 του άρθρου 30 ισχύουν αναλόγως και για τους υπόχρεους τήρησης βιβλίων δεύτερης κατηγορίας.^(γ)

Επίσης, ανεπάρκεια υπάρχει και όταν τηρούνται βιβλία κατηγορίας κατώτερης εκείνης στην οποία εντάσσεται ο επιτηδευματίας.»

^(α) Στην παράγραφο 7 του άρθρου 30 η φράση «Δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει τα πρόσθετα βιβλία της παραγράφου 5 του άρθρου 10 του παρόντος Κώδικα και της παραγράφου 11 του άρθρου 64 του ν. 2065/1992 (ΦΕΚ 113 Α').» μετά τη φράση «αθροιστικά λάθη» προστέθηκε με το άρθρο 43§27 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995.

^(β) Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 7 του άρθρου 30 προστέθηκε με το άρθρο 17§6 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 4.6.1996.

^(γ) Το τέταρτο εδάφιο της παραγράφου 7 του άρθρου 30 προστέθηκε με το άρθρο 9§35 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999.

(13) Οι περιπτώσεις α' και β' του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 7 του άρθρου 30, που αντικατέστησαν τις παλιές περιπτώσεις α' έως ε', τέθηκαν με το άρθρο 31§8 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Οι περιπτώσεις που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

α) Ποσοστό 3% και για αξία μικρότερη ή ίση των 3.500 ευρώ, για ακαθάριστα έσοδα μέχρι και 150.000 ευρώ.

β) Ποσοστό 2% και για αξία μικρότερη ή ίση των 18.000 ευρώ, για ακαθάριστα έσοδα από 150.001 ευρώ έως και 1.500.000 ευρώ.

γ) Ποσοστό 1% και για αξία μικρότερη ή ίση των 45.000 ευρώ, για ακαθάριστα έσοδα από 1.500.001 ευρώ έως και 9.000.000 ευρώ.

δ) Ποσοστό 0,5% και για αξία μικρότερη ή ίση των 90.000 ευρώ, για ακαθάριστα έσοδα από 9.000.001 ευρώ έως και 30.000.000 ευρώ.

ε) Ποσοστό 0,3% για αξία μικρότερη ή ίση των 180.000 ευρώ, για ακαθάριστα έσοδα άνω των 30.000.000 ευρώ.»

(14) Η περίπτωση δ' του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 7 του άρθρου 30 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 31§9 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«δ) Επί μη καταχώρησης ή ανακριβούς καταχώρησης στα πρόσθετα βιβλία του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 1 και της παραγράφου 5 του άρθρου 10 των συναλλαγών για τις οποίες δεν έχουν εκδοθεί τα στοιχεία εσόδων εφαρμόζονται αναλόγως τα οριζόμενα στις περιπτώσεις α', β' και γ' του εδαφίου αυτού.»

(15) Οι παράγραφοι 8 και 9 του άρθρου 30 προστέθηκαν με το άρθρο 7§6 του ν. 3052/2002 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

**Άρθρο 31.
Απόρρητο βιβλίων και στοιχείων.**

Χωρίς έγκριση του Υπουργού Οικονομικών, καμία άλλη, πλην του προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ. και των άλλων συναρμοδίων αρχών που εξομοιώνονται με αυτόν, δημόσια αρχή ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή οργανισμός δικαιούται να λαμβάνει γνώση των βιβλίων και στοιχείων που ορίζονται από τον Κώδικα αυτό, εκτός εάν αυτό επιτρέπεται από σχετική διάταξη Νόμου.

Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται, χωρίς έγκριση του Υπουργού Οικονομικών, να λαμβάνουν γνώση του σχετικού περιεχομένου των βιβλίων και στοιχείων που ορίζονται από τον Κώδικα αυτόν, οι Δημόσιες Αρχές μόνο στις περιπτώσεις που ανακύπτουν θέματα προστασίας του δημοσίου συμφέροντος, καθώς και οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης και το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Ι.Κ.Α.) για διεκδίκηση πόρων, ασφαλιστικών εισφορών ή άλλων εννόμων δικαιωμάτων τους.⁽¹⁾ Σε καμία όμως περίπτωση δεν επιτρέπεται στις αρχές αυτές να αφαιρούν ή να κατάσχουν τα πιο πάνω βιβλία και στοιχεία.

(1) Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 31 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2§6 του ν. 2556/1997 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 32 του ίδιου νόμου από 24.12.1997. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Κατ' εξαίρεση, επιτρέπεται, χωρίς έγκριση του Υπουργού Οικονομικών, να λαμβάνουν γνώση του σχετικού περιεχομένου των βιβλίων και στοιχείων που ορίζονται από τον Κώδικα αυτό, οι Δημόσιες Αρχές μόνο στις περιπτώσεις που ανακύπτουν θέματα προστασίας του δημοσίου συμφέροντος και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης για διεκδίκηση πόρων ή άλλων εννόμων δικαιωμάτων τους.»

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η΄.
ΚΥΡΩΣΕΙΣ**

**Άρθρο 32.
Πρόστιμα γενικών παραβάσεων.**

**Άρθρο 33.
Αυτοτελείς παραβάσεις.**

**Άρθρο 34.
Επιβολή προστίμου.**

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τα άρθρα 32, 33 και 34 καταργήθηκαν με τις διατάξεις του άρθρου 25 του ν. 2523/1997 (ΦΕΚ 179 Α΄/11.9.1997) και ισχύουν πλέον οι διατάξεις των άρθρων 5, 9 και 24 του ίδιου νόμου.

**Άρθρο 35.
Διοικητικές και ποινικές κυρώσεις.**

1. Αυτός που λαμβάνει γνώση επαγγελματικού μυστικού από τα φορολογικά στοιχεία ή από τα βιβλία και στοιχεία των υπόχρεων ή από οποιαδήποτε άλλη υπηρεσιακή ενέργειά του, υποχρεούται στην τήρησή του. Σε αντίθετη περίπτωση υπόκειται στις ποινές που προβλέπονται από τον Ποινικό Κώδικα.

2. Επί Δημοσίων Υπηρεσιών και Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, εκείνος που αρνείται να διευκολύνει το φορολογικό έλεγχο ή να παραδώσει ή να αποστείλει τα στοιχεία και να δώσει τις πληροφορίες για όσα ορίζουν οι διατάξεις του Κώδικα αυτού ή παρέχει τα στοιχεία και τις πληροφορίες πλημμελώς, διώκεται πειθαρχικά με αίτηση του αρμόδιου προϊσταμένου Δ.Ο.Υ.

3. Όπου από τις κείμενες διατάξεις προβλέπονται διοικητικές ή ποινικές κυρώσεις, όπως ισχύουν κάθε φορά, εφαρμόζονται παράλληλα με τις κυρώσεις που ορίζονται από τις διατάξεις των άρθρων 32 και 33 του Κώδικα αυτού.

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ'
ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ****Άρθρο 36.
Δικαιώματα του προϊσταμένου της Δημόσιας
Οικονομικής Υπηρεσίας.**

1. Ο προϊστάμενος της Δ.Ο.Υ. και ο υπάλληλος που ορίζεται από αυτόν δικαιούται, οποιαδήποτε εργάσιμη για τον υπόχρεο ώρα, να λαμβάνει γνώση, να ελέγχει και να θεωρεί όλα τα βιβλία και στοιχεία που ορίζονται από τον Κώδικα αυτό ή άλλους νόμους, καθώς και αυτά που τηρούνται προαιρετικά από τον υπόχρεο και να λαμβάνει γνώση οποιουδήποτε άλλου βιβλίου, εγγράφου ή στοιχείου και κάθε περιουσιακού στοιχείου που βρίσκεται στην επαγγελματική εγκατάσταση του επιτηδευματία ή στο κατάστημα κάθε άλλου υπόχρεου.

Ο έλεγχος των βιβλίων και στοιχείων που ορίζονται από τον Κώδικα αυτό γίνεται στην επαγγελματική εγκατάσταση του επιτηδευματία ή στα γραφεία της Δ.Ο.Υ., προκειμένου για βιβλία πρώτης και δεύτερης κατηγορίας, μετά από έγγραφη πρόσκληση του προϊσταμένου αυτής.

2. Ο προϊστάμενος της Δ.Ο.Υ. της έδρας του επιτηδευματία μπορεί με απόφασή του:

α)⁽¹⁾ να απαλλάσσει μετά σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου Επιθεωρητή, από την έναρξη της διαχειριστικής του περιόδου ή κατά την ένταξή του στη δεύτερη κατηγορία βιβλίων: αα) τον υπόχρεο από την τήρηση βιβλίων δεύτερης κατηγορίας και από την έκδοση των αποδείξεων παροχής υπηρεσιών ή πώλησης αγαθών και αβ) τον πωλητή αποκλειστικά σε υπαίθρια σταθερά σημεία πώλησης αγαθών, όπως κουλουριών, ψημένων καλαμποκιών και κάστανων,

β)⁽²⁾ να εντάσσει τον επιτηδευματία, που απαλλάσσεται από την τήρηση βιβλίων με βάση τις διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού, στη δεύτερη κατηγορία,

γ)⁽³⁾ να ορίζει κατά τρόπο διάφορο τη θεώρηση κάθε βιβλίου ή στοιχείου ή και να επιτρέπει τη μη θεώρησή τους, στις περιπτώσεις που τηρούνται ή εκδίδονται με μηχανογραφικό τρόπο, καθώς και στις περιπτώσεις στοιχείων επί των οποίων αναγράφονται προεκτυπωμένα τα δεδομένα της συναλλαγής, μετά σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου Επιθεωρητή,

δ) να επιτρέπει στην κοινοπραξία επιτηδευματιών, αντί για την τήρηση δικών της βιβλίων, την παρακολούθηση των εργασιών της σε ιδιαίτερο χώρο ή σε ιδιαίτερη σειρά λογαριασμών των βιβλίων που προβλέπονται από τον Κώδικα αυτό και τηρούνται από ένα μέλος της,

ε)⁽⁴⁾ να επιτρέπει στον επιτηδευματία, που χρησιμοποιεί οχήματα ιδιωτικής χρήσης για τη διακίνηση κάθε είδους αγαθών του, την τήρηση θεωρημένου βιβλίου κινητής αποθήκης, σύμφωνα με τις διατάξεις του

άρθρου 8 του Κώδικα αυτού, ξεχωριστά σε κάθε όχημα, αντί της έκδοσης Συγκεντρωτικού Δελτίου Αποστολής,

στ) να απαλλάσσει τον υπόχρεο από την έκδοση των αποδείξεων ποσοτικής παραλαβής ή των δελτίων αποστολής, στις περιπτώσεις επαναλαμβανομένων αγορών ή πωλήσεων,

ζ) να υποχρεώνει τον παραγωγό αγροτικών προϊόντων στην έκδοση τιμολογίων για την πώληση του συνόλου της παραγωγής του, όταν ασκεί οργανωμένη αγροτική εκμετάλλευση ή επιχείρηση,

η) να επιβάλλει, μετά από σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου Επιθεωρητή, ή να εγκρίνει, μετά από αίτηση του επιτηδευματία, τη θεώρηση οποιουδήποτε βιβλίου ή στοιχείου, ατελώς, για το οποίο δεν ορίζεται θεώρηση από τις διατάξεις του Κώδικα αυτού,

θ) να ζητά την επαύξηση των υποχρεώσεων, για την τήρηση του βιβλίου αποθήκης, του επιτηδευματία που έχει τύχει μερικής ή ολικής απαλλαγής από την Ε.Λ.Β., σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 37 του Κώδικα αυτού,

ι)⁽⁵⁾ να εντάσσει τις αλλοδαπές Α.Ε. και Ε.Π.Ε. που δεν αποκτούν μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα στην Β' κατηγορία βιβλίων.

3.⁽⁶⁾ Αν κατά τη διάρκεια φορολογικού ελέγχου διαπιστωθεί η ύπαρξη βιβλίων, στοιχείων ή εγγράφων, επίσημων ή ανεπίσημων, από τα οποία είναι ενδεχόμενο να προκύπτει απόκρυψη φορολογητέας ύλης, κατάσχονται από τον υπάλληλο που ενεργεί το φορολογικό έλεγχο και παραδίδονται στον αρμόδιο προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ., ο οποίος εφόσον με βάση αυτά ενεργεί φορολογική εγγραφή, τα διαφυλάσσει μέχρι την τελεσίδικία αυτής.

Για τις κατασχέσεις της παραγράφου αυτής εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις των πέντε τελευταίων εδαφίων της επόμενης παραγράφου.

4. Ο προϊστάμενος της Δ.Ο.Υ. ή ο αρμόδιος Επιθεωρητής, στις περιπτώσεις που υπάρχουν βάσιμες υπόνοιες ότι στην επαγγελματική εγκατάσταση του επιτηδευματία ή στο κατάστημα οποιουδήποτε άλλου υπόχρεου αποκρύπτονται βιβλία, έγγραφα, εμπορεύματα ή άλλα στοιχεία, τα οποία ασκούν επιρροή στον ακριβή προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης, μπορεί, με έγγραφό του να ζητήσει από τον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών και αν δεν υπάρχει αυτός από τον Ειρηνοδίκη της περιφέρειας, που υπάγεται η επαγγελματική εγκατάσταση του επιτηδευματία ή το κατάστημα άλλου υπόχρεου, τη συνδρομή ανακριτικού υπαλλήλου για την έρευνα προς ανεύρεση των βιβλίων ή εγγράφων ή εμπορευμάτων ή άλλων στοιχείων, με τη σύμπραξη φοροτεχνικών υπαλλήλων, που ορίζονται από τον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ. ή τον αρμόδιο Επιθεωρητή.

Η έρευνα ενεργείται σε οποιαδήποτε για τον υπόχρεο εργάσιμη ώρα.

Τα βιβλία, έγγραφα και λοιπά στοιχεία που βρίσκονται, κατάσχονται και παραδίδονται στον αρμόδιο προϊστάμενο Δ.Ο.Υ., ο οποίος, εφόσον

με βάση αυτά ενεργεί φορολογική εγγραφή, τα φυλάσσει μέχρι την τελεσιδικία αυτής.

Για την έρευνα και την κατάσχεση συντάσσεται έκθεση, η οποία υπογράφεται από αυτούς που ενεργούν την κατάσχεση και τον επιτηδευματία ή τον παρόντα κατά τη διενέργεια του ελέγχου εταίρο ή μέλος ή συγγενικό προς τους ανωτέρω πρόσωπο ή πρόσωπο που μετέχει στη διοίκηση ή διαχείριση ή υπάλληλο ή λογιστή της επιχείρησης. Αντίγραφο της έκθεσης παραδίδει στον υπόχρεο ή στον παριστάμενο, κατά τις διακρίσεις του προηγούμενου εδαφίου, πρόσωπο. Σε περίπτωση άρνησης των παραπάνω να υπογράψουν, εφαρμόζονται οι σχετικές με τις κοινοποιήσεις διατάξεις του Κώδικα Φορολογικής Δικονομίας. Ο ελεγχόμενος δικαιούται να λάβει αντίγραφα ή φωτοτυπίες των κατασχεθέντων βιβλίων, στοιχείων και λοιπών εγγράφων, με δαπάνες του. Για την κατάσχεση βιβλίων, εγγράφων και λοιπών στοιχείων τρίτου φορολογούμενου δεν απαιτείται επίδοση της έκθεσης κατάσχεσης σε αυτόν, με την προϋπόθεση ότι στην έκθεση ελέγχου, που επισυνάπτεται στην απόφαση επιβολής προστίμου σε βάρος του τρίτου, επισυνάπτεται αντίγραφο της σχετικής έκθεσης κατάσχεσης ή απόσπασμα αυτής.⁽⁷⁾

5.⁽⁸⁾

6. Ο προϊστάμενος της Δ.Ο.Υ. μπορεί με έγγραφό του να ζητεί από τις Δημόσιες, Δημοτικές, Κοινοτικές και λοιπές Αρχές, καθώς και από κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, να αποστέλλουν κάθε στοιχείο και να παρέχουν κάθε πληροφορία που αφορά την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού μέσα σε τριάντα (30) ημέρες.

7. Ο προϊστάμενος της ΔΟΥ ή ο υπάλληλος που ορίζεται από αυτόν υποχρεούται, μετά το πέρας του τακτικού ελέγχου των βιβλίων και στοιχείων του επιτηδευματία, να παραδώσει σ' αυτόν με απόδειξη σημείωμα για τις παρατυπίες και παραλείψεις που διαπίστωσε κατά τον έλεγχο των αντικειμένων που ασχολήθηκε, με υποδείξεις για την ορθή εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού.

Το σημείωμα αυτό δεν αποτελεί στοιχείο της διαδικασίας για τη σύνταξη της έκθεσης ελέγχου ή της πράξης επιβολής προστίμου.

8. Ο προϊστάμενος της Δ.Ο.Υ. δε θεωρεί φορολογικά στοιχεία σε υπόχρεο ο οποίος:

α)⁽⁹⁾ δεν έχει εκπληρώσει τις ληξιπρόθεσμες και απαιτητές υποχρεώσεις του από πάσης φύσης φόρους του Δημοσίου από την επαγγελματική του δραστηριότητα, από δάνεια με την εγγύηση του Δημοσίου, πρόστιμα για παραβάσεις των διατάξεων του Κώδικα αυτού, τέλη ή εισφορές που βεβαιώνονται από τις δημόσιες οικονομικές υπηρεσίες, όταν το σύνολο των υποχρεώσεων αυτών, χωρίς τις νόμιμες προσαυξήσεις ξεπερνά τις έξι χιλιάδες (6.000) ευρώ⁽¹⁰⁾, εκτός αν έχει υπαχθεί σε ρύθμιση τμηματικής καταβολής των ληξιπρόθεσμων χρεών του από τα κατά νόμο αρμόδια όργανα και είναι απόλυτα συνεπής στην καταβολή των

δόσεων αυτών. Επί ομόρρυθμων, ετερόρρυθμων και περιορισμένης ευθύνης εταιρειών, κοινοπραξιών, κοινωνιών και αστικών εταιρειών πρέπει να ερευνώνται, μόνο κατά την πρώτη θεώρηση μετά τη σύστασή τους, εάν έχουν εκπληρώσει τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και τα μέλη των εταιρειών ή της κοινοπραξίας ή της κοινωνίας ή της αστικής εταιρείας.

β)⁽¹¹⁾ δεν έχει υποβάλει στη δημόσια οικονομική υπηρεσία δηλώσεις απόδοσης οποιουδήποτε παρακρατούμενου ή επιρριπτόμενου φόρου, τέλους, εισφοράς από οποιαδήποτε αιτία, καθώς και δηλώσεις φόρου εισοδήματος.

Κατ' εξαίρεση των όσων ορίζονται πιο πάνω ο προϊστάμενος της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. μπορεί με απόφασή του να εγκρίνει τη θεώρηση περιορισμένου αριθμού φορολογικών στοιχείων, αφού καταβάλλει ο υπόχρεος μέρος της οφειλής του που καθορίζεται με την ίδια απόφαση.

Το όριο της περίπτωσης α' ισχύει και σε κάθε περίπτωση μη θεώρησης βιβλίων και στοιχείων με βάση μη φορολογικές διατάξεις, εξαιρουμένων των χρεών προς τα Επιμελητήρια.⁽¹²⁾

Ομοίως, κατ' εξαίρεση, με απόφαση του προϊσταμένου της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. μπορεί, να θεωρούνται βιβλία και περιορισμένος αριθμός στοιχείων σε επιτηδευματίες, που οφείλουν ληξιπρόθεσμα και απαιτητά χρέη μη φορολογικά και έχουν κώλυμα θεώρησης από άλλες μη φορολογικές διατάξεις. Κάθε σχετική περίπτωση θα αναγγέλλεται εγγράφως στα αρμόδια κατά περίπτωση, για τα χρέη αυτά, πρόσωπα.⁽¹³⁾

Επίσης, δεν θεωρούνται βιβλία και στοιχεία στον επιτηδευματία που έχει αντικείμενο εργασιών την παραγωγή ή την εμπορία αγαθών και διατηρεί κοινή επαγγελματική στέγη με άλλο επιτηδευματία που έχει αντικείμενο εργασιών την παραγωγή ή την εμπορία όμοιων αγαθών με αυτόν. Για την εφαρμογή αυτής της διάταξης θεωρείται ότι υπάρχει κοινή επαγγελματική στέγη, ιδίως όταν οι πελάτες των συστεγαζόμενων επιτηδευματιών εξυπηρετούνται από κοινή είσοδο του χώρου του καταστήματος ή ο χώρος αυτός είναι ενιαίος ή επικοινωνεί με εσωτερικές εισόδους.

Ο επιτηδευματίας, που κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου διατηρεί κοινή επαγγελματική στέγη με άλλον επιτηδευματία και εμπύπτει στις διατάξεις των δύο προηγούμενων εδαφίων, υποχρεούται να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις αυτές μέχρι την 30ή Ιουνίου 1995⁽¹⁴⁾

Ο προϊστάμενος της Δ.Ο.Υ. μπορεί με απόφασή του να επιτρέπει την θεώρηση βιβλίων και στοιχείων σε συστεγαζόμενες επιχειρήσεις, στις περιπτώσεις που κρίνει ότι δεν παρακωλύεται ο φορολογικός έλεγχος, ύστερα από σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου Επιθεωρητή⁽¹⁵⁾

9. Ο προϊστάμενος Δ.Ο.Υ. έχει επίσης και τα δικαιώματα που αναφέρονται στις κατ' ιδία διατάξεις του Κώδικα αυτού.

10.⁽¹⁶⁾ Τα δικαιώματα του αρμόδιου προϊσταμένου Δ.Ο.Υ. που ορίζονται από τις διατάξεις των παραγράφων 1, 3, 6 και 7 του άρθρου αυτού ενασκούνται παράλληλα και από τους Γενικούς Διευθυντές Φορολο-

γίας, Επιθεώρησης και Ελέγχων, καθώς και από τους προϊσταμένους της Υπηρεσίας Ειδικών Ελέγχων (ΥΠ.Ε.Ε.).

11. Η Επιτροπή Λογιστικών Βιβλίων και ο αρμόδιος Επιθεωρητής έχουν τα αυτά, όπως και ο αρμόδιος προϊστάμενος Δ.Ο.Υ., δικαιώματα, που ορίζονται στις παραγράφους 1 και 6 του άρθρου αυτού.

(1) Η περίπτωση α' της παραγράφου 2 του άρθρου 36 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§29 του ν.3842/2010 και ισχύει σύμφωνα με τις διατάξεις του ίδιου νόμου από 23.04.2010, είχε ως εξής:

«α) να απαλλάσσει από την έναρξη της διαχειριστικής του περιόδου τον υπόχρεο, μετά σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου Επιθεωρητή, από την τήρηση βιβλίων πρώτης ή δεύτερης κατηγορίας και την έκδοση των αποδείξεων του άρθρου 13 του Κώδικα αυτού, καθώς και να επιτρέπει σ' αυτόν την τήρηση βιβλίων πρώτης κατηγορίας αντί δεύτερης κατηγορίας, εφόσον αντιμετωπίζει σοβαρές δυσχέρειες για την τήρηση βιβλίων και την έκδοση των αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών».

(2) Η περίπτωση β' της παραγράφου 2 του άρθρου 36 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§29 του ν.3842/2010 και ισχύει σύμφωνα με τις διατάξεις του ίδιου νόμου από 23.04.2010, είχε ως εξής:

«β) να εντάσσει τον επιτηδευματία, που απαλλάσσεται από την τήρηση βιβλίων με βάση τις διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 2 του Κώδικα αυτού, ή τον υπόχρεο τήρησης βιβλίων πρώτης κατηγορίας, σε κατηγορία βιβλίων όχι ανώτερη της δεύτερης».

(3) Η περίπτωση γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 36 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§36 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γ. Να ορίζει κατά τρόπο διάφορο τη θεώρηση κάθε βιβλίου ή στοιχείου ή και να επιτρέπει τη μη θεώρησή τους, στις περιπτώσεις που για την τήρηση ή την έκδοσή τους χρησιμοποιούνται ειδικά έντυπα μηχανογράφησης, μετά σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου Επιθεωρητή»

Προηγούμενα η περίπτωση αυτή είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 21§1 του π.δ. 134/1996 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 4.6.1996. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γ) να ορίζει κατά τρόπο διάφορο τη θεώρηση κάθε βιβλίου ή στοιχείου ή και να επιτρέπει τη μη θεώρησή τους, στις περιπτώσεις που για την τήρηση ή την έκδοσή τους χρησιμοποιούνται ειδικά έντυπα μηχανογράφησης.»

(4) Η περίπτωση ε' της παραγράφου 2 του άρθρου 36 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 20§18 του ν. 3296/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου από 14.12.2004. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«ε) να επιτρέπει στον επιτηδευματία, που χρησιμοποιεί φορητά αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης για τη διακίνηση ανταλλακτικών, εξαρτημάτων και λοιπών υλικών επισκευής και συντήρησης κάθε είδους μηχανημάτων του, που έχουν πωληθεί ή εκμισθωθεί σε πελάτες του, την τήρηση θεωρημένου βιβλίου κινητής αποθήκης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 του Κώδικα αυτού, ξεχωριστά σε κάθε αυτοκίνητο.»

(5) Οι περιπτώσεις ι', ιβ' και ιγ' της παραγράφου 2 του άρθρου 36 καταργήθηκαν και η περίπτωση ιδ' της ίδιας παραγράφου αναριθμήθηκε σε ι' με το άρθρο 32§1 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Οι περιπτώσεις που καταργήθηκαν είχαν ως εξής:

«ι.^(α) Να αρνείται τη θεώρηση των βιβλίων και των στοιχείων του παρόντος Κώδικα στον επιτηδευματία εκείνον, που δεν έχει εκπληρώσει τις φορολογικές του υποχρεώσεις, αν ο υπόχρεος επιτηδευματίας που τα προσκομίζει για θεώρηση δεν παράσχει σε αυτόν ασφάλεια. Το ποσό της ασφάλειας μπορεί να ανέλθει μέχρι το ποσό των 58.000 Ευρώ^(β) και παρέχεται είτε με εγγραφή πρώτης υποθήκης σε ακίνητο, είτε με εγγυητική επιστολή Τράπεζας. Η παρεχόμενη ασφάλεια ισχύει, με έγκριση του Προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ. που την καθόρισε, και για τα υποκαταστήματα του επιτηδευματία»

«ιβ)^(γ) να επιτρέπει την τήρηση του βιβλίου αποθήκης των αποθηκευτικών χώρων σε άλλο τόπο στις περιπτώσεις που λόγω έλλειψης επαγγελματικής οργάνωσης στο χώρο αυτόν καθίσταται δυσχερής η τήρησή του.»

«ιγ)⁽⁴⁾ να επιτρέπει τη μη εκτύπωση των καταστάσεων απογραφής, πλην των καταστάσεων απογραφής αποθεμάτων, και την αποθήκευση των δεδομένων αυτών σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα.»

^(α) Η περίπτωση ι' της παραγράφου 2 του άρθρου 36 είχε προστεθεί με το άρθρο 43§32 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994.

^(β) Το όριο των 58.000 ευρώ στην περίπτωση ι' της παραγράφου 2 του άρθρου 36, που αντικατέστησε το προηγούμενο όριο των 20.000.000 δραχμών, είχε τεθεί με το άρθρο 17§1 του ν. 2948/2001 και ίσχυσε από 1.1.2002.

^(γ) Οι περιπτώσεις ια', ιβ' και ιγ' της παραγράφου 2 του άρθρου 36 προστέθηκαν με το άρθρο 8§1 του ν. 3052/2002 και ίσχυσαν σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(6) Η παράγραφος 3 του άρθρου 36 που αντικαθίσταται με το άρθρο 19§30 του ν.3842/2010 και ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου, είχε ως εξής:

«Αν κατά τη διάρκεια του φορολογικού ελέγχου διαπιστωθεί η ύπαρξη βιβλίων, εγγράφων και λοιπών στοιχείων που σχετίζονται με τον έλεγχο, από τα οποία είναι ενδεχόμενο να προκύπτει απόκρυψη φορολογητέας ύλης, κατάσχονται από τον υπάλληλο που ενεργεί τον φορολογικό έλεγχο και παραδίδονται στον αρμόδιο προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ., ο οποίος, εφόσον με βάση αυτά ενεργεί φορολογική εγγραφή, τα διαφυλάσσει μέχρι την τελεσιδικία αυτής.

Για τις κατασχέσεις της παραγράφου αυτής εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις των πέντε τελευταίων εδαφίων της επόμενης παραγράφου ^(α)».

^(α) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 36 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 32§1 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Για τις κατασχέσεις της παραγράφου αυτής εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις των τριών τελευταίων εδαφίων της επομένης παραγράφου.»

(7) Τα τέταρτο και πέμπτο εδάφια της παραγράφου 4 του άρθρου 36 αντικαταστάθηκαν με πέντε νέα εδάφια με το άρθρο 32§2 του ν. 2648/1998 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 48 του ίδιου νόμου από 22.10.1998. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Για την έρευνα και την κατάσχεση συντάσσεται έκθεση, η οποία υπογράφεται από αυτούς που διενεργούν την κατάσχεση και τον επιτηδεύματά. Αντίγραφο της έκθεσης επιδίδεται στον υπόχρεο, ο οποίος δικαιούται να λάβει αντίγραφα ή φωτοτυπίες των κατασχεθέντων βιβλίων, εγγράφων και λοιπών στοιχείων με δαπάνες του.»

(8) Η παράγραφος 5 του άρθρου 36 που καταργείται με το άρθρο 19§31 του ν.3842/2010 και ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 92 του ίδιου νόμου από 01.06.2010, είχε ως εξής:

«Στις περιπτώσεις των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου αυτού επιτρέπεται η κατάσχεση και των βιβλίων και στοιχείων που τηρούνται με βάση τις διατάξεις του Κώδικα αυτού.

Επίσης επιτρέπεται παραλαβή των βιβλίων και στοιχείων αυτών, προς έλεγχο στις περιπτώσεις μη ύπαρξης ανεπισημών βιβλίων, εγγράφων και λοιπών στοιχείων, με απόδειξη παραλαβής».

Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 36 είχε προστεθεί με το άρθρο 32§3 του ν. 2648/1998 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 48 του ίδιου νόμου από 22.10.1998.

(9) Η περίπτωση α' της παραγράφου 8 του άρθρου 36 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§37 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«α) δεν έχει εκπληρώσει τις ληξιπρόθεσμες και απαιτητές υποχρεώσεις του από πάσης φύσης φόρους του δημοσίου από την επαγγελματική του δραστηριότητα, από δάνεια με την εγγύηση του δημοσίου και από πρόστιμα για παραβάσεις των διατάξεων του Κώδικα αυτού, όταν το σύνολο των υποχρεώσεων αυτών, χωρίς τις νόμιμες προσαυξήσεις, ξεπερνά το ένα εκατομμύριο (1.000.000) δραχμές, εκτός αν έχει υπαχθεί σε ρύθμιση τμηματικής καταβολής των ληξιπρόθεσμων χρεών του από τα κατά νόμο αρμόδια όργανα και είναι απόλυτα συνεπής στην καταβολή των δόσεων αυτών. Επί ομορρύθμων, ετερορρύθμων και περιορισμένης ευθύνης εταιρειών, κοινοπραξιών, κοινωνιών και αστικών εταιρειών πρέπει να ερευνάται, μόνο κατά την πρώτη θεώρηση μετά τη σύστασή τους, εάν έχουν εκπληρώσει τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και τα μέλη των εταιρειών ή της κοινοπραξίας ή της κοινωνίας ή της αστικής εταιρείας,»

(10) Το όριο των 6.000 ευρώ στην περίπτωση α' της παραγράφου 8 του άρθρου 36, που αντικατέστησε το προηγούμενο όριο των 2.000.000 δραχμών, τέθηκε με το άρθρο 17§1 του ν. 2948/2001 και ισχύει από 1.1.2002.

Προηγούμενα, το όριο των 2.000.000 δραχμών, που είχε αντικαταστήσει το όριο του 1.000.000 δραχμών, είχε τεθεί με το άρθρο 9§37 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999.

(11) Η περίπτωση β' της παραγράφου 8 του άρθρου 36 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 32§2 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«β) δεν έχει υποβάλει στη δημόσια οικονομική υπηρεσία δηλώσεις απόδοσης οποιουδήποτε παρακρατούμενου ή επιρριπτόμενου φόρου, τέλους, εισφοράς από οποιαδήποτε αιτία.»

Προηγούμενα, η περίπτωση αυτή είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 9§37 του ν. 2753/1999 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«β) δεν έχει υποβάλει δηλώσεις απόδοσης οποιουδήποτε παρακρατούμενου φόρου, τέλους, εισφοράς προς το Δημόσιο από οποιαδήποτε αιτία.»

(12) Το τρίτο εδάφιο της περίπτωσης β' της παραγράφου 8 του άρθρου 36 προστέθηκε με το άρθρο 9§38 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999.

(13) Τα τέταρτο και πέμπτο εδάφια της περίπτωσης β' της παραγράφου 8 του άρθρου 36 προστέθηκαν με το άρθρο 21§2 του π.δ. 134/1996 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 4.6.1996.

(14) Τα έκτο, έβδομο και όγδοο εδάφια της περίπτωσης β' της παραγράφου 8 του άρθρου 36 προστέθηκαν με το άρθρο 43§31 του ν. 2214/1994 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 1.1.1995.

(15) Το τελευταίο εδάφιο της περίπτωσης β' της παραγράφου 8 του άρθρου 36 προστέθηκε με το άρθρο 21§3 του π.δ. 134/1996 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 22 του ίδιου π.δ. από 4.6.1996.

(16) Η παράγραφος 10 του άρθρου 36 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 32§3 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«10. Τα δικαιώματα του αρμοδίου προϊσταμένου Δ.Ο.Υ., που ορίζονται από τις διατάξεις των παραγράφων 1,3,6 και 7 του άρθρου αυτού, ενασκοούνται παράλληλα και από τους Γενικούς Διευθυντές Φορολογίας και Δημόσιας Περιουσίας και Επιθεώρησης και Ελέγχων, καθώς και από τους προϊσταμένους της ΥΠ.Ε.Δ.Α.»

**Άρθρο 37.
Επιτροπή Λογιστικών Βιβλίων.**

1. Συνιστάται Επιτροπή Λογιστικών Βιβλίων:

Α)⁽¹⁾ Στη Διεύθυνση Βιβλίων και Στοιχείων του Υπουργείου Οικονομικών, αποτελούμενη από:

α) τον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Βιβλίων και Στοιχείων, ως Πρόεδρο, αναπληρούμενο από το νόμιμο αναπληρωτή του,

β) ένα φοροτεχνικό υπάλληλο με βαθμό Α' που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Υπουργό Οικονομικών,

γ)⁽²⁾ έναν αντιπρόσωπο του Συμβουλίου Λογιστικής Τυποποίησης (Σ.ΛΟ.Τ.) με γνώσεις λογιστικής, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από αυτό.

δ) έναν καθηγητή ή αναπληρωτή καθηγητή ή επίκουρο καθηγητή ή λέκτορα της λογιστικής Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Ε.Ι.), που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Υπουργό Οικονομικών,

ε) έναν ορκωτό ελεγκτή του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών (Σ.Ο.Ε.), που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Υπουργό Οικονομικών, από πίνακα με έξι ορκωτούς ελεγκτές που υποδεικνύονται από το Σ.Ο.Ε.,

στ) έναν κοινό αντιπρόσωπο των Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιμελητηρίων Αθήνας και Πειραιά, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από αυτά ή, σε περίπτωση διαφωνίας, από τον Υπουργό Οικονομικών,

ζ) έναν κοινό αντιπρόσωπο των Επαγγελματικών και Βιοτεχνικών Επιμελητηρίων Αθήνας και Πειραιά, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από αυτά ή, σε περίπτωση διαφωνίας, από τον Υπουργό Οικονομικών,

η) έναν αντιπρόσωπο του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, με γνώσεις σε θέματα μηχανογράφησης, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από αυτό,

θ) έναν αντιπρόσωπο της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Λογιστών, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από αυτήν και

ι) έναν αναλυτή-προγραμματιστή του ΚΕ.ΠΥ.Ο. που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Υπουργό Οικονομικών

ια)⁽³⁾ Έναν αντιπρόσωπο της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Φοροτεχνικών Ελεύθερων Επαγγελματιών (Π.Ο.Φ.Ε.Ε.) που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από αυτήν.

Στην αρμοδιότητα της Επιτροπής αυτής υπάγονται οι υποθέσεις όλων των επιτηδευματιών, φυσικών ή νομικών προσώπων, εκτός εκείνων που έχουν την έδρα τους στα γεωγραφικά διαμερίσματα Θεσσαλίας, Μακεδονίας και Θράκης.

Β) Στην έδρα της Περιφερειακής Διεύθυνσης της Οικονομικής Επιθεώρησης Κεντρικής Μακεδονίας, αποτελούμενη από Οικονομικό Επιθεωρητή που εποπτεύει Δ.Ο.Υ., ως πρόεδρο, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από το Γενικό Διευθυντή Οικονομικής Επιθεώρησης και

λοιπά μέλη τα αυτά με εκείνα που αποτελούν την πιο πάνω Επιτροπή στη Διεύθυνση Βιβλίων και Στοιχείων του Υπουργείου Οικονομικών, που ορίζονται με την ίδια ακριβώς διαδικασία.⁽⁴⁾ Κατ' εξαίρεση, ο κοινός αντιπρόσωπος των Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιμελητηρίων, καθώς και των Βιοτεχνικών και Επαγγελματικών Επιμελητηρίων προέρχεται από τις αντίστοιχες επαγγελματικές οργανώσεις της Θεσσαλονίκης, ο δε καθηγητής ή αναπληρωτής καθηγητής ή επίκουρος ή λέκτορας της λογιστικής προέρχεται από το εκπαιδευτικό προσωπικό των Α.Ε.Ι. που εδρεύουν στα διαμερίσματα αυτά.

Στην αρμοδιότητα της Επιτροπής αυτής υπάγονται οι υποθέσεις των επιτηδευματιών, φυσικών ή νομικών προσώπων, που έχουν την έδρα τους στην περιφέρεια των γεωγραφικών διαμερισμάτων Θεσσαλίας, Μακεδονίας και Θράκης.

Η εισήγηση των θεμάτων σε κάθε Επιτροπή ανατίθεται από τον Πρόεδρό της σε υπαλλήλους της Διεύθυνσης Βιβλίων και Στοιχείων ή άλλους φοροτεχνικούς υπαλλήλους και σε υπαλλήλους των Δ.Ο.Υ., που εδρεύουν στην πόλη της Θεσσαλονίκης, αντίστοιχα.

Από υπαλλήλους των ιδίων υπηρεσιών ορίζεται από τον Πρόεδρο κάθε Επιτροπής ο γραμματέας της και ο αναπληρωτής του.

2. Η Επιτροπή γνωμοδοτεί: **α)** για τα στοιχεία και βιβλία που πρέπει να τηρούν οι επιτηδευματίες κατά κατηγορία βιβλίων ή κατά επάγγελμα για ολόκληρη τη Χώρα ή για τμήματα αυτής, καθώς και για τα θέματα μηχανογραφικής τήρησης των βιβλίων και στοιχείων, **β)** για το χρόνο ενημέρωσης των βιβλίων, και τον τρόπο καταχώρησης των εγγραφών, **γ)** για την αυξομείωση των ορίων των ακαθαρίστων εσόδων για τον προσδιορισμό των υποχρεώσεων των επιτηδευματιών, όσον αφορά την τήρηση των βιβλίων του Κώδικα αυτού, **δ)** για τη μη έκδοση φορολογικού στοιχείου που προβλέπεται από τον Κώδικα αυτό, εφόσον η συναλλαγή ενεργείται με τη χρήση των ηλεκτρονικών μέσων με ταυτόχρονη ενημέρωση των λογιστικών βιβλίων και **ε)** για κάθε άλλο θέμα που παραπέμπεται σ' αυτήν από τον Υπουργό των Οικονομικών.

3. Η Επιτροπή αποφαινεται, μετά από αίτηση του επιτηδευματία ή του προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ., κατά περίπτωση:

α) Για την απαλλαγή από την υποχρέωση τήρησης του βιβλίου αποθήκης, παραγωγής κοστολογίου και τεχνικών προδιαγραφών ή τον περιορισμό των υποχρεώσεων αυτών ή την κατά διάφορο τρόπο τήρηση αυτών, καθώς και τον καθορισμό του είδους ως ουσιώδους ποιοτικής διάκρισης των αγαθών για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού.⁽⁵⁾ Η απόφαση της Επιτροπής ισχύει μόνο για το συγκεκριμένο επιτηδευματία και όχι για τους επιτηδευματίες με το ίδιο αντικείμενο εργασιών,

β) για την επαύξηση των υποχρεώσεων του επιτηδευματία που έτυχε ολικής ή μερικής απαλλαγής ή περιορισμού των υποχρεώσεών του, κατά τα οριζόμενα με τις διατάξεις του Κώδικα αυτού,

γ) για την αλλαγή της μεθόδου προσδιορισμού της τιμής κτήσης ή του ιστορικού κόστους παραγωγής,

δ) για το χαρακτηρισμό του επιτηδευματία ως πωλούντος αγαθά ή παρέχοντος υπηρεσίες, σε περίπτωση αμφισβήτησης από τον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ.

4.⁽⁶⁾ Η αίτηση του επιτηδευματία υποβάλλεται:

α) για την απαλλαγή ή την κατά διάφορο τρόπο τήρηση του βιβλίου αποθήκης, παραγωγής κοστολογίου και τεχνικών προδιαγραφών πέντε (5) μήνες πριν την έναρξη της διαχειριστικής περιόδου για την οποία ζητείται ρύθμιση ή απαλλαγή από τις υποχρεώσεις αυτές. Ειδικά επί έναρξης νέας δραστηριότητας ή επί μετασχηματισμού επιχείρησης και άμεσης υποχρέωσης τήρησης βιβλίου αποθήκης η αίτηση υποβάλλεται στο χρόνο της εμπρόθεσμης ενημέρωσης του βιβλίου αποθήκης,

β) για την αλλαγή της μεθόδου προσδιορισμού της τιμής κτήσης ή του ιστορικού κόστους παραγωγής πέντε (5) μήνες πριν από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου.

5. Η αίτηση του προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ. υποβάλλεται στην Ε.Λ.Β. μέχρι και τον ενδέκατο μήνα της διανυόμενης κάθε φορά διαχειριστικής περιόδου, αφορά δε τις υποχρεώσεις της μεθεπόμενης διαχειριστικής περιόδου. Αντίγραφο της αίτησης αυτής κοινοποιείται με απόδειξη στον επιτηδευματία μέσα στην ίδια προθεσμία.

6. Η αίτηση του επιτηδευματία ή του προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ., κατά περίπτωση, διαβιβάζεται, με τη σχετική έκθεση ελέγχου, στην Ε.Λ.Β.. Η Επιτροπή εκτιμά τα στοιχεία κάθε υπόθεσης, κρίνει κατά πεποίθηση και αποφαινεται οριστικά, χωρίς να δεσμεύεται από τις αιτήσεις και τις προτάσεις επί αυτών.

7. Κατά τη συνεδρίαση της Επιτροπής δικαιούται να αναπτύξει τις απόψεις του ο επιτηδευματίας ή εκπρόσωπός του, νόμιμα εξουσιοδοτημένος εφ' όσον δεν συμπαρίσταται με αυτόν.

Ο Γραμματέας της Επιτροπής υποχρεούται όπως, τουλάχιστον πέντε (5) ημέρες πριν από τη συνεδρίαση, γνωστοποιήσει την ημερομηνία και την ώρα της συνεδρίασης στον επιτηδευματία που έχει υποβάλει σχετικό αίτημα παράστασης.⁽⁷⁾

8. Για τη συγκρότηση, απαρτία, πλειοψηφία και λειτουργία γενικά της Επιτροπής εφαρμόζονται οι διατάξεις του Οργανισμού του Υπουργείου Οικονομικών για τα συλλογικά όργανα.

9. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών ορίζονται τα της αποζημίωσης των μελών, των εισηγητών και του γραμματέα της Επιτροπής.

(1) Η περίπτωση Α' της παραγράφου 1 του άρθρου 37 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 43§33 του ν. 2214/1994 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Α) Στη Γενική Διεύθυνση Φορολογίας και Δημόσιας Περιουσίας του Υπουργείου Οικονομικών, αποτελούμενη από: α) το Γενικό Διευθυντή Φορολογίας και Δημόσιας Περιουσίας, ως πρόεδρο, β) τον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Βιβλίων και Στοιχείων, ως αντιπρόεδρο, αναπληρούμενο από το νόμιμο αναπληρωτή του, γ) ένα φοροτεχνικό υπάλληλο με βαθμό Α', που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Υπουργό Οικονομικών, δ) ένα υπάλληλο του Υπουργείου Εμπορίου με βαθμό Α', που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Υπουργό Εμπορίου, ε) ένα καθηγητή ή αναπληρωτή καθηγητή ή επίκουρο καθηγητή ή λέκτορα της λογιστικής Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Ε.Ι.), που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Υπουργό Οικονομικών, στ) ένα ορκωτό λογιστή του Σώματος Ορκωτών Λογιστών (Σ.Ο.Λ.), που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Υπουργό Οικονομικών, από πίνακα με έξι ορκωτούς λογιστές που υποδεικνύονται από το Σ.Ο.Λ., ζ) ένα κοινό αντιπρόσωπο των Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιμελητηρίων Αθήνας και Πειραιά, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από αυτά ή, σε περίπτωση διαφωνίας, από τον Υπουργό Οικονομικών, η) ένα κοινό αντιπρόσωπο των Επαγγελματικών και Βιοτεχνικών Επιμελητηρίων Αθήνας και Πειραιά, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από αυτά ή, σε περίπτωση διαφωνίας, από τον Υπουργό Οικονομικών, θ) ένα αντιπρόσωπο του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, με γνώσεις σε θέματα μηχανογράφησης, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από αυτό, ι) ένα αντιπρόσωπο της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Λογιστών, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από αυτήν και ια) ένα αναλυτή προγραμματιστή του ΚΕ.Π.Υ.Ο., που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Υπουργό Οικονομικών.»

(2) Η υποπερίπτωση γ' της περίπτωσης Α' της παραγράφου 1 του άρθρου 37 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 46§8 του ν. 3220/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 56 του ίδιου νόμου από 28.1.2004. Η υποπερίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γ) έναν αντιπρόσωπο του Εθνικού Συμβουλίου, Λογιστικής (Ε.ΣΥ.Λ.), με γνώσεις σε θέματα λογιστικής, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από αυτό,»

(3) Η υποπερίπτωση ια' της περίπτωσης Α' της παραγράφου 1 του άρθρου 37 προστέθηκε με το άρθρο 43 του ν. 3220/2004 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 56 του ίδιου νόμου από 28.1.2004.

(4) Το πρώτο εδάφιο της περίπτωσης Β' της παραγράφου 1 του άρθρου 37 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 15§9 του ν. 2579/1998 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 32 του ίδιου νόμου από 17.2.1998. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Στην έδρα της Διεύθυνσης Επιθεώρησης και Συντονισμού Δ.Ο.Υ. Θεσσαλονίκης, αποτελούμενη από τον Προϊστάμενο της Επιθεώρησης ως Πρόεδρο, αναπληρούμενο από το νόμιμο αναπληρωτή του και λοιπά μέλη τα αυτά με εκείνα που αποτελούν την πιο πάνω Επιτροπή στη Γενική Διεύθυνση Φορολογίας και Δημόσιας Περιουσίας του Υπουργείου Οικονομικών, που ορίζονται με την ίδια ακριβώς διαδικασία.»

(5) Το πρώτο εδάφιο της περίπτωσης α' της παραγράφου 3 του άρθρου 37 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 32§4 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«για την απαλλαγή από την υποχρέωση σχετικά με την τήρηση του βιβλίου αποθήκης ή τον περιορισμό της υποχρέωσης αυτής ή την κατά διάφορο τρόπο ρύθμιση αυτής, καθώς και τον καθορισμό του είδους ως ουσιώδους ποιοτικής διάκρισης των αγαθών για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού.»

(6) Η παράγραφος 4 του άρθρου 37 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 32§5 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«4. Η αίτηση του επιτηδευματία υποβάλλεται στον αρμόδιο προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ. πέντε μήνες πριν από την έναρξη της διαχειριστικής περιόδου για την οποία ζητείται η κατά διάφορο τρόπο ρύθμιση των υποχρεώσεων ή απαλλαγής.»

Προηγούμενα, η παράγραφος αυτή είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 8§2 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«4. Η αίτηση του επιτηδευματία υποβάλλεται στον αρμόδιο προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ. μέχρι και τον έβδομο μήνα της διανυόμενης κάθε φορά διαχειριστικής αυτού περιόδου. Εξαιρετικά, προκειμένου για επιτηδευματία του οποίου τα ακαθάριστα έσοδα για πρώτη φορά από την έναρξη των εργασιών του ξεπέρασαν το όριο για την τήρηση βιβλίου αποθήκης, η αίτηση υποβάλλεται μέχρι και τον έβδομο μήνα της διαχειριστικής του περιόδου κατά την οποία προβλέπεται ότι για δεύτερη φορά θα ξεπεράσει το όριο του βιβλίου αποθήκης, που ισχύει κατά την περίοδο αυτή.»

(7) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 7 του άρθρου 37 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 32§6 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Ο Γραμματέας της Επιτροπής υποχρεούται όπως, τουλάχιστον πέντε ημέρες πριν από τη συνεδρίαση, γνωστοποιήσει στον επιτηδευματία την ημερομηνία και την ώρα της συνεδρίασης.»

Άρθρο 38.
Δικαιώματα Υπουργού Οικονομικών.

Ο Υπουργός των Οικονομικών μπορεί με απόφασή του:

α) να αναθέτει σε άλλον προϊστάμενο Δ.Ο.Υ. ή σε άλλη Αρχή ή σε ειδικά συνεργεία που συνιστώνται για το σκοπό αυτό, τη θεώρηση, παραλαβή και έλεγχο όλων ή μερικών βιβλίων, στοιχείων και καταστάσεων που ορίζονται από τον Κώδικα αυτό και τον έλεγχο της εφαρμογής γενικά των διατάξεών του, καθώς και να ορίζει τον αρμόδιο προϊστάμενο Δ.Ο.Υ. για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού, όταν δημιουργείται αμφισβήτηση,

β)⁽¹⁾ να υποχρεώνει όλους του υπόχρεους επιτηδευματίες στη χρησιμοποίηση φορολογικού μηχανισμού που διαθέτει άδεια καταλληλότητας που έχει χορηγηθεί από την επιτροπή του άρθρου 7 του ν. 1809/1988 ή και να απαλλάσσει ορισμένους από την υποχρέωση αυτή, καθώς και να απαλλάσσει τους υπόχρεους από την έκδοση στοιχείων για συναλλαγές που ενεργούνται αυτόματα με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων, εφόσον διασφαλίζεται η άμεση και αυτόματη ενημέρωση των βιβλίων,

γ) να ρυθμίζει διαφορετικά την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων του Κώδικα αυτού, ως ακολούθως:

γα)⁽²⁾ Να υποχρεώνει όλους τους επιτηδευματίες ή κατηγορίες μόνο από αυτούς, σε ολόκληρη τη χώρα ή σε τμήματα αυτής, σε θεώρηση οποιουδήποτε βιβλίου ή στοιχείου του Κώδικα αυτού, για το οποίο δεν ορίζεται θεώρηση, ή και να απαλλάσσει αυτούς από την υποχρέωση θεώρησης ορισμένων φορολογικών στοιχείων για τα οποία προβλέπεται θεώρηση, καθορίζοντας ειδικές προϋποθέσεις για το σύνολο ή για κατηγορίες υπόχρεων.

γβ)⁽³⁾ Να ρυθμίζει διαφορετικά τον τρόπο τήρησης του βιβλίου αποθήκης για όλους τους υπόχρεους ή για κατηγορίες μόνο αυτών, σε ολόκληρη τη χώρα ή σε τμήματα αυτής, ή να επιβάλλει την υποχρέωση τήρησής του σε κατηγορίες επιτηδευματιών, ανεξάρτητα από το ύψος των ακαθάριστων εσόδων τους, μετά από πρόταση της Επιτροπής Λογιστικών Βιβλίων.

γγ)⁽⁴⁾ να ρυθμίζει διαφορετικά τον τρόπο, το χρόνο έκδοσης το περιεχόμενο και τον προορισμό των εγγράφων μεταφοράς για τις αστικές, τις ειδικές και τις διεθνείς μεταφορές, τις ταχυμεταφορές, καθώς και για τις μεταφορές με δημόσιας χρήσης μέσα ή με τρίκυκλα οχήματα δημόσιας χρήσης ή μικτής χρήσης αυτοκίνητα ή τρίκυκλα ιδιωτικής χρήσης,

γδ.⁽⁵⁾ να υποχρεώνει σε αναγραφή του είδους κατά γενικές κατηγορίες και να ρυθμίζει διαφορετικά τον τρόπο και το χρόνο έκδοσης των αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών, παροχής υπηρεσιών και των ειδικών στοιχείων και να ορίζει διαφορετικά τις προϋποθέσεις, βάσει των οποίων τα αντίγραφα των εκδιδόμενων αποδείξεων και των ειδικών στοιχείων μπορούν να θεωρούνται ως στέλεχος ή και να φυλάσσονται

κατά τρόπο ασφαλή σε ηλεκτρονική μορφή για όλους τους υπόχρεους ή για κατηγορίες μόνο αυτών, σε ολόκληρη τη χώρα ή σε τμήματα αυτής.

γε)⁽⁶⁾ Να ορίζει διαφορετικά τα φορολογικά στοιχεία που υποβάλλονται, τον τρόπο και το χρόνο υποβολής αυτών, καθώς και των δεδομένων των βιβλίων του Κώδικα αυτού, για όλους τους υπόχρεους ή για κατηγορίες μόνο από αυτούς, σε ολόκληρη τη χώρα ή σε τμήματα μόνο αυτής,

γστ)⁽⁷⁾ να ορίζει για όλους τους επιτηδευματίες ή για κατηγορίες μόνο από αυτούς τον τρόπο και τα μέσα τήρησης και έκδοσης όλων ή μερικών βιβλίων και στοιχείων που ορίζονται με τις διατάξεις του Κώδικα αυτού, καθώς και να ρυθμίζει διαφορετικά για όλους τους επιτηδευματίες ή για κατηγορίες μόνο από αυτούς τον τρόπο θεώρησης και τήρησης των βιβλίων και στοιχείων, τον τρόπο και το χρόνο ενημέρωσης των βιβλίων και έκδοσης των στοιχείων, τον τρόπο και τα μέσα διαφύλαξης όλων ή μερικών βιβλίων και στοιχείων και οποιαδήποτε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

γζ) να ρυθμίζει διαφορετικά τα πρόσθετα βιβλία που πρέπει να τηρηθούν και τα ειδικά στοιχεία που πρέπει να εκδοθούν, σε ολόκληρη τη Χώρα ή σε τμήματα αυτής,

γη)⁽⁸⁾ Να υποχρεώνει όλους τους επιτηδευματίες ή και κατηγορίες μόνο από αυτούς, σε ολόκληρη τη χώρα ή σε τμήματα αυτής, για την τήρηση πρόσθετων βιβλίων και την έκδοση ειδικών στοιχείων, για όλες τις επαγγελματικές συναλλαγές τους ή και για τμήμα μόνο αυτών και να ορίζει τον τρόπο τήρησης και έκδοσής τους, καθώς και να απαλλάσσει από την έκδοση στοιχείων.

γθ) να εντάσσει κατηγορία επιτηδευματιών ολόκληρης της Χώρας ή τμήματος αυτής και για το σύνολο των εργασιών τους ή για τμήμα μόνο αυτών, από τη δεύτερη κατηγορία τήρησης βιβλίων στην πρώτη και αντίστροφα,

γι)⁽⁹⁾ να απαλλάσσει κατηγορία επιτηδευματιών, ολόκληρης της χώρας ή τμήματος αυτής και για το σύνολο των εργασιών τους ή για τμήμα μόνον αυτών, από την τήρηση βιβλίων πρώτης ή δεύτερης κατηγορίας

για.⁽¹⁰⁾ Να απαλλάσσει από την τήρηση βιβλίου απογραφών της παραγράφου 6 του άρθρου 6 του παρόντος Κώδικα κατηγορίες επιτηδευματιών σε ολόκληρη τη χώρα ή σε τμήματα αυτής

γιβ.⁽¹⁰⁾ Να απαλλάσσει τους υπόχρεους, φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν την ιδιότητα του επιτηδευματία από άλλη αιτία, από την τήρηση βιβλίων και την έκδοση στοιχείων για τις αμοιβές από την παροχή υπηρεσιών, βάσει σύμβασης έργου, προς το Δημόσιο, τους Ο.Τ.Α. και τα λοιπά Ν.Π.Δ.Δ.

γιγ)⁽¹¹⁾ να περιορίζει ή να διευρύνει τις κατηγορίες προσώπων στα οποία παρέχεται δικαίωμα φύλαξης παραστατικών σε μικροφίλμς ή σε ηλεκτρονική μορφή, τα είδη παραστατικών για τα οποία παρέχεται η ως

άνω δυνατότητα, καθώς και να ορίζει τον τρόπο, τη διαδικασία, τις προϋποθέσεις και την αρμόδια υπηρεσία σήμανσης των ηλεκτρονικών μέσων και γενικά να καθορίζει κάθε αναγκαία λεπτομέρεια.

γιδ.⁽¹²⁾ να καθορίζει τις τεχνικές απαιτήσεις, τις διαδικασίες, το χρόνο, τον τρόπο, τα μέσα και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την διασφάλιση της γνησιότητας και ακεραιότητας των διαφυλασσόμενων σε ηλεκτρονική - ψηφιακή μορφή φορολογικών βιβλίων και στοιχείων, με τη χρήση ειδικών ασφαλών φορολογικών διατάξεων σήμανσης του ν. 1809/1988 (ΦΕΚ 222 Α').

δ)⁽¹³⁾ Να καθορίζει το χρόνο και τον τρόπο έναρξης της υποχρέωσης τήρησης των βιβλίων και στοιχείων στο ενιαίο νόμισμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης - ΕΥΡΩ, τα ειδικά θέματα για τη μετατροπή των δεδομένων των βιβλίων και στοιχείων των υπόχρεων από δραχμές σε ΕΥΡΩ, τα νέα όρια ακαθάριστων εσόδων για την ένταξη σε κατηγορίες τήρησης βιβλίων, καθώς και κάθε λεπτομέρεια ή διαδικασία απαραίτητη για τη μεταβολή του νομίσματος από δραχμές σε ΕΥΡΩ, σε σχέση με την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού.

ε)⁽¹³⁾ Να καθορίζει τη διαδικασία και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για τον τρόπο εμφάνισης των συναλλαγών που πραγματοποιούνται μέσω του ηλεκτρονικού εμπορίου για τη διασφάλιση και εξυπηρέτηση των συναλλαγών αυτών, των αντισυμβαλλομένων και των ελεγκτικών επαληθεύσεων, καθώς και για την εναρμόνιση των όρων που επιβάλλονται για την τήρηση βιβλίων και την έκδοση στοιχείων από οδηγίες ή κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁽¹⁴⁾

στ)⁽¹⁵⁾ Να ορίζει τις ενδείξεις του προορισμού των φορολογικών στοιχείων για όλους τους υπόχρεους ή για κατηγορίες μόνο από αυτούς σε ολόκληρη τη χώρα ή τμήματα αυτής,

ζ)⁽¹³⁾⁽¹⁵⁾ να ρυθμίζει τις λεπτομέρειες γενικά για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα αυτού,

η)⁽¹³⁾⁽¹⁵⁾ να εγκρίνει και εντέλλεται κάθε δαπάνη για την εκτέλεση του Κώδικα αυτού, η οποία καταλογίζεται στα έξοδα βεβαίωσης άμεσων φόρων.

(1) Η περίπτωση β' του άρθρου 38 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 8§3 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η περίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«β) να υποχρεώνει όλους τους υπόχρεους επιτηδευματίες στη χρησιμοποίηση φορολογικής ταμειακής μηχανής που διαθέτει ορισμένα χαρακτηριστικά ή και να απαλλάσσει ορισμένους από αυτούς από την υποχρέωση αυτή, καθώς και να απαλλάσσει τους υπόχρεους από την έκδοση στοιχείων για συναλλαγές που ενεργούνται αυτόματα με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων, εφόσον διασφαλίζεται η άμεση και αυτόματη ενημέρωση των βιβλίων.»

(2) Η υποπερίπτωση γα' της περίπτωσης γ' του άρθρου 38 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§39 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η υποπερίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γα) να υποχρεώνει όλους τους επιτηδευματίες ή κατηγορίες μόνο από αυτούς, σε ολόκληρη τη Χώρα ή σε τμήματα αυτής, σε θεώρηση οποιουδήποτε βιβλίου ή στοιχείου του Κώδικα αυ-

τού, για το οποίο δεν ορίζεται θεώρηση, ή και να απαλλάσει αυτούς από την υποχρέωση θεώρησης ορισμένων φορολογικών στοιχείων για τα οποία προβλέπεται θεώρηση,»

(3) Η υποπερίπτωση γβ' της περίπτωσης γ' του άρθρου 38 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§40 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η υποπερίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γβ) να ρυθμίζει διαφορετικά τον τρόπο τήρησης του βιβλίου αποθήκης για όλους τους υπόχρεους ή για κατηγορίες μόνο αυτών, σε ολόκληρη τη χώρα ή σε τμήματα αυτής, ή να επιβάλλει την υποχρέωση τήρησής του σε κατηγορίες επιτηδευματιών, ανεξάρτητα από το ύψος των ακαθάριστων εσόδων τους,»

(4) Η υποπερίπτωση γγ' της περίπτωσης γ' του άρθρου 38 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 32§7 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η υποπερίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γγ) να ρυθμίζει διαφορετικά τον τρόπο έκδοσης των εγγράφων μεταφοράς για τις αστικές, τις ειδικές και τις διεθνείς μεταφορές, τις ταχυμεταφορές, καθώς και για τις μεταφορές με τρίκυκλα οχήματα δημόσιας χρήσης και με φορτηγά ή μικτής χρήσης αυτοκίνητα ή τρίκυκλα ιδιωτικής χρήσης,»

(5) Η υποπερίπτωση γδ' της περίπτωσης γ' του άρθρου 38 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 8§4 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Η υποπερίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γδ) να υποχρεώνει σε αναγραφή του είδους κατά γενικές κατηγορίες και να ρυθμίζει διαφορετικά τον τρόπο και το χρόνο έκδοσης των αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών, παροχής υπηρεσιών και των ειδικών στοιχείων και να ορίζει διαφορετικά τις προϋποθέσεις, βάσει των οποίων η ταινία της ταμειακής μηχανής δύναται να θεωρείται ως στέλεχος των αποδείξεων και των ειδικών στοιχείων αυτών, για όλους τους υπόχρεους ή για κατηγορίες μόνο αυτών, σε ολόκληρη τη χώρα ή σε τμήματα αυτής,»

Προηγούμενα, η υποπερίπτωση αυτή είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 15§10 του ν. 2579/1998 και ισχύσε σύμφωνα με το άρθρο 32 του ίδιου νόμου από 17.2.1998. Η υποπερίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γδ) να ρυθμίζει διαφορετικά τον τρόπο και το χρόνο έκδοσης των αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών, παροχής υπηρεσιών και των ειδικών στοιχείων και να ορίζει διαφορετικά τις προϋποθέσεις βάσει των οποίων η ταινία της ταμειακής μηχανής δύναται να θεωρείται ως στέλεχος των αποδείξεων και των ειδικών στοιχείων αυτών, για όλους τους υπόχρεους ή για κατηγορίες μόνο αυτών, σε ολόκληρη τη Χώρα ή σε τμήματα αυτής,»

(6) Η υποπερίπτωση γε' της περίπτωσης γ' του άρθρου 38 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 32§8 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η υποπερίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γε) να ορίζει διαφορετικά τα φορολογικά στοιχεία που υποβάλλονται, τον τρόπο και το χρόνο υποβολής τους, για όλους τους υποχρέους ή για κατηγορίες μόνο από αυτούς, σε ολόκληρη τη Χώρα ή σε τμήματα μόνο αυτής,»

(7) Η υποπερίπτωση γστ' της περίπτωσης γ' του άρθρου 38 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 32§9 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η υποπερίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γστ) να ρυθμίζει διαφορετικά το χρόνο ενημέρωσης των βιβλίων, καθώς και τον τρόπο θεώρησης, τήρησης, ενημέρωσης των βιβλίων και στοιχείων με σκοπό τη διευκόλυνση της μηχανογράφησης των λογιστικών εργασιών των επιτηδευματιών,»

(8) Η υποπερίπτωση γη' της περίπτωσης γ' του άρθρου 38 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9§41 του ν. 2753/1999 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999. Η υποπερίπτωση που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«γη) να υποχρεώνει όλους τους επιτηδευματίες ή και κατηγορίες μόνο από αυτούς, σε ολόκληρη τη Χώρα ή σε τμήματα αυτής, για την τήρηση πρόσθετων βιβλίων και την έκδοση ειδικών στοιχείων, για όλες τις επαγγελματικές συναλλαγές τους ή και για τμήμα μόνο αυτών, και να ορίζει τον τρόπο τήρησης και έκδοσής τους,»

(9) Η υποπερίπτωση γι' της περίπτωσης γ' του άρθρου 38 προστέθηκε με το άρθρο 21§12 του ν. 2166/1993 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 35 του ίδιου νόμου από 24.8.1993.

(10) Η υποπερίπτωση γκ' της περίπτωσης γ' του άρθρου 38 αριθμήθηκε σε για' και η υποπερίπτωση γιβ' προστέθηκε με το άρθρο 4§27 του ν. 2390/1996 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 10 του ίδιου νόμου από 21.3.1996.

Η υποπερίπτωση γκ', που αριθμήθηκε σε για', είχε προστεθεί με το άρθρο 43§34 του ν. 2214/1994 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 11.5.1994.

(11) Η υποπερίπτωση γιγ' της περίπτωσης γ' του άρθρου 38 προστέθηκε με το άρθρο 15§10 του ν. 2579/1998 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 32 του ίδιου νόμου από 17.2.1998.

(12) Η υποπερίπτωση γιδ' της περίπτωσης γ' του άρθρου 38 προστέθηκε με το άρθρο 32§10 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006.

(13) Οι περιπτώσεις δ' και ε' του άρθρου 38 προστέθηκαν και οι προηγούμενες περιπτώσεις δ' και ε' αναριθμήθηκαν σε στ' και ζ' αντίστοιχα με το άρθρο 9§42 του ν. 2753/1999 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999.

(14) Στο τέλος της περίπτωσης ε' του άρθρου 38 μετά τη λέξη «επαληθεύσεων» τέθηκε κόμμα και προστέθηκε η φράση «καθώς και για την εναρμόνιση των όρων που επιβάλλονται για την τήρηση βιβλίων και την έκδοση στοιχείων από οδηγίες ή κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης» με το άρθρο 8§5 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(15) Η περίπτωση στ' του άρθρου 38 προστέθηκε και οι προηγούμενες περιπτώσεις στ' και ζ' αναριθμήθηκαν σε περιπτώσεις ζ' και η' αντίστοιχα με το άρθρο 32§11 του ν. 3522/2006 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι'
ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ - ΕΝΑΡΞΗ ΙΣΧΥΟΣ

Άρθρο 39.
Μεταβατικές διατάξεις.

1. Κάθε διάταξη αντίθετη στον παρόντα Κώδικα δεν ισχύει σε θέματα που ρυθμίζονται απ' αυτόν.

2. Οι επιτηδευματίες που, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 4 του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος, αλλάζουν κατηγορία βιβλίων και εντάσσονται από την πρώτη στη δεύτερη κατηγορία ή και αντίστροφα, εξακολουθούν να τηρούν τα βιβλία της κατηγορίας τους μέχρι τη λήξη της διαχειριστικής τους περιόδου.

3.⁽¹⁾ Κατ' εξαίρεση των όσων ορίζονται στις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 21 του παρόντος προεδρικού διατάγματος, τα βιβλία και στοιχεία που τηρήθηκαν με τις διατάξεις του π.δ/τος 99/1977 (ΦΕΚ 34 Α') και στα οποία έχουν καταχωρηθεί συναλλαγές μέχρι 31.12.1991 ή μέχρι 30.6.1992 για τους επιτηδευματίες που η διαχειριστική τους περίοδος έληξε στις 30.6.1992, διατηρούνται για όσο χρόνο προβλέπουν οι διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 44 του διατάγματος αυτού, οι οποίες διατηρούνται σε ισχύ και μετά την έκδοση του παρόντος διατάγματος.

Επίσης διατηρούνται για όσα χρόνια προβλέπουν οι διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 44 του π.δ. 99/1977 (ΦΕΚ 34 Α') τα βιβλία και στοιχεία που τηρούνται με τις διατάξεις του παρόντος διατάγματος για συναλλαγές μέχρι 31.12.1994 ή μέχρι 30.6.1995 για τους επιτηδευματίες που η διαχειριστική περίοδος λήγει στις 30 Ιουνίου.⁽²⁾

4. Για την εφαρμογή των διατάξεων της περίπτωσης α' της παραγράφου 5 του άρθρου 28 του Κώδικα αυτού, ως τιμή κτήσης των χρεογράφων που κατείχε ο επιτηδευματίας κατά την απογραφή της προηγούμενης από την έναρξη ισχύος της διάταξης αυτής διαχειριστικής του περιόδου, λαμβάνεται η τιμή αποτίμησής τους στην απογραφή αυτή.

5. Αποφάσεις της Κεντρικής Επιτροπής Λογιστικών Βιβλίων, της Επιτροπής Λογιστικών Αμφισβητήσεων και της Επιτροπής Λογιστικών Βιβλίων εξακολουθούν να ισχύουν για το χρόνο που ορίζεται και τα θέματα που ρυθμίζονται αντίστοιχα από αυτές, εφόσον με τις διατάξεις του Κώδικα αυτού υφίστανται οι σχετικές υποχρεώσεις.

Οι αποφάσεις της Επιτροπής Λογιστικών Βιβλίων, με τις οποίες έχει δοθεί πλήρης ή μερική απαλλαγή από την τήρηση του βιβλίου αποθήκης κατά την εξαγωγή σε επιτηδευματίες, οι οποίοι είναι υπόχρεοι τήρησης αναλυτικής λογιστικής (ομάδα 9) και λήγουν την 31.12.2000 και μετά, παύουν να ισχύουν για τις από 1.1.2001 και στο εξής διαχειριστικές περιόδους. Οι επιτηδευματίες αυτοί, εφόσον εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν δυσχέρειες στην τήρηση του βιβλίου αποθήκης, μπορούν να επα-

νέλθουν με νέα αίτησή τους στην Επιτροπή Λογιστικών Βιβλίων εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών από τις διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 37.⁽³⁾

6. Οι Επιτροπές Λογιστικών Βιβλίων μέχρι τη συγκρότησή τους, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 37 του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος, θα συνεχίσουν να λειτουργούν με τη σημερινή σύνθεσή τους.

7. Όπου από τις κείμενες διατάξεις γίνεται παραπομπή στις διατάξεις του Κώδικα Φορολογικών Στοιχείων, μετά την ισχύ του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος, νοούνται οι συναφείς διατάξεις του Διατάγματος αυτού.

8. Οι διατάξεις του ν. 1809/1988 «καθιέρωση ηλεκτρονικών ταμειακών μηχανών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 222), και οι αποφάσεις που εκδόθηκαν, κατ' εξουσιοδότηση του νόμου αυτού, εξακολουθούν να ισχύουν και μετά την έκδοση και ισχύ του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος.

9. Φορολογικά στοιχεία που φέρουν τις ενδείξεις ή έχουν θεωρηθεί με βάση τις διατάξεις του π.δ. 99/1977 και δεν έχουν χρησιμοποιηθεί από τους επιτηδευματίες κατά το χρόνο έναρξης ισχύος των διατάξεων του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος μπορεί να χρησιμοποιηθούν, όπως έχουν, μέχρι εξάντλησής τους, όχι όμως πέραν της 31ης Δεκεμβρίου 1992.

10. Οι διατάξεις του άρθρου 30 του π.δ. 99/1977, σε ότι αφορά τις ρυθμίσεις που αναφέρονται στο χρόνο, τον τρόπο και τη διαδικασία υποβολής των δηλώσεων τελών χαρτοσήμου και εισφορών και όπως οι διατάξεις αυτές ισχύουν, εφαρμόζονται και μετά την έκδοση και την έναρξη ισχύος του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος και μέχρι του χρόνου που με άλλες διατάξεις θα ρυθμιστούν τα θέματα αυτά.

11. Εκκρεμείς φορολογικές υποθέσεις ενώπιον της αρμόδιας Δ.Ο.Υ., σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας και αν βρίσκονται, που αφορούν σε διαχειριστικές περιόδους που έληξαν μέχρι την δημοσίευση του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος, αν από φορολογικό έλεγχο έχουν διαπιστωθεί ή διαπιστωθούν πράξεις ή παραλείψεις ή παρατυπίες στην τήρηση των βιβλίων και στοιχείων που συνιστούν ανεπάρκεια με βάση τις διατάξεις του π.δ. 99/1977, για τον προσδιορισμό του εισοδήματος, κρίνονται από τον προϊστάμενο της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. με βάση τις διατάξεις του παρόντος προεδρικού διατάγματος. Επίσης, φορολογικές υποθέσεις των αυτών ως άνω διαχειριστικών περιόδων, των οποίων τα βιβλία και στοιχεία κρίθηκαν από τον έλεγχο ανεπαρκή με βάση τις διατάξεις του π.δ. 99/1977 και οι οποίες εκκρεμούν ενώπιον της Επιτροπής του άρθρου 109 του ν. 1892/1990 (ΦΕΚ Α' 101) ή ενώπιον των Διοικητικών Πρωτοδικείων και δεν έχουν συζητηθεί επί της ουσίας μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος προεδρικού διατάγματος, επανακρίνονται από τον προϊστάμενο της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. με βάση τις διατάξεις του άρθρου

30 του παρόντος προεδρικού διατάγματος, εφόσον υποβληθεί αίτηση του επιτηδευματία εντός ανατρεπτικής προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από τη δημοσίευση του παρόντος προεδρικού διατάγματος.

12. Οι παρακάτω αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών εξακολουθούν να ισχύουν:

α) Σ. 4149/111/18.7.1979 «περί θεωρήσεως των φορολογικών στοιχείων των ανωνύμων εταιρειών», που εδρεύουν στα Διαμερίσματα Ανατολικής Αττικής και Δυτικής Αττικής» (ΦΕΚ Β' 738).

β) Σ. 4076/127/16.9.1982 «Τροποποίηση και συμπλήρωση της Σ. 4149/111/18.7.79 απόφασης με θέμα «θεώρηση των φορολογικών στοιχείων των ανωνύμων εταιρειών που εδρεύουν στα Διαμερίσματα Ανατολικής Αττικής και Δυτικής Αττικής» (ΦΕΚ Β' 898).

γ) Σ. 1082/8.4.1986 «Αναγραφή του αριθμού φορολογικού μητρώου στα φορολογικά στοιχεία» (ΦΕΚ Β' 330).

δ) Π. 1470/1405/ΠΟΛ. 61/24.2.1987 «Διαδικασία φορολογίας Αστικών και Υπεραστικών ΚΤΕΛ και ιδιοκτητών των λεωφορείων αυτών» (ΦΕΚ Β 105).

ε) Π. 1586/4.3.1987 «Τρόπος φορολογίας των ιδιότυπων μεταφορικών επιχειρήσεων (Ι.Μ.Ε.) και των ιδιοκτητών των αυτοκινήτων αυτών» (ΦΕΚ Β' 1986).

στ) Σ. 1935/ΠΟΛ. 183/17.6.1987 «Ανάρτηση πινακίδας από τους επιτηδευματίες για την υποχρέωση έκδοσης ή όχι αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών και παροχής υπηρεσιών στο κοινό» (ΦΕΚ Β' 311).

ζ) Σ. 1659/104/20.6.1988 «Περί τεχνικών προδιαγραφών Ηλεκτρονικών Ταμειακών Μηχανών» (ΦΕΚ Β' 497).

η) 1125645/954/11.12.1989 «Τροποποίηση ορισμένων διατάξεων της απόφασης Σ. 1659/104/1988» (ΦΕΚ Β' 903).

θ) 1125793/961/ΠΟΛ. 1273/11.12.1989 «Τήρηση βιβλίου ημερολογίου μεταφοράς και χρόνος φορτωτικής στις επαναλαμβανόμενες μεταφορές με αυτοκίνητα φορτηγά ή τρίκυκλα Δ.Χ.» (ΦΕΚ Β' 923).

ι) 1023858/230/ΠΟΛ. 1062/23.3.1990 «περί των στοιχείων που πρέπει να εκδίδονται από τα τουριστικά ή ταξιδιωτικά γραφεία για τις εκδρομές, περιηγήσεις και μεταφορές προσώπων (TRANSFERS) με τουριστικά λεωφορεία» (ΦΕΚ Β' 245).

ια) 1060347/648/ΠΟΛ. 1183/17.8.1990 «περί χρόνου έκδοσης αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών και ειδικών στοιχείων από κατηγορίες επιτηδευματιών που χρησιμοποιούν Η.Τ.Μ.» (ΦΕΚ Β' 561).

ιβ) 1091111/1137/ΠΟΛ. 1261/18.12.1990 «Περί τροποποίησης συμπλήρωσης και διόρθωσης ορισμένων διατάξεων της απόφασης Σ. 1659/104/1988» (ΦΕΚ Β' 836).

ιγ) 1050321/504/ΠΟΛ. 1117/31.5.1991 «περί εναλλακτικού τρόπου έκδοσης φορολογικών στοιχείων από καταστήματα που σερβίρουν φαγητό για επιτόπια κατανάλωση και χρησιμοποιούν Η.Τ.Μ.» (ΦΕΚ Β' 454).

(1) Η παράγραφος 3 του άρθρου 39 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 19α§3 του ν. 2459/1997 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 40 του ίδιου νόμου από 18.2.1997. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«3. Κατ' εξαίρεση των όσων ορίζονται στις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 21 του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος, τα βιβλία και στοιχεία που τηρήθηκαν με τις διατάξεις π.δ. 99/1977 και στα οποία έχουν καταχωρηθεί συναλλαγές μέχρι 31.12.1990 ή μέχρι 30.6.1991, για τους επιτηδευματίες που η διαχειριστική τους περίοδος έληξε στις 30.6.1991, διατηρούνται για όσο χρόνο προβλέπουν οι διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 44 του Διατάγματος αυτού, οι οποίες διατηρούνται σε ισχύ και μετά την έκδοση του παρόντος Διατάγματος.»

(2) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 39 προστέθηκε με το άρθρο 35§3 του ν. 2648/1998 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 48 του ίδιου νόμου από 22.10.1998.

(3) Τα δύο τελευταία εδάφια της παραγράφου 5 του άρθρου 39 προστέθηκαν με το άρθρο 9§43 του ν. 2753/1999 και ισχύουν σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου από 17.11.1999.

**Άρθρο 40.
Έναρξη ισχύος.**

Η ισχύς των διατάξεων του παρόντος προεδρικού διατάγματος αρχίζει:

1. Των διατάξεων των εδαφίων (προτάσεων) πρώτου και δεύτερου της παραγράφου 2 του άρθρου 7, των άρθρων 20, 22, 23 και 24 από την 1η Ιανουαρίου 1993. Κατ' εξαίρεση, η εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 22, 23 και 24 επιτρέπεται προαιρετικά από το χρόνο έναρξης ισχύος των λοιπών διατάξεων, όπως αυτός ορίζεται από την παράγραφο 3 του άρθρου αυτού, με την προϋπόθεση της εφαρμογής των διατάξεων αυτών στο σύνολό τους.

2. Των διατάξεων της παραγράφου 7 του άρθρου 4, καθώς και των διατάξεων του άρθρου 8, μόνο σε ότι αφορά τα όρια ακαθάριστων εσόδων για την τήρηση του βιβλίου αποθήκης, για τους επιτηδευματίες που η διαχειριστική τους περίοδος έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 1991, από την 1η Ιανουαρίου 1992.

3. Των λοιπών διατάξεων από την 1η του μεθεπόμενου μήνα από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά από αυτές.

Στον Υπουργό των Οικονομικών αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος διατάγματος.

Αθήνα, 16 Μαΐου 1992